

Ankara 2012

Peygamberimizin Hayatı

İrfan YÜCEL/ Din İşleri Yüksek Kurulu Eski Üyesi

Grafik & Tasarım:

Recep KAYA & Hasan YILDIRIM

Tashih:

Ali Osman PARLAK

Diyamet İşleri Başkanlığı Yayınları/222
Halk Kitapları/73

Nisan 2012, Ankara

Din İşleri Yüksek Kurulu'nun 08.11.1981 tarih ve 01 sayılı Kararı

Baskı:

Sistem

Tel: (0.312) 342 22 08

2011-06-Y-0003-222

ISBN: 978-975-19-0188-0

Sertifika No: 12930

© Diyanet İşleri Başkanlığı

21. Baskı

Ankara - 2012

İletişim:

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü

Basılı Yayınlar Dairesi Başkanlığı

Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı

No:147/A 06800 Çankaya/ANKARA

Tel: 0312 295 72 94

Faks: 0312 284 72 88

e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış:

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü

Tel: (0.312) 295 71 53 - 295 71 56

Faks: (0.312) 285 18 54

e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

Peygamberimizin Hayatı

İrfan YÜCEL

Din İşleri Yüksek Kurulu Eski Üyesi

Ön Söz

İnsanlığa, dünya ve âhirette mutlu ve doğru yolda olmalarını sağlayacak esasları öğretmek; Yüce Rabbimize nasıl kulluk ve ibâdet edileceğini göstermek üzere, târih boyunca Allah tarafından Peygamberler aracılığı ile gönderilen dinlerin en mükemmeli ve sonuncusu olan İslâm Dini, sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) tarafından tebliğ ve tâlim edilmiştir. Bu yüce dinin ve Allah'ın son kitabı Kur'an-ı Kerim'in hükümleri, O'nun yaşayışı, sözleri ve uygulaması ile açıklık kazanmıştır. Bu itibarla, Rasûlullah (s.a.s.) Efendimizin hayatını öğrenmek, bir bakıma, dinimizi öğrenmek demektir. Çünkü Rasûlullah (s.a.s.)'in yaşayışı, sünneti, çeşitli olaylar karşısındaki davranışları bilinmeden, ne Kur'an-ı Kerim'in anlaşılması, ne de diğer İslâmî ilimlerin öğrenilmesi mümkün olabilir. Bu sebeple bir Müslüman için Rasûlullah (s.a.s.) Efendimizin hayatını, örnek yaşayışını ve üstün ahlâkını öğrenmek ve bütün davranışlarında, O'nu rehber edinmek, dinî bir vecibedir. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de:

“Allah'ın Rasûlünde sizin için en güzel örnek vardır”⁽¹⁾
“Peygamber size neyi getirmiştir ve emretmiştir, onu alın (yapın); neyi yasaklamıştır ise, ondan sakının”⁽²⁾ **“Kim Peygambere itâat ederse, gerçekte Allah'a itâat etmiştir.”⁽³⁾**
“Sevgili Peygamberim, üphesiz ki sen en üstün ahlâka sâhipsin”⁽⁴⁾, buyrulmuştur.

⁽¹⁾ el-Ahzâb Sûresi, 21

⁽²⁾ el-Haşr Sûresi, 7

⁽³⁾ en-Nisâ Sûresi, 80

⁽⁴⁾ el-Kalem Sûresi, 4

Rasûlullah (s.a.s.)'in hayâtı tâlim ve tebliğ ettiği esaslar ve meydana getirdiği büyük inkılâpla ilgili olarak Doğu'da ve Batı'da, çeşitli dillerde kütüphâneler dolusu eserler yazılmış; hayâtının her safhası en ince teferruâtına kadar araştırılmış ve incelenmiştir. O'nun hayâtının gizli kalmış, bilinmeyen hiç bir tarafı yoktur. Peygamberler ve tarihin kaydettiği diğer meşhûr şahsiyetler içinde, hayâtının her safhası, Rasûlullah (s.a.s.)'in hayâtı kadar apaçık bilinen; yaşayışı, sözleri ve davranışları en ince ayrıntılarına kadar ve en mevsuk şekilde kaydedilmiş ikinci bir şahsiyet bulunmamaktadır. Bu gerçek, Batılı (gayri müslim) yazarlar tarafından bile itirâf edilmiştir. Nitekim İngiliz bilgini John Davenport, **Hz.Muhammed ve Kur'an-ı Kerîm**" adlı eserinde:

"Meşhûr Peygamberler, fâtipler arasında târih-i hayâtı; Hz. Muhammed'in Târihi gibi, en ince teferruâtına kadar, en mevsuk şekilde kayd ve zapt olunan bir kimse gösterilemez" ⁽⁵⁾ demektedir.

Bu küçük kitapta Rasûlullah (s.a.s.)'in hayâtı özet olarak anlatılmaya çalışılmıştır. Kitap, Kur'an Kursları müfredâtına göre ders kitabı olarak kaleme alınmıştı. Daha sonra Kur'an Kurslarında okutulacak ders kitaplarının sayfa adedi, Din İşleri Yüksek Kurulu'nca sınırlandırıldığından, ders kitabı olarak hacimli bulunan bu eserin, özellikle Kur'an Kursu öğreticileri için yararlı olacağı düşünülerek, Başkanlığın diğer neşriyatı arasında yayınlanması uygun görülmüştür.

Gayret bizden, başarı ise ancak Allah'tandır.

06.08.1982

irfan YÜCEL

⁽⁵⁾ Jon Davenport, Hz. Muhammed ve Kur'an-ı Kerîm, (Mütercimi: Ömer Rıza Doğrul) S. 14, İst., 1345/1926

GİRİŞ

İSLÂMİYETTEN ÖNCE ARABİSTAN

İSLÂMİYETTEN ÖNCE ARABİSTAN

1- Arabların Durumu

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) Arap yarımadasının Hicaz bölgesinde, Mekke şehrinde doğdu. O'nun hayâtını ve insanlık târihinde yaptığı büyük inkılâbı kavrayabilmek için, yaşadığı asırda Arabistan'ın genel durumunun ve Arapların yaşayışlarının, ana hatları ile de olsa, bilinmesinde fayda vardır.

İslâmîyet'ten önce Araplar, henüz millet hâline gelemedikleri için; kabîleler hâlinde yaşıyorlardı. Her kabîle, diğerlerinden ayrı bir devlet gibiydi. Kabîle başkanına "Şeyh" deniyordu. Hicaz ve Yemen bölgelerinde bazı şehirler kurulmuşsa da, genellikle çöllerde çadır ve göçebe hayâtı geçiriyorlardı. Hicaz bölgesinde üç önemli şehir, Mekke, Yesrib (Medine) ve Tâif'ti. Mekke'de **Kureyş Kabîlesi**, Tâifte **Sakîf Kabîlesi**, Yesrib (Medine) de **Evs** ve **Hazreç** adlı Arap kabîleleri ile **Kaynukaoğulları**, **Nadîroğulları** ve **Kurayzaoğulları** olmak üzere üç yahûdi kabîlesi bulunuyordu. Diğer kabîleler genellikle göçebe idiler.

Kabîleler arasında kan davası ve sınır anlaşmazlıkları gibi sebepler yüzünden savaş eksik olmazdı. Yalnızca yılın dört ayında (Muharrem, Recep, Zilka'de ve Zilhicce aylarında) harbetmezlerdi. Bu aylara "**eğhür-i hurum**"⁽¹⁾ (savaşılması, kan dökülmesi haram olan hürmetli aylar) denir. Bu esnâda, bütün kabîleler güvenlik içinde seyâhat edebildikleri için, genellikle büyük panayırlar bu aylarda kurulurdu. Mekke'nin hâkimi, Kâbe ve civârındaki putların koruyucusu oldukları için Kureyş

(1) "Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü yazısında, Allah' a göre ayların sayısı onikidir. Bunlardan dördü hürmetli aylardır. (et-Tevbe Sûresi,36)

kabîlesi, diğ̈er bütûn kabîlelerden saygı görürdü. Bu sebeple Kureyşliler, senenin her mevsiminde diledikleri yere seyâhat edebiliyorlardı.⁽²⁾

Hicaz bölgesindeki panayırların en önemlileri, Mekke civârında kurulmakta olan **Ukaz, Mecenne** ve **Zülmecaz** panayırlarıydı. Bu panayırlara ülkenin dört bir yanından akın akın gelenler arasında satıcılar, iffetsiz kadınlar, şâirler, hatipler, kâhinler ve çeşitli dinlere mensup kimseler de bulunuyordu. Tâif’le Nahle arasında kurulmakta olan Ukaz panayırında, şiir yarışmaları yapılır; beğenilip derece alan şiirler, Kâbe’nin duvarlarına asılırdı. Bu şekilde Kâbe duvarında asılmış olan yedi ünlü kasideye “**el-Muallekatü’s-seb’a**” (Yedi Askı) denilmiştir.

Müslümanlıktan önce, Arapların çoğunluğu putperestti. Yapmış oldukları bir takım heykellere ilâh diye tapıyorlardı. En önemli putlar, **Hubel, Lât, Menât, Uzzâ, Vedd, Suva’, Yeûs, Yeûk ve Nesr** adlarını taşıyanlardı. Mekke’de Kâbe ve civârına 360 kadar put yerleştirilmişti. Her kabîlenin ayrı bir putu, her putun özel bir ziyâret günü vardı. Böylece yılın her gününde putlarını ziyârete gelenlerle dolup taşan Mekke, bir ticâret merkezi olduğı kadar, putperestliğin de merkezi hâline gelmiş bulunuyordu.

Arabistan’da putperestlerden başka, Müsevî, Hıristiyan, Mecusî (ateşe tapan) ve Sâbiî dinlerine mensup kimseler de vardı. Bunlardan başka, çok az sayıda, Hz. İbrahim’in tebliğinden o devre ulaşan dinî esasları benimsemiş tek Tanrı inancında olan “**Hanîf**”ler vardı. **Nevfel oğlu Varaka, Cahî oğlu Abdullah, Huveyris oğlu Osman** ve **Sâide oğlu Kuss** bunlardandı.

⁽²⁾ “Kureyş kabîlesinin yaz ve kış yolculuklarında uzlaşması ve anlaşması sağlanmıştır. Öyleyse, kendilerini açken doyuran ve korku içindeyken güven veren şu Beyt’in (Kâbe’nin) Rabbine kulluk etsinler.” (Kureyş Sûresi, 1-4)

İslâmiyetten önce Arap Yarımadasının kuzeyinde (Sûriye’de) “**Nebtî**”, güneyinde (Yemen’de) “**Himyerî**”, Irak’ta ise “**Süryânî**” yazıları kullanılıyordu. Hicaz Arapları Sûriye ve Irak’a ticâret için yaptıkları seyâhatlarda Arapça’yı Nebtî ve Süryânî yazıları ile yazmayı öğrendiler. Daha sonraki asırlarda, Nebtî yazısından “**Nesih**”; Süryânî yazısından da “**Kûfî**” denilen yazı stilleri doğmuştur. Ancak, Araplar arasında okuyup yazma bilenlerin sayısı son derece azdı. Cömertlik, konukseverlik, sözde durma, düşmanları bile olsa kendilerine sığınanları himâye, cesâret.. gibi bazı iyi hasletleri yanında, soygunculuk, faizcilik, zenginleri üstün, fakirleri hor görme, içki ve kumar düşkünlüğü, kabilecilik gayreti ile kan dökme gibi son derece çirkin âdetleri de vardı. Hele köle ve kadınlara insan değeri vermezlerdi. Kadınlar, ölen kocasından, babasından ve diğer yakınlarından mirâs alamadıkları gibi, kendileri mirâs malları arasında, mirâscılara kalırdı. Erkekler istedikleri kadar kadınla evlenebilirlerdi. Fuhuş âdeti meslek hâline gelmişti. Bu yüzden bazı kimseler kız çocuklarını diri diri kumlara gömecek derecede vahşet göstermişlerdi.⁽³⁾

İslâmiyetin doğuşu sırasında yalnız Araplar ve Arabistan değil, bütün dünya, zulüm, sefâhet ve cehâletin karanlığı içindeydi. Maddî ve rûhî sıkıntılar içinde bunalmış olan insanlık, bir mürşit, bir kurtarıcı beklemekteydi.

Kur’ân-ı Kerîm “**Câhiliyet Devri**” denilen bu karanlık dönemi, “**insanların kendi elleriyle iiledikleri kötülükler yüzünden, fesat (her tarafı kapladı) karada ve denizde yayıldı.**”⁽⁴⁾ ifâdesiyle en vecîz bir şekilde anlatmaktadır.

⁽³⁾ Bkz. Sünenü’-d-Dârimî, 1/3, Beyrut, ts.

“Aralarında birine bir kızı olduğu müjdelendiği zaman, içi gamla dolarak yüzü simsiyah kesilir. Kendisine verilen kötü müjde yüzünden halktan gizlenmeye çalışır. Şimdi onu utana utana tutsun mu, yoksa toprağa mı gömsün? Ne kötü hüküm veriyorlar.” (en-Nahl Sûresi, 58-59. Ayrıca bkz. ez-Zuhruf Sûresi, 17; et-Tekvîr Sûresi,8-9)

⁽⁴⁾ Bkz. er-Rum Sûresi, 41

2— Mekke ve Kâbe

Yeryüzünde Allah'a ibâdet için yapılan ilk binâ, bütün namazlarda kıblegâh olarak yönelmekte olduğumuz **Kâbe'dir.**⁽⁵⁾ Allah'ın emriyle Hz. İbrâhim ve oğlu Hz. İsmâil tarafından⁽⁶⁾ Miltattan 2000 yıl kadar önce Mekke'de yapılmıştır.⁽⁷⁾ Tavâfa başlama yerinin işâreti olmak üzere, Kâbe'nin güney-doğu köşesi (Rükn-i Hacer-i Esved) nde bulunan "**Hacer-i Esved**" denilen siyah taşı Hz. İbrâhim, Ebu Kubeys dağından getirerek hâlen bulunduğu köşeye koymuştur. İnşaatın tamamlanmasından sonra Hz. İbrâhim ilk tavâfı oğlu Hz. İsmâil'le beraber yapmış, bütün insanları hacca, Kâbe'yi ziyârete dâvet etmiştir.⁽⁸⁾

Mekke şehri, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in büyük dedelerinden **Kusayy** tarafından, Kâbe'nin inşâsından çok sonra kurulmuştur. Allah'a ibadet için yapılmış olan Kâbe, zamanla "**Tevhid inancı**"nın unutulmasıyla, putlarla doldurulmuş; Mekke pupe-restliğin merkezi hâline gelmiştir.

a) Mekke ve Kâbe ile ilgili Özel Vazifeler

Mekke şehrini kuran Kusayy, şehrin idâresi, Kâbe'nin bakımı ve Kâbe'yi ziyârete gelenlere hizmetle ilgili bazı görevler ihdâs etti. Bu hizmetler Hz. İsmâil'in neslinden olan kimseler tarafından yerine getiriliyordu. Bu hizmet ve görevlerden bir kısmı şunlardır:

1- Hicâbe: Kâbe'nin perdedarlığı ve anahtarlarını taşıma görevidir.

2- Sikâye: Kâbeyi ziyârete gelenlerin suyunu temin etme ve Zemzem kuyusuna bakma görevidir.

⁽⁵⁾ Bkz. Âl-i İmrân Sûresi, 96

⁽⁶⁾ Bkz. el-Bakara Sûresi, 127

⁽⁷⁾ Kâbe, Hicretten, yaklaşık 2793 yıl önce yapılmıştır. (Mahmut Esad, Tarih-i Din-i İslâm,2/7)

⁽⁸⁾ Bkz. el-Hacc Sûresi, 27-29

3- Rifâde: Kâbeyi ziyâret için Mekke'ye gelenleri ağırlama, barındırma ve muhtaçlara yardımcı olma hizmetidir.

4- Nedve: Kusayy tarafından yapılan “Dâru'n-Nedve” adlı istişâre meclisi binâsında yapılan toplantılara başkanlık etme görevidir. Savaş, sulh ve memleketin diğer bütün önemli işle-
rinin kararı, burada yapılan toplantılarda verilirdi. Kırk yaşın-
dan küçük olanlar, bu meclise alınmazlardı.

5- Livâ: Savaş zamanında ve askerin toplanmasında san-
cağı taşıma görevidir.

6- Kiyâde: Savaşta askere komuta etme görevidir.

7- Sefâre: Aynı toplum içindeki fertler veya kabîleler ara-
sında meydana gelen çekişmelerde hakem olarak arabulma
hizmetidir.

8- Hazine-i emvâl: Savaş için hazırlanan silâh, mal ve
âletleri muhâfaza etme görevidir.

9- Ezlâm: Oklar ile fal bakma işidir.

Kâbe'nin üzerine konulmuş olan Hubel adlı putun yanında
üç fal oku vardı. Birinde: “*emeranî rabbî*” (Rabbım bana em-
retti); diğerinde “*nehânî rabbî*” (Rabbım bana yasak kıldı),
yazılıydı. Üçüncüsü ise boştu.

Yapacağı iş konusunda karar veremeyen kişi, ezlâm işiyle
görevli kimse aracılığı ile bu oklardan birini çekerdi. Birinci ok
çıkarsa, tasarladığı işi yapar, ikincisi çıkarsa o işten vazge-
çerdi. Üçüncüsü çıkarsa, o işi bir yıl erteler, ertesi sene fali
yenilerdi.

10- Nezâre: Bir yerden başka bir yere nakledilecek eşya-
yı kontrol ve muâyene ettikten sonra “taşıma ruhsatı” verme
görevidir.

Araplar arasında her biri büyük bir şeref sayılan bu hizmet
ve görevlerin hepsi Kusayy'ın elinde toplanmışken daha son-
ra Kureyş arasında dağılmıştır.

b) Zemzem Suyu

Hız. İbrâhim, Milâttan yaklaşık 2000 yıl kadar önce, Irak'ta Sümer şehirlerinden “Ur” sitesinde dünyaya geldi. Peygamber olduktan sonra, halkı tek Allah'a imâna dâvet ettiği için, Bâbil Hükümdârı Nemrut tarafından ateşe atıldı. Fakat Allah'ın emri ile ateş onu yakmadı.⁽⁹⁾ Kendisine imân eden İbrâni'lerle Filistin'e göçtü. Birara Mısır'a gitti, orada da kendisine imân eden kimse bulamadığı için, tekrar Filistin'e döndü.

Hız. İbrâhim, karısı Hâcer ile henüz annesini emmekte olan oğlu Hız. İsmâil'i Allah'ın emri ile Filistin'den alıp, Mekke'ye, Kâbe'nin bulunduğu yere götürdü. Onlara bir dağarcık hurma ve bir kırba su bırakarak yanlarından ayrılıp Filistin'e döndü. O esnâda, henüz Kâbe yapılmamış, Mekke şehri kurulmamıştı. Etrâfta ne insan, ne su, ne de hayat işâreti vardı.

Hız. İbrâhim, eşi ve çocuğundan ayrılıp onları göremeyecek kadar uzaklaştıktan sonra, Kâbe'nin bulunduğu yere yönelecek:

“Rabbımız, zürriyetimden bir kısmını senin kutsal evinin yanında, ekin bitmez (çorak), bir vâdi içinde yerleştirdim. Rabbımız, (beyt'inde) namaz kılmaları için, insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meylettir, ükretmeleri için onları meyvelerle rızıklandır...”⁽¹⁰⁾ diye duâ etti ve uzaklaşıp gitti.

Yanlarındaki hurma ve su bittikten sonra, Hâcer çocuğunu olduğu yerde bırakıp, bir can yoldaşı görebilmek ve birkaç yudum su bulabilmek ümidiyle Safâ ile Merve tepeleri arasında gidip geldiği esnâda bir melek, ökçesiyle Zemzem suyunu ortaya çıkarmıştı. Hâcer bu sudan kana kana içti, çocuğunu emzirdi ve Allah'a hamdetti.

⁽⁹⁾ Bkz. el-Enbiyâ Sûresi, 69-70

⁽¹⁰⁾ Bkz. İbrâhim Sûresi, 37

c) Mekke ehrini Kurulması

Hız. İsmâil, daha sonra bu bölgeye yerleşen “Cürhümîler” den bir kızla evlendi. Kendisi İbrânî, Cürhümîler Yemenli Ârîbe (halis) Arablarından. Bu sebeple İsmâiloğullarına “müsta’rabe (arablaımı) arabaları” denilir.

Yemen’de “Seylü’l-arim”⁽¹¹⁾ denilen sel felâketinden sonra bu bölgeye gelen Huzâa Kabîlesi, İsmâiloğullarının da yardımını ile, Cürhümîleri Mekke’den sürüp çıkardılar. Cürhümîler, Kâbe’ye hediye edilmiş olan altın geyik heykelleri ile diğer kıymetli eşyayı Zemzem kuyusuna atıp, üzerini toprakla doldurduktan sonra, kuyuyu belirsiz hâle getirerek Mekke’den kaçtılar. Bu yüzden Zemzem kuyusu uzun müddet kapalı kaldı.

Mekke bölgesinin hâkimiyeti ve Kâbe muhafızlığı üç asır kadar Huzâalılarda kaldıktan sonra Kilâb (Hâkim)’ in oğlu Kusayy, milâdî 5 inci asırda Kâbe muhafızlığını ele geçirdi. Kureyş’in başına geçerek, Huzâalıları bu bölgeden çıkardı. Kâbe’nin etrafında bugünkü Mekke şehrini kurdu. Ölümünden sonra kabîle başkanlığı ve Kâbe muhafızlığı oğlu Abdimenâfa, ondan da oğlu Hâşim’e kaldı. Hâşim ticâret için gittiği Şam seferinde Gazze’de ölünce, rifâde (ziyâretçileri ağırlama ve barındırma) ve sikaye (ziyâretçilere su temin etme) vazifelerini küçük kardeşi Muttalib üzerine aldı.

d) eybe’nin Adı Abdülmuttalib Kaldı

Hâim, Medine’de Hazrec kabîlesinin Neccâr oğulları kolidan Amr kızı Selmâ ile evlenmiş, “eybe” adında bir oğlu olmuştu. Selmâ Medine’den ayrılmadığından, Şeybe de Medine’de dayılarının yanında büyümüşü. Hâşim’in vefâtından sonra, amcası Muttalib O’nu Mekke’ye getirdi. Mekkeliler Muttalibin yanında tanımadıkları bir çocuk görün-

⁽¹¹⁾ Bkz. es-Sebe’ Süresi,16

ce, Şeybeyi Muttalib'in kölesi sanarak, Ona “**Abdülmuttalib**” dediler. Bu yüzden Şeybe, Abdülmuttalib adıyla anıldı.

e) iki Kurbanlıın Oulu

Abdülmuttalib, 10 oğlu olduğu takdirde, bunlardan birini Allah için kurban etmeyi adamıştı.⁽¹²⁾ Bu eski âdet, bize Hz. İbrâhim'in gördüğü bir rüyâ üzerine oğlu Hz.İsmâil'i kurban etmek istemesini⁽¹³⁾ hatırlatmaktadır.

Abdülmuttalib, çeşitli zevcelerinden 10 oğlu olunca aralarında kur'a çekerek adağını yerine getirmek istedi. Kur'a sonucuna göre, ileride Rasûlullah (s.a.s.)'in babası olacak olan Abdullah'ın kurban edilmesi gerekiyordu. Bir arrafe (kadın kâhin)'nin tavsiyesine uyularak, belirli sayıda deve ile Abdullah arasında kur'a çekildi. Kur'a Abdullah'a düştükçe, develerin sayısı onar onar artırılarak, yeniden çekildi. 10 deve ile başlayan kur'a çekimi, develerin sayısı 100 olunca nihâyet develere isâbet etti.⁽¹⁴⁾ Böylece Abdullah'ın yerine 100 deve kurban edildi. Bu olaya ve neslinden geldiği Hz. İsmail'in kurban edilmesi teşebbüsüne işâretle Rasûlullah (s.a.s.) Efendimizin:

“*Ben iki kurbanlığın oğluyum*”⁽¹⁵⁾ buyurduğu nakledilmiştir. O zamana kadar 10 deve olan diyet (öldürülen bir kimsenin kan bedeli) de, bu olaydan sonra, 100 deveye yükselmiştir.⁽¹⁶⁾ İslâm Hukuku'nda kan bedelinin 100 deve olması, zamanla örf hâline gelen bu olaya dayanmaktadır.

f) Zemzem Kuyusunun Temizlenmesi

Muttalib'in ölümünden sonra, kabîle başkanlığı ile Rifâde ve Sikâye hizmetleri Abdülmuttalib'e verilmişti. Abdülmutta-

(12) İbn Hişâm, 1/160; İbnü'l-Esîr, el-Kâmil, 2/5; İbn Sa'd, et-Tabakat, 1/88

(13) Bkz. Saffât Sûresi, 102-110

(14) İbn Hişâm, 1/160-164; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2 /6-7

(15) el-Aclûni, Keşfü'l-Hafa, 1/199 (Hadis No.606), Beyrut 1351

(16) İbn Hişâm, 1/163

lib, Zemzem'in yerini bulup yeniden kazdırdı. Cürhümîlerin Mekke'den kaçarken kuyuya attıkları altın geyik heykelleri, kılıç ve zırhlar çıkarılarak kuyu temizlendi. Zemzem kuyusunun idâresi, Abdülmüttaliboğullarında kaldı.

3- Fil Vak'ası (Ebrehe'nin Kâbe'ye Saldırması) (571 M.)

Habeşistan Kırallığı'nın Yemen Vâlisi Ebrehe, Hristiyanlığı Arabistan'da yaymak ve Arapları Kâbe ziyâretinden vazgeçirmek için, **San'a**'da muhteşem bir kilise yaptırmıştı. Fakat, Araplardan bu kiliseye ilgi gösteren olmadı. Üstelik, Kinâne Kabîlesi'nden bir Arap, bir gece gizlice kilise içine pisledi. Ebrehe bunu bahâne ederek büyük bir ordu ile Kâbe'yi yıkmak üzere Mekke üzerine yürüdü. Arapların bu orduya karşı koyabilecek güçleri yoktu. Mekkeliler şehri boşaltarak etraftaki dağlara çekildiler.

Ebrehe, Mekke yakınlarında karargâhını kurdu. Kureyş Kabîlesinin reisi olan Abdülmuttalib'e elçi göndererek, kan dökmek üzere değil, sâdece Kâbe'yi yıkmak için geldiğini bildirdi. Bu esnâda Ebrehe'nin öncü kuvvetleri Mekkelilerin sürülerini yağmalayıp ordugâha götürmüşlerdi. Bunlar arasında Abdülmuttalib'in de yüz devesi vardı. Abdülmuttalib, Ebrehe'ye giderek yağmalanan sürülerin geri verilmesini istedi. Ebrehe:

-*"Ben, Kâbe'yi yıkmamam için ricâyaya geldiğini sanmıştım. Görüyorum ki sen, develerinin derdindesin, bunu sana yakıştıramadım..."* deyince, Abdülmuttalib büyük bir vakarla:

- *"Ben, develerin sâhibiyim, onları istiyorum. Kâbe'nin de sâhibi var. O'nu sâhibi koruyacaktır"* diye cevap vermişti. Bu cevap karşısında Ebrehe, Abdülmuttalib'in develerini ve Mekkelilerin yağmalanan bütün mallarını geri verdi.

Kur'an-ı Kerim'de de açıklandığı üzere, Ebrehe amacına ulaşamadı. Kâbe'yi yıkmak üzere hücumla geçileceği sırada, Ebrehe'nin her seferinde berâberinde bulundurduğu **Mamut**

adlı büyük fil ile diğer filler her türlü çabaya rağmen, diz çöküp oldukları yerde kaldılar; Kâbe cihetine yürümediler. Bu esnâda gök yüzünde beliren sürü sürü kuşlar, ağızlarında ve pençelerinde taşıdıkları küçük taşları Kâbe'ye hücûma hazırlanan askerlerin üzerine bıraktılar. Ebrehe'nin büyük ordusu bir anda perişan oldu.⁽¹⁷⁾ Büyük bir kısmı orada telef oldu. Kaçıp kurtulabilen askerlerin bir kısmı ile Ebrehe San'a'ya döndü ise de, yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak çok geçmeden öldü.

Ordu'nun önünde yürüyen filler sebebiyle, tarihte bu hâdiseye "**Fil Vak'ası**", bu olayın meydana geldiği seneye de "**Fil Yılı**" denilmiştir.

⁽¹⁷⁾ "Kâbe'yi yıkmaya gelen fil sahiplerine, Rabbinin ne ettiğini görmedin mi? Onların kötü plânlarını (hile ve düzenlerini) boşa çıkarmadı mı? Onların üzerine sert taşlar atan sürü sürü kuşlar gönderdi. Sonunda onları yenilmiş ekin yaprağı gibi yapıverdi". (Fil Sûresi, 1-5)

Rasûllah (s.a.s.) Efendimiz, Fil Vak'ası'ndan 52 gün kadar sonra dünyaya geldiği için bu olayı görmemişti. Fakat bu Sûre indiği esnâda bu olay o kadar iyi biliniyordu ki, hayatta olanlardan, olayı görmemiş olanlar da sanki görenler kadar olaydan haberdardı. Bu sebeple Hz. Muhammed (s.a.s.) olay sırasında henüz dünyaya gelmemiş olduğu halde "görmedin mi?" buyrulmaktadır. Burada görmek , "bilmek ve duymak" anlamında kullanılmıştır.

Hz. Muhammed (s.a.s.)'in Hayatı

(571-632)

Hz. Muhammed (s.a.s.) Mekke'de doğdu. 40 yaşında Peygamber oldu. 23 yıllık Peygamberlik hayâtının 13 yılı Mekke'de, 10 yılı da Medine'de geçti. Medine'de 63 yaşında vefât etti. Bu sebeple:

Hz. Muhammed (s.a.s.) 'in hayâtı (571-632):

- a) Peygamberliğinden Önceki Hayâtı (571-610),
- b) Peygamberlik Devri (610-632) olmak üzere iki kısma ayrılır.

Peygamberlik devri de:

- a) Mekke devri (610-622)
- b) Medine devri (622-632)

olarak iki döneme ayrılır.

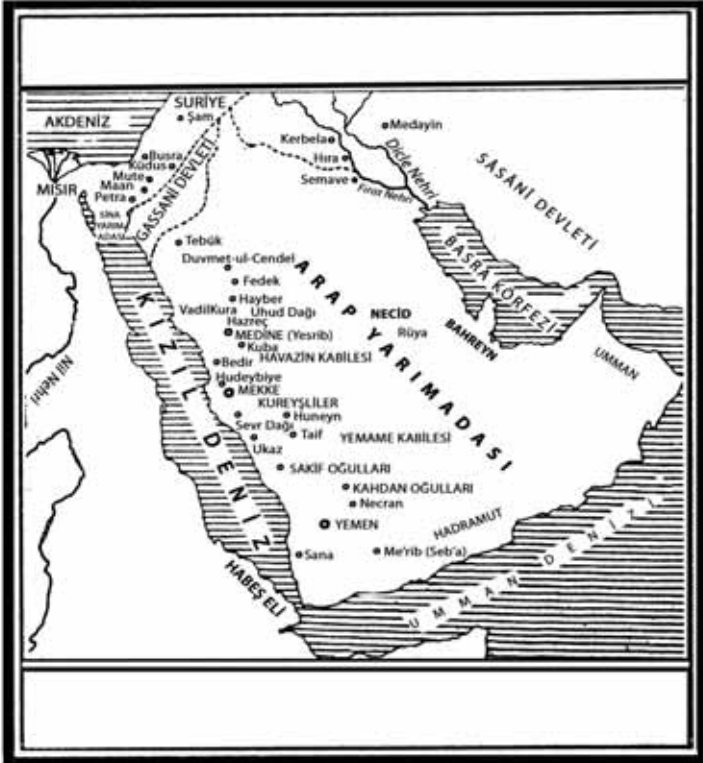
Bu sebeple Siyer ve İslâm Târîhi ile ilgili kitaplarda, Rasûlullah (s.a.s.)'in hayâtı, “**Peygamberlikten (Bi'setten) öncesi**” ve “**Peygamberlik devri**” diye iki devreye ayrılarak incelenmiştir. Peygamberlikten önceki hayatını da:

- 1- Çocukluk devresi (8 yaşına kadar olan süre),
- 2- Gençlik çağı (8-25 yaşına kadar olan devre),
- 3- Evlilik dönemi (25-40 yaşları arasındaki devre) olmak üzere genellikle üç bölüme ayırmışlardır.

Peygamber olduktan sonra, “**Mekke Devri**”nde geçen olayları incelerken, târihbaşı olarak, Peygamberliğin (Nübüvvetin)

1. 2. veya 5 inci yılı gibi, Nübüvvetin başlangıcını; “**Medine devri**” olaylarında ise,-Hicretin, 1., 2. veya 3 üncü yılı şeklinde Rasûl-i Ekrem (s.a.s.)’in Hicret olayını esâs almışlardır.

Bu kitapta da aynı usûle uyulacaktır.

Hz. Muhammed (s.a.s.) Zamanında Arabistan'ın Durumu

BİRİNCİ KISIM

HZ. MUHAMMED (S.A.S.)'İN PEYGAMBERLİK TEN ÖNCEKİ HAYATI

HZ. MUHAMMED (S.A.S.) 'İN PEYGAMBERLİK TEN ÖNCEKİ HAYATI

“ Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik”.
(el-Enbiyâ Sûresi, 107)

I- HZ. MUHAMMED (S.A.S.)'İN ÇOCUKLUK DÖNEMİ

1- Doğumu:

Hz. Muhammed (s.a.s.) Milâddan sonra 571 senesi, Fil Yılı'nda, 12 Rebiülevvel (20 Nisan) pazartesi gecesini sabaha karşı, Mekke'nin doğusunda bulunan “Hâşimoğulları Mahallesi”nde, babasından kendisine mirâs kalan evde doğdu. Arapların takvim başı olarak kullandıkları “Fil Vak'ası”, Peygamberimiz (s.a.s.)'in doğumundan 52 gün kadar önce olmuştu.⁽¹⁸⁾

⁽¹⁸⁾ Siyer ve İslâm Târîhi müellifleri, Rasûlüllah (s.a.s.)'in doğumunun Rebiülevvel ayında bir pazartesi günü sabaha karşı olduğunda genellikle ittifak etmişlerse de, ayın kaçınıcı günü olduğu konusunda birleşmemişlerdir.

Rasûlüllah (s.a.s.) 1 Rebiülevvel 11 H./27 Mayıs 632 M. târihine rastlayan Pazartesi günü öğleden sonra vefât etmiştir. (Bkz. Tecrid Tercemesi,9/298 ve 11/5-6) Sahih hadislerde, Peygamber (s.a.s.) Efendimiz'in 63 yaşında vefât ettiği belirtilmiştir (Bkz. Tecrid Tercemesi, 9/298, Hadis No. 1442 ve 11/33, Hadis No.1671)

Rasûlüllah (s.a.s.)'in, Hz. Mâriye'den olan oğlu İbrâhim'in vefât ettiği gün, güneş tutulmuştu. (Bkz. Buhârî, 2/29-30; Tecrid Tercemesi, 3/428, Hadis No. 547) Mısır'lı Muhammed Felekî Paşa, yaptığı hesaplama ve araştırma sonucu, bu tutulma olayının, Milâdi 632 yılının 7 Ocak günü saat 8.30'a rastladığını tesbit etmiştir. Rasûlüllah (s.a.s.)'in vefâtı, 1 Rebiülevvel 11 H/27 Mayıs 632 M. Pazartesi günü olduğuna göre, Muhammed Felekî Paşa bu tarihten 63 kameri yıl geri giderek, Rasûlüllah (s.a.s.)'in doğumunun 9 Rebiülevvel/20 Nisan 571 veya 2 Rebiülevvel/13 Nisan 571 pazartesi olması gerektiği sonucuna varmıştır. (Bkz. Asr-ı Saadet 1/191).

Abdülmuttalib, torununun doğumu şerefine verdiği ziyâfette çocuğun adını soranlara:

“Muhammed adını verdim. Dilerim ki, gökte Hakk, yeryüzünde halk, O’nu hayırla yâdetsinler...” cevâbını verdi. Annesi de *“Ahmed”* dedi. (Muhammed, üstünlük ve meziyetleri anılarak çok çok övülüp senâ edilen; Ahmed de Cenab-ı Hakk’ı yüce sıfatları ile öven, hameden kimse demektir.⁽¹⁹⁾ İslâm

⁽¹⁹⁾ Peygamberimizin en meşhûr ve Kur’an-ı Kerim’de geçen isimleri; *“Muhammed”* ve *“Ahmed”*’dir. Muhammed (s.a.s.) ismi Kur’an-ı Kerim’de 4 yerde (Âl-i İmrân Sûresi 144, Ahzâb Sûresi 40, Muhammed Sûresi 2 ve Fetih Sûresi 19); Ahmed ismi ise 1 yerde (Saf Sûresi, 6) geçmektedir.

Fetih Sûresinde bu ism-i şerif, ayrıca *“Rasûlüllah”* olarak vasıflanmıştır. Saf Sûresinin 6. âyetinde ise:

“Meryem oğlu İsâ: Ey İsrâiloğulları! Doğrusu ben, benden önce indirilen Tevrât’ı tasdik edici, benden sonra gelecek ve adı Ahmed olacak bir peygemberi de müjdeleyici olarak, Allah’ın size gönderilmiş bir peygamberiyim demişti...” buyrulmuştur.

Bu ayet-i celileden Hz. İsâ’nın, kendinden sonra *“Ahmed”* adında bir peygamberin geleceğini müjdelediği bildirilmektedir.

Bugün elimizde, Hz. İsâ’ya indirilen İncil’in orjinal nüshası bulunmayıp, ondan çok sonraki târihlerde kaleme alınmış muharref nüshalar bulunduğundan Hz. İsâ tarafından verilen bu müjdenin aslını bugünkü İncillerde aynen bulmak mümkün olmamaktadır. Ancak Yunanca’dan Türkçe’ye çevrilen Yuhanna İncil’inin 14. babı’nın 26 âyeti şöyledir:

“Baba’dan size göndereceğim *“Tesellici”*, “Babadan çıkan hakikat Ruhu geldiği zaman benim için o şehâdet edecektir.”

Burada geçen *“Tesellici”* kelimesi, İncilin Yunancasında *“Faraklit”* dir. İncil’in eski Arapça tercemelerinde bu kelime *“Hammâd”* veya *“Hâmid”* olarak terceme edilmiştir. Nitekim bir kısım Hıristiyan bilginleri de bu kelimeyi *“Hammâd”*, yani çok hamd eden kimse olarak açıklamışlardır ki aşağı yukarı “Ahmed” anlamındadır.

İncil’deki *“Faraklit”* kelimesini *“Tesellici”* diye terceme etmiş de olsalar, Hz. İsâ ile Hz. Muhammed (s.a.s.) arasında bilinen bir peygamber bulunmadığına ve günümüze kadar da zühür etmediğine göre, Hz. İsâ’nın gönderileceğini bildirdiği *“Tesellici”* veya *“Faraklit”* Rasûlüllah (s.a.s.) den başka kim olabilir? (Bkz. Tecrid Tercemesi, 9/291-293, Hadis No: 1439 ve izâhı.)

Buhârî’nin Cübeyr b. Mut’im’den rivâyetine göre, Hz. Peygamber (s.a.s.)’in eski kutsal kitaplarda, eski ümmetlerce bilinen üç adı daha vardır: Mâhi, Hâşir, Âkib. Bu konuda şöyle buyurmuştur:

“Bana âit beş yüce isim vardır. Ben Muhammed ve Ahmed’im. Ben Mâhi’yim, ki Allah benim (nübüvvetim)le küfrü izâle edecektir. Ben Hâşir’im ki (kıyamet gününde) insanlar benim arımdan haşrolunacaklardır. Ben Âkib’im, Çünkü peygamberlerin sonuyum. (Buhârî 4/11; Tecrid Tercemesi, 9/291, Hadis No: 1439; Müslim, 4/1827, Hadis No: 2354. Rasûlüllah (s.a.s.)’in diğer isimleri için bkz. Tecrid Tercemesi, 9/291-294 ve 10/43)

târihçileri, Peygamberimiz (s.a.s.)'in doğduğu gece bir takım olağanüstü olayların meydana geldiğini naklederler. O gece İran Kısrası (Hükümdarı)'nın Medâyin şehrindeki sarayının 14 sütünü yıkılmış, mecûsîlerin İran'da İstahrâbat şehrinde bin yıldan beri yanmakta olan “ateğede”leri sönmüş, **Sâve (Taberiyye)** gölü yere batmış, bin yıldan beri kurumuş olan **Semâve deresi**'nin suları taşmış, mecûsîlerin büyük bilgini **Mûdibân** korkunç bir rüya görmüş, Kâbe'deki putların yüz üstü devrildikleri görülmüştü. Gerçekten O'nun doğması ile bütün dünyada hüküm sürmekte olan cehâlet ve küfür ateşi sönmüş, putperestlik yıkılmış, zulmün baskısı son bulmuştur.

2- Soyu (Nesebi)

Peygamberimiz Hz.Muhammed (s.a.s.)'in babası, **Abdümttalib**'in oğlu **Abdullah**; annesi ise **Vehb**'in kızı **Âmine**'dir. Babası Abdullah, Kureyş Kabîlesinin **Hâimoğulları** kolundan, annesi Âmine ise **Zühreoğulları** kolundandır. Her ikisinin soyu, bir kaç batın yukarıda, “**Kilâb**”da birleşmektedir. Her ikisi de Mekke'lidir.

Peygamber (s.a.s.) Efendimiz, Hz.İbrâhim'in büyük oğlu Hz. İsmâil'in neslindedir. Soyu **Adnân**'a kadar kesintisiz bellidir. ⁽²⁰⁾ Adnân ile Hz.İsmâil arasındaki batınların sayısında neseb bilgileri ihtilâf etmişlerdir.⁽²¹⁾

Peygamber (s.a.s.) Efendimizin soyu, çok temiz ve çok şerefli bir neseb zinciridir. Bir hadisi şerifte Rasûl-i Ekrem Efendimiz:

⁽²⁰⁾ Hz. Muhammed (s.a.s.)'in Adnân'a kadar kesintisiz bilinen nesebi sırasıyla şöyledir: Abdullah, Abdümttalib, Hâşim, Abdümenâf, Kusayy, Kilâb, Mürre, Kâab, Lüey, Galib, Fihri (Kureyş), Mâlik, en-Nadr, Kinâne, Huzeyme, Müdrike, İlyâs, Mudar, Nizâr, Meadd, Adnân, (el-Buhârî, 4/238; İbn Hişâm, 1/1-2)

Annesinin nesebi de öyledir: Vehb, Abdümenâf, Zühre, Kilâb, Mürre... Görüldüğü üzere her iki tarafın nesebi Kilâb'da birleşmektedir. (İbn Hişâm, 1/115)

⁽²¹⁾ Aynî, Umdetü'l-Karî, 8/54; Tecrid Tercemesi, 10/43; Asr-ı Saâdet, 1/178-179

“Ben devirden devire, (nesilden nesile, âileden âileye) seçilerek intikal eden Âdemoğulları soylarının en temizinden naklolundum, sonunda içinde bulunduğum ‘Hâşimoğulları’ âilesinden neş’et ettim”, buyurmuştur.⁽²²⁾

Diğer bir hadisi şerifte bu seçilme işi şöyle anlatılmıştır.

“Allah, Hz İbrâhim’in oğullarından Hz. İsmâil’i, İsmâiloğullarından Kinâneoğullarını, Kinâneoğullarından Kureyşi, Kureyşden Hâşimoğullarını, Hâşimoğullarından da beni seçmiştir.”⁽²³⁾

Bir başka hadis-i şerifinde de Rasûl-i Ekrem Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“Allah beni, dâima helâl babaların sulbünden, temiz anaların rahmine naklederek, sonunda babamla annemden izhâr etti. Âdem’den, anne-babama gelinceye kadarki nesebim içinde nikâhsız birleşen olmamıştır”.⁽²⁴⁾

Hiz. Muhammed (s.a.s.)’in doğumundan iki ay kadar önce babası Abdullah, Suriye seyâhatinden dönerken Yesrib (Medine)’de hastalanarak 25 yaşında vefât etmiş ve orada defnedilmişti. Peygamberimiz (s.a.s.)’e, babasından mirâs olarak beş deve, bir sürü koyun, doğduğu ev ve künyesi **Ümmü Eymen** olan Habeşli **Bereke** adlı bir câriye kalmıştır.⁽²⁵⁾

3- Hiz. Muhammed (s.a.s.) Süt Anne Yanında

Başlangıçta çocuğu (3 veya 7 gün) annesi Âmine emzirdi.⁽²⁶⁾ Süt yetmediği için, daha sonra amcası Ebû Leheb’in azatlı câriyesi **Süveybe** tarafından emzirildi.⁽²⁷⁾

⁽²²⁾ El-Buhârî, 4/166; Tecrid Tercemesi, 9/316 (Hadis No: 1454) ve 10/44

⁽²³⁾ Müslim, 4/1782 (Hadis No: 2276); Tirmizi, 5/583 (Hadis No: 3605); Tecrid Tercemesi 10/44

⁽²⁴⁾ Bkz. İbn Kesir, el-Bidâye ve’n-Nihâye, 2/255-256, Tecrid Tercemesi, 10/44; Târih-i Din-i İslâm, 2/5

⁽²⁵⁾ Asr-ı Saâdet, 1/187

⁽²⁶⁾ Târih-i Din-i İslâm, 2/16

⁽²⁷⁾ İbnü’l-Esir, el-Kâmil, 1/459; İbn Sa’d, Tabakat 1/108

Fakat Hz. Muhammed (s.a.s.)'in devamlı süt annesi **Hevâzin** Kabîlesinin **Sa'do ulları** kolundan **Halîme** oldu.

Mekke'nin havası ağır olduğu için, Mekkeliler yeni doğan çocuklarını olden gelen süt annelere verirlerdi. Çöl ikliminde çocuklar hem daha gürbüz yetişiyor, hem de bozulmamış (fasih) Arapça ğreniyorlardı. Hz. Muhammed (s.a.s.)'de bu  dete göre süt annesi Halîme'ye verildi. Halîme, yetim bir çocuğu emzirmenin k rlı bir iş olmayacağı düşüncesiyle, başlangıçta tereddüt göstermişse de, daha sonra bu çocuğun evlerine uğur ve bereket getirdiğini görmüş ve O'nu öz çocuklarından daha çok sevmiştir. Süt kardeşi  eyma da bakımında annesine yardımcı olmuştur.⁽²⁸⁾

Hz.Muhammed (s.a.s.) süt annesi ve süt kardeşleri ile sonraki yıllarda dâima ilgilenmiştir. Halîme kendisini ziyârete geldiği zaman onu "anacığım" diyerek karşılamış, altına elbisesini yayarak, saygı göstermiştir.⁽²⁹⁾

Hz. Muhammed (s.a.s.) dört yaşına kadar, süt annesinin yanında çölde kaldı. Dört yaşında Halîme ocuğu Mekke'ye götürerek annesine teslim etti. İslâm t arihileri, bu esnada " akk-ı sadr" (göğüs açma) olayının meydana geldiğini, çocukta görülen bu gibi olağanüstü hallerin Halîme'yi endişelendirildiğini, bu yüzden çocuğu annesine teslimine mecbûr kaldığını naklederler.⁽³⁰⁾

⁽²⁸⁾ İbnü'l-Esir, a.g.e., 1/460

⁽²⁹⁾ Mansur Ali N sif, et-Tâc, 5/6, Kahire, 1382/ 1962 (Eb Dâvud'dan)

⁽³⁰⁾ Bkz. İbn Hişâm, 1/174; İbnü'l-Esir, a.g.e., 461-462; Hamîdullah, İslâm Peygamberi 1/40

Rasûlüllah (s.a.s.)'in hayatında şakk-ı sadr olayı bir kaç defa olmuştur. İlkı, süt annesi Halîme'nin yanında iken meydana gelmiştir. Melekler, göğsünü açıp, "işte şeytanın sendeki nasibi" diyerek bir pıhtı çıkarıp atmışlardır. (Müslim, 1/147 K. İmân B. 74, Hadis No: 261). İlk vahyin gelişinden önce de, vahyin ağırlığına dayanabilmişi için, şakk-ı sadr olayının tekrarlandığı rivâyet edilmiştir. Mirâc mucize'sinden önce de Cebrâil (a.s.) Rasûlüllah (s.a.s.)'in göğsünü açıp "zemzem suyu" ile yıkadıktan sonra imân ve hikmet doldurmuştur. (Tecrid Tercemesi, 2/227, Hadis No: 227 ve izâhi)

4- Medine Ziyâreti

Hız. Muhammed (s.a.s.) dört yaşından altı yaşına kadar, öz annesi Âmine ile kaldı, O'nun şefkat ve ihtimâmı ile yetişip büyüdü. Altı yaşında iken, babasının Medine'de bulunan kabrini ziyâret etmek üzere, annesi ve sadık hizmetçileri **Ümmü Eymen**'le beraber Medine'ye gittiler. Medine'deki akrabaları Neccâroğullarında bir ay kadar misâfir kaldılar. Dönüşte, Medine'nin 23 mil güneyinde **Ebvâ Köyü**'nde Âmine hastalandı.⁽³¹⁾ Henüz doğmadan babasından yetim kalmış olan Hız. Muhammed (s.a.s.) altı yaşında iken annesinden de öksüz kalıyordu. Bu acıyı bütün varlığı ile hisseden anne, oğlunu şefkat dolu gözlerle süzdü. Bağına basıp uzun uzun öptü. Masûm yüzüne bakarak

“Her yeni eskiyecek, her fâni yok olup gidecek,

Ben de öleceğim, fakat buna gam yemem,

Namımı ebedi kılacak hayırlı bir halef bırakıyorum...” anlamına bir şiir söyledi. Bu sözlerden sonra vefât etti.⁽³²⁾

Annesinin ölümünden sonra çocuğu Ümmü Eymen Mekke'ye götürüp dedesi Abdülmuttalib'e teslim etti.

Altı yaşından sekiz yaşına kadar, çocuğa dedesi Abdülmuttalib baktı. Abdülmuttalib seksen yaşını geçmiş bir ihtiyârdi. Peygamber (s.a.s.) Efendimiz sekiz yaşında iken dedesi de öldü. Ölürken, on oğlu içinden Hız. Muhammed (s.a.s.) Efendimizin yetiştirilmesini, öz amcası Ebû Tâlib'e bıraktı.^(33/1)

⁽³¹⁾ İbn Hişâm, 1/177; Tecrid Tercemesi, 4/699

⁽³²⁾ Târih-i Din-i İslâm, 2/23; Tecrid Tercemesi, 2/699

^(33/1) Abdülmuttalib'in çeşitli zevcelerinden 10 oğlu ve 6 kızı vardı. Bunlar içinde Hız. Ali'nin babası Ebû Tâlib ile Peygamberimiz (s.a.s.)'in babası Abdullah ana baba bir kardeşti. (Asr-ı Saâdet 1/ 197; Târihi-i Din-i İslâm, 2/27)

Yıllar sonra, Hicret'in 6'ıncı yılı Hudeybiye Barışı dönüşünde Rasûlullah (s.a.s.) Efendimiz, annesinin kabrini ziyâret edip, teessürle gözyaşı döktü.

Annemin bana olan şefkatini hatırlayarak ağladım, buyurdu. ^(33/2)

Oğulları: Abbâs, Hamza, Abdullah, Ebû Tâlib (asıl adı Abdimenâf) Zübeyr, Hâris, Hacl, Mukavim, Dırar, Ebû Leheb (asıl adı Abduluzza) dir. Kızları ise: Safiyye, Ümmü Hakim el- Beyda, Âtike, Ümeyme, Eravâ, Berre. (İbn Hişâm, 1/113)

^(33/2) İbn Sa'd, et-Tabakat, 1/116-117; Tecrid Tercemesi, 4/683

Kelime Açıklamaları:

Hasrân: Sapıklık, aldanma-Mamûre-i dünya: Dünyada insanların yaşadığı yerler, kalkınmış ülkeler-Beter: daha kötü-Beşer: İnsan cinsi, bütün insanlar-Dışsiz: (burada) güçsüz, zayıf, kimsesiz-Fevza: Kargaşa, anarşi-Âfak: Ufuklar-Ufuk: Uzaklara bakıldığında yeryüzünün gökyüzüyle birleşmiş gibi görünen yeri-Zemin: Yeryüzü. Şark: Doğu ülkeleri-Tefrika: Fikir ayrılığı-Nefha: Üfürme-Mâsûm: Günahsız-Hamle: Atılma, saldıрма-Kayser: Bizans imparatorlarına verilen ünvan-Kisrâ: İnan hükümdarlarına verilen ünvan-Acz: Güçsüzlük- Zevâl: Yok olma-Şer'î mübin: İslâm dini-Şehbal: kanat, kanattaki

BİR GECE

Ondört asır evvel, yine böyle bir geceydi,
Kumdan, ayın ondördü bir Öksüz çıkıverdi!
Lâkin, o ne hüsrândı ki: Hissetmedi gözler;
Kaç bin senedir, halbuki bekleşmedelerdi!
Nerden görecekler? Göremezlerdi tabîî
Bir kerre, zuhûr ettiği çöl, en sapa yerdî.
Bir kerre de, mâmûre-i dünyâ, o zamanlar.,
Buhranlar içindeydi, bugünden de beterdî.
Sırtlanları geçmişti beşer yırtıcılıkta;
Dişsiz mi bir insan, onu kardeşleri yerdî!
Fevzâ bütün âfâkına sarmıştı zemînin.
Salgındı, bugün Şark'ı yıkan, tefrika derdî.
Derken büyümüş, kırkına gelmişti ki Öksüz,
Başlarda gezen kanlı ayaklar suya erdî!
Bir nefhada insanlığı kurtardı O Mâsum,
Bir hamlede kayserleri, kistrâları serdî!
Aczin ki, ezilmekti bütün hakkı, dirildi;
Zulmün ki, zevâl aklına gelmezdi, geberdî!
Âlemlere rahmetti, evet, şer-i mübîni,
Şehbâlini, adl isteyenin yurduna gerdî.
Dünya neye sâhipse, O'nun vergisidir hep;
Medyûn O'na cem'iyyeti, medyûn O'na ferdî.
Medyûndur O mâsûm'a bütün bir beşeriyet...
Yârab, bizi mahşerde bu ikrâr ile haşret.

Mehmed Âkif ERSOY

II- HZ. MUHAMMED (S.A.S.)'İN GENÇLİK DÖNEMİ

1- Ebû Tâlib'in Himâyesi

Peygamberimizin hayâtının sekiz yaşından yirmibeş yaşına kadar olan dönemine “**gençlik devresi**” denilir. Bu devrede Rasûlullah (s.a.s.) amcası Ebû Tâlib'in yanında, onun himâyesi altında bulunmuştur.

Ebû Tâlib, zeki ve âlicenâb bir zâtdı. Zengin olmamakla beraber, asâleti ve âlicenâplığı sebebiyle herkesten saygı görüyordu. Yeğeni Hz. Muhammed'i çok seviyor, hiç yanından ayırmıyordu.

2- Seyâhatleri

a) Şam Seyâhati

Mekke iklimi zirâate elverişli olmadığından, Mekkeliler ticâretle uğraşırlar, çocuklarını da ticârete alıştırırlardı. Ticâret için kervanlarla, yazın Şam'a, kışın Yemen'e seyâhet ederlerdi. Ebû Tâlib de diğer Mekkeliler gibi kervan ticâreti yapıyordu. Bir defasında Şam'a giderken, Hz. Muhammed (s.a.s.)'e amcasından ayrılmak zor geldi; kendisini de yanında götürmesini istedi. Ebû Tâlib çok sevdiği yeğenini kırmadı. O'nu da kafilayla beraberinde götürdü. Bu esnâda henüz oniki yaşındaydı.

Şam'ın 90 km. kadar güneyinde **Busrâ** (Eski Şam) denilen kasabada “**Bahîra**” adında bir Hıristiyan râhibi vardı. Kasabaya uğrayan kervanlarla hiç ilgilenmediği halde, Hz. Muhammed (s.a.s.)'in içinde bulunduğu kervanı karşılayarak bütün kafileye bir ziyâfet verdi. Bahîra okuduğu kutsal kitaplardan edindiği bilgilerle, Hz Muhammed (s.a.s.)'in simâsından,

O'nun istikbâlini sezmişti. O'nunla konuştu. Sorular sordu. Aldığı cevâplar, kanâatini kuvvetlendirdi. Şam yolculuğunun bu çocuk için tehlikeli olacağını düşündü. Ebû Tâlib'e:

-”Bu çocuk son Peygamber olacaktır. Şam Yahûdileri içinde O'nun alâmet ve vasıflarını bilen kâhinler vardır. Tanırlarsa, ihânet ve kötülüklerinden korkulur. Bu çocuğu Şam'a götürmeyiniz...”dedi. Bu sözler üzerine Ebû Tâlib Şam'a gitmekten vazgeçti. Alışverişini burada bitirip, geri döndü.⁽³⁴⁾

Son Peygamberin geleceği ve O'nun bir çok vasıfları Tevrât ve İncil'de bildirilmişti. Bu sebeple, Yahûdî ve Hristiyan bilgincileri, O'nun alâmetlerini ve vasıflarını biliyorlardı. Hicretten sonra Müslüman olan Medineli Yahûdî âlimi Abdullah İbn Selâm'ın “*Tevrat'ta Hz. Muhammed (s.a.s.) ve Hz. İsa (a.s.)'in sıfatları vardır*” dediğini, “**Kütüb-i Sitte**” denilen altı güvenilir hadis kitabından Tirmizi'nin es-Sünen'inde rivâyet edilmiştir.”⁽³⁵⁾

Gülünç Bir İddiâ

Hz. Muhammed (s.a.s.)'in 12 yaşında yaptığı bu seyâhatta râhip Bahîra ile görüşmesini, bazı Hıristiyan yazarlar, Hıristiyanlığın bir zaferi gibi göstermek istemişler, Peygamberimiz (s.a.s.)'in bütün dinî esasları bu râhipten öğrendiğini iddia etmişlerdir.

Bu iddia son derece gülünç ve tutarsızdır. Oniki yaşındaki bir çocuğun, İslâm gibi mükemmel bir dinin esaslarını bir kaç saatlik görüşme esnâsında öğrenmesi mümkün değildir. Bu râhip bu esasları bilseydi, kendisi tebliğ ederdi. Eğer burada böyle bir konu konuşulsaydı, kafilenin gözü önünde yapılan bu konuşma ağızdan ağıza yayılırdı. Peygamberliğini ilân ettiği zaman inanmayanlar, “bunlar Bahîra'nın sözleri” demezler miydi? Üstelik İslâmiyet, Hıristiyanların “**teslis**” (üçlü tanrı

uzun tüyler-Adl: adalet-Medyün: Borçlu-Beşeriyet: İnsanlık-Mahşer: Kiyâmette insanların toplanacağı yer-Haşretmek: Kiyâmet günü insanları dirildikten sonra mahşerde toplamak.

sistemi) inancını tamâmen reddetmiş “**Tevhid inancını**” getirmiştir. Görüldüğü üzere, bu iddia son derece çürük ve çirkin bir iftirâdan başka bir şey değildir.

b) Yemen Seyâhati

Hız. Muhammed (s.a.s.) 17 yaşında iken de, diğer bir ticâret kafilesi ile amcalarından Zübeyr ve Abbâs’la birlikte Yemen’e gidip gelmiştir.⁽³⁶⁾

3- Ficâr Savaşına Katılması

Müslümanlıktan önce (Câhiliyet Döneminde) Araplar arasında iç savaşlar eksik olmazdı. Yalnızca “**Ehûr-i hurum**” denilen dört ayda savaşmak haram sayılırdı. Bu dört ayda (Zilka’de, Zilhicce, Muharrem, Receb) savaş yapılacak olursa fâcîrane sayıldığı için buna “**Ficâr Savaşı**” denirdi.

Kureyş kabîlesi ile Hevâzin kabîlesi arasında kan davası yüzünden bir savaş başlamış, dört yıl sürmüştü. Savaş, kan dökülmesi haram olan aylarda da devâm ettiği için “**Ficâr Savaşı**” denildi.

Peygamberimiz (s.a.s.) yirmi yaşlarında iken bu savaşa amcaları ile birlikte katıldı. Fakat kimseye ok atmamış, kimsenin kanını dökmemiştir. Sâdece karşı taraftan atılan okları toplayıp, amcalarına vermiştir.⁽³⁷⁾

4- Hılfu’l-Fudûl Cemiyetinde Üyeliği

Uzun süren Ficâr savaşı esnâsında Mekke’de âsâyiş bozulmuş, can ve mal güvenliği kalmamıştı. Özellikle dışarıdan mal getiren yabancıların malları yağmalanıyordu.

Vâil oğlu Âs, Mekke’ye gelen Yemen’li bir tâcirin bütün malını gasbetmiş, haksız olarak elinden almıştı. Yemen’li,

⁽³⁴⁾ Bkz. et-Tirmizi, es-Sünen, 5/590-591 (Hadis No: 3620); İbn Hişâm, 1/91-194; İbnü’l-Esîr, a.g.e., 2/37

Ebû Kubeys dağına çıkararak uğradığı haksızlığa karşı, bütün kabîleleri yardıma çağırdı. Yemenlinin bu feryadı üzerine Peygamberimiz (s.a.s.)'in amcası **Zübeyr**, Kureyşin bütün ileri gelenlerini çağırdı. **Hımoulları**, **Zhreoulları**, **Esedoulları**, **Temimoulları**, **Abdlluzaoulları**, Zbeyrin dâvetine icâbet ederek, Beni Temm'den **Cd'n oğlu Abdullah**'ın evinde toplandılar. *"Mekke'de zulmü önlemeğe yerli-yabancı hiç kimseye karşı haksızlık ettirmemeğe"* karar verdiler. Haksızlığa uğrayan kimselere yardım edeceklerine yemin ettiler. Yemenlinin hakkını Ås'tan alıp geri verdiler. Mekke'de syişi yoluna koydular.

Vaktiyle, Cürhümîler zamanında **Fadl b. Hâris**, **Fudayl b. Veda** ve **Mufaddal b. Fedle** isimlerinde  kabîle başkanı, kabîleleri ile toplanarak, *"Mekke'de zulme meydan vermeyeceğiz, zayıfların hakkını adâlet üzere alacağız..."*⁽³⁸⁾ diye yemin etmişlerdi. Onların bu yeminlerine **"Hlfu'l-fudl"** (Fadllar yemini) denilmişti. Cd'n oğlu Abdullah'ın evinde aynı konuda yapılan yemine de bu sebeple **"Hlfu'l-fudl"** denildi.

Peygamberimiz (s.a.s.) 20 yaşında iken bu toplantıda amcaları ile beraber ye olarak bulundu. Bu cemiyetin çalışmalarından son derece memnun kaldığını Peygamberliğinden sonra: *"İslâm'da da böyle bir cemiyete ağrılısam, yine icâbet ederim"*, sözleriyle ifâde etmiştir.⁽³⁹⁾

⁽³⁵⁾ et-Tirmizi, 5/588, (Hadis No:3617)

⁽³⁶⁾ Târih-i Din-i İslâm, 2/33

III- HZ. MUHAMMED (S.A.S.)'İN EVLiLiK DÖNEMİ

1- Ticâret Hayâtı

Bütün Mekke'liler gibi Hz. Muhammed (s.a.s.) de amcasıyla birlikte ticâret yapıyordu. Gerek çocukluğunda, gerekse ticâret hayatında, dürüstlüğü ile tanınmıştı. Sözünde durmadığı, yalan söylediği, başkalarına zarar verecek bir davranışta bulunduğu, bir kimseyi incittiği asla görülmemiş; dürüstlüğü dillere destan olmuştu. Bu yüzden Mekke'liler O'na “**el-Emîn**” (her konuda güvenilir kişi) diyorlardı. O'nun bu yüksek ahlâkını öğrenen Kureyşin zengin kadınlarından Hatice, kendisine sermâye vererek ticâret ortaklığı teklif etti. Böylece Peygamber (s.a.s.) ile Hatice arasında ticâret ortaklığı başladı.

2- Hz. Hatice ile Evlenmesi

Kureyşin **Esed oğulları** kolundan **Huveylid kızı Hatice** zeki, dirâyetli, şeref ve asâlet sâhibi, 39-40 yaşlarında zengin ve güzel bir hanımdı. Daha önce iki defa evlenmiş ve dul kalmıştı. Kureyşin ileri gelenlerinden pek çok isteyenler olmuş, fakat hiç biri ile evlenmemişti. Güvendiği kimselere sermâye vererek ticâret ortaklığı yapıyor, böylece servetini artırıyor. Yüksek ahlâk ve âli-cenâblığı sebebiyle, kendisine Müslümanlıktan önce “**Tâhire**” denildiği gibi, sonra da “**Haticetü'l-Kübra**” denilmiştir.

Hz. Hatice bir ticâret kafilesiyle Peygamberimiz (s.a.s.)'i Şam'a gönderdi. Kölesi **Meysere**'yi de hizmetine verdi. Fakat Hz. Peygamber (s.a.s.) Şam'a kadar gitmedi; malları Busra'da satarak geri döndü. Çünkü Bahîra'nın ölümünden sonra yeri-

ne geçen Râhip **Nestûra** da, Hz. Muhammed (s.a.s.)'in Şam'a gitmesini uygun bulmamıştı.⁽⁴⁰⁾

Üç ay kadar sonra, Hz. Muhammed (s.a.s.) beklenilenin çok üzerinde kazanç elde ederek döndü. Hz. Hatice, bu büyük insanın emniyet, dürüstlük ve gayretine hayran oldu. Daha sonra araya vasıtalar girdi; evlenmeleri kararlaştırıldı. Bu esnâda Hz. Muhammed (s.a.s.) 25, Hz Hatice ise 40 yaşlarındaydı.⁽⁴¹⁾

Nikâh, Hatice'nin amcazâdesi, **Varaka oğlu Nevfel** tarafından Hz. Hatice'nin evinde kıyıldı. Ebû Tâlib ile Varaka birer hitâbede bulunarak, her iki âilenin üstünlük ve meziyetlerini dile getirdiler.⁽⁴²⁾ Esâsen, Hz. Peygamber (s.a.s.) ile Hz. Hatice'nin nesebleri Kusayy'da birleşir. Hz. Hatice'ye 20 dişi deve mehir verildi.⁽⁴³⁾ Nikâhtan sonra develer kesilerek dâvetlilere ziyâfet çekildi.

Evlenmelerinden sonra, Hz. Muhammed (s.a.s.), Hz. Hatice'nin evine geçti. Örnek ve mutlu bir âile yuvası kurdular. Hz. Hatice, Hz. Muhammed (s.a.s.)'e derin bir saygı ve sevgi ile bağlıydı. Peygamberliğinden önce olduğu gibi, Peygamberlik devrinde de en büyük yardımcısı oldu. Yüksek ve eşsiz ruhlu bir hanım olduğunu gösterdi.

Peygamberimiz (s.a.s.)'de ondan son derece memnundu. O devirde çok evlilik âdet olduğu ve bir çok teklifler aldığı ve aralarında yaş farkı da bulunduğu halde, onun üzerine evlenmedi; ölümünden sonra da onu hep hayırla andı.

(37) İbn Hişâm, 1/198

(38) İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/41

(39) İbn Hişâm 141-142; Tarih-i Din-i İslâm, 2/ 36; Tecrid Tercemesi, 7/101

(40) İbnü'l-Esîr, el-Kâmil 2/39

3- Hz. Peygamber (s.a.s)'in Çocukları

Peygamberimiz (s.a.s.)'in Hz. Hatice'den ikisi erkek, dördü kız olmak üzere sırasıyla, **Kaasım, Zeyneb, Rukiyye, Ümmü Gülsüm, Fâtıma ve Abdullah** adlarında altı çocuğu oldu. Arablarda ilk çocuğun adı ile künyelendirme âdet olduğundan Hz.Peygamber (s.a.s.)'e de “**Ebü'l-Kaasım**” denildi. Kaasım ile Abdullah küçük yaşta öldüler. Kızları büyüdüler. Fakat Fâtıma'dan başka hepsi de babalarından önce vefât ettiler. Yalnız Fâtıma, Peygamber (s.a.s.)'in vefâtından sonra altı ay daha yaşadı.

Rasûl-i Ekrem (s.a.s), kızlarının en büyüğü Zeyneb'i **Ebü'l-Âs** ile evlendirdi. Ebü'l Âs, Müslüman olmadığı için, Zeyneb'in hicretine izin vermemişti. Bedir Savaşında esir düştü. Zeyneb'i Medine'ye göndermek şartı ile serbest bırakıldı. Daha sonra Müslüman olarak Medine'ye geldi. Zeyneb'i tekrar aldı.⁽⁴⁴⁾

Rukiyye ile Ümmü Gülsüm'ü, amcası Ebû Leheb'in oğullarından **Utbe** ve **Uteybe** ile evlendirmişti. İslâmiyetten sonra Ebû Leheb, Hz. Peygamber (s.a.s.)'e olan düşmanlığı sebebiyle oğullarına eşlerini boşamaları için baskı yaptı. Onlar boşadıktan sonra, Rasûlullah (s.a.s.) Rukiyye'yi Hz. Osman'la evlendirdi. Rukiyye'nin ölümünden sonra da Ümmü Gülsüm'ü nikâhladı. Bu yüzden Hz. Osman'a “iki nûr sâhibi” anlamına “**Zi'n-nûreyn**” denildi.

En küçük kızı Fâtıma'yı ise Hz. Ali ile evlendirdi. Hasan ve Hüseyin, Hz. Fâtıma'nın çocuklarıdır. Rasûl-i Ekrem (s.a.s.)'in nesli, Hz. Fâtıma ile devâm etmiştir.

Peygamberimiz (s.a.s.)'in Mısırlı eşi **Mâriye**'den de **ibrâhim** adlı bir oğlu olmuş, fakat Hicretin 10'uncu yılında henüz iki yaşına girmeden ölmüştür.

(41) İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/39

(42) Her iki hutbenin metin ve tercemeleri için bkz. Târih-i Din-i İslâm, 2/ 47-48

4- Kâbe'nin Tâmirinde Hakemliî (605 M.)

Hz. İbrâhim ve Hz. İsmâil tarafından yapılmış olan Kâbe, geçen uzun asırlar içinde yağmur ve sel suları ile harabolmuş, tâmir edilmesi gerekmişti.

Kureyşliler, Kâbe binasını yıkarak, yeniden yapmaya karar verdiler. Yardımlar toplandı, gerekli malzeme temin edildi. Hz. İbrâhim'in yaptığı temele kadar yıkarak, duvarları yeniden örmeğe başladılar. Ancak; "**Hacer-i Esved**"i yerine koyma sırası gelince anlayamadılar. Kureyş'in bütün kolları, bu şerefine kendilerine âit olmasını istiyordu. Anlaşmazlık dört gün sürdü, kan dökülmek üzereydi ki,⁽⁴⁵⁾ Kureyş'in en ihtiyarı **Ebû Ümeyye** veya **Huzeyfe b. Muîre**"*Harem kapısından ilk girecek zâtın hakem yapılarak, onun vereceği karara uyulmasını*" teklif etti.⁽⁴⁶⁾ Bu teklif kabul edildi. Az sonra kapıdan Hz. Muhammed (s.a.s) girmişti. Buna o kadar sevindiler ki, "*el-Emîn, el-Emîn, O'nun hakemliğine râzıyız...*" diye bağıştılar. Yanlarına gelince, durumu anlattılar.

Hz. Muhammed (s.a.s.), üzerine Hacer-i Esved-i koyduğu yaygının uçlarını Kureyşin ulularına tutturdu; hep berâber, konulacağı yere kadar taşıdılar. Hz. Peygamber (s.a.s.)'de taşı alıp yerine yerleştirdi. Anlaşmazlığın bu şekilde çözümlenmesi herkesi memnûn etti. Böylece büyük bir felâket önlenmiş oldu.⁽⁴⁷⁾

Bu olay, Hz. Muhammed (s.a.s.)'in zekâ ve dirâyeti yanında, O'nun Mekkeliler arasındaki sonsuz itibâr ve güvenini de göstermektedir. Bu esnâda Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) 35 yaşında idi.

(43) İbn Hişâm, 1/201. Beşyüz altın veya beşyüz dirhem.. gibi rivâyetler de vardır.

(44) Ebûl-Âs ile ilgili daha geniş bilgi için, bkz. Tecrid Tercemesi, 2/373-376, (Hadis No: 313'ün izâhi)

(45) Abdü'd-dâroğulları, ellerini bir çanaktaki kana batırarak, "kanımız dökülmedikçe, bu konuda kimse bizim önümüze geçemez" diye yemin etmişlerdi. (Tarih-i Din-i İslâm,

Kâbe'nin tâmirinde Hz. Peygamber (s.a.s.) de bizzât çalışmış, taş taşımış, hatta bu yüzden omuzları yara olmuştu. Bir defa, amcası Abbâs'ın sözüne uyarak, taş acıtmasın diye elbisesini omuzuna topladığında vücûdu açıliverince baygın halde yere düşmüştü. Rasûlullah (s.a.s.) o andan sonra hiç üryân görülmemiştir.⁽⁴⁸⁾

İKİNCİ KISIM

HZ. MUHAMMED (S.A.S.)'İN PEYGAMBERLİK DEVRİ

HZ. MUHAMMED (S.A.S.)'İN PEYGAMBERLİK DEVRİ (610-632)

Hiz. Muhammed (s.a.s.) 40 yaşında Peygamber oldu. 23 yıllık Peygamberlik devresinin 13 yılı Mekke'de, 10 yılı Medine'de geçti. Bu itibarla Peygamberlik devresinin:

- a) Nübüvvet'den Hicret'e kadar devâm eden 13 yıllık süresine "**Mekke Devri**" (610- 622);
- b) Hicretten vefâtına kadar olan 10 yıllık süresine de "**Medine Devri**" (622-632) denir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MEKKE DEVRİ

I- HZ. MUHAMMED (S.A.S.)'İN PEYGAMBER OLUŞU

1- Hira'da inzivâ

Eskiden beri Mekke'deki hanîf ve zâhitler, recep ayında inzivâyâ çekilirlerdi. Her biri, Mekke'nin 3 mil (bir saat) kuzeyinde Hira (Nûr) dağında bir köşeye çekilir, tefekküre daldı. (49)

40 yaşlarına doğru Hz. Peygamber (s.a.s.)'in kalbinde de bir yalnızlık sevgisi belirdi. O da Hira (Nûr) Dağında bir mağaraya çekilip, günlerce orada kalıyor, Cenâb-ı Hakk'ın sonsuz kudret ve azametini düşünerek O'na ibâdet ediyordu. Giderken ağızını da berâberinde götürüyor, bitince evine dönüyor, sonra tekrar gidiyordu. Böylece Cenâb-ı Hakk, O'nu büyük vazifesine hazırlıyordu. Zaman zaman “*Sen Allah elçisisin...*” diye kulağına sesler geliyor, fakat etrafta hiç bir şey göremiyordu. (50)

Hz. Muhammed (s.a.s.)'e *ilâhi vahyin başlangıcı*, *sâdik rüyâlar* şeklinde oldu. Gördüğü her rüya, olduğu gibi çıkıyordu. (51) Bu hâl, altı ay kadar devam etti.

2- ilk Vahiy

610 yılı Ramazan ayının⁽⁵²⁾ Kadir Gecesinde,⁽⁵³⁾ ridâsına bürünüp Hira'daki mağarada düşünmeye dalmış olduğu bir sırada, bir sesin kendisini ismi ile çağırmağa olduğunu duydu. Başını kaldırıp etrafına baktı; kimseyi göremedi. Bu sırada her tarafı ansızın bir nûr kaplamıştı; dayanamayıp bayıldı. Kendisine geldiğinde karşısında vahiy meleği Cebrâil'i gördü.

(46) Târihi-i Din-i İslâm, 2/55

(47) Bkz. İbn. Hişâm, 1/209; İbnü'l-Esir, a.g.e., 2/45; Tecrid Tercemesi, 6/40-44

(48) el-Buhârî, 1/96; Tecrid Tercemesi, 2/240, Hadis No. 237 ve 6/48

(49) Tarih-i Din-i İslâm, 2/60

(50) İbn Hişâm, 1/250

Melek O'na:

-*"Oku"* Dedi. Hz. Muhammed (s.a.s.):

-*"Ben okuma bilmem"*, diye cevap verdi. Melek, Hz. Muhammed (s.a.s.)'i kucaklayıp güçsüz bırakıncaya kadar sıkdı.

-*"Oku"* diye emrini tekrarladi. Hz. Muhammed (s.a.s.) yine:

-*"Ben okuma bilmem..."* cevâbını verdi. Melek emrini tekrarlayıp üçüncü defa Hz. Peygamber (s.a.s.)'i sıktıktan sonra *"el-Alak" Sûresi'nin* ilk beş âyetini okudu.

"Yaratan Rabb'ının adıyla oku. O, insanı alak'tan (ağılanı yumurtadan) yarattı. Oku, kalemle (yazmayı) öğreten, insana bilmediğini belleten Rabb'ın sonsuz kerem sahibidir." (El-Alak Sûresi, 1-5).

Meleğin arkasından Hz. Peygamber (s.a.s.)'de bu âyetleri tekrarladi. Heyecanla mağaradan çıkarak evine geldi. Yolda ilerlerken gök yüzünden bir sesin:

"Ya Muhammed. Sen Allah'ın elçisisin, Ben de Cibril'im" dediğini duydu. Başını kaldırdığı zaman, Cebrâil'i gördü.⁽⁵⁴⁾ Korku içinde evine vardı. Eşi Hz. Hatice'ye:

"Beni örtünüz, çabuk beni örtünüz" dedi. Bir müddet dinlenip heyecânı geçtikten sonra gördüklerini Hz. Hatice'ye anlattı, kendimden korkuyorum, dedi. Hz. Hatice, O'nu şu ölmez sözlerle teselli etti.

"Öyle deme. Allah'a yemin ederim ki, Cenâb-ı Hakk hiç bir vakit seni utandırmaz. Çünkü sen, akrabânı gözetirsin. İşini görmekten âciz kimselerin ağırlıklarını yüklenirsin, Fakire verir, kimsenin kazandıramayacağını kazandırırın. Misâfiri ağırlarsın. Hak yolunda zuhûr eden olaylarda halka yardım edersin..."⁽⁵⁵⁾

⁽⁵¹⁾ el-Buhârî, 1/3; Tecrid Tercemesi, 1/3 (Hadis No:3); İbn Hişâm, 1/249-250

⁽⁵²⁾ Bkz. el- Bakara Sûresi, 185

3- Varaka'nın Sözleri

Hatice daha sonra Hz. Peygamber (s.a.s.)'i amcazâdesi Nevfel oğlu Varaka'ya götürdü. Varaka hanîflerlendi. Tevrât ve İncil'i okumuş, İbrânî dilini ve eski dinleri bilen bir ihtiyardı. Varaka Peygamberimiz (s.a.s.)i dinledikten sonra:

-"Müjde sana yâ Muhammed, Allah'a yemin ederim ki sen Hz. İsrâ'nın haber verdiği son Peygambersin. Gördüğün melek, senden önce Cenâb-ı Hakk'ın Musâ'ya göndermiş olduğu Cibril'dir. Keşki genç olsaydım da, kavmin seni yurdundan çıkaracağı günlerde sana yardımcı olabilseydim... Hiç bir Peygamber yoktur ki, kavmi tarafından düşmanlığa uğramasın, eziyet görmesin..."⁽⁵⁶⁾ dedi. Aradan çok geçmeden Varaka öldü.

⁽⁵³⁾ Bkz. el- Kadr Sûresi, 1

II- NEBİLİK VE RASÛLLÛK

***Şüphesiz, seni biz, şahit,
müjdeleyici ve uyarıcı olarak
gönderdik”.***

(Fetih Sûresi, 8)

İlk vahiy'den sonra, kısa bir süre vahyin arkası kesildi.⁽⁵⁷⁾ Bir gün Hz. Peygamber (s.a.s.) Hira'dan dönerken, bir ses işitti. Başını kaldırıp semâya bakınca, kendisine daha önce Hira'daki mağarada gelen meleği gördü. Korku ve heyecân içinde evine döndü.

“Hemen beni örtünüz, beni örtünüz.” dedi. Bu esnada Cebrâil, el-Müddessir Sûresinin ilk âyetlerini getirdi.

“Ey örtüsüne bürünen (peygamber). Kalk, (insanları) azâb ile korkut. Rabb'inin adını yücelt (Namaz'da tekbir getir.) Elbiseni temiz tut. Kötü şeyleri terket.” (el-Müddessir Sûresi, 1-5).

İlk vahiy ile Hz. Muhammed (s.a.s.) “Nebî” olmuş, henüz başkalarına “**Hak Dini**” tebliğ ile görevlendirilmemişti. Bu ikinci vahiy ile “**Risâlet**” verildi. Hak Dini tebliğ ile görevlendirildi. Ancak açık dâvet emredilmedi.

1- islâmda ilk ibâdet

İslâmda Allah'a imândan sonra ilk farz kılınan ibâdet, namazdır. İkinci vahiy ile el-Müddessir Sûresinin ilk âyetlerinin indirilmesinden sonra, Mekke'nin üst yanında bir vâdide, Cib-

⁽⁵⁴⁾ İbn Hişâm, 1/253

⁽⁵⁵⁾ Bkz. el-Buhârî, 1/3; Tecrid Tercemesi, 1/3-10. (Hadis No:3)

⁽⁵⁶⁾ Bkz. el-Buhârî, 1/3; Tecrid Tercemesi, 1/3-10. (Hadis No:3)

⁽⁵⁷⁾ İlk vahiy ile ikinci vahiy arasında geçen “*fetret-i vahy*” sûresinin ne kadar devâm ettiğine dâir rivâyetler 15 gün ile 3 yıl arasında değişmektedir. (Bkz. Tecrid Terce-

ril (a.s.), Rasûlullah (s.a.s.)'e gösterip öğretmek için abdest almış, peşinden Cibril'den gördüğü şekilde Rasûlullah (s.a.s.) de abdest almıştır.

Sonra Cibril (a.s.) Hz. Peygamber (s.a.s.)'e namaz kıldırması ve namaz kılmayı öğretmiştir.⁽⁵⁸⁾

Eve dönünce Rasûlullah (s.a.s.) abdest almayı ve namaz kılmayı eşi Hz. Hatice'ye öğretmiş, o da abdest almış ve ikisi birlikte cemâatle namaz kılmışlardır.

2- ilk Müslümanlar

“İyilik işlemekte önde olanlar,

karşılıklarını almakta da önde olanlardır.”

(Vâkıa Sûresi, 10)

Hz. Peygamber (s.a.s.)'e ilk imân eden ve O'nunla birlikte ilk defa namaz kılan kişi, eşi **Hz. Hatice** oldu. Daha sonra evlâtlığı **Hârise oğlu Zeyd**.⁽⁵⁹⁾ ve amcasının oğlu **Hz. Ali** Müslüman oldular.

a) Hz. Ali'nin islâm'ı Kabûl Etmesi

Ebû Tâlib, Hz. Muhammed (s.a.s.)'i, 8 yaşından 25 yaşına kadar evinde barındırmış O'nu öz çocuklarından daha çok sevmiştir. Evliliğinden sonra Hz. Muhammed (s.a.s.), eşi Hz. Hatice'nin evine geçmiş ve maddî bakımdan refâha kavuş-

mesi, 1/11. Hadis No: 4'ün açıklaması) Olayların seyrine göre, 1-2 aydan daha çok olmaması gerekir. 2-3 yıl gibi uzun süre olduğunu söyleyenler, “gizli dâvet” sûresi ile “fetret-i vahyî” ayıramamış olmalıdırlar.

⁽⁵⁸⁾ İbn Hişâm, 1/260-261; Tecrid Tercemesi, 2/231, (Hadis No: 227'nin açıklaması); Tâhir Olgun, İbâdet Târîhi, 28, İstanbul, 1946

⁽⁵⁹⁾ Zeyd, Kudâa kabilesindendi. Küçük yaşta esir edilmiş, köle olarak satılmıştı. Hz. Hatice, evliliklerinden sonra O'nu Hz. Muhammed (s.a.s.)'e hediye etti. Babası Hârise, oğlunu araya araya nihâyet Hz. Peygamber (s.a.s.)'in yanında buldu. Hz. Peygamber (s.a.s.) kendisini âzâd ederek babası ile gitmesine izin verdi. Fakat Zeyd, babası ile gitmedi; “babam da sensin, annem de...” diyerek, Hz. Muhammed (s.a.s.)'den ayrılmadı. Hz. Muhammed (s.a.s.)'de onu evlâd edindi. (İbn Hişâm, 1/265), Kur'an-ı Kerim'de açık olarak adı geçen sahâbî, yalnızca Zeyd'dir. (el-Ahzâb Sûresi, 37)

muştı.⁽⁶⁰⁾ Ebû Tâlib'in âilesi ise pek kalabalıktı. Peygamberimiz (s.a.s.) amcasının sıkıntısının biraz azalması için 5 yaşından itibaren Ali'yi yanına almıştı. Bu yüzden Ali, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in yanında kalıyordu.⁽⁶¹⁾

Hz. Ali, Peygamberimiz (s.a.s.) ile Hz. Hatice'yi namaz kılarken görünce, bunun ne olduğunu sordu. Peygamber Efendimiz, O'na Müslümanlığı anlattı. O da Müslümanlığı kabûl etti. Bu esnâda Hz. Ali henüz on yaşlarında bir çocuktur.

b) Hz. Ebû Bekir'in Müslüman Olması

Hz. Muhammed (s.a.s.)'in yakın ve en samîmi dostu olan Ebû Kuhâfe oğlu Ebû Bekir, Kureyş kabîlesi'nin Teymoğulları kolundandır. Baba ve anne tarafından soyu, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in soyu ile Mürre'de birleşir.

Hz. Ebû Bekir'in Mekke'de Kureyş arasında büyük bir itibârı vardı. Zengin ve dürüst bir tüccârdı. Aralarındaki güven ve samîmiyet sebebiyle, Peygamberimiz (s.a.s.) âilesi dışındakilerden ilk olarak Hz. Ebû Bekir'i İslâm'a dâvet etti. Hz. Ebû Bekir bu dâveti tereddütsüz kabûl etti. Esâsen, câhiliyet devrinde bile putlara hiç tapmamış, ağzına bir yudum içki koymamıştı. Hz. Ebû Bekir'in Müslüman olmasıyla, Peygamberimiz (s.a.s.) büyük bir desteğe kavuştu. Onun gayret ve delâletiyle, Mekke'nin önemli şahsiyetlerinden *Affân oğlu Osmân, Avf oğlu Abdurrahman, Ebû Vakkas oğlu Sa'd, Avvâm oğlu Zübeyr, Ubeydullah oğlu Talha da Müslümanlığı kabûl ettiler.* Hz. Hatice'den sonra Müslüman olan bu 8 zata "İlk Müslümanlar" (Sabıkûn-i İslâm) denilir.

Peygamberimiz (s.a.s.) onu Ümmü Eymen ile evlendirmiş, bu evlilikten meşhûr komutan "Üsâme" doğmuştur. Zeyd, Hicretin 8'inci yılında Mûte Savaşında şehid olmuştur. (Geniş bilgi için bkz. Tecrid Ter. 4/538 - 540, Hadis No: 644)

3- Açık Dâvetin Başlaması (613-614 M)

Peygamber (s.a.s.) Efendimiz ilk üç yıl halkı gizlice İslâm'a dâvet etti. Yalnızca çok güvendiği kimselere İslâm'ı açıkladı. (62) Başta Hz. Ebû Bekir olmak üzere, Hak dini kabul etmiş olanlar da, el altından güvendikleri arkadaşlarını teşvik ediyorlardı. Bu üç yıl içinde Müslümanların sayısı ancak 30'a çikabildi. (63) Bunlar ibâdetlerini evlerinde gizlice yapıyorlardı.

Peygamberliğin dördüncü yılında (614 M.) inen: **“Sana emrolunan İeyi açıkca ortaya koy, müriklere aldırma”**. (el-Hicr Sûresi, 94) anlamındaki âyet-i celile ile İslâm'ı açıktan tebliğ etmesi emrolundu. Bunun üzerine Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) halkı açıktan İslâm'a dâvete başladı.

Harem-i Şerif'e gidip kendisine inen âyetleri açıktan okuyordu:

“Ey insanlar İüphesiz ben, göklerin ve yerin mülk (ve hâkimiyetine) sâhip ve kendinden başka hiç bir tanrı olmayan, diriltlen ve öldüren Allah'ın sizin hepinize gönderdiği Peygamberiyim. O halde Allah'a, ümmî nebiy olan Rasûlune-ki O'da Allah'a ve O'nun sözlerine inanmıdır, imân edin, O'na uyun ki doğru yolu bulmuş olasınız...” (el-A'raf Sûresi, 158) diyerek onları İslâm'a dâvet ediyordu.

Açık dâvetin başlamasından sonra, halkla daha kolay temas edebilmek için Rasûlullah (s.a.s.), kendi evinden, Safâ ile Merve arasında işlek bir yerde bulunan **“Erkam”**ın evine taşındı. Bir çok kimse bu evde İslâm'la şereflendiği için bu eve **“Dâr-ı islâm”** denildi. (64/1)

(60) Bkz. ed-Duhâ Sûresi, 8

(61) Abbas da aynı maksatla Câfer'i yanına almıştı. (Bkz. İbn Hişâm, 1/263)

(62) İbn Hişâm, 1/280

(63) Târih-i Din-i İslâm, 2/145; Bu esnâda Müslümanlık çevrede de yavaş yavaş duyuluyor, ağızdan ağıza yayılıyordu. “Muhammed (s.a.s.) yeni bir din çıkarmış..

4- Yakın Akrabasını islâm'a Dâveti

“Önce en yakın akrabasını (Allah'ın azâbıyla) korkut” (eş Suarâ Sûresi, 214) anlamındaki âyet-i celîle inince Rasûl-i Ekrem (s.a.s.), **Safâ Tepesi**'ne çıkarak:

“Ey Abdülmuttaliboğulları, Ey Fihroğulları, Ey Abdimenâfoğulları, Ey Zühreoğulları...” diyerek bütün akrabasına oymak oymak seslendi. Hepsi toplandıktan sonra:

-“Ey Kureyş cemâati, size “şu dağın eteğinde veya şu vâdide düşman süvârisi var. Üzerinize baskın yapacak desem, bana inanır mısınız?” diye sordu. Hepsi bir ağızdan:

-“Evet, inanırız, çünkü şimdiye kadar senden hiç yalan duymadık, sen yalan söylemezsin...” dediler. O zaman Rasûlullah (s.a.s.):

-“O halde ben size, önümüzde şiddetli bir azâb günü bulunduğunu, Alah'a inanıp, O'na kulluk etmeyenlerin bu büyük azâba uğrayacaklarını haber veriyorum... Yemin ederim ki, Allah'tan başka ibâdetle lâyük tanrı yoktur. Ben de Allah'ın size ve bütün insanlara gönderdiği Peygamberiyim...(Rasûl-i Ekrem her bir oymağa ayrı ayrı hitâb ederek) Allah'tan kendinizi ibâdet karşılığında satın alarak, azâbından kurtarınız. Bu azâbtan kurtulmanız için, ben Allah tarafından verilmiş hiç bir nüfûza sâhip değilim...”^(64/2)

-“Ey Kureyş Cemâati! Siz uykuya dalar gibi öleceksiniz. Uykudan uyanır gibi dirileceksiniz. Kabirden kalkıp Allah divânına varınca, muhakkak dünyadaki bütün yaptıklarınızdan hesâba çekileceksiniz. İyiliklerinizin mükâfâtını, kötülüklerinizin de cezâsını göreceksiniz. “O Mükâfât ebedi Cennet, cezâ da Cehennem'e girmektir...”⁽⁶⁵⁾ diyerek sözlerini bitirdi.

Abdülmuttalib'in yetimine gökten haberler geliyormuş... diye alay edenler oluyordu.

^(64/1) Târih-i Din-i İslâm, 2/151,

^(64/2) Bkz. Riyâzü's-sâlihîn Tercemesi, 1/361, (Hadis No: 327)

Peygamberimiz (s.a.s.)'in bu sözleri, umumi bir muhâlefetle karşılınmadı. Yalnızca Ebû Leheb:

-*"Helâk olasıca, bizi bunun için mi çağırдың?"* sözleriyle Rasûlullah (s.a.s.)'in gönlünü kırdı. Bunun üzerine onun hak-kında:

"Ebû Leheb'in iki elleri kurusun,yok olsun. O'na ne malı ne de kazandığı fayda verdi. Aevli bir ateşe yaslanacaktır O. Boynunda bükülmüş bir ip olduğu halde, karısı da odun ham-malı olarak." (Leheb Sûresi, 1-5) meâlindeki sûre-i celîle nâzil oldu.⁽⁶⁶⁾

III- MEKKE MÜŞRİKLERİNİN MÜSLÜMANLARA KARŞI DAVRANIŞLARI

İslâm'ın Mekke'de yayılmaya başlaması ile Mekke halkı iki kısma ayrıldı. 1) Müslümanlar, 2) Müslümanlığı kabûl etmeyen müşrikler.

Müşriklerin, Müslümanlara karşı davranışları, sırasıyla beş safha geçirdi: Alay, hakaret, işkence, ilişkileri kesme (boycot), memleketten çıkarma ve öldürme (şiddet politikası).

1- Alay ve Hakaret Dönemi

Kureyşliler başlangıçta Hz. Muhammed (s.a.s.)'in Peygam-berliğini önemsememiş göründüler. İmân etmemekle beraber, putlar aleyhine söz söylemedikçe, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in dâvetine ses çıkarmadılar. Yalnızca, Rasûlullah (s.a.s.)'i gördüklerinde, *"İşte gökten kendisine haber geldiğini iddia eden..."* diyerek eğlendiler. Müslümanları alaya alıp küçüm-sediler. Böylece "**alay devri**" başlamış oldu.

Kurân-ı Kerîm, onların bu tutumlarını bize bildirmektedir.

⁽⁶⁵⁾ el-Buhârî, 3/191 ve 4/161; Tecrid Tercemesi, 8/252-255 (Hadis No: 1170) ve 9/283-

“Suçlular, üphesiz mü’minlere gülerlerdi. Yanlarından geçtiklerinde, birbirlerine göz kırpıp, kaî îlâretiyle istihzâ ederlerdi. Arkadaşlarına döndüklerinde, eîlenerek (neî’e içinde) dönerlerdi. Mü’minleri gördüklerinde, “bunlar gerçekten sapık kimseler” derlerdi. (el-Mutaffifin Sûresi, 29-32)

Putlarla ilgili, “Siz de; Allah’ı bırakıp tapmakta olduklarınız (putlar) da, hiç üphesiz Cehennem odunusunuz...” (el-Enbiya Sûresi, 98) anlamındaki âyet-i kerîme inince, müşrikler son derece kızdılar. Artık Müslümanlara düşman olup, hakaret ettiler. Böylece, “hakaret devri” başladı.

Kureyş’in puta tapıcılıkta yararı vardı. Mekke puta tapıcıların merkezi durumundaydı. Kâbe ve civârındaki putları ziyâret için gelenlerle Mekke hergün dolup taşıyor, bu yüzden Kureyş, hem para, hem itibâr kazanıyordu. Mekke’de Müslümanlık yayılırsa bütün bu menfaatler elden gittiği gibi, diğer kabîleler Kureyş’e düşman olabilirlerdi. Üstelik Müslümanlık herkesi eşit sayıyor, soy-sop, asâlet, zenginlik-fâkirlik farkı gözetmiyordu. Bu yüzden Kureyş ileri gelenleri Müslümanlığı kendi çıkarları için tehlikeli gördüler. Müslümanlığın yayılmasını önlemek ve ortadan kaldırmak için her çâreye başvurdular.

2- İnkence Dönemi

a) Kureyş’in Ebû Tâlib’e Baîvurması:

Kureyş’in ileri gelenlerinden Utbe b. Rabia, Şeybe b. Rabia, Ebû Cehil, Ebû Süfyan, Velîd b. Muğira, Âs b. Vâil ve Âs b. Hişâm’dan oluşan bir hey’et Hâşimoğullarının reisi Ebû Tâlib’e gelerek:

“Kardeşinin oğlu ilâhlarımıza hakaret ediyor, dinimizi yeriyor, bizi aptal, dedelerimizi sapık gösteriyor. Ya O bu işten vazgeçsin, yahut sen himâyeden vazgeç de, biz hakkından gelelim...” dediler. Ebû Tâlib onları tatlılıkla savdı.⁽⁶⁷⁾ Hz. Pey-

gamber (s.a.s.)'in eskisi gibi görevine devam ettiğini görünce yeniden Ebû Tâlib'e geldiler.

“Artık sabır ve tahammülümüz kalmadı. Ne olacaksa olsun, iki taraftan biri yok olsun, diğeri kurtulsun...” diye tehdit ettiler. Ebû Tâlib durumun nâzik olduğunu gördü. Bütün Kureyş'e karşı koyamazdı. Yeğeni Hz. Muhammed (s.a.s.)'e durumu anlatarak:

-“*Bak oğlum, akraba arasında düşmanlık sokmak iyi olmaz. Sen yine dinine göre hareket et, ama onların putlarını aşağılama, onlara sapık deme. Kendini de, beni de koru, bana gücümün üstünde yük yükleme...*” dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) üzüldü. Artık amcası da kendisini koruyamıyacaktı. Müslümanlar henüz sayıca az ve zayıftı. Mübârek gözleri yaşlarla dolarak:

-“*Ey amca, Allah'a yemin ederim ki, onlar sağ elime Güneş'i, sol elime de Ay'ı koysalar, ben yine görevimi bırakmam...*” diyerek ayrılmak üzere yerinden kalktı. Yeğeninin güvenmesine dayanamayan Ebû Tâlib:

-“*Ey kardeşimin oğlu, istediğini söyle, yemin ederim ki, seni hiç bir zaman, hiç bir şey karşısında himâyesiz bırakacak değilim.*” dedi.⁽⁶⁸⁾ Daha sonra Ebû Tâlib, Hâşimoğullarını toplayarak durumu anlattı ve Kureyş'e karşı âile şerefi adına Hz. Peygamber (s.a.s.)'in korunmasını istedi. Ebû Leheb'den başka bütün âile fertleri, Müslüman olsun, olmasın, bu teklifi kabûl ettiler.⁽⁶⁹⁾

b) Kureyş'in Hz. Peygamber (s.a.s.)'e Bağlanması

Ebû Tâlib'e yaptıkları mürâcaatlardan bir sonuç alamayınca Kureyş uluları bizzât, Hz. Peygamber (s.a.s.)'e geldiler:

⁽⁶⁸⁾ İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/60-61; Târih-i Din-i İslâm, 2/154

⁽⁶⁹⁾ İbn Hişâm, 1/283-284; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/63

-”Yâ Muhammed! Sen soy ve şeref yönünden hepimizden üstünsün. Fakat Araplar arasında, şimdiye kadar hiç kimsenin yapmadığını yaptın; aramıza ayrılık soktun, bizi birbirimize düşürdün. Eğer maksadın zengin olmaksa, seni kabîlemizin en zengini yapalım. Reislik istersen, başkan seçelim. Evlenmek düşünüyorsan, Kureyş’in en asil ve en güzel kadınları ile evlendirelim. Eğer cinlerin kötülüğüne kapılmışsan, seni tedâvî ettirelim. İstedığın her fedakârlığa katlanalım. Bu davâ’dan vazgeç, düzenimizi bozma...” dediler. Rasûlullah (s.a.s.):

-”Söylediklerinizden hiç biri bende yok. Beni Rabb’ım size Peygamber gönderdi, bana kitâp indirdi. Cenâb-ı Hak’ın emirlerini size tebliğ ediyorum. İmân ederseniz, dünya ve âhirette mutlu olursunuz. İnkâr ederseniz, Cenâb-ı Hak aramızda hükmedinceye kadar sabredip bekleyeceğim. Putlara tapmaktan vazgeçip, yalnızca Allah’a ibadet ediniz...” diye cevâp verdi. ⁽⁷⁰⁾

- “Bizim 360 tane putumuz Mekke’yi idâre edemezken bir tek Allah dünyayı nasıl idâre eder...” diyerek gittiler.⁽⁷¹⁾

“O kâfirler, içlerinden bir uyarıcının (Peygamberin) geldiğine inanmazlar. ‘Bu yalancı bir sihirbâzdır’ dediler. O (Peygamber) bütün ilâhları tek bir Tanrı mı yapmı? Bu cidden inanılacak bir şey... dediler”. (Sa’d Sûresi, 4-5).

c) ilk Müslümanların Gördükleri Eza ve Cefalar

Müşrikler, Ebû Tâlib ve Hz. Peygamberle yaptıkları görüşmelerden netice alamayınca Müslümanlara ezâ ve işkenceye başladılar.⁽⁷²⁾

Hz. Ebû Bekir, Hz. Osman gibi kuvvetli ve itibârlı bir âileye mensup olanlara pek ilişemiyorlardı. Fakat kimsesiz, fakir

⁽⁶⁸⁾ İbn Hişâm, 1/284; İbnü’l-Esir, a.g.e., 2/64; Târih-i Din-i İslâm, 2/156

⁽⁶⁹⁾ İbn Hişâm, 1/287; Târih-i Din-i İslâm, 2/158

⁽⁷⁰⁾ İbn Hişâm, 1/315-316; Târih-i Din-i İslâm, 2/161

Müslümanlara, özellikle köle ve câriyelere cihân târihinde eşine rastlanmayan vahşet derecesinde işkenceler yapıyorlardı. **Ebû Fühayke, Habbâb, Bilâl, Suhayb, Ammâr, Yâsir ve Sümeyye** bunlardandı.

Safvân b. Ümeyye'nin kölesi olan Ebû Fühayke, efendisi tarafından her gün ayağına ip bağlanarak, kızgın çakıl ve kumlar üzerinde sürükletilirdi.

Demirci olan Habbâb, kor hâlindeki kömürlerin üzerine yatırılmış; kömürler sönüp kararınca kadar, göğsüne bastırılarak kıvrandırılmıştı.

Ammâr'ın babası Yâsir, bacaklarından iki ayrı deveye bağlanıp, develer ters yönler sürülerek parçalanmış, kocasının bu şekilde vahşice öldürülmesine dayanamayıp müşriklere karşı söz söyleyen Sümeyye, Ebû Cehil'in attığı bir ok darbesiyle öldürülmüştü.⁽⁷³⁾

Halef oğlu Ümeyye, kölesi Habeşli Bilâl'i hergün çıplak kızgın kumlar üzerine yatırır, göğsüne kocaman bir taş koyarak güneşin altında saatlerce bırakır; Hz. Peygamber (s.a.s.)'e küfretmesi, Müslümanlığı terk etmesi için ezâ ederd. Birgün, ellerini ayaklarını sımsıkı bağlayarak boynuna bir ip geçirmiş, sokak çocuklarının eline vererek çıplak vücûdunu kızgın kumlar üzerinde Mekke sokaklarında sürütmüştü. Sırtı yüzölüp kanlar içinde kalan Bilâl, bu durumda yarı baygın halde bile "**Ehad, Ehad**" (Allah bir, Allah bir) diyordu.⁽⁷⁴⁾

Anne ve babası vahşice öldürülen Ammâr, gördüğü işkencelere dayanamamış, müşriklerin istedikleri sözleri söylemişti. Elllerinden kurtulunca, ağlayarak Hz. Peygamber (s.a.s.)'e

(71) Târih-i Din-i İslâm, 2/163

(72) İbn Hişâm, 1/287

durumu anlatmış, Rasûlullah (s.a.s.)’de: “Sana tekrar eziyet ederlerse; kurtulmak için yine öyle söyle” demişti.”⁽⁷⁵⁾

Hz. Ebû Bekir, müşrik sâhiplerinin işkencelerinden kurtarmak için, yedi tane Müslüman köle ve câriyeyi büyük bedeller ödeyerek satın alıp âzâd etmişti. Rasûlullah (s.a.s.)’in müez-zini Bilâl bunlardandı.⁽⁷⁶⁾

Hâşimîlerden çekindikleri ve Ebû Tâlib’in himayesinde olduğu için önceleri Rasûlullah (s.a.s.)’in şahsına dokunamıyorlardı. Zamanla “**mecnûn, falcı, pâîr sihirbaz**” gibi sözler söylemeğe başladılar. En sonunda fırsat buldukça O’na da hakaret, işkence ve her türlü kötülüğü yapmaktan çekinmediler. Gececeği yollara dikenler döküyorlar, üzerine pis şeyler atıyorlar, kapısına kan ve pislik sürüyorlar, evinin önüne pislik atıyorlardı. Bir defa Harem-i Şerifte namaz kılarken “**Ukbe b. Ebî Muayt**” saldırıp boğmak istemiş, Hz. Ebû Bekir kurtarmıştı ⁽⁷⁷⁾ Başka bir zaman, Kâbe’nin yanında namaz kılarken, Ukbe b. Ebî Muayt Ebû Cehil’in teşvikiyle yeni kesilmiş bir devenin iç organlarını, secdeye vardığında üzerine atmış; kızını Fâtıma yetişip üzerindeki pislikleri temizledikten sonra, başını secdeden kaldıramıştı.⁽⁷⁸⁾ Müşriklerin kötülükleri giderek dayanılmaz bir duruma gelmiş. Müslümanlar Mekke’de barınamaz hâle gelmişlerdi.

⁽⁷³⁾ Zâdü’l-Meâd, 2/116; Asr-ı Saâdet, 1/254

⁽⁷⁴⁾ Zâdü’l-Meâd, 2/116; Asr-ı Saâdet, 1/253

⁽⁷⁵⁾ “Kalbi imânla dolu olduğu halde, zor ve baskı altında olan kimseler dışında, imândan sonra Allah’ı inkâr edip gönlünü küfre açan kimselere Allah katından bir gazap vardır. Büyük azâb da onlar içindir.” (en-Nahl Sûresi, 106) anlamındaki âyet-i kerime o olaydan sonra indi.

⁽⁷⁶⁾ İbnü’l-Esir, 2/66-70; Zâdü’l-Meâd, 2/117; Tecrid Tercemesi 6/ H.No 1017’nin izahı.

⁽⁷⁷⁾ el-Buhârî, 4/240; Tecrid Tercemesi 10/45-48 (Hadis No : 1544); İbnül Esir, a.g.e. 2/279

⁽⁷⁸⁾ el-Buhârî, 1/65; Tecrid Tercemesi, 1/161-164 (Hadis No: 177) ve 2/377-378 (Hadis No: 314); Rasûlullah (s.a.s.) namazını bitirdikten sonra, üç defa: “Allahım, Kureyş’i Sana havale ediyorum” buyurmuş sonra da orada aralarında gûlûşüp istihza etmekte olan Ebû Cehil, Utbe b. Rabia, Şeybe, b. Rabia, Velid b. Ukbe b. Ebî Muayt, Ümeye b. Halef’i isim isim sayarak, “Allahım, şu gûruhu sana havale ediyorum” buyurmuştur. Bunların hepsi de Bedir Savaşında öldürülerek bir çukura atıldılar. Tecrid Tercemesi, 1/161 (Hadis No: 177) ve 10/47-48

3- Habeşistan'a Hicret

“Zulme uğradıktan sonra, Allah yolunda hicret edenleri, and olsun ki, dünyada güzel bir yerde yerleştiririz. Âhiret ecri ise daha büyüktür.”

(en-Nahl Sûresi, 41)

a) Habeşistan'a ilk Hicret Edenler (615 M.)

Müşriklerin ezâları dayanılmaz bir hal almıştı. Müslümanlar serbestçe ibâdet edemiyorlardı. Bu sebeple Rasûlullah (s.a.s.) Müslümanların Habeşistan'a hicret etmelerine izin verdi.

Müslümanlar Habeşistan'a iki defa hicret ettiler. İlk defa 12'si erkek, 4'ü kadın 16 kişi Mekke Devri'nin (Peygamberliğin) 5'inci yılında (615 M.) Recep ayında Mekke'den gizlice ayrılarak Kızıldeniz kıyısında birleştiler. Başlarında bir reisleri yoktu. Buradan kiraladıkları bir gemi ile Habeşistan'a geçtiler. İçlerinde, **Hz. Osman**, eşi **Rukiyye**, **Zübeyr b. Avvâm**, **Abdurrahman b. Avf** ve **Abdullah b. Mes'ûd** gibi muhterem zâtlar da vardı.⁽⁷⁹⁾

b) ikinci Habeşistan Hicreti (616 M.)

İlk hicret edenler Habeşistan'da iken inen “**en-Necm Sûresi**”ni Hz. Peygamber (s.a.s.) Hârem-i Şerifte müşriklerle okudu. Bitince, sûrenin sonunda “**secde âyeti**” bulunduğu için, Allah'a secde etti. Bu sûrenin 19 ve 20'inci âyetlerinde müşriklerin putlarından “**Lât, Uzza** ve **Menât'ın**” isimleri de geçtiğinden müşrikler de Hz. Peygamber (s.a.s.)'le birlikte putları için secde etmişlerdi. Bu olay, “Mekkeliler toptan Müslüman oldu” diye bir şâyianın çıkmasına sebep olmuş, bu asıl-

⁽⁷⁹⁾ İbn Hişâm, 2/344-353; İbnü'l-Esir, a.g.e., 2/76-77; Zâdü'l-Meâd, 2/117

sız şâyia tâ Habeşistan'da duyulmuş, bu yüzden hicret eden Müslümanlar da, Habeşistan'da üç ay kaldıktan sonra dönmüşlerdi.⁽⁸⁰⁾ Müslümanlar, Habeşistan'dan döndüklerine pişman oldular. Çünkü müşrikler zulüm ve işkencelerini daha da artırmışlardı. Bu sebeple Müslümanlar, Mekke Devri'nin 7'inci yılında (616 M.) 77'si erkek, 13'ü kadın olmak üzere 90 kişi 2'inci defa Habeşistan'a hicret ettiler. Bu ikinci hicrette kafilе başkanı Hz. Ali'nin ağabeyi Câfer Tayyar'dı.⁽⁸¹⁾

c) Kureyş Elçileri ile Câfer Arasında Geçen Münâzara

Müslümanların Habeşistan'a hicreti, müşrikleri endişelendirirdi. Müslümanlığın etrâfa yayılmasından korktular. Hicret eden Müslümanların kendilerine teslim edilmesi için Habeşistan Necâşi'si⁽⁸²⁾ **Ashame**'ye kıymetli hediyelerle **Amr b. Âs** ile **Abdullah b. Ebî Rabia**'yı elçi olarak gönderdiler.⁽⁸³⁾ Necâşi Müslümanlarla Kureyş elçilerini huzurunda karşılaştırdı. Müslümanlara:

-”Kureyşliler elçi göndermişler, sizi geri istiyorlar, ne dersiniz” diye sordu. Müslümanların reisi Câfer ayağa kalkarak:

-”Ey hükümdar, sorunuz onlara, biz onların kölesi miyiz?”

Kureyş delegeleri adına Âs oğlu Amr (Amr b.Âs) cevap veriyordu:

-Hayır, hepsi hürdür.

-Onlara borcumuz mu var?

-Hayır, hiç birinde alacağımız yok.

-Kıyas edilmemiz için, onlardan öldürdüğümüz kimse var mı?

-Öyle bir isteğimiz yok.

-O halde bizden ne istiyorlar?

⁽⁸⁰⁾ İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/77; İbn Hişâm, 2/3; Zâdü'l-Meâd, 2/118

⁽⁸¹⁾ İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/78.

⁽⁸²⁾ “Necâşi”, Habeş hükümdarlarının ünvanıdır.

⁽⁸³⁾ İbn Hişâm, 1/356-357; İbnü'l-Esîr, 2/79; Zâdü'l-Meâd, 2/121

Amr cevap verdi:

-”Bunlar atalarımızın dininden çıktılar, ilâhlarımıza hakaret ettiler, gençlerin inançlarını bozdular, aramıza ayrılık soktular.”

Bu iddialara karşı Câfer:

-”Ey hükümdar, biz câhil bir kavimdik. Taştan, ağaçtan yaptığımız putlara tapıyorduk. Kız çocuklarımızı diri diri toprağa gömüyor, ölmüş hayvanların leşlerini yiyorduk. İçki, kumar, fuhuş ve hertürlü ahlâksızlığı yapıyorduk. Hak hukuk tanımıyoruz. Kuvvetliler zayıfları eziyor, zenginler fakirlerin sırtından geçiniyordu.

Genâb-ı Hakk bizim hidâyetimizi diledi. İçimizden soyusopu, asâleti, ahlâk, fazilet ve dürüstlüğü hakkında kimsenin kötü söz edemeyeceği bir Peygamber gönderdi. O bizi puta tapma zilletinden kurtardı. Tek, Allah’ı tanıttı. Yalnız O’na kulluğa çağırırdı. Bütün ahlâksızlıklardan uzaklaştırdı. Doğru söylemeği, emâneti gözetmeyi, akrabalık haklarına riâyeti, komşularla hoş geçinmeyi öğretti. Yalan söylemeği, yetim malı yemeği, haksızlık etmeği yasakladı.

Biz O’na inandık. O’nun gösterdiği Hak Dini kabûl ettik. Bu yüzden kavmimizin hakaret ve işkencelerine uğradık. Fakat dinimizden dönmedik. Dayanamaz hâle gelince onlardan kaçıp, sizin himâyenize sığındık...” dedi. Kur’ân-ı Kerim’den âyetler okuyarak herkesi heyacâna getirip ağlattı.⁽⁶⁴⁾ Hz. İsâ ve Meryem’le ilgili olarak:

“Meryem çocuğu alıp kavmine getirdi. Onlar: Meryem, utanılacak bir şey yaptın. Ey Harûn’un kızkardeşi, baban kötü bir kimse deşildi, annen de iffetsiz deşildi... dediler. Meryem çocuğu gösterdi: Biz beşikteki çocukla nasıl konuşabiliriz... dediler. Çocuk: Ben şüphesiz Allah’ın kulu-

⁽⁶⁴⁾ İbn Hişâm, 1/359-360; İbnü'l-Esir, a.g.e., 2/79-81; Târih-i Din-i İslâm, 2/216-218

yum, bana kitap verdi ve beni Peygamber yaptı. Nerede olursam olayım, beni mübârek kıldı. Yağadıım müddetçe namaz kılmamı, zekât vermemi ve anneme iyi davranmamı emretti, beni bedbaht bir zorba kılmadı. Doğduğum günde, öleceğim günde ve dirileceğim günde bana selâm olsun.. dedi”.

İhte hakkında üpheyeye düükleri Meryem ollu isâ gerçek söze göre budur.” (Meryem Sûresi, 27, 34)

Bu âyetleri dinleyen Habeş hükümdarı:

-*”Allah’a yemin ederim ki, bu sözler Hz. İsâ’y’a gelen sözlerin aynı kaynaktan,”* dedi ve Kureyş elçilerinin teklifini reddetti.⁽⁸⁵⁾

Ertesi gün, Amr Necâşi’nin huzuruna çıkarak:

-*”Onlar Hz. İsâ hakkında yakışksız sözler söylüyorlar”,* diyerek hükümdarı tahrik etmek istedi. Çünkü Habeş Necâşisi Ashame Hıristiyandı.

Bu idiaya karşı Câfer:

-*”Biz, Hz. İsâ hakkında Cenâb-ı Hak Kur’ân’da ne bildirmişse ancak onu söyleriz”* dedi ve sonra şu anlamdaki âyeti okudu.

“Meryem ollu isâ Mesih, Allah’ın Peygamberi, Meryem’e ulatırdıı kelimesidir. O, Allah tarafından bir rûhdur...” (en-Nisâ Sûresi, 171)

Bunun üzerine Necâşi yerden bir çöp alıp göstererek:

-*”Hz. İsâ’nın dedikleri ile sizin söyledikleriniz arasında şu çöp kadar bile fark yok. Sizi ve Peygamberinizi tebrik ederim. Şehâdet ederim ki, O zât, hak Peygamberdir. O’nu Hz İsâ müjdelemişti...”* dedi. Sonra, Kureyş elçilerine:

⁽⁸⁵⁾ İbn Hişâm, 1/360; Târih-i Din-i İslâm, 2/221

“-Peygamberlerini yalanlayan kavmin hediyesi bana lâzım değil,” diyerek getirdikleri hediyeleri geri verdi.⁽⁸⁶⁾

Habeşistan’da Müslümanlar güven içinde kaldılar. Bunlardan bir kısmı, Müslümanlar Medine’ye hicret edince Medine’ye gittiler (622 M.). Bir kısmı Hudeybiye barışına kadar orada kaldılar. (628 M.) Câfer’in başkanlığında son 16 kişilik kafil ise Hayber’in fethi esnâsında Medine’ye döndü. (628 M.)

4- Hz. Hamza Ve Hz. Ömer’in Müslüman Olmaları

a) Hz. Hamza’nın Müslüman Olması

Hamza, Peygamberimizin amcalarındandır. Süveybe’den O da emdiği için, Rasûlullah (s.a.s.) ile süt kardeştir. Mekke Devri’nin 6’ıncı (616 M.) yılında Müslüman olmuştur.

Peygamberimiz bir gün “Safâ” tepesinde otururken yanından Ebû Cehil geçti. Rasûlullah (s.a.s.)’e çirkin sözlerle hakarete bulundu. Peygamberimiz hiç bir karşılık vermedi.

Hamza o gün ava gitmişti. Dönüşünde, bir câriye, olayı Hamza’ya anlattı. Hamza henüz Müslüman olmamıştı. Yeğenine hakaret edilmesine dayanamadı, silahını çıkarmadan, derhal Kureyşin toplantı yerine gitti. “*Kardeşimin oğluna hakaret eden sen misin?*” diyerek yayı ile Ebû Cehil’in kafasına vurup yaraladı. Ebû Cehil, “*Hamza Müslüman oluverir*” korkusu ile ses çıkarmadı.⁽⁸⁷⁾ Ebû Cehil’den, Peygamberimize yaptığı hakaretin öcünü alan Hamza, Rasûlullah (s.a.s.)’e giderek O’nu teselli etmek istedi. Rasûlullah (s.a.s.)’in ancak imân etmesi ile memnûn olacağını söylemesi üzerine, şehâdet getirip Müslüman oldu.⁽⁸⁸⁾

⁽⁸⁶⁾ İbn Hişâm, 1/361-362; İbnü’l-Esîr, 2/81

⁽⁸⁷⁾ İbn Hişâm, 311-312; İbnü’l-Esîr, 2/83

⁽⁸⁸⁾ Târih-i Dini İslâm, 2/228

Hız. Hamza son derece cesûr, kuvvetli, gözünü budaktan sakınmaz bir kişiydi. Kendisinden üç gün sonra da Ömer Müslüman oldu. Bu ikisinin Müslüman olmalarıyla, Müslümanlar büyük destek buldular.

b) Hız. Ömer'in Müslüman Olması

Hız. Hamza'nın İslâm'ı kabûlü, Müslümanları sevindirmiş fakat müşrikleri telaşlandırmıştı. Kureyş ileri gelenleri "**Dârü'n-Nedve**" de toplandılar. "*Bunlar gittikçe çoğalıp kuvvetleniyorlar, çabuk çâresine bakmazsak, ileride önünü alamayacağımız tehlikeler doğar... Buna kesin çâre bulmalayız*" dediler. Çeşitli teklifler ortaya atıldı. **Ebü Cehil**:

"-Muhammed (s.a.s.)'i öldürmekten başka çıkar yol yok. Bu işi yapana şu kadar deve ve altın verelim," deyince Ömer ayağa kalktı:

"-Bu işi ancak Hattâb oğlu yapar"? dedi. Ömer alkışlar arasında yola çıktı. Silahlarını kuşanıp giderken yolda **Abdullah oğlu Nuaym'e** rastladı. **Nuaym**:

"-Nereye böyle ya Ömer"? diye sordu. Ömer:

"-Araplar arasına ayrılık sokan Muhammed'in vücûdunu ortadan kaldırmağa"... diye cevâp verdi.

"-Ya Ömer, sen çok zor bir işe kalkışmışsın. Müslümanlar Muhammed (s.a.s.)'in etrafında pervane gibi dönüyor, seni O'na yaklaştırmazlar. Yapabildiğini kabûl etsek, Hâşimoğulları seni yaşatmazlar"... dedi. Ömer bu sözlerle kızdı.

"-Yoksa sen de mi onlardansın"? diye çıkıştı. Nuaym:

"-Sen benden önce kendi yakınlarına bak. Enişten Saîd ile kız kardeşin Fâtıma Müslüman oldular," dedi.

Ömer buna hiç ihtimâl vermedi. Fakat içine düşen şüpheyi gidermek için, yolunu değiştirip doğru eniştesi Saîd b. Zeyd'in evine vardı. Bu esnâda içeride Kur'ân-ı Kerîm okunuyordu. Ömer, kapı önünde okunanları işitti. Kapıyı kırarcasına vurdu.

İçerdekiler Ömer'i görünce telaşlandılar. Ömer'in İslâm'a olan düşmanlığını biliyorlardı. Hemen Kur'ân sahifesini sakladılar ve kapıyı açtılar. Ömer:

-*"Nedir o okuduğunuz şey" diye bağırdı. Eniştesi:*

-*"Bir şey yok", diye cevap verdi. Ömer:*

-*"İşittiklerim doğruymuş" diyerek, hiddetle eniştesinin üzerine atıldı. Araya giren kız kardeşinin, bir tokatla yüzünü kan içinde bıraktı. Canı yanan kızkardeşi Fâtıma:*

-*"Ya Ömer, Allah'tan kork. Ben ve eşim Müslüman olduk, bundan gurur duyuyoruz ve senden korkmuyoruz. Öldürsen de dinimizden dönmeyiz"... dedi ve şehâdet getirdi. Yüzü kan içindeki kız kardeşinin bu hâli ve sözleri Ömer'i sarstı, kalbinde bir yumuşama başladı, âdetâ yaptıklarına pişmandı. Olduğu yere oturdu:*

-*"Hele şu okuduğunuz şeyi getirin, göreyim", dedi. Kız kardeşi Kur'ân-ı Kerîm sahifesini O'na verdi. Bu sahife "Tâ Hâ" veya "Hadîd" Sûresinin ilk âyetleriydi. Ömer büyük bir ilgi ile sahifeyi okumaya başladı.*

"Göklerde ve yerde ne varsa, hepsi Allah'ı tesbîh ederler. Yegâne galip ve hikmet sahibi olan O'dur. Göklerin ve yerin hükümrânı O'nundur, hem diriltir, hem öldürür. O her şeyeye hakkıyla kâdirdir. O her şeyden öncedir. Kendisinden sonra hiç bir şeyin kalmayacağı Son'dur, varlığı aîkârdır, gerçek mâhiyeti insan için gizlidir, O her şeyi bilir"... (el- Hadîd Sûresi, 1-3)

Ömer bu âyetleri okuduktan sonra derin bir düşünceye daldı. Allah Kelâmı'nın yüksek mânâ ve fesâhati onun kalbine işlemişti. **"Göklerde ve yerde olan şeyler hepsi Allah'ın, bizim putlarımızın bir şeyi yok..."** diye düşündü. *"Beni Rasûlullah (s.a.s.)'in yanına götürün"* dedi O esnada Hz. Peygamber (s.a.s.) Safâ semtinde **Erkâm'ın** evindeydi.

Ömer'in silahlı olarak geldiğini gören Müslümanlar telaşlandılar. Yalnızca, **Hz. Hamza:**

*-İyilik için gelirse ne âlâ, aksi halde geleceği varsa, göreceği de var, telâşa gerek yok... dedi. Sağından ve solundan iki kişi tutarak Rasûlullah (s.a.s.)'in huzuruna götürdüler. Ömer, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in önünde diz çökerek şehâdet getirdi. Orada bulunanlar sevinçlerinden hep birden tekbir getirdiler. Safâ tepesinde yükselen “**Allâhü Ekber**” sadâsı ile Mekke ufuklarını çınlattılar.⁽⁸⁹⁾*

Ömer:

-“Kaç kişiyiz?” diye sordu.

-“Seninle 40 olduk,” dediler. Ömer:

-“O halde ne duruyoruz?” Hemen çıkalım, Harem-i Şerîf'e gidelim, dedi. Bütün Müslümanlar toplu halde Kâbe'ye gittiler.

Kureyş, **Dâru'n-Nedve'**de sonucu merak içinde beklemekteydi. Müslümanların toplu halde Harem-i Şerîf'e ilerlediğini görünce:

-“İşte Ömer, hepsini önüne katmış getiriyor.. “ dediler.

Ömer Kureyşlileri görünce:

-“Beni bilen bilsin, bilmeyen öğrensin, Ben Hattab oğlu Ömer'im. İşte Müslüman oldum...” dedi ve şehâdet getirdi. Kureyşliler şaşkına döndüler. Her biri bir tarafa savuştu.

Müslümanlar ilk defa Harem-i Şerifte saf olup topluca namaz kıldılar.⁽⁹⁰⁾

Hamza ve Ömer'in Müslüman olmalarıyla, İslâm'ın yayılması hız kazandı. Daha önce 6 yılda sayıları ancak 40 kişiye ulaşabilmişken bir yıl sonra Müslümanların sayısı 300'ü geçmiş, bunlardan 90 kişi Habeşistan'a hicret etmişti.

⁽⁸⁹⁾ İbn Hişâm, 1/366-371; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/84-87

⁽⁹⁰⁾ Târih-i Din-i İslâm, 2/238-239

5- Müşriklerin Boykot ilânı

a) Müslümanların Muhâsaraya Alınması (616 M.)

Mekke müşrikleri, İslâm nûrunun sönmesi için, ellerinden gelen her şeyi yaptılar. Alay, hakaret ve işkencenin her çeşidini denediler. Bütün bunlar İslâm'ın yayılmasına, Müslümanların sayılarının günden güne artmasına engel olamıyordu.

Mekke Devri'nin 7'nci yılı (616 M.) Muharrem ayında Kureyş ileri gelenlerinden 40 kişi Ebû Cehil'in başkanlığında toplandılar. *Hâşim oğullarıyla alış-veriş yapmamağa, kız alı-vermemeğe, görüşüp buluşmamağa, ekonomik ve sosyal her türlü ilişkiyi kesmeğe karar verdiler.* Bu kararı bir ahidnâme şeklinde yazıp mühürlədiler ve bir beze sararak Kâbe'nin içine astılar. Böylece Müslümanları canlarından bezdirip Hz. Peygamberin kendilerine teslim edileceğini umdular. Karara aykırı hiç bir şey yapmayacaklarına dâir yemin ederek karar hükümlerini müsâmahasız uygulamaya başladılar.⁽⁹¹⁾

Bu karardan sonra, şurada-burada dağınık halde olan bütün Müslümanlar Ebû Tâlib mahallesi'nde Hâşimî'lerle birleştiler. Ebû Leheb, Hâşimî'lerden olduğu halde, müşriklerle beraber oldu ve mahalleden çıktı. Ebû Tâlib, Müslüman olmadığı halde, Müslümanların başına geçti. Hz. Peygamber de üç yıldan beri ikamet etmekte olduğu Erkâm'ın evinden, Ebû Tâlib Mahallesine taşındı. Müslümanlar burada üç yıl (616-619 M.) abluka altında kaldılar.

b) Acıklı Günler

Müslümanlar abluka altında kaldıkları bu üç yıl içinde çok sıkıntı çektiler. Yeteri kadar erzâk temin edemedikleri için, açlıktan ağaç yapraklarını yediler. Bazı küçük çocuklar, gıdasızlıktan öldü. Ebû Cehil gece-gündüz Ebû Tâlib Mahallesi'ne gi-

⁽⁹¹⁾ el-Buhârî, 2/158; Tecrid Tercemesi, 6/132 (Hadis No: 786); İbnü'l-Esir, 2/87; Târih-i Din-i İslâm, 2/243-246; İbn Kayyım, Zâdü'l-Meâd, 2/122

rip çıkanları kontrol ediyor, mahalleye gizlice yiyecek maddesi sokulmasına imkân vermiyordu. Hamza ve Ömer gibi cesür olanların dışında kimse çarşıya çıkıp alış-veriş yapamıyordu. Sa'd İbn Ebî Vakkas, bir defa bulduğu bir deri parçasını ıslatmış, ateşte kavurarak yemişti. Kadınların ve çocukların açlıktan feryatları mahalle dışından duyuluyordu. Müslümanlar yıllık yiyecek ve diğer ihtiyâçlarını ancak “**eñhür-i hurum**” denilen kan dökülmesi yasak dört ayda (Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep) temin etmeğe çalışıyorlardı. Peygamber Efendimiz de dâvet ve tebliğ vazifesini, özellikle Mekke'ye dışarıdan gelenlere ancak bu aylarda yapabiliyordu. Müslümanlar üç yıl süren bu boykot esnâsında dayanılmaz sıkıntılara katlandılar. Fakat Kureyş bundan da hiç bir netice alamadı.

c) Boykot Anlaşmasının Yırılması

Müslümanların bu acıklı durumu müşriklere bazı insafli kimseleri de rahatsız etmeğe başladı. **Hişâm b. Amr, Züheyr b. Ebî Ümeyye, Mut'im b. Adıy, Ebu'l-Bahterî, Zem'a b. Esved ve Adıy b. Kays** bu kararı bozmak üzere anlaştilar. ⁽⁹²⁾ Kureyş'in toplu bulunduğu bir anda Harem-i Şerîf'e gittiler. İçlerinden **Züheyr**:

-”Ey Kureyş topluluğu, şu yaptığımız şey, insanlığa yakışmaz. Biz her imkândan yararlanırken, bizim kabilemizin bir kolu olan Hâşimoğullarının aç bırakılması insâfla bağdaşmaz. Bu kararın bozulması gerekir... Yemin ederim ki bu zâlim ahidnâme yırtılmadıkça buradan ayrılmıyacağım.” diye söze başladı. Ebû Cehil, Züheyr'i susturmak istediye de, diğerleri de onu destekledikleri için muvaffak olamadı. ⁽⁹³⁾

Esâsen Kâbe' ye astıkları bu ahidnâmenin ağaç kurtları tarafından yendiğini Hz. Peygamber (s.a.s.) haber vermişti. Bir köşede oturmakta olan **Ebû Tâlib** de:

⁽⁹²⁾ İbn Hişâm, 2/14-17; İbnü'l-Esir, 2/ 88; Târih-i Din-i İslâm, 2/200-252

⁽⁹³⁾ İbn Hişâm, 2/15-16; İbnü'l-Esir, 2/89.

-”Gidin, bakın. Eğer yeğenimin sözü doğru çıkmazsa ben her istediğimize râzıyım. Ama doğru ise sizin de bu zulme son vermeniz gerekir.” demiş, bu haber bütün Mekke’de yayılmıştı. Gerçekten, ahidnâmeyi yırtmak için ellerine aldıklarında, bütün yazıların kurtlar tarafından yenilmiş olduğunu gördüler.⁽⁹⁴⁾ Müslümanlar Mekke Devri’nin 10’uncu yılında böylece bu korkunç boykottan kurtulmuş oldular.

IV- HÜZÜN YILI (Nübüvvet’in 10.Yılı)

1- iki Büyük Acı;

Ebû Tâlib ve Hz. Hatice’nin Vefatları

Müslümanlar ablukadan kurtuldukları için sevindiler. Çektikleri sıkıntıları unutmaya başladılar. Fakat sevinçleri uzun sürmedi. Boykotun kalkmasından 8 ay kadar sonra, iki büyük acı ile karşılaştılar. Mekke Devri’nin 10’uncu yılı Şevvâl ayında önce Ebû Tâlib, üç gün sonra da Hz. Hatice vefât etti.^(95/1)

Ebû Tâlib, Müslüman olmamıştı.^(95/2) Fakat Hz. Peygamber (s.a.s.)’e son derece bağlıydı. O’nu çok seviyor, bu yüzden her fedâkârlığa katlanarak, müşriklerden gelecek kötülöklere karşı O’nu koruyordu. Ölürken bile, Hâşimoğullarına, “O’na bağlı kalmalarını, uğruna her fedâkârlığı yapmalarını, sözünden çıkmamalarını” vasiyyet etmişti.

Hz. Hatice O’nun gam ortağı, şefkatli bir hayat arkadaşığıydı. En sıkıntılı anlarında O’nu teselli ediyor, bütün varlığı ile O’na destek oluyordu.

⁽⁹⁴⁾ İbn Hişâm, 2/16; İbnü’l-Esir, 2/89-90; Zâdü’l-Meâd, 2/123; Tecrid Tercemesi, 6/133

^(95/1) Zâdü’l-Meâd, 2/123; İbn-Hişâm, 2/57-58; İbnü’l-Esir, 2/90-91 (Hz. Hatice’nin Ebû Tâlib’den 50-55 gün kadar sonra vefât ettiği rivâyeti de vardır.)

^(95/2) Ebû Talib ile Hz. Peygamber (s.a.s.)’in anne ve babasının ehli necattan olup olmadığı hakkında bkz. Tecrid Tercemesi 4/679-703 (Hadis No: 665 ve izahı) ve 10/57-59 (Hadis No: 1549)

En büyük desteği olan, sevdiği iki insanı peşpeşe kaybettiği için Rasûlullah (s.a.s.) çok üzüldü. Bu sebeple Mekke Devri'nin 10'uncu yılına “**Senetü'l-huzn**” (Hüzün yılı) denildi.

Müşrikler, Ebû Tâlib'in sağlığında, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in şahsına pek ilişmiyorlardı. O'nun ölümünden sonra, Rasûlullah (s.a.s.)'in şahsına da her türlü kötülüğü yapmağa başladılar. Bir defa, Kâbe'de namaz kılarken, Ebû Cehil'in teşviki ile Ebû Muayt oğlu Ukbe, yeni kesilmiş bir devenin barsaklarını getirip, secdede iken üzerine koymuş, Rasûlullah (s.a.s.) başını secdeden kaldıramamıştı. Kızı Fâtıma yetişerek, üzerini temizlemiş, Rasûlullah (s.a.s.) namazını bitirdikten sonra etrâfında gülüşen müşrikleri işaret ederek üç defa:

-”Allah'ım Kureyşten şu zümreyi sana havâle ediyorum” dedikten sonra:

“Ebû Cehil'i, Ebû Muayt oğlu Ukbe'yi, Haccâc oğlu Şu'be'yi, Rabîa'nın oğulları Utbe ve Şeybe'yi, Halef'in oğulları Übeyy ve Ümeyye'yi, sana havâle ediyorum.” diye isimlerini birer birer saymıştı. Rasûlullah (s.a.s.)'in isimlerini saydığı bu azılı müşriklerin hepsi de Bedir Savaşı'nda katledilip, leşleri Bedir'deki “**Kalib**” denilen kuyuya atılmıştır.⁽⁹⁶⁾

2- Tâif Yolculuğu (620 M.)

a) Hz. Peygamber'in Tâif'te Karşılana

Kureyş'in zulümleri artık katlanılamaz bir duruma gelmişti. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.s.) Mekke Devri'nin 10'uncu yılı (620 M.) Şevvâl ayında, yanına evlâtlığı **Hârise oğlu Zeyd'i** de alarak **Tâif'e** gitti. Tâiflileri “**Hak Din**”e dâvet edecekti.

⁽⁹⁶⁾ Bkz. el- Buhâri 1/65; Tecrid Tercemesi, 1/161 (Hadis No: 177) ve 2/377 (Hadis No : 314) ve 10/45, (Hadis No: 1544)

Tâif'te **Sakiyf Kabilesi** vardı, onlar da putperestti. Rasûlullah (s.a.s.) 10 gün kadar, onlara İslâm'ı anlatmağa çalıştı, ileri gelenleri ile görüştü. Hiç biri Müslüman olmadığı gibi, “*Senden başka Peygamberlik gelecek kimse kalmadı mı?*” diye alay ettiler “*Memleketimizden çık da nereye gidersen git..*” diye Allah sevgilisini kovup hakaret ettiler. Tâif'ten ayrılırken de çoluk çocuğu ve ayak takımı düşük tabiatlı kişileri yolun iki tarafına sıralayıp taşlattılar. Rasûlullah (s.a.s.)'in ayakları, atılan taşlarla yara-bere içinde kaldı, ayakkabıları kanla doldu. Ayaklarındaki yaraların verdiği acıdan yürüyemez hâle gelip oturmak istedikçe, zorla kaldırıp yaralı ayaklarını taşımağa devâm ediyorlar, bu yürekler parçalayan acıklı hâline gülüp eğleniyorlardı. Vucûdunu atılan taşlara siper eden evlâtlığı Zeyd, bir kaç yerinden yaralandı. Rasûlullah (s.a.s.) hayâtı boyunca karşılaştığı sıkıntılardan en büyüğünü o gün yaşamıştı. Nihâyet **Rabia'nın oğulları Utbe ve İeybe**'nin yol üstündeki başına sığınarak ayak takımının tâkiplerinden kurtulabildi. Burada bir çardağın gölgesinde, ellerini kaldırıp şu hazîn duâyı yaptı:

-“İlâhi, kuvvetimin za'fa uğradığını, çâresizliğimi, halkın gözünde hor ve hakîr görüldüğümü ancak sana arz ederim. Ey merhametlilerin en merhametlisi, herkesin zayıf görüp de dalına bindiği bîçârelerin Rabbı sensin, İlâhî, huysuz ve yüz-süz bir düşmanın eline beni düşürmeyecek, hatta hayâtımın dizginlerini eline verdiğim akrabamdan bir dosta bile bırakmayacak kadar bana merhametlisin.

Yâ Rabb, eğer bana karşı gazablı değilsen, çektiğim belâ ve sıkıntılara hiç aldırmam, fakat senin esirgeyiciliğin bunları da göstermeyecek kadar geniştir.

Yâ Rabb gazabına uğramaktan, rızandan mahrûm kalmaktan, senin karanlıkları aydınlatan, din ve dünya işlerini dengele-

yen yüzünün nûruna sığırım. Râzı oluncaya kadar işte affını diliyorum. Bütün kuvvet ve kudret ancak senindedir...”⁽⁹⁷⁾

Görüldüğü üzere yapılan bunca ezâ ve cefâyâ rağmen bedduâ etmemiş, hatta yolda Mekke'ye iki konak mesâfede “**Karn**” denilen yerde kendisine **Cebrâil** gelerek:

-”Ey Allah'ın Rasûlü, Allah kavminin sana söylediklerini işitti, yaptıklarını gördü, sana şu Dağlar Meleği'ni gönderdi. Kavmin hakkında ne dilersen, bu meleğe emredebilirsin...” dedi. Dağlar emrine verilmiş olan melek de kendisini selâmladıktan sonra:

-”Ya Muhammed, emrine hazırım. (Ebû Kubeys ile Kaya-kan denilen) şu iki yalçın dağın Mekkeliler üzerine devrilip, birbirine kavuşarak müşrikleri tamâmen ezmelerini istersen emret...” dedi. Fakat Rasûlullah (s.a.s.):

-”Hayır, onların ezilip yok olmalarını değil, Rabbımın bu müşriklerin sulbünden, O'na hiç bir şeyi ortak kılmayan ve yalnız Allah'a ibâdet eden bir nesil meydana getirmesini istiyorum...” demiştir.⁽⁹⁸⁾

Rabîa'nın oğulları, Peygamber Efendimizin acıklı hâlini gördüler. Hristiyan köle **Addâs** ile O'na bir salkım üzüm gönderdiler. Rasûlullah (s.a.s.) “**Bismillah...**” diyerek üzümü yemeğe başlayınca, Addâs hayretle:

-”Bu bölge halkı böyle söz söylemezler, onlar Allah adını anmazlar”, dedi. Hz. Peygamber ona nereli olduğunu sordu. Addâs:

-”Ninovalıyım, Hristiyanım”, diye cevâp verdi. Rasûlullah (s.a.s.):

⁽⁹⁷⁾ Bkz. Tecrid Tercemesi, 2/614 (431 No'lu Hadis ve açıklaması) İbn; Hişâm, 2/61; İbnü'l-Esîr, 2/91-92; Zâdü'l-Meâd, 2/123-124.

⁽⁹⁸⁾ Bkz. el-Buhârî 4/83; Tecrid Tercemesi, 9/ 35 (Hadis No: 1333); Zâdü'l Meâd, 2/124

-”Demek kardeşim Yunus Peygamberin memleketinden-sin”.... dedi. Addâs:

-Sen Yûnus’u nerden biliyorsun? diye sordu. Rasûlullah (s.a.s.):

-Yûnus benim kardeşim, O’da benim gibi Peygamberdi, dedi. Daha sonra Rasûl-i Ekrem Addâs’a İslâmiyeti anlattı. Addâs da orada Müslüman oldu.⁽⁹⁹⁾

Hz. Muhammed (s.a.s.) en zor ve en sıkıntılı anlarında bile Peygamberlik görevini ihmâl etmiyordu.

b) Mekke’ye Dönüş

Rasûl-i Ekrem’in himâyesiz Mekke’ye girmesi imkânsızdı. Esasen, hayâtı tehlikede olduğu için Mekke’den Tâif’e gitmişti. Bu sebeple dönüşte, Hira (Nûr) Dağına çıkarak, Kureyşin hatırı sayılır büyüklerinden **Adiyy oğlu Mut’im**’e haber gönderdi. O’nun himâyesinde gece vakti Mekke’ye girdi. Kâbe’yi tavâf edip Hârem-i Şerif’de iki rek’at namaz kıldıktan sonra evine döndü. Arap âdetlerine göre, bir kimse himâyesine aldığı kişiyi korumağa mecburdu. Bu sebeple, Mut’im ve çocukları silahlanıp Kâbe’nin dört bir tarafını tuttular. Peygamber Efendimizin Mekke’ye girip serbestçe tavâf etmesini ve evine gitmesini sağladılar.⁽¹⁰⁰⁾ (620 M.)

Mut’im, Bedir savaşında müşrik olarak öldü. Peygamber Efendimiz, Mut’im’in bu iyiliğini unutmamış, Bedir esirlerinin kurtarılması için Medine’ye gelen oğlu **Cübeyr b. Mut’im**’e:

- “Eğer senin o ihtiyar baban, sağ olsaydı da bu murdar herifleri benden isteseydi, hepsini ona bağıışlardım.” demişti.⁽¹⁰¹⁾

⁽⁹⁹⁾ İbn-Hişam, 2/62; İbnü’l-Esîr, a.g.e., 2/92

⁽¹⁰⁰⁾ İbnü’l-Esîr, a.g.e., 2/92-93; Zâdü’l-Meâd, 2/124; Târih-i Din-i İslâm, 2/278-279

⁽¹⁰¹⁾ Buhârî, 5/20; Tecrid Tercemesi, 10/170 (Hadis No: 1574)

V- KABİLELERİ İSLÂMA DÂVET VE AKABE BÎATLARI

1- Kabîleleri islâma Dâvet

Hz. Peygamber (s.a.s.) Tâif'e Şevvâl ayında gitmişti. Dönüşünde “**eñhür-i hurum**” denilen kan dökülmesi yasak aylardan Zilkade girmiş hac mevsimi başlamıştı.

Rasûlullah (s.a.s.) Hac mevsiminde Mekke yakınlarında kurulan Ukaz, Mecenne, Zülmecâz.. gibi panayırlara gidiyor, oralarda toplanan diğer Arap kabîleleriyle görüşüyor, onlara Kur'ân-ı Kerîm okuyor, Hak Dini tebliğe çalışıyordu.

Kureyşin ileri gelenleri Müslümanlığın Mekke dışında, diğer kabîleler arasında yayılmasından endişeye düştüler. Rasûlullah (s.a.s.)'in gayretlerini boşa çıkarmak, O'nun sözlerine diğer kabîlelerin değer vermelerini önlemek için çâre aradılar. “**Hz. Muhammed (s.a.s.) için ne diyelim?...**” diye düşündüler. İçlerinden en isâbetli karar verdiğini kabûl ettikleri **Muñire oñlu Velîd**'den bu konuda yardım istediler.

Velîd, edebiyatın her çeşidinden anlayan, pek çok şâir ve hatibin düşünce ve bilgisinden yararlandığı son derece zeki, zengin ve itibârlı bir yaşlıydı. Rasûlullah (s.a.s.) ile görüşerek O'ndan Kur'ân-ı Kerîm dinledikten sonra kanaatini şöyle özetledi.

- “*Ben şiirin her çeşidini bilirim. Muhammed'den dinlediklerim şiir değil. O halde O'na şâir denilemez. Dinlediklerim, nesir de değil. O sözlerdeki güzellik ve belâgat hiç bir sözde bulunmaz.*

Muhammed (s.a.s.)'e sihirbaz veya falcı da diyemeyiz. Çünkü sözlerinin sihir ve fal ile bir ilgisi yok. Mecnûn veya deli de denilemez. Çünkü bu takdirde size kimse inanmaz. Bu derece güzel sözleri, değil bir delinin, akıllı kimselerin bile söyleyebilmesi mümkün değildir. Muhammed (s.a.s.)'e sihirbâz da diyemezsiniz. Çünkü okuyup üflemiyor, düğüm bağlamıyor, sihirle ilgili hiç bir şey yapmıyor...”

- "O halde ne diyeceğiz?" diye sordular.

- "Ne diyeceğinizi bilemem. Fakat sizin isnâd ettiğiniz, (şâir, falcı, mecnûn, sihirbâz.. gibi) sözlerin hiç biri O'na uymuyor. O'nda böyle vasıflar yok. Kimseyi bu sözlere inandıramazsınız..." dedi.

Fakat, Velîd ertesi gün:

- "O'na sihirbâz demek, başka sıfatlardan daha uygun. Çünkü sözleri kardeşi kardeşten ayırıyor. Akraba arasına ayrılık sokuyor. Bu sebeple O'nun sözleri sihir ve büyüden başka bir şey değil. O'na sihirbâz deyin." dedi. ⁽¹⁰²⁾

Kur'ân-ı Kerîm Velîd'in bu tutumunu şöyle anlatır:

"Çünkü o, düğündü, ölçtü, biçti. Canı çıkası ne biçim ölçtü biçti... Sonra baktı (düğündü), sonra kağlarını çattı, suratını astı. Sonra da sırt çevirip büyüklük tasladı. Bu sâdece öñretilen bir sihirdir, bu Kur'ân yalnızca bir insan sözüdür" dedi... (el-Müddessir Sûresi, 18-25)

Böylece O'na "sihirbâz, büyücü" demeye karar verdiler. Rasûlullah (s.a.s.) kiminle, hangi toplulukla görüşse, arkasından gidip:

Sakin O'nu dinlemeyin, sözlerine kanmayın. Büyücüdür, kardeşi kardeşten ayırır... diye propaganda yapıyorlardı. ⁽¹⁰³⁾ Fakat müşriklerin bütün çabaları İslâm nûru'nun yayılmasını önleyemeyecekti.

"Allah'ın nûrunu ağızlarıyla söndürmek isterler. Oysa, kâfirler istemese de Allah nûrunu mutlaka tamamlayacaktır." (et-Tevbe Sûresi, 32)

⁽¹⁰²⁾ İbn Hişâm, 1/288-289; Târih-i Din-i İslâm, 2/188-192

⁽¹⁰³⁾ Bkz. İbn-Hişâm, 2/63-65; İbnü'l-Esîr, 2/93-94

2- Akabe Biatları Zilhicce (621 ve 622 M.)

a) Akabe Görüşmeleri

Peygamber (s.a.s.) Efendimiz Hac mevsimlerinde, Mekke yakınlarında kurulan panayırlara gelen, Kâbe'yi ve putlarını ziyaret eden kabîleler arasında dolaşiyor, onlara Kur'ân okuyor, onları İslâm'a dâvet ediyordu. Bir gün Mekke'nin kuzeyinde, Mekke ile Mina arasında “**Akabe**” denilen bir tepede altı kişilik bir topluluğa rastladı. Bunlar, Medine'den “**Hazrec**” kabîlesinden idiler. ⁽¹⁰⁴⁾ Rasûlullah (s.a.s.) onlarla konuştu. Kur'an-ı Kerîm okudu, İslâm Dini'ni anlattı ve onları Müslümanlığa dâvet etti.

Medine'deki “**Evs**” ve “**Hazrec**” adlı Arap kabîleleri ile “**ehli kitâb**” olan Yahûdiler arasında eskiden beri geçimsizlik vardı. Ne zaman aralarında bir tartışma veya kavga çıkarsa, putperest olan Evs ve Hazreçlilere Yahûdiler:

Yakında bir Peygamber gelecek, biz O'na uyar, kuvvetleniriz, öcümüzü sizden o zaman alırız.. derlerdi. Medine'liler yakında bir Peygamber geleceğini yaşlı kimselerden de sık sık duyuyorlardı. Hz. Peygamber (s.a.s.), onları yeni dine dâvet edince birbirlerine baktılar. “*Yahûdilerin bekleyip durdukları, yaşlıların haber verdikleri Peygamber işte budur, biz Yahûdilerin önüne geçelim...*” diyerek, kelime-i şehâdet getirip, hemen Müslüman oldular. ⁽¹⁰⁵⁾

Mekke Devri'nin 10'uncu yılının Zilhicce ayında (Nisan 620 M.) gerçekleşen bu olaya “**Birinci Akabe Görüşmesi**”, burada İslâm'ı kabul eden altı kişiye de “**ilk Medinelî Müslümanlar**” denir. ⁽¹⁰⁶⁾

⁽¹⁰⁴⁾ Hz. Peygamber (s.a.s.)'in dedesi Abdülmuttalib'in annesi Selma hatunun Hazrec kabilesinden oluşu sebebiyle, Rasûlullah (s.a.s.) ile Hazreçliler arasında akrabalık vardı.

⁽¹⁰⁵⁾ İbni Hişâm, 2/70-71; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/95; Zâdü'l-Meâd, 2/131

⁽¹⁰⁶⁾ Hepsî de Hazrec kabîlesinden olan bu altı kişi şunlardır. Zürâre oğlu Es'ad, Mâlik oğlu Râfi, Hâris oğlu Avf, Âmir oğlu Kutbe, Âmir oğlu Ukbe, Abdullah oğlu Câbir. (İbn Hişâm, 2/71-72; Zâdü'l-Mead. 2/132)

Hz. Peygamber (s.a.s.) ile Medine'liler arasında, hac mevsimlerinde “**Akabe**” tepesinde yapılan görüşmeler, Mekke Devri'nin 10-11 ve 12'inci yıllarında olmak üzere üç defa oldu. 11 ve 12'inci yıllardaki görüşmelerde “**Bîat**” da yapıldı. Bu sebeple, Akabe görüşmelerinin sayısı üç; Akabe Bîatları'nın sayısı iki'dir.

b) Birinci Akabe Bîatı (Zilhicce 621 M.)

Akabe Tepesinde Hz. Peygamber (s.a.s.)'le görüşüp Müslüman olan bu 6 kişi, hac mevsimi sonunda Medine'ye döndüler. Gördüklerini, yakınlarına ve dostlarına anlatarak, Medine'de Müslümanlığı yaymağa başladılar.

Bir sene sonra, hac mevsiminde Hz. Peygamber (s.a.s.) ile görüşmek üzere Medine'den Mekke'ye 10'u Hazrec, 2'si Evs kabîlesinden olmak üzere 12 Müslüman geldi. Bunlardan 5'i, bir yıl önceki ilk Akabe görüşmesinde bulunanlardandı. Başkanları yine, birinci görüşmede olduğu gibi “**Zürâre oğlu Es'ad**”tı. Mekke Devri'nin 11'inci yılı Zilhicce ayında Rasûlullah (s.a.s.) ile buluştular. Bu ikinci buluşmada Medine'li 12 Müslüman⁽¹⁰⁷⁾ “*Allah'a şirk koşmayacaklarına, hırsızlık ve zinâ yapmayacaklarına, (kız) çocuklarını öldürmeyeceklerine, kimseye iftirâ etmeyeceklerine, Allah ve Peygamberine itâatten ayrılmayacaklarına*” dâir Rasûlullah (s.a.s.)'e taahhütte bulundular; Hz. Peygamber (s.a.s.)'in elini tutarak bîat ettiler.⁽¹⁰⁸⁾

Medine'li Müslümanlar, bu görüşme ve bîattan sonra, Müslümanlığın yayılmasına gayret etmek üzere, memleketlerine

⁽¹⁰⁷⁾ İsimleri: Es'ad b. Zürâre, Râfi b. Mâlik, Avf b. Hâris, Kutbe b. Âmir, Ukbe b. Âmir, Muâz b. Hâris, Zekvân b. Abd-i Kays, Ubâde b. Sâmit, Yezid b. Sa'lebe, Abbas b. Ubâde, Ebu'l Heysem b. Teyyihan, Uveym b. Sâide, (İbn Hişâm, 2/ 73-75; Zâdül-Meâd, 2/132)

⁽¹⁰⁸⁾ Bkz. El-Mümtehin Sûresi, 12; el-Buhârî, 1/10; Tecrid Tercemesi, 1/29; (Hadis No: 18); İbn Hişâm, 2/75

döndüler. Rasûlullah (s.a.s.)'in Medine'de Müslümanlığı ve Kur'ân-ı Kerîm'i öğretmek üzere öğretmen olarak görevlendirdiği "**Umeyr oğlu Mus'ab**"ı da berâberlerinde götürdüler.⁽¹⁰⁹⁾

Mus'ab, Akabe'de bîat edenlerin reisi Hazrec kabîlesinden **Es'ad b. Zûrâre**'nin evinde misâfir olmuştu. Evs ve Hazrec kabîlesi'nden Müslümanlığı kabûl edenlerin evlerine birer birer giderek, onlara Kur'ân-ı Kerîm ve din bilgileri öğretiyor, güzel ahlâkı, nezâketi ve kibarlığı ile herkesi İslâm'a bağlıyordu.

Es'ad b. Zûrâre ve Mus'ab b. Umeyr'in gayretleriyle Medine'de Müslümanların sayısı hızla artıyordu. Yalnız Evs kabîlesi reislerinden **Sa'd b. Muâz ile Üseyd b. Hudayr** Müslümanlığı henüz kabûl etmemişlerdi. Bir gün Esâd ile Mus'ab çevrelerine toplananlara Müslümanlığı anlatırken Üseyd yanlarına geldi, maksadı onlara mâni olmaktı.

- *Siz ne yapmak istiyorsunuz? Halkı atalarının yolundan saptırıyorsunuz...* diye söylendi. Mus'ab O'na çok nâzik davrandı. Kur'ân-ı Kerîm okudu. Kısaca Müslümanlığı anlattı. Üseyd, Kur'ân-ı Kerîm 'in tesirinde kaldı, "Bu ne güzel şey..." diyerek Müslüman oldu ve şöyle dedi:

- *Ben gidip Sa'd b. Muâz'ı göndereyim. Eğer o da Müslümanlığı kabûl ederse, bu memlekette Müslüman olmayan hiç kimse kalmaz.*

Sa'd, Medine'de Müslümanlığın yayılmasından memnûn değildi. Es'ad ve Mus'ab'ın yanlarına öfke ile gitti.

Ey Es'ad, seninle aramızda akrabalık bağları olmasaydı, kabilemiz arasına bu ayrılık tohumlarını sokmana katlanmazdım... diyerek çıkıştı. Mus'ab ona da son derece yumuşak ve kibar davrandı. Kısaca Müslümanlığı anlattı. Kur'ân-ı Kerîm okudu. Neticede Sa'd b. Muâz da Müslüman olarak oradan

⁽¹⁰⁹⁾ İbn Hişâm, 2/76; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/96

ayrıldı. Bu iki reisin tesiriyle Evs ve Hazrec kabîleleri içinde hemen hemen Müslüman olmayan kimse kalmadı.⁽¹¹⁰⁾

Mus'ab, Medine'deki bu memnûniyet verici gelişmeleri Hz. Peygamber (s.a.s.)'e bildirdi. Rasûlullah (s.a.s.) ve Müslümanlar bu duruma çok sevindiler. Bundan dolayı bu seneye "**Senetü'l ibtihâc**" (Sevinç yılı) denildi.⁽¹¹¹⁾

c) ikinci Akabe Bîatı (Zilhicce 622 m.)

Mekke Devri'nin 12'inci yılı hac mevsiminde, Medine'den Mekke'ye gelen ziyâretçiler arasında (73'ü erkek, 2'si kadın) 75 Müslüman vardı. Bunlar hac'dan sonra (eyyâm-ı teşrik'in 2'nci gecesi), gece yarısı Hz. Peygamber (s.a.s.) ile gene Akabe tepesi'nde gizlice buluştular. Dikkati çekmemek için, her biri, değişik zamanlarda ve ayrı yollardan gelerek buraya toplandılar. İçlerinde, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in Medine'li akrabası Neccâr oğullarından **Zeyd oğlu Hâlid (Ebû Eyyûb el-Ensârî)** de vardı.

Rasûlullah (s.a.s.) toplantıya amcası Abbâs'la birlikte geldi. Abbâs henüz Müslüman olmamıştı. Fakat yeğenine son derece bağlıydı. Ebû Tâlib'in ölümünden sonra, Arab âdetine göre O'nu himâyesine almıştı. Bu sebeple önce toplantıda **Abbâs konuğtu:**

- *Ey Hazrec ve Evs Cemaati,*

Siz de bilirsiniz ki, Hz. Muhammed (s.a.s.)'in aramızda üstün bir yeri vardır. Biz, O'nu şimdiye kadar, düşmanlarına karşı koruduk, yine de koruyacağız. Siz şimdi O'nu, Medine'ye dâvet ediyor, orada kalmasını istiyorsunuz. Kendisi de böyle arzu ediyor.

⁽¹¹⁰⁾ İbn Hişâm, 2/77-79; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 1/97-98

⁽¹¹¹⁾ Târih-i Din-i İslâm, 2/313

Ancak siz O'nu düşmanlarına karşı koruyabilecekseniz, götürünüz. O'nu ele verecekseniz, bundan şimdiden vazgeçiniz.”.. dedi.⁽¹¹²⁾ Medineliler Abbâs'ı dinledikten sonra:

- *Yâ Rasûlallah, siz de konuşunuz. Bizden, Allah için, kendiniz için istediğiniz andı alınız. Hazırız...* dediler.

Hz. Peygamber (s.a.s.) bir mikdâr Kur'ân-ı Kerim okuduktan sonra:

- *Sevinçli hâlinizde de, kederli hâlinizde de din işinde kusur etmeyeceğinize, hakkın yerine getirilmesi için hiç bir şeyden çekinmeyeceğinize, yurdunuza hicret ettiğimde beni âileleriniz ve çocuklarınız gibi koruyacağınıza.. sizden söz (and) istiyorum*” dedi. Medineliler **Zürâreo** **İlu Es'ad**:

Yâ Rasûlallah, biz buraya sana bîat etmeğe geldik. Sen nasıl emredersen öyle yaparız. Çocuklarımızı, âilelerimizi nasıl korursak, seni daha fazla koruruz. Sözümüzde dururuz. İnâyet Allah'tandır... dedi. Medineliler:

- *Yâ Rasûlallah, Senin uğrunda, gösterdiğin yolda ölürsek bize ne var?* diye sordular.

Hz. Peygamber (s.a.s.):

- *Ahirette mükâfat olarak Cennet,* dedi.

- *Öyleyse ver elini,* dediler. Hepsi de Hz. Peygamber (s.a.s.)'in elini tutarak, *“İslâm yolunda gerekirse öleceklerine”* and verip bîat ettiler.⁽¹¹³⁾

Hz. Peygamber (s.a.s.)'in ve Müslümanların Medine'ye hicreti de bu görüşmede kararlaştırıldı. Toplantı bittikten sonra, müslümanlar, geldikleri gibi, gene gizlice ayrı ayrı yollardan dağıldılar.

Kureyşliler 2'nci Akabe Bîatını, ancak kabîleler Mekke'den ayrıldıktan sonra duyabildiler.

⁽¹¹²⁾ İbn Hişâm, 2/84; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/98-99

⁽¹¹³⁾ İbn Hişâm, 2/84-85; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/100

3- isrâ ve Mîrâc Mûcizesi (Receb 621 M.)

a) Hz. Peygamber (s.a.s.)'in Mîrâcî

İkinci Akabe görüşmesinden sonra, Mekke Devri'nin 11'inci yılı Recep ayının 27'inci gecesi (Hicretten 19 ay önce) Peygamber Efendimizin “**isrâ ve Mîrâc**” mûcizesi gerçekleşti.

İsrâ, gece yolculuğu ve gece yürüyüşü; Mîrâc ise, yükseğe çıkmak ve yükselme âleti demektir. Bu büyük mûcize, gecenin bir bölümünde cereyân ettiği ve Rasûlullah (s.a.s.) bu gece semâlara ve yüce makamlara yükseldiği için bu mûcizeye “**isrâ ve Mîrâc**” denilmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'de el-İsrâ Sûresi'nin 1'inci âyetinde:

“Kulu Muhammed (s.a.s.)'i, bir gece Mescid-i Harâm'dan, kendisine bir kısım âyetlerimizi göstermek için, etrâfını mübârek kıldırdığımız Mescid-i Aksâ'ya götürerek Allah'ın ânı ne yücedir. Doğrusu O iktidar ve görür.” buyrulmuştur.

Rasûl-i Ekrem (s.a.s.)'in Mekke'deki **Mescid-i Harâm**'dan Kudüs'teki **Mescid-i Aksâ**'ya olan mîrâcî, yukarıda anlamı yazılan âyet-i kerime ile sâbittir. Mescid-i Aksâ'dan semâlara ve yüce makamlara yükseldiğini ise, Peygamber Efendimizden nakledilen sahîh hadîs-i şerîflerden öğrenmekteyiz. Hadîs-i şerîflerde anlatılanların özeti şöyledir.⁽¹¹⁴⁾

Rasûlullah (s.a.s.) bir gece Kâbe'nin “**Hatîm**” denilen kısmında iken, Cebrail'in getirdiği “**Burak**” denilen bineğe bineyerek Kudüsteki Mescid-i Aksâ'ya gelip burada namaz kılmıştır. Buradan da “**Mîrâc**” denilen âlete binerek, semâlara yükselmiştir. 1'inci semâda **Hz. Âdem**, 2'inci semâda **Hz. Yahyâ** ve **Hz. isâ**, 3'üncü semâda **Hz. Yûsuf**, 4'üncü semâda **Hz.**

⁽¹¹⁴⁾ Bkz. Buhârî, 1/91-93 ve 4/247-250; Tecrid Tercemesi, 218-232 (Hadis No: 227) ve 10/60-80; (Hadis No: 1550-1552)

idrîs, 5'inci semâda **Hz. Harûn**, 6'inci semâda **Hz. Mûsâ** ve 7'inci semâda **Hz. ibrâhim** ile görüştü. Bunlardan her biri Rasûlullah (s.a.s.) 'i selâmlayıp tebrik ettiler, *"hoşgeldin sâlih kardeş,"* dediler.

Daha sonra **"Sidretü'l-müntehâ"**ya yükseldi. Orada kazâ ve kaderi yazan kalemlerin çıkardıkları sesler duyuluyordu. Sidretü'l-müntehâ'dan ötesi, sözle anlatılması mümkün olmayan bir âlemdi. Buraya kadar beraber oldukları Cebrâil de buradan öteye geçememiş, *"benim için burası sınırdır, parmak uçu kadar daha ilerlersem, yararım..."* demiştir

Mirâcta Cenab-ı Hakk, sevgili Peygamberine nice âlemler gösterdi. Kuluna vahyedeceğini vâsıtasız vahyetti. Bu makamda Hz. Peygamber (s.a.s.)'e üç şey verildi.⁽¹¹⁵⁾

1) Beş vakit namaz farz kılındı.⁽¹¹⁶⁾

2) Bakara Sûresi'nin son iki âyeti (Amene'r-rasûlü...) vahyedildi.

3) Ümmetinden şirk koşmayanların Cennet'e girecekleri müjdesi verildi.

⁽¹¹⁵⁾ Müslim, 1/157, (K.el-İmân, B.,76, Hadis No: 173/279)

⁽¹¹⁶⁾ Mirâc'dan önce namaz, akşam va sabah olmak üzere günde iki vakit kılınyordu. "Ey örtüsüne bürünen Peygamber! Kalk, azâb ile korkut. Rabbinin adını (namazda tekbir ile) yücelt..." (Müddessir Sûresi, 1-3) anlamındaki âyetler inince, Rasûlullah (s.a.s.) Cibril (a.s.)'ın târihi ile abdest alıp namaz kılmıştır. Rasûlullah (s.a.s.)'in Cibril'e uyarak kıldığı bu ilk namaz, sabah vaktinde kılınmıştır. Aynı gün akşam namazını Hz. Hatice ile cemâatle kıldılar. Ertesi gün bu cemâate Hz. Ali, daha sonra Hz. Ebû Bekir ve Zeyd b. Hârise de katıldı. Böylece, (Mirâc'da 5 vakit namaz farz kılınmadan önce) Risâletin başlangıcından itibaren Rasûlullah (s.a.s.) ve Müslümanlar, akşam ve sabah olmak üzere, günde iki vakit namaz kılıyorlardı.

Bu iki vakit namazdan başka, "Müzzemmil Sûresi"nin ilk âyetleri ile *"gece namazı"* farz kılınmıştı. Müslümanlar geceleri ayakları şişinceye kadar namaz kılıyorlardı. Gece namazı bir sene kadar farz olarak devâm ettikten sonra, aynı sûre'nin son âyeti (Müzzemmil Sûresi, 20) ile farziyeti kaldırıldı, nâfile (tatavvu) namaz oldu. Mirâc'da farz kılınan 5 vakit namaz ile bütün bu namazlar kaldırıldı. Ancak, Hz. Peygamber (s.a.s.)'e hâs, ona âit olmak üzere gece namazının farziyeti devâm etti. (Bkz. İsrâ Sûresi, 79; Tecrid Tercemesi, 2/231-232, Hadis No: 227'nin açıklaması; Tahir Olgun, İbâdet Târîhi, 28-38, İst., 1946)

b) Mîrâc Mûcizesine Karşı Müşriklerin Tutumu

Peygamber Efendimiz, mîrâcî ve mîrâcda gördüklerini ertesi sabah anlattı. Mü'minler Rasûlullah (s.a.s.)'i tasdik ve tebrik ettiler. Müşrikler ise inkâr ettiler. *Bir gecede Kudüs'e gidip gelmek imkânsız bir şey*, dediler. İçlerinde Kudüs'e gitmiş ve Mescid-i Aksâ'yı görmüş olanlar vardı.

- *Mescid-i Aksâ'nın kaç kapısı var? Şurası nasıl, burasında ne var?* diye Rasûlullah (s.a.s.)'i soru yağmuruna tuttular.⁽¹¹⁷⁾

Hz. Peygamber bu konuyu daha sonra şöyle anlatmıştır:

“Kureyş bana seyâhat ettiğim yerler, özellikle Mescid-i Aksâ ile ilgili öyle şeyler sordular ki, İsrâ gecesi bunlara hiç dikkat etmemiştim. Fakat Cenâb-ı Hakk, benimle Beyt-i Makdis arasındaki mesâfeyi kaldırdı. Ne sordularsa, oraya bakarak cevâp verdim”.⁽¹¹⁸⁾

Bu durumda ne yapacaklarını şaşırان müşrikler Hz. Ebû Bekir'e koştular. *Muhammed dün gece Kudüs'e gidip geldiğini, göklere çıktığını... söylüyor. Buna da mı inanacaksın*, dediler. Ebû Bekir, hiç tereddüt göstermeden:

“Bunu O söylemişse inandım gitti. Ben O'nu bundan daha önemli olan konularda tasdik ediyorum. Akşam- sabah göklerden vahiy geldiğini söylüyor, buna inanıyorum...” dedi. Bu yüzden Hz. Ebû Bekir'e **“Siddîk”** denildi.

Ehli- sünnet bilginlerinin çoğunluğuna göre, İsrâ ve Mîrâc aynı gecede; Rasûlullah (s.a.s.) 'in rûh ve vücuduyla birlikte uyanık hâlde iken olmuştur. İsrâ ile Mîrâcın ayrı gecelerde olduğunu, rüyâ hâlinde ve rûhâni olarak vuku bulduğunu kabul eden bilginler de vardır; fakat bunların sayısı azdır.⁽¹¹⁹⁾

⁽¹¹⁷⁾ Tercid Tercemesi, 10/64

⁽¹¹⁸⁾ Buhârî, 4/248; Müslim, 1/157; (K.el-İmân, B., 75); Tercid Tercemesi, 10/63. (Hadis No: 1550)

⁽¹¹⁹⁾ Bkz. Zâdü'l-Meâd, 2/126-127

c) Mîrâc'ta Teşri Kılınan Hükümler

Kur'ân-ı Kerîm'de, Mîrâc'ın en yüksek hâli anlatılırken:

“(Rabbına) iki yay kadar veya daha da yakın oldu. Allah Kulu’na vahyettiğini o anda vahyetti...” (en-Necm Sûresi, 9-10) buyrulmaktadır.

Bu âyetlerden Rasûlullah (s.a.s.)’e, Mîrâc’ta pek çok esrâr ve maârifin bildirildiği anlaşılmaktadır.

Baştan sona Mîrâc ve Mîrâc’ta teşri kılınan hükümlerin anlatıldığı el-İsrâ Sûresi’nin 80’inci âyetinde Hz. Peygamber (s.a.s.)’e: **“Rabbim, beni şerefli bir girişle (Medine’ye) koy, sâlim bir çıkışla da (Mekke’den) çıkar”** diye dua etmesi emredilerek yakında hicretine izin verileceğini; 81 ‘inci âyetinde ise:

“De ki: Hakk geldi, bâtil yok olup gitti, esâsen bâtil yok olmağa mahkûmdur” buyurularak çok yakında İslâm’ın küfre galebe çalacağına, neticede Mekke’nin Rasûlullah (s.a.s.) tarafından fethedilip Kâbe’nin putlardan temizleneceğine işâret olunmuştur. Yine aynı sûrenin 23-29’uncu âyetlerinde dinin temelini teşkil eden hükümler yer almıştır. Bu âyetlerin anlamları şöyledir:

“Rabb’in emrini kesinlikle hükmetti: Kendisinden başkasına kulluk etmeyin. Ana-babaya iyilik edin. Onlardan biri veya her ikisi, senin yanında ihtiyarlayacak olursa, onlara “öf” bile deme, onları azarlama, her ikisine de hep tatlı söyle. Onlara şefkatle tevâzu kanadını ger ve ‘Rabbim, onlar, küçükken beni nasıl ihtimâmla yetiştirdilerse, sen de kendilerini öylece esirge..’ diye onlar için duâ et.

Rabbınız, içinizdekini en iyi bilendir. İyi kimseler olursanız, kendisine yönelip tevbe edenleri başlıklar.

Hısıma, yoksula, yolda kalmığa, herbirine hakkını ver. Elindeki malını saçıp savurma, saçıp savuranlar, üpheidsiz âyetânla kardeş olmuşturlardır. âyetân ise Rabb’ına karşı son derece nankördür.

Rabbından umduğun rahmeti elde etmek için hak sahiplerinden yüz çevirmek zorunda kalırsan, bâri onlara yumuşak söz söyle (sert davranma).

Elini boynuna bağılayıp cimrilik etme, onu büsbütün açıp hepsini de saçma. Yoksa pişmân olur, açıkta kalırsın,

Üphesiz Rabb'ın, dilediği kimsenin rızkını genişletir, dilediğinkini daraltır, ölçü ile verir. O, kullarını gören ve her şeyden haberdâr olandır.

Çocuklarınızı yoksulluk korkusu ile öldürmeyin. Onları da sizi de Biz rızıklandırırız. Üphesiz ki onları öldürmek büyük bir suçtur.

Sakın zinâyâ yaklamayın. Doğrusu bu çirkindir ve çok kötü bir yoldur.

Allah'ın harâm kıldığını cana, haklı bir sebep olmadıkça kıymayın. Haksız yere öldürülen kimsenin velisine bir yetki vermişizdir. Artık o da öldürmekte avarı gitmesin. Çünkü o, ne de olsa yardım görmüştür.

Erginlik çağına ulaşıncaya kadar, yetimin malına, en güzel şeklin dışında yaklamayın. Bir de verdiğiniz sözü yerine getirin. Çünkü verilen sözde sorumluluk vardır.

Ölçtüğünüz zaman ölçeyi tam yapın, doğru terâzi ile tartın. Bu daha iyi ve sonuç bakımından daha güzeldir.

Bilmediğinin şeyin ardına düme. Doğrusu kulak, göz ve kalb, bunların hepsi o şeyden sorumlu olur.

Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü ne yeri delebilir, ne de boyca dağlara ulaşabilirsin, (onlarla büyüklük yarışını yapabilirsin). Rabb'ının katında bunların hepsi, be-enilmeyen kötü şeylerdir.

Bunlar Rabb'ının sana bildirdiği hikmetlerdir. Sakın Allah'la beraber bir başka tanrı edinme. Yoksa kınanmış ve kovulmuş olarak Cehennem'e atılırsın.” (İsra Sûresi, 23-29).

Bu âyetlerdeki ilâhî emirler şöylece özetlenebilir:

- 1) Allah'tan başkasına kulluk etmeyin,
- 2) Anne-babaya iyi muâmele edin,
- 3) Hısıma,yoksula, yolda kalmışa haklarını verin,
- 4) Ne hasis, ne cimri, ne de müsrif (savurgan) olun,
- 5) Çocuklarınızı öldürmeyin,
- 6) Zinâyâ yaklaşmayın,
- 7) Haklı bir sebep olmadıkça cana kıymayın,
- 8) Daha iyiye götürmek amacı dışında yetim malına yaklaşmayın,
- 9) Verdiğiniz sözü yerine getirin, sözünüzde durun,
- 10) Ölçü ve tartıyı tam yapın,
- 11) Hakkında bilginiz olmayan şeyin peşine düşmeyin,
- 12) Yeryüzünde kibir ve azametle yürümeyin, alçak gönüllü olun.

VI- MEDİNEYE HİCRET

*“Rabb’ım, beni şerefli bir girişle
(Medineye) koy, sâlim bir çıkışla da (Mekke’den) çıkar”.*

(el-İsrâ Sûresi, 80)

1- Müslümanların Medine’ye Hicretleri

Hicret bir yerden başka bir yere göç etme demektir. Müşriklerin zulümleri yüzünden Mekke’de Müslümanlar barınamaz hâle gelmişlerdi. Bu sebeple 2’inci Akabe Bîatında Hz. Peygamber (s.a.s.) ve Müslümanların Medine’ye hicretleri de kararlaştırılmıştı. Rasûlullah (s.a.s.) *“Sizin hicret edeceğiniz yerin iki kara taşlık arasında hurmalık bir yer olduğu bana gösterildi...”*⁽¹²⁰⁾ diyerek Müslümanların Medine’ye hicretlerine izin verdi. 2’inci Akabe Bîatı, Peygamberliğin 12’nci

⁽¹²⁰⁾ el-Buhârî, 4/ 255; Tecrid Tercemesi, 10/86

yılıının son ayı olan Zilhicce'de yapılmıştı. 13'üncü yılın ilk ayı Muharrem'de (Temmuz 622) Medine'ye hicret başladı. Mekke'den Medine'ye ilk hicret eden, Beni Mahzûm'dan Abdü-lesed oğlu Ebû Seleme⁽¹²¹⁾, en son hicret eden ise Rasûlullah (s.a.s.)'in amcası Abbâs'tır.

Mekke'nin fethine kadar geçen süre içinde, dini uğruna, evini-barkını, malını-mülkünü, âilesini, kabîlesini, akrabasını, bütün varlığını Mekke'de bırakarak Rasûlullah (s.a.s.)'in müsâdesiyle Medine'ye göç eden Mekke'li Müslümanlara “**Muhâcirûn**” adı verilmiştir.

Medine'de muhâcirleri misâfir eden, onlara bütün imkânları ile yardımcı olan Medine'li Müslümanlara da “**Ensâr**” denilmiştir. Muhâcirûn ve Ensâr, Kur'ân-ı Kerîm'de bir çok vesîlelerle övülmüşlerdir.⁽¹²²⁾

Muharrem ve safer aylarında Müslümanlar, âileleri ile birlikte hicret ettiler. Birer, ikişer, gizlice Mekke'den ayrılıp Medine'ye gittiler. Ensâr tarafından Medine civârındaki “**Avâlî**” denilen köylere yerleştirildiler.

Hz. Ömer Mekke'den gizli ayrılmadı. Kılıcını kuşandı, Kâbe'yi tavâf etti. Bütün müşriklere meydan okuyarak:

İşte ben Medine'ye gidiyorum. Analarını ağlatmak, karılarını dul, çocuklarını yetim bırakmak isteyenler peşime düşsün... dedi. Ömer'in hicreti Hz. Peygamber (s.a.s.)'in hicretinden 15 gün kadar önce olmuştu.

Kısa zamanda, Mekke'li Müslümanların hemen hepsi Medine'ye göç etti. Yalnızca Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ali'yi Rasûlullah (s.a.s.) Mekke'de alıkoymuştu.⁽¹²³⁾ Ebû Bekir hicret için izin istediğinde, Rasûlullah (s.a.s.):

⁽¹²¹⁾ İbn Hişâm, 2/112; Zâdü'l-Meâd, 2/136; Tarih-i Din-i İslâm, 2/320

⁽¹²²⁾ Bkz. el-Enfâl Sûresi 72, 74; Tevbe Sûresi, 20, 100; Nahl Sûresi, 41, 110; Hac Sûresi, 58; Haşr Sûresi, 9; Fetih Sûresi, 10, 18, 29,

⁽¹²³⁾ Zâdü'l-Meâd, 2/136

“**Acele etme, Allah sana hayırlı bir arkadaşı verecek...**” diyerek hicretini geciktirmişti⁽¹²⁴⁾. Mekke’de müslümanlıkları yüzünden âileleri tarafından hapsedilmiş olanlar ile köle ve câriyelerden başka Müslüman kalmamıştı. Rasûlullah (s.a.s.) düşmanları arasında, en büyük tehlike karşısında yapayalnız bulunuyordu.

2- Hz. Peygamber (s.a.s.)’in Hicreti

a) Dâru’n-Nedve’nin Korkunç Kararı

Akabe görüşmeleri ile Müslümanlık Medine’de yayılmağa başlamış, müşrikler korktuklarına uğramışlardı. Üstelik Mekke’deki Müslümanlar da Medine’ye göç etmişlerdi. Şimdi Hz. Muhammed (s.a.s.)’de Medine’ye gider, Müslümanların başına geçerse, Mekke’lilerin Şam ticâret yolu kapanabilirdi. Mekke müşrikleri Müslümanlara son derece kötü davranmışlar, târihte eşine ender rastlanan işkence ve hakarete bulunmuşlardı. Bunlar Medine’lilerle birleşip, kuvvetlendikten sonra kendilerinden öç alabilirlerdi. Esâsen Mekke’lilerle Medine’liler arasında, öteden beri geçimsizlik vardı. Çünkü Mekke’liler Adnânîlerden; Medine’liler ise Kâhtânîlerdendi. Durumun ciddiliğini anlayan Kureyş müşrikleri, Mekke’de yapayalnız kalan Peygamber Efendimize ne yapmak gerektiğini kararlaştırmak üzere Dâru’n-Nedve’de toplandılar. Toplantıda Ebû Cehil, Ebû Süfyan, Ebu’l-Bahterî, Utbe b. Rabîa, Cübeyr b. Mut’im, Nadr b.Hâris, Ümeyye b.Halef, Hakim b.Hızâm..... gibi Mekke ileri gelenlerinin hemen hepsi vardı. Müslümanlık tehlikesinin önlenmesiyle ilgili çeşitli fikirler ileri sürdüler. İçlerinden **Ebûl Bahteri**:

- Muhammed (s.a.s.)’i bağlayıp her tarafı kapalı bir yerde ölünceye kadar hapsedelim, dedi. **Amr ollu Hişam**:

⁽¹²⁴⁾ el-Buhârî, 4/255; İbn Hişâm, 2/ 124; İbnü’l-Esir, a.g.e., 2/101

- O'nu bir deveye bindirip Mekke'den çıkaralım, uzak yerlere sürelim, dedi. **Ebû Cehil ise:**

- Kureyş'in bütün kollarından birer temsilci seçelim. Bunlar aynı anda hücûm edip Muhammed (s.a.s.)'i bir hamlede öldürsünler. Kimin vurduğu, kimin darbesiyle öldüğü belli olmasın. Böylece kanı bütün Kureyş kabilesine dağılsın, Hâşimîler bütün Kureyş kollarına karşı çıkamayacaklarından kan davasına kalkışamazlar. Çâresiz diyete (kan bedeline) râzı olurlar. Bu iş böylece kapanır... dedi. Ebû Cehil'in teklifi ittifakla kabul edildi. Diğer teklifler beğenilmedi. Hemen Kureyş kollarında 40 yeminli kişi seçip toplantıyı bitirdiler.⁽¹²⁵⁾

Müşriklerin Dârü'n-Nedve'deki bu konuşma ve plânları el-Efâl Sûresi'nin 30'uncu âyetinde şöyle özetlenmektedir.

“Ya Muhammed, hatırla bu zamanı ki, inkâr edenler (Mekke müşrikleri) seni bir yere kapatmak veya (hepsi birden) öldürmek yahut da (Mekke'den) çıkarmak için sana tuzak hazırlıyorlardı. Onlar sana tuzak kurarken, Allah da (onlara) tuzak kuruyordu. Allah tuzakların en iyisini kurar.”

b) Rasûlullah (s.a.s.)'in Evinin Müşrikler Tarafından Kuşatılması

Müşriklerin bu korkunç plânını Cebrâil (a.s.) Peygamber Efendimize haber verdi. *“Bu gece, her zaman yatmakta olduğun yatağında yatmayacaksın, evini terkedeceksin...”* dedi. Böylece Rasûlullah (s.a.s.)'e de hicret için izin verildi. Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) Hz. Ali'yi çağırды.

“Ben Medine'ye gidiyorum. Sen bu gece benim yatağında yat, hırkamı üstüne ört. Müşrikler beni yatıyor sansınlar, onla-

⁽¹²⁵⁾ Bkz. İbn Hişâm, 2/125-126, İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/102; Zâdü'l-Meâd, 2/ 136-137; Tercid Tercemesi, 10/87-88

ra bir şey sezdirme. Sabahleyin şu emânetleri sâhiplerine ver.
(126) *Ondan sonra sen de hemen gel” dedi.*

Ortalık kararınca, Kureş’in seçme cânileri evin etrâfını sardılar.⁽¹²⁷⁾ Sabahleyin evinden çıkarken hep birden saldırıp öldüreceklerdi. Hz. Ali, Rasûlullah (s.a.s.)’in yatağına yattı. Hz. Peygamber (s.a.s.) eline bir avuç kum alıp, evini çeviren müşriklerin üzerine saçtı. Saçılan kum taneleri cânilerden herbirine isâbet etmiş, hepsi de derin bir uykuya dalmışlardı. Rasûlullah (s.a.s.) **“Yâ-Sîn Sûresi”**’nin başından:

“Biz onların önlerine ve arkalarına birer sed çektik, böylece gözlerini perdeledik. Onlar artık elbette görmezler” anlamındaki 9’uncu âyetine kadar olan kısmı okuyarak, aralarından geçip gitti.⁽¹²⁸⁾ Müşrikler Hz. Muhammed (s.a.s.)’in yatağında yattığını sanıyorlardı. Sabahleyin, yatakta yatanın Ali olduğunu görünce, donakaldılar, ne yapacaklarını şaşırıldılar; hiddetlerinden çıldıracak hâle geldiler. Hemen her tarafı aramağa koyuldular. Mekke’yi alt üst ettiler. Fakat Hz. Peygamber yoktu.

Muhammed (s.a.s.)’i bulana 100 deve verilecek, diye ilân ettiler. Bu haber duyulunca, ne kadar mâceracı, cânî, katil varsa, hepsi etrâfa yayıldı. Mekke’de ve Mekke dışında, harıl harıl Hz. Peygamber (s.a.s.)’i arıyorlardı.

Rasûlullah (s.a.s.), gece evinden ayrıldıktan sonra Kâbe’yi tavât etti. *“Ey Mekke, sen Allah katında yeryüzünün en hayırlı ve bana en sevimli yerisin; eğer çıkmak zorunda bırakılma-*

(126) Mekke’de en güvenilir kimse olduğu için, bütün Mekkeliler en değerli şeylerini Hz. Peygamber (s.a.s.)’e emânet ederlerdi. Bu güvenirliliği yüzünden O’na “Muhammedü’l-Emin” diyorlardı. (İbn Hişâm, 2/129)

(127) Bu câniler arasında:Ebû Cehil, Hakem b.el-Âs, Ukbe b. Ebî Muayt, Nadr b. Hâris, Ümeyye b. Halef, Zem’a b.Esved ve Ebû Leheb de vardı. (Tecrid Tercemesi, 10/88; Târih-i Din-i İslâm, 2/32)

(128) Kur’ân-ı Kerîm’de bu olaya işâretle: (Habibim, bir avuç kumu onların üzerine attığın zaman sen atmadın, ancak Allah attı, hedeflerine O ulaştırdı. (el-Enfâl Sûresi, 17) buyrulmuştur.

saydım, senden ayrılmazdım”, dedi.⁽¹²⁹⁾ Ertesi gün öğle sıcağında Hz. Ebû Bekir’in evine vardı. Allah’ın emri ile, berâber hicret edeceklerini bildirdi. Hz. Ebû Bekir, sevinç göz yaşları ile, 4 aydır dışarıya bırakmayıp, ağaç yaprakları ile beslemekte olduğu iki cins devesini işâret ederek:

Dilediğini seç, Yâ Rasûlallah, dedi. Rasûlullah (s.a.s.) bedelini ödeyerek devenin birini aldı.

Rasûlullah (s.a.s.) ve Ebû Bekir için hazırlanan yol azığı bir dağarcığa konuldu. Ebû Bekir’in kızı Esmâ, belindeki bez kemeri ikiye ayırıp bir parçası ile bu dağarcığın ağzını bağladığı için Esmâ’ya “**Zâtü’n-nitâkayn**” (iki kemerli) ünvanı verildi.

(130/1)

c) Mağarada Gizlenmesi

Gece olunca, her ikisi evin arka penceresinden çıktılar. Ayakkabılarını çıkarıp, ayaklarının uçlarına basarak ıssız yollardan Mekke’nin güneyine doğru ilerlediler. 1.5 saat (3 mil) mesafede Sevr Dağı’nın tepesindeki mağaraya vardılar. Kureyşin araması bitinceye kadar, (perşembeyi cumaya bağlayan geceden pazar gününe kadar) üç gün bu mağarada gizlendiler.

Ebû Bekir’in oğlu Abdullah, geceleri mağaraya gelip Mekke’de olup biteni anlatıyor, ortalık ağarmadan gene Mekke’ye dönüyordu. Kölesi **Âmr b. Führeyre** de koyunlarını otlatırken akşamları Sevr dağına götürüp onlara süt veriyordu.

Peygamber Efendimizi ve Ebû Bekir’i arayanlar, iz sürerek, nihâyet Sevr’deki mağaranın ağzına kadar geldiler. Ayak sesleri ve konuşmaları içeriden duyuluyordu. Hz. Ebû Bekir, başını kaldırdığı zaman onların ayaklarını görmüş ve heyecanla:

(129) İbn Mâce, 2/1037 (Hadis No: 3108), Kahire, 1378/1953; Tirmizi, 5/722 (Hadis No: 3925), Kahire, 1385/1965; Asr-ı Saâdet, 1/294

(130/1) Tecrid Tercemesi, 8/415 (Hadis No: 125) ve 10/100 (Hadis No : 1555)

-”Yâ Rasûlallah, eğilip baksalar, bizi görecekler, demişti, bunun üzerine Peygamber Efendimiz:

-”Korkma, Allah’ın yardımı bizimledir.^(130/2) İki yoldaş ki, üçüncüsü Allah’tır, hiç endişe edilir mi?” buyurdu.⁽¹³¹⁾

Tâkipçiler Sevr dağı’na henüz çıkmadan, bir örümcek mağaranın ağzına ağ örmüş, bir çift beyaz güvercin yuva yapıp yumurtlamıştı. Bu durumda Kureyşliler mağaranın içine bakmanın ahmaklık olacağını düşünerek bırakıp gittiler.⁽¹³²⁾

Kureyşlilerin aramaları üç gün sürdü. Peygamber Efendimiz ile Ebû Bekir Mekke’de iken **Abdullah b. Uraykıt** adında henüz müslüman olmamış, fakat son derece emîn bir şahsı kılavuz olarak kiralayıp develeri de ona teslim etmişlerdi.⁽¹³³⁾ Kılavuz Abdullah, üç gün sonra, dördüncü günün (Pazar) sabahı develeri mağaraya getirdi. Devenin birine Rasûlullah (s.a.s.) ile Ebû Bekir diğerine ise kılavuz Abdullah ile Ebû Bekir’in kölesi **Âmir b. Führeyre** bindiler. Sâhili takibederek Medine’ye doğru 24 saat hiç dinlenmeden yol aldılar Deve yürüyüşü ile 13 günlük olan Medine yolunu 8 günde katederek **12 Rabiulevvel/23 Eylül 622 pazartesi günü** Kuba’ya ulaştılar.

Rasûlullah (s.a.s.) ilk vahiy Hıra (Nûr) dağı’ndaki mağara-da gelmişti. Hıra’daki mağara ile Sevr’deki mağara arasında geçen müddet, Rasûlullah (s.a.s.)’in Peygamberlik hayatının Mekke Devri’ni teşkil etmişti. Sevr dağı’ndaki mağaradan başlayan hicret ise, Mekke Devri’nin sonu, Medine Devri’nin başı olmaktaydı.

^(130/2) et-Tevbe Sûresi, 40

⁽¹³¹⁾ el-Buhârî, 4/263; Tecrid Tercemesi, 10/119 (Hadis No: 1557)

⁽¹³²⁾ Zâdü’l-Meâd, 2/137; Târih-i Din-i İslâm 2/330; M. Hamîdullah, İslâm Peygamberi, 1/124

⁽¹³³⁾ Zâdü’l-Meâd, 2/137

d) Rasûlullah (s.a.s.)'i Peşinden Tâkib Edenler

Hicret yolculuğunda Peygamber Efendimiz iki önemli takip-
le karşılaştı.

Müdüçoğullarından **Sürâka**, Kureyş'in ilân ettiği mükâfâtı ele geçirmek hevesiyle, kendi bölgelerinden geçmiş olan hicret kafilesini tâkibe koyuldu. Atını dört nala sürerek Rasûlullah (s.a.s.) ve arkadaşlarına yaklaştığı sırada, atı sürçüp kapaklandı. Kendisi de yere yuvarlandı. Yeniden atına binip koşturdu. Tam yaklaştığı sırada, atının ön ayakları kuma saplandığı için, yine düştü. Atını zorlukla kurtardı. Sürâka'nın morali iyice bozulmuştu. Rasûlullah (s.a.s.)'den özür diledi. Yazılı bir emânnâme alarak geri döndü; diğer tâkipçileri de *"ben aradım, boşuna yorulmanın, bu tarafta yok..."* diyerek geri çevirdi.⁽¹³⁴⁾

Eslemoğullarından **Büreyde de**, Kureyşin ilân ettiği mükâfâtı alabilmek için Rasûlullah'ı tâkibe başlamıştı. Fakat ilk görüşte, yanındakilerle beraber Müslüman oldu. Daha sonra başındaki beyaz sarığı çözerek mızrağının ucuna bağladı. *"Sizin gibi şanlı bir kabile bayraksız gitmez. İzin verirsiniz ilk alemdârınız olayım"* diyerek ta Kuba Köyü'ne kadar Rasûlullah (s.a.s.)'e bayraktarlık yaptı.

Daha sonra, Şam'dan Mekke'ye dönmekte olan bir ticâret kafilesine rastladılar. Kafilede bulunan, ilk 8 Müslümandan **Avvâm oğlu Zübeyr**, Rasûlullah (s.a.s.) ve Ebû Bekir'e beyaz elbiseler giydirdi.⁽¹³⁵⁾ Ve Medine'lilerin kendilerini sabırsızlıkla beklediklerini haber verdi.

Rasûlullah (s.a.s.)'in yola çıktığı Medine'de duyulmuştu. Bu yüzden Medineliler, Rasûlullah (s.a.s.)'i karşılamak üzere her sabah şehir dışına çıkıp bekliyordı. 12 Rabiulevvel /23 Eylül 622 Pazartesi günü yine öğleye kadar beklemişler, sıcak

⁽¹³⁴⁾ el-Buhârî, 4/256-257; Tecrid Tercemesi, 10/102-104; (Hadis No: 1555)

⁽¹³⁵⁾ el-Buhârî, 4/257; Tecrid Tercemesi, 10/105 (Hadis No: 1555)

bastırınca ümitlerini kesip dönmüşlerdi. Bu esnâda bir iş için evinin yüksek kulesinden etrafı seyreden bir Yahûdî, beyazlar giyinmiş bir kafilenin uzaktan gelmekte olduğunu gördü ve yüksek sesle:

İşte günlerdir yolunu beklediğiniz devletli geliyor, diye haykırdı.

3- Medine'ye Varı

a) Hz. Peygamber (s.a.s.) Kuba'da

Medineliler derhal silahlanarak, bir bayram sevinci içinde yollara döküldüler. Rasûlullah (s.a.s.)'i Medine'ye bir saat uzaklıkta Kuba Köyünde karşıladılar. Rasûlullah (s.a.s.) burada **Amr b. Avf Oğulları**'nda 14 gece misâfir kaldı.⁽¹³⁶⁾ Bu esnâda Kur'ân-ı Kerîm'de "**takvâ üzere yapıldı**" bildirilen **Kuba Mescidi**'ni binâ etti ve burada namaz kıldı.⁽¹³⁷⁾

Rasûlullah (s.a.s.)'den 3 gün sonra tek başına yola çıkmış olan Hz. Ali de, gündüzleri gizlenip, geceleri yürüyerek, Kuba'da iken kafileye yetişti.

b) ilk Cuma Namazı ve ilk Hutbe

14 gün sonra, bir cuma günü Hz. Peygamber (s.a.s.) Efendimiz devesine bindi. Karşılamağa gelenlerle muhteşem bir alay içinde Medine'ye hareket etti. Yolda "**Sâlim b. Avf oğulları**"na âit "**Rânûnâ Vâdisi**"nde öğle vakti oldu. Rasûlullah (s.a.s.) burada arka arkaya iki hutbe okuyarak ilk Cuma Namazını kıldırdı.

İlk hutbede Allah'a hamd ve senâ ettikten sonra:

Ey nâs, ölmeden önce Allah'a tevbe ediniz, fırsat elde iken iyi işlere koşunuz. Allah'ı çok anmak, gizli ve âşikâr çok sada-

⁽¹³⁶⁾ el-Buhârî, 1/11; Tecrid Tercemesi, 2/306 (Hadis No: 270)

⁽¹³⁷⁾ (Hicretin ilk gününde, takva temeli üzerine kurulan (Kuba'daki) Mescidde namaz kılman daha uygundur. Bu mescidde temiz olmayı sevenler vardır. Allah da temiz olanları sever. (et-Tevbe Sûresi, 108)

ka vermek sûretiyle O'nunla aranızdaki bağı kuvvetlendiriniz. Böyle yaparsanız, rızıklandırılır, yardım görürsünüz, kaçırıklarınızı tekrâr elde edersiniz.

Biliniz ki, Cenab-ı Hakk, içinde bulunduğum yılın bu ayında, bugün şu bulunduğum yerde Cuma namazını kıyâmete kadar, üzerinize farz kıldı. Hayâtımda veya benden sonra, -âdil veya zâlim- bir imamı olduğu halde, önemsiz gördüğü veya inkâr ettiği için kim bu namazı terkederse, Allah onun iki yakasını bir araya getirmesin ve hiç bir işine hayır vermesin. Biliniz ki, böylesinin, tevbe etmedikçe, ne namazı, ne zekâtı, ne hacı, ne orucu, ne de herhangi bir iyiliği Allah katında bir değer taşır. Ancak, kim tevbe ederse Allah tevbesini kabûl eder.⁽¹³⁸⁾

Ey Nâs, kendinize âhiret için azık hazırlayıp önceden gönderin. Hepiniz ölecek ve sürünüzü çobansız bırakacaksınız. Sonra Rabbiniz, -arada tercümân veya perdedâr olmaksızın- bizzat:

- Sana benim peygamberim gelip haber vermedi mi? Ben sana mal vermiş, ihsânda bulunmuştum. Sen bunlardan âhiretin için ne gönderdin? diye soracaktır. O kimse sağına, soluna bakacak, hiç bir şey göremeyecek. Sonra önüne bakacak, orada Cehennem'i görecek. Öyleyse yarım hurma ile de olsa, kendini ateşten korumağa gücü yeten, bunu yapsın. Buna gücü yetmeyen, bâri güzel sözle kendini kurtarsın. Çünkü bir iyiliğe 10'dan 700 katına kadar sevap verilir. Allah'ın selâm ve rahmeti üzerinize olsun.⁽¹³⁹⁾

⁽¹³⁸⁾ İbn Mâce, es-Sünen, 1/343, (Hadis No: 1081); Tecrid Tercemesi, 3/63, (Hadis No: 487'nin izâhi)

⁽¹³⁹⁾ İbn Hişâm, 2/146; Şerafettin Yaltkaya, Hatiplik ve Hutbeler, 22; Kıyas-ı Enbiyâ, 1/176; Asr-ı Saâdet, 2/828

Rasûlullah (s.a.s.) birinci hutbeyi böylece bitirdikten sonra ikinci hutbede de şunları söylemiştir.

Hamd Allah'a mahsustur. O'na hamdeder. O'ndan yardım dileriz. Nefislerimizin şerlerinden ve kötü işlerimizden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidâyet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola koyamaz.

Allah'tan başka ilâh olmadığına şehâdet ederim. O birdir, eşi, ortağı ve benzeri yoktur.

Sözlerin en güzeli, Allah Kitabı (Kur'ân-ı Kerîm) dir. Allah'ın kalbini Kur'ân ile süslediği, küfürden sonra İslâm'a soktuğu, Kur'ân'ı diğer sözlere tercih eden kimse felâh bulup kurtulmuştur.

Allah'ın sevdiğini seviniz. Allah'ı bütün kalbinizle (can ve gönülden) seviniz. Allah Kelâmı Kur'an'dan ve zikrinden usanmayınız.

Allah'ın Kelâmına karşı kalbiniz katılaşmasın.

Yalnız Allah'a kulluk edip ibâdetinizde O'na hiç bir şeyi ortak yapmayınız. O'ndan hakkıyla sakınınız. Yaptığınız iyi şeyleri dilinizle doğrulayınız. Aranızda Allah'ın rahmet ve merhametiyle sevişiniz. Allah'ın selâm ve rahmeti üzerinize olsun.⁽¹⁴⁰⁾

c) Hz. Peygamber (s.a.s.)'in Medine'de Karşılıklı

Cuma namazından sonra Rasûlullah (s.a.s.) Medine'ye hareket etti.⁽¹⁴¹⁾ Medine, târihinin en önemli gününü yaşıyordu. Halk bayram sevinci içinde, Kuba'dan itibâren yolu iki tarafı doldurmuştu. Kadınlar şiirler söylüyor, çocuklar “*Rasûlullah geldi, Rasûlullah geldi*” diye bağıriyor, küçük kızlar def ça-

⁽¹⁴⁰⁾ İbn Hişâm, 2/147; Hatiplik ve Hutbeler, 22, 24; Kısıs-ı Enbiyâ, 1/177; Asr-ı Saâdet, 2/829

⁽¹⁴¹⁾ Medine'nin eski adı Yesrib'ti. Rasûlullah (s.a.s.) hicret edip yerleşikten sonra “Peygamber Şehri” anlamında “*Medinetü'n-Nebi*” denildi. Daha sonra kısaltılarak sâdece Medinetü'l Münevvere denilmiştir.

larak şenlik yapıyorlardı. Medine halkı, Rasûlullah (s.a.s.)'in gelişinden duyduğu sevinci, hiç bir şeyden duymamıştı.

Herkes Peygamber Efendimizi kendi evinde misâfir etmek istiyor, “*Ey Allah'ın Rasûlü, bize buyurunuz...*” diyerek deveyi durdurmak istiyorlardı. Rasûlullah (s.a.s.) ise, kimseyi gücendirmemek için devesini serbest bırakmıştı.

- “*Siz deveyi kendi hâline bırakınız. O memurdur, emrolunduğu yere gider,*” diyerek dâvet edenlerden izin istiyordu. Nihâyet deve, hâlen “**Mescidü'n-Nebî**”nin bulunduğu boş arsada çöktü, Rasûlullah (s.a.s.) inmedi. Deve kalkarak bir kaç adım gittikten sonra geri dönüp ilk çöktüğü yere yeniden çöktü, bir daha kalkmadı. Rasûlullah (s.a.s.) üzerinden inerek:

- “*Akrabamızdan en yakın kimin evi?*” diyerek etrâfındakilere sordu. Zeyd oğlu Hâlid.⁽¹⁴²⁾

- *İşte evim, işte kapısı, buyurunuz Yâ Rasûlallâh...* diyerek Rasûlullah (s.a.s.)'i dâvet etti. Peygamber Efendimiz böylece Hz. Hâlid'in misâfiri oldu. Bu misâfirlik “**Mescidü'n-Nebî**”nin inşâatı tamamlanıncaya kadar 7 ay devam etti.⁽¹⁴³⁾

4- Hicretin islâm Tarihindeki Önemi

Hicret, Müslümanları müşriklerin zulüm ve baskılarından kurtarmış, İslâm'a yayılma imkânı sağlamış, böylece İslâm inkılâbının başlangıcı olmuştur. Bu itibarla olaydan 17 yıl sonra, Hz. Ömer'in hilâfeti esnâsında Hz. Peygamber (s.a.s.)'in hicret ettiği yılın 1 Muharrem'i olan 16 Temmuz 622 tarihi, Hicrî-Kamerî Takvim için “**takvim bağı**” olarak kabûl edilmiştir.

⁽¹⁴²⁾ Hâlid b. Zeyd Ebû Eyyüb el- Ensâri, Neccâr oğullarından ve Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalib'in annesi Selmâ Hatun'un âilesindedir. Müslüman Araplar tarafından yapılan ilk İstanbul kuşatmasında bulunmuş ve şehit düşmüştür. Fâtih, İstanbul'u fethedince Hz. Hâlid'in kabrini buldurmuş, hâlen ziyaret edilmekte olan türbesini yaptırmıştır. İstanbul'da türbenin bulunduğu semt (Eyyüb), adını onun isminden almıştır.

⁽¹⁴³⁾ İbn Hişâm, 2/143

Rasûlullah (s.a.s.)'in hicreti Peygamberliğin 13'üncü yılında, **12 Rebiulevvel / 23 Eylül 622**'de olmuştur. Bu tarih aynı zamanda Peygamber Efendimizin 53'üncü doğum yıldönümüdür.

Hicretle, 23 yıl süren Peygamberlik devrinin 13 yıllık **Mekke Devri** sona ermiş, 10 yıllık **Medine devri** başlamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

MEDİNE DEVRİ

MEDİNE DEVRİ

I- HİCRETİN BİRİNCİ YILI (622-623 M.)

*“Doğrusu inanıp hicret edenler
Allah Yolunda mallarıyla, canlarıyla
cihâd edenler ve muhâcirleri
barındırıp onlara yardım edenler,
işte bunlar birbirlerinin dostudurlar.”*
(el-Enfâl Sûresi, 72)

1- Medine’de Genel Durum

Medine, Mekke’nin kuzeyinde, üç tarafı dağlarla çevrili, güneyi ise ovalık bir şehirdir. Havası güzel, toprağı zirâate elverişli, hurmalıkları boldur.

Rasûlullah (s.a.s.)’in hicreti esnâsında, Medine’de **Evs** ve **Hazrec** adlı iki Arap kâbilesi ile, **Kaynuka**, **Nadîr** ve **Kurayzoğulları** adlı üç Yahûdi kabilesi vardı. Arap kabileleri buraya “**Seylü’l-arim**” denilen sel felâketinden sonra Yemen’den; Yahûdîler ise, Romalıların Kudüs’ü işgal ve tahriplerinden sonra Kudüs’ten gelip yerleşmişlerdi.

Başlangıçta, bir müddet Araplarla Yahûdîler iyi geçinmişlerse de, Yahûdîlerin çıkarıcı davranışları yüzünden zamanla araları açılmış, Arablar Yahûdîleri yenerek Medine’de hâkim duruma gelmişlerdi. Fakat çok geçmeden Yahûdîlerin entrikaları ile birbirlerine düştüler ve iki kardeş kabîle uzun yıllar birbirleriyle savaştılar. Bu savaşların en sonuncusu **Buâs Harbi’dir**. Hicretten yaklaşık 5 yıl önce sona eren ve bazı fâsılalarla tam 120 yıl süren bu savaşta her iki taraf da büyük kayıp vererek zayıf düşmüşlerdir. Bu yüzden, Hicret esnâsında Yahûdîler, özellikle iktisâdî yönden Medine’de hâkim durumda bulunuyorlardı.

Evs ve Hazrec kabîleleri, aralarındaki bu düşmanlığın ancak Rasûlullah (s.a.s.)'in hakemliği, İslâm'ın getirdiği adâlet, sevgi ve kaynaşma ile ortadan kalkabileceğini anlayarak Müslümanlığa sınıksız bağlandılar. Gerçekten Hz. Peygamber (s.a.s.)'in Medîne'ye gelmesiyle, bu iki kardeş kabile arasında asırlarca sürmüş olan kin ve düşmanlıktan eser kalmamıştır.⁽¹⁴⁴⁾

2- Mescid-i Nebî'nin İnşâsı

Hicret esnâsında Medîne'de câmi yoktu. Rasûlullah (s.a.s.) namaz vaktinde nerede bulunursa namazı orada kıldırırdı. İlk mescid, hicretin ilk günlerinde Kuba'da yapıldı.

Hicret sırasında, Rasûlullah (s.a.s.)'in devesinin çöktüğü, Halid b. Zeyd'in evinin karşısındaki boş arsaya mescid yapılacaktı. Neccâr oğullarından iki yetim çocuğa âit olan bu arsayı, Neccâr oğulları hibe etmek istedilerse de Peygamber (s.a.s.) Efendimiz kabûl etmedi. Bedeli olan 10 miskal (40.9 gr) altını Hz. Ebû Bekir ödedi.

Arsada müşrik kabirleri, yabâni hurmalar ve engebeler vardı. Kabirler başka yere nakledildi. Hurma ağaçları kesildi, çukurlar düzlendi. Mescid'in yapımında bizzât Rasûlullah (s.a.s.)'de bir işçi gibi çalıştı. Temeli taştan, duvarları kerpiçten, direkleri hurma ağaçlarından yapıldı. Üzeri de hurma dallarıyla örtüldü; zemini ise topraktı. Kiblesi Kudüs'e doğru olan bu mescid'in, biri mihrab'ın karşısındaki ana kapı, biri Rasûlullah (s.a.s.)'in evine açılan kapı, diğeri de **"Bab-ı Rahmet"** denilen kapı olmak üzere üç kapısı vardı. Kible'nin değişmesinden sonra, ana kapı ile mihrap yer değiştirdiler.^(145/1)

¹⁴⁴⁾ "Hepiniz, toptan sınıksız Allah'ın ipine (İslâm Dini'ne ve Kur'ân-ı Kerim'e) sarılın. Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani siz birbirinizin düşmanları idiniz de O, kalblerinizi birleştirmişti. İşte O'nun bu nimeti sâyesinde kardeş olmuştunuz. Siz bir ateş çukurunun kenarında iken sizi oradan da O kurtarmıştı." (Âl-i İmrân Sûresi, 103)

^(145/1) el-Buhârî, 1/ 111; Tecrid Tercemesi, 2/306 (Hadis No: 270); Zâdü'l-Meâd, 2/145-146; Tarih-i Din-i İslâm, 3/21-26

3- Hâne-i Saâdet'in inşâsı ve Rasûlullah (s.s.s.)'in Hz. Âişe ile Evlenmesi

İnşâsı 7 ay süren Mescid'in bir tarafına Rasûlullah (s.a.s.) ve âilesinin ikameti için odalar (hücreler) yapıldı. Bu odaların sayısı daha sonra dokuza çıkmıştır. Odalardan her birinin genişliği 3-3,5 arşın, uzunluğu 5 arşın, yüksekliği ise bir adam boyu kadardı. Hz. Aişe, Safiyye ve Sevde'nin odaları Mescid'in güneyinde; Ümmü Seleme, Ümmü Habibe, Meymûne, Cüveyriye, Zeyneb bt. Cahş ve Zeyneb bt. Huzeyme'nin odaları ise Mescidin kuzeyinde bulunuyordu. Rasûlullah (s.a.s.)'in hâlen "**Kabr-i Saâdet**"inin bulunduğu yer, Hz. Âişe'ye tahsis edilen oda idi.

Mescid ve hücrelerin yapımı tamamlanınca, Hz. Peygamber (s.a.s.) misâfir kaldığı Halid b. Zeyd'in evinden buraya taşındı. Evlâtlığı Zeyd b. Hârise ve Ebû Râfi'i Mekke'ye gönderip kendi âilesi ile Ebû Bekir'in âilesini de Medine'ye getirtti. Kendi âilesi, Hz. Hatice'nin vefâtından sonra evlendiği Zem'a kızı Hz. Sevde ile kızları Ümmü Gülsüm ve Fâtıma idi. Kızlarından Rukiyye daha önce eşi Hz. Osman'la birlikte hicret etmişti. Diğer kızı Zeyneb, kocası henüz müşrik olduğu için gelemedi. ^(145/2) (Zeyneb, Bedir savaşından sonra hicret edebildi)

Ebû Bekir'in âilesi ise, karısı Ümmü Rumân ile çocukları Abdullah, Esmâ ve Âişe'den ibâretti. Bunlarla berâber Zeyd b. Hârise'nin eşi Ümmü Eymen ile oğlu Üsâme de Medine'ye geldiler.

Hz. Ebû Bekir'in kızı Âişe ile Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) hicretten önce Mekke'de iken nişanlanmışlardı. Hicretten 8 ay sonra, Şevval ayında Medine'de evlendiler. Böylece, Rasûlullah (s.a.s.) ile Hz. Ebû Bekir arasındaki mânevi bağ, akrabalık bağı ile daha da kuvvetlenmiş oldu.

^(145/2) Târih-i Din-i İslâm, 3/14

Hız. Âişe son derece zeki, bilgili ve kültürlü bir hanımdı. Dinî hükümlerin, Müslüman kadınlara öğretilmesinde büyük gayreti yanında, özellikle Rasûlullah (s.a.s.)'in ev ve âile hayatıyla ilgili bilgileri Müslümanlar O'ndan öğrenmişlerdir. Kendisinden 2210 hadis rivâyet edilmiştir.

4- Suffe Ashâbı (Ashâb-ı Suffe)

Mescid'in bir tarafına da, etrâfı açık, üstü hurma dallarıyla örtülü bir gölgelik, (çardak, suffice) yapıldı. Evi ve âilesi olmayan fakir Müslümanlar burada kaldıkları için onlara “**Ashâb-ı Suffe**” denilmiştir.

Suffe ashâbı son derece fakirdi. İş buldukları zaman çalışırlar, diğer zamanlarda Mescidde ilim ve ibâdetle meşgul olurlardı. Burası İslâm Târihinde ilk yatılı öğretmen okulu durumundaydı. Bu okulun dershanesi mescid, yatakhane suffe, öğrencileri suffice ashâbı, öğretmenleri de bizzat Rasûlullah (s.a.s.) idi. Medine'nin dışında yeni Müslüman olan topluluklara İslâm'ı öğretmek üzere bir öğretmen göndermek gerektiğinde, bunlar arasından gönderiliyordu. Sayıları 70 ile 400 arasında değişen Suffe ashâbının ihtiyaçları, ashâbın zenginleri tarafından karşılanıyordu. Rasûlullah (s.a.s.) her akşam bunlardan bir kısmını kendi sofrasına alır, bir kısmını da ashâb arasına dağıtırdı. Getirilen sadakaları tamamen bunlara gönderir, kendisine gelen hediyelerden de suffice ashâbı için hisse ayırırdı.^(146/1) Rasûlullah (s.a.s.)'den en çok hadis rivâyet etmiş olan Ebû Hüreyre de suffice ashâbındandı.

5- Farz Namazların Dört Rekat Olması

Mirâctan önce Müslümanlar akşam ve sabah olmak üzere iki vakit namaz kılıyorlardı. Beş vakit namaz mirâcta farz kılındı. Ancak, Hicretten önce, akşam namazının farzı üç rekât,

^(146/1) Tecrid Tercemesi, 12/202-207 (Hadis No: 2027);Târih-i Din-i İslâm, 3/26-27

diğer vakitlerin hepsi de ikişer rekâtı, Hicretten sonra, öğle, ikinci ve yatsı namazlarının farzları dört rekâta çıkarıldı. Sefer zamanlarında ise ilk farz kılındığı sayıda bırakıldı.^(146/2)

6- Ezân'ın Me'rûiyeti

Mescid-i Nebî'nin inşâsı bittikten sonra, namaz vakitlerinin Müslümanlara duyurulmasına ihtiyaç duyuldu. Çünkü, namaza erken gelenler vaktin girmesini bekleyip işlerinden kalıyorlar; geç gelenler ise cemâate yetişemedikleri için üzülüyorlardı.

Rasûlullah (s.a.s.) vahiy gelmeyen konularda ashâbı ile istişâre ederdi.⁽¹⁴⁷⁾ Bu konuda yapılan istişâre esnâsında, namaz vakitlerinin “*çan veya boru çalınarak, ateş yakılarak, yüksek bir yere bayrak çekilerek duyurulması*” teklifleri yapıldı. Rasûlullah (s.a.s.), “*çan çalmak Hristiyanların, boru çalmak Yahûdilerin, ateş yakmak Mecûsîlerin âdetidir.*” diyerek kabûl etmedi. Bayrak çekme teklifi de beğenilmedi. İstişâre sonunda hiç bir şeye karar verilemedi.

Ensârdan **Zeyd oğlu Abdullah**, rüyâsında elinde nâkûs (çan) bulunan birini görmüş, namaz vakitlerini duyurmak için bu nâkûsu satın almak istemiş, Rüyâsında gördüğü bu zât ona:

-“*Ben sana daha güzelini öğreteyim*” diyerek ezân lafızlarını söylemiş. Abdullah uyanınca, Rasûlullah (s.a.s.)'e gelerek rüyâsında gördüklerini haber verdi. Rasûl-i Ekrem (s.a.s.):

-“*İnşâallah hak rüyâdır. Bilâl'in sesi seninkinden gür. Gördüğünü ona öğret. Namaz vaktinde ezânı o okusun*”, buyurdu. Bilâl'in okuduğu ezân, Medine'nin her tarafından duyuldu. Aynı rüyâyı Hz. Ömer de görmüş, fakat Abdullah daha önce haber vermişti.⁽¹⁴⁸⁾ Daha sonra Bilâl, sabah ezânlarına “**es-salâtü**

^(146/2) Bkz. el-Buhârî, 1/93; Tecrid Tercemesi, 2/233, (Hadis No: 228); İbn Hişâm, 260

⁽¹⁴⁷⁾ Bkz. Âl-i İmrân Sûresi, 159

⁽¹⁴⁸⁾ Bkz. Ebû Dâvud, es-Sünen, 1/116 (Hadis No: 499), Mısır, 1371/1952; Tecrid Tercemesi, 2/451, (Hadis No: 358);

hayrun minen-nevm” (namaz uykudan hayırlıdır.) cümlesini de eklemiştir.

Ezân, şeâir-i İslâmiye’denir. Vâcib derecesinde kuvvetli bir sünnettir. Yalnız rüyâ ile değil, Rasûlullah (s.a.s.)’in sünneti ve daha sonra inen âyetlerle de sâbittir.⁽¹⁴⁹⁾

7- Ensâr ile Muhâcirler Arasında Kardeşlik

Mekke’li Müslümanlar, dinleri uğrunda bütün servet ve varlıklarını Mekke’de bırakmışlar, Medine’ye hicret ederek muhâcir olmuşlardı. Medineli Müslümanlar, onları kendi nefislerine bile tercih ederek, her türlü yardımı yapmışlar, onların bütün ihtiyaçlarını karşılamışlardı.⁽¹⁵⁰⁾ Fakat muhâcirler, ensâr’a yük oluyoruz, kendi kazancımız yok, diye üzülmüyorlardı.

Rasûlullah (s.a.s.) muhâcirlerin bu üzüntüsünü gidermek, aradaki sevgi ve samimiyeti güçlendirmek, herhangi ayrılık belirtisini önlemek için Hicretin 7’inci ayında muhâcirlerle ensârı, **Mâlik oğlu Enes**’in evinde topladı.⁽¹⁵¹⁾ Burada, bir muhâciri, bir ensârı kardeş yaparak 90 (veya 360 kişi asarında kardeşlik bağı kurdu.⁽¹⁵²⁾ Ensâr, muhâcir kardeşlerini alıp evlerine götürdüler Mallarına ortak ettiler. Rasûl-i Ekrem (s.a.s.)’e başvurarak:

-Ya Rasûlallah, hurmalıklarımızı, muhâcir kardeşlerimizle aramızda paylaşdır... dediler. Rasûlullah (s.a.s.):

-Hayır, mülkiyet size âit. Muhâcir kardeşlerinle birlikte

⁽¹⁴⁹⁾ Bkz.el-Mâide Sûresi, 58; el-Cum’a Sûresi,9; Tecrid Tercemesi, 2/451 (358 No. lu hadisin açıklaması)

⁽¹⁵⁰⁾ Daha önceden Medine’yi yurt edinmiş ve gönüllerine imânı yerleştirmiş olan kimseler (ensâr), kendilerine hicret eden muhâcirleri severler, onlara verilen şeylerden dolayı, içlerinde bir çekememezlik duymazlar, zaruret içinde olsalar bile, muhâcirleri kendilerine tercih ederler... (el-Hâşr Sûresi,9)

⁽¹⁵¹⁾ Tecrid Tercemesi, 7/99 (Hadis No: 1035); Zâdü’l-Meâd, 2/146

⁽¹⁵²⁾ Kimin kime kardeş olduğu için bkz. İbn Hişâm, 2/150-153; Tecrid Tercemesi, 7/102-106

çalışacak, mahsûlü paylaşacaksınız... buyurdu.^(153/1) İki taraf buna râzı oldular. Kardeşler birbirlerine o derece bağlandılar ki, başlangıçta, zev'il-erhâmdan önce birbirlerine mirâsçı bile oldular.^(153/2)

Ensâr'dan Reb'i oğlu Sa'd, muhâcir Avf oğlu Abdurrahman'a:

-Ben malca ensârın en zenginiyim. Rasûlullah (s.a.s.) ikimizi kardeş yaptı. Malımın yarısı senindir. İki zevcem var, dilediğini boşayacağım. Onu da nikâhlarsın... dedi. Abdurrahman:

-Allah malını da, zevceni de sana mübârek kılsın. Benim bunlara ihtiyâcım yok. Sen bana çarşığı göster... dedi.⁽¹⁵⁴⁾

Abdurrahman ticârete başladı, kısa zamanda zengin oldu. Muhâcirlerin büyük kısmı ticâretle hayatlarını kazandılar.

Ensâr ve muhâcirlerden belirli kimseler arasında Hz. Peygamber tarafından yapılan kardeşlik, daha sonra **"Mü'minler ancak kardeşler"** (el-Hucurât Sûresi, 10) âyet-i celîlesiyle genişledi. Fakat bu kardeşliğin, mirâsla ilgili hükmü, Bedir Savaşı'ndan sonra **"...Akraba olanlar (mirâs hususunda) Allah'ın Kitabında mü'minlerden ve muhâcirlerden daha yakındır.."** (el-Ahzâb Sûresi, 6) ve **"Allah'ın Kitâbında (mirâs hususunda) hısımlar birbirlerine daha yakındır."** (el-Enfâl Sûresi, 75) âyet-i kerimleri ile kaldırıldı.^(155/1) Çünkü muhâcirler, çalışıp ticâret yaparak ilk sıkıntılı günlerinden kurtuldular. Bedir Savaşı ganimetlerinden de yararlandıktan sonra, artık ensârın yardımına ihtiyaçları kalmadı.

^(153/1) Tecrid Tercemesi, 8/66-69, (Hadis No: 1145)

^(153/2) İmân idip hicret eden ve Allah yolunda malları ve canlarıyla cihâd eden muhâcirlerle, bu muhâcirleri barındırıp onlara yardımcı olanlar (ensâr) bir birlerinin velisidir. (el-Enfâl Sûresi, 72)

⁽¹⁵⁴⁾ Bkz. el-Buhârî 3/3 Tecrid Tercemesi, 6/407, (Hadis No:958)

^(155/1) Tecrid Tercemesi, 7/99-106 (1035 numaralı hadisin izahı); Zâdü'l-Meâd, 2/146

8- Müslümanlarla Yahûdiler Arasında Vatandaşlık Anlaşması

Rasûlullah (s.a.s.) Mekkeli muhâcirlerle, Medineli ensârı kardeş yaparak birbirlerine bağladıktan sonra, Medine'yi dış düşmanlara karşı müştereken savunmak üzere muhâcirler, ensâr ve Medine'deki Yahûdiler arasında yazılı bir “**vatandaşlık anlaşması**” yaptı. Bu anlaşmaya göre:

a) Diyet ve fidyelere ait kurallar, eskiden olduğu şekilde devam edecek:

b) Yahûdiler kendi dinlerinde serbest olacaklar;

c) Müslümanlarla Yahûdiler, barış içinde yaşayacaklar,

d) İki taraftan biri, üçüncü bir tarafla savaşırsa, diğer taraf yardımcı olacak,

e) Taraflardan biri Kureyşle dostluk kurmayacak ve onları himâyesine almayacak,

f) Dışardan bir tecâvüz olursa, Medine müştereken savunulacak,

g) İki taraftan biri, üçüncü bir tarafla sulh yaparsa, diğer taraf bu sulhü tanıyacak,

h) Müslümanlarla Yahûdiler arasında çıkacak her türlü anlaşmazlıkta Hz. Peygamber (s.a.s.) hakem kabul edilecekti. ^(155/2)

9- Medine'de Müslümanların Durumu

Müslümanlar Medineye göç etmekle rahata kavuşmuş olmadılar. Bir bakıma tehlike ve düşmanları daha da çoğaldı. Hicretten önce karşılarında düşman olarak yalnızca Mekte müşrikleri vardı. Hicretten sonra puta tapıcı müşrikler, münâfıklar ve Yahûdiler olmak üzere üç sınıf düşmanla karşı karşıya geldiler.

^(155/2) 47 maddelik bu yazılı antlaşmanın tam metni için bkz. İbn Hişâm, es Sîretü'n-Nebeviyye, 2/147-150; Tuğ, Doç.Dr.Salih, İslâm Ülkelerinde Anayasa Hareketleri, 31-40, İst., 1969; M. Hamîdullah, İslâm Peygamberi, 1/131-134, İst., 1966

a) Puta Tapıcı Müşrik Arablar: Arabistan'ın çeşitli bölgelerinde Kâbe'yi ve putlarını ziyârete gelen Arab kabîleleri sâyesinde bol kazanç elde eden Mekkeliler, maddî çıkarlarını putperestliğin yaşamasında gördükleri için, Müslümanlığa düşman olmuşlar, Müslümanları yok etmek için ellerinden gelen her şeyi yapmışlardı. Müslümanlığın, Şam ticâret yolu üzerinde bulunan Medine'de yayılması da onların işine gelmedi. Bu sebeple hicretten sonra, Müslümanların peşini bırakmadılar. Müslümanlığı henüz kuvvetlenmeden yok edebilmek için her tedbire başvurdular.

b) Yahûdiler: Evs ve Hazrec kabîleleri arasındaki anlaşmazlığı körükleyerek onları zayıf düşürüp, Medine'de ekonomik yönden hâkim duruma gelen Yahûdilerin de, Müslümanlık menfaatlerine uygun gelmemiştir. Hz. peygamber (s.a.s.) Efendimiz bunlardan gelecek tehlikeleri önlemek için Yahûdî kabîlelerinin her biriyle ayrı ayrı anlaşmalar yapmıştır. Fakat, bunlar anlaşmalara sâdik kalmıyorlar, Kureyş kabîlesi ve Müslümanlara düşman olan diğer unsurlarla işbirliği yapıyorlardı.

c) Münâfıklar: Hicretten önce Hazrec kabîlesinin ileri gelenlerinden **Übeyy oğlu Abdullah**'ın (Abdullah b. Übeyy b. Selûl) Hazrec kabîlesine reis olması kararlaştırılmıştı. Taraftarları ona süslü bir taç bile hazırlamışlardı. Müslümanlığın Medine'de süratle yayılması ve Rasûlullah (s.a.s.)'in hicret etmesi, Abdullah'ın reisiğine engel oldu. Bu yüzden Abdullah ve taraftarları Müslümanlığa düşman oldular. Fakat mücâdele ve bozgunculuklarını daha etkili yapabilmek için, imân etmedikleri halde Müslüman göründüler. Böylece bir de "**Münâfıklar zümresi**" meydana geldi. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) bunları biliyor, fakat ayıplarını yüzlerine vurmuyordu.

Mekkeli müşrikler, Medine'deki Yahûdîlerle münâfıkları, Müslümanlara karşı el altından devâmlı teşvik ve tahrik ediyorlar, Medine etrafındaki müşrik Arab kabîleleriyle anlaşmalar yaparak Medine'ye baskın yapmağa hazırlanıyorlardı.

Münâfıkların reisi Übeyy oğlu Abdullah'a bir mektup yazarak:

“Siz Muhammed (s.a.s.)’in yurdunuzda barınmasına izin verdiniz. O’nu ya öldürmez veya bize teslim etmez, yahut da Medine’den çıkarmazsanız hepinizi öldürmek, esir etmek ve kadınlarınıza tecâvüzde bulunmak üzere Medine’yi basacağız” ^(156/1) diye münâfıkları bile tehdit etmişlerdi. Medine’lilerin gözlerini korkutmak ve Müslümanlara yardımcı olmaktan vazgeçirmek için bir defa da **Câbir oğlu Kürz** komutasındaki bir çete ile Medine’lilerin mer’ada otlamakta olan hayvanlarını sürüp götürmüşlerdi.

Görüldüğü üzere Müslümanlar, Medine’ye hicretten sonra da güven içinde olmadılar. Bu yüzden Peygamber Efendimiz (s.a.s.) Medine’nin savunmasıyla ilgili bütün tedbirleri aldı. Medine’deki Yahûdiler ve Medine etrafındaki müşrik Arab kabîleleri ile saldırmazlık anlaşmaları yaptı. Etrafa **seriyyeler** (küçük askeri birlikler) göndererek, düşmanın hareketlerini kontrol altına aldı. Mekkelilerin Şam ticâret yolunu kapattı. Müşriklerin gece baskını ihtimâline karşı geceleri Medine sokaklarında ashâb nöbet tuttu. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) bile ancak kapısında nöbet beklediği zamanlarda endişesiz uyuyabiliyordu. ^(156/2)

10- ilk Nüfus Sayımı

Savunma ile ilgili alınan tedbirler arasında, Müslümanların sayısını bilmeğe de lüzûm görüldüğünden, Rasûlullah (s.a.s.) *“Bana Müslüman olduklarını söyleyenlerin isimlerini yazınız,”* buyurmuştur. Sayım sonunda Medine’de 1500 müslüman bulunduğu anlaşılmıştır. ⁽¹⁵⁷⁾

^(156/1) Asrı Saâdet, 1/327

^(156/2) Bkz. el-Buhârî, 4/222; Tecrid Tercemesi, 8/372 (Hadis No: 1217)

⁽¹⁵⁷⁾ Bkz. el-Buhârî, 4/34; Tecrid Tercemesi, 8/483 (Hadis No: 1277)

11- ilk Seriyyeler

Rasûlullah (s.a.s.) düşmanın hareketini kontrol altında tutmak, Medine'yi muhtemel bir tecâvüzdten korumak için, civârdaki bazı bölgelere “**keñif kolları**” (seriyye) göndermiş, fakat kendilerine silahlı tecavüz olmadıkça çarpışma izni vermemiştir.

Hicretin ilk yılında üç seriyye gönderilmiştir. İlk seriyye, Hz Peygamber (s.a.s.)'in amcası. **H. Hamza** komutasındaki 30 kişilik seriyyedir. İslâm'da ilk sancak bu seriyyeye verilmiştir.

2'inci seriyye, Rasûlullah (s.a.s.)'in amcalarından **Hâris'in oğlu Ubeyde** komutasında; 3'üncüsü ise **Sa'd b. Ebî Vakkas** komutasında gönderilmiştir.

Bunlar Kureyş kervanlarını takip için gönderilmişlerdi. İlk iki seriyyede karşılaşma olduğu halde çarpışma olmamıştır. Sadece Sa'd b. Ebî Vakkas, ikinci seriyye'de bir ok atmıştır ki İslâm'da Allah yolunda atılan ilk ok budur.

Bu seriyyeler, hicretin 7-8 ve 9' uncu (Ramazan, Şevval ve Zilkade) aylarında gönderilmiştir.

Seriyye: Rasûlullah (s.a.s.)'in kendisinin bulunmadığı küçük harp müfrezesi demektir. Rasûlullah (s.a.s.)'in katıldığı ve bizzât idare ettiği askeri harekâta ise “**Gazve**” denir. Seriyyeler, genellikle gece çıkarılan ve sayıları 5-400 arasında değişen askeri birliklerdir. Gazvelerin sayısı 19'dur. Seriyyelerin sayısı daha çoktur.

II- HiCRETİN İKİNCİ YILI (623-624 M.)

“Sizinle savaşanlara karşı, Allah yolunda siz de savaşın. Aşırı gitmeyin; doğrusu Allah aşırı gidenleri sevmez”

(el- Bakara Sûresi, 190)

1- Savaşa izin Verilmesi

İslâm’da asıl olan barıştır. Savaş, zulmün önlenmesi, hak-kın kabûl ettirilmesi için meşrû kılınmıştır. 13 seneye yaklaşan Mekke Devri’nde ve Medine Devrinin ilk yılında, müşriklerden gördükleri bunca zulüm, işkence ve haksızlığa rağmen, mü’minlere sabırlı olmaları, Allah’ın dinini güzellekle tebliğe çalışmaları emredilmiş⁽¹⁵⁸⁾, savaşa izin verilmemişti. Müslümanlardan:

-Ey Allah’ın Rasûlü, nedir bu çektiklerimiz? İzin ver de şun-ları gizli gizli öldürelim, diye izin isteyenlere Hz. Peygamber (s.a.s.):

-Henüz savaş izni verilmedi, sabredin Allah’ın yardımı ya-kındır, çaktığınız çilelerin mükâfâtını göreceksiniz, diye cevap vermişti.

Hicretten sonra Müslümanlar, giderek müşriklere karşı ko-yabilecek duruma geldiler. Üstelik Müslümanların düşmanları çoğaldı, sabır yolu ile barışı sürdürmek artık mümkün değildi. Bundan dolayı Hicretin 2’inci yılı başlarında Safer ayında;

“Zulüm ve haksızlığa uğratılarak, kendilerine savaş açıl-an kimselere (mü’minlere) savaş izni verildi. Allah onlara yardım etmeğe elbette Kâdirdir. Onlar, ‘Rabbımız Allah’tır’ dediler diye, haksız yere yurtlarından (Mekke’den) çıkarıl-

⁽¹⁵⁸⁾ “Rabbın yoluna hikmet ve güzel öğütle çağır, onlarla en güzel şekilde tartış...”
(en-Nahl Sûresi, 125)

dılar...” (el-Hacc Sûresi, 39-40) anlamındaki âyet-i kerimelerle Müslümanlara, kendilerini savunmak üzere savaş izni verildi.

2- ilk Gazveler

Mekke müşrikleri, Medine’ye baskın hazırlığı içindeydiler. Rasûlullah (s.a.s.) düşmanın hazırlıkları hakkında bilgi edinmek için zaman zaman seriyyeler gönderdiği gibi, Medine ile Mekke arasındaki kabîlelerle görüşüp anlaşmalar yapmak, kureyş’in planladığı yağmaları önlemek için bizzat kendisi de askerî yürüyüşlere katıldı. Rasûlullah (s.a.s.)’in katılıp bizzat idâre ettiği askeri harekâta “**Gazve**” denir.

Rasûlullah (s.a.s.)’in ilk gazvesi, 60 kişilik müfreze ile **Ebvâ Köyüne** yapılan gazvedir.⁽¹⁵⁹⁾ Hicretin ikinci yılı Safer ayı başında yapılmıştır. Aynı yıl içinde sırasıyla **Buvat, Ueyre, Küçük Bedir ve Büyük Bedir Gazveleri** olmuştur. İlk dördünde düşmanla karşılaşma olmamış, kan dökülmemiştir. Büyük Bedir Gazvesi, Müslümanların yaptığı ilk savaş olmuştur.

3- Kiblenin Değişmesi

İslâm’ın ilk yıllarında namaz, Beyt-i Makdis’e (Kudüs’e) doğru kılınıyordu. Ancak, Hicret’ten önce Rasûlullah (s.a.s.) Mekke’de namaz kılarken, mümkün mertebe Kâbe’yi arkasına almaz; Kâbe, kendisiyle Beyt-i Makdis arasında kalacak şekilde, Rûkn-i Yemânî ile Rûkn-i Hacer-i esved arasında namaza dururdu. Böylece hem Kâbe’ye hem de Kudüsteki Mescid-i Aksa’ya yönelmiş oluyordu. Hicretten sonra Medine’de Mescid-i Aksa’ya yöneldiğinde Kâbe’nin arka tarafta kalmasından Rasûlullah (s.a.s.) üzüntü duyuyor, kiblenin Kâbe’ye çevrilmesini içten arzu ediyordu.⁽¹⁶⁰⁾ Çünkü Kâbe, atası Hz. İbrahim’in kiblesiydi.

⁽¹⁵⁹⁾ İbn Hişâm, 2/241

⁽¹⁶⁰⁾ Zâdü'l-Meâd, 2/147

Hicretten 16-17 ay kadar sonra, Şaban ayının 15'inci günü Hz. Peygamber (sa.s.) Medine'de **Selemeoğulları Yurdu**'nda öğle namazı kıldırırken, ikinci rek'atın sonunda;⁽¹⁶¹⁾

“Yüzünü gök yüzüne çevirip durduunu görüyoruz. Seni elbette hoşnut olduun kıbleye çevireceiz. Hemen yüzünü Mescid-i Harâm'a doğru çevir. (Ey mü'minler) siz de nerede olursanız, (namazda) yüzlerinizi, onun tarafına çeviriniz...” (el-Bakara Sûresi, 144) anlamındaki âyet nâzil oldu. Hz. Peygamber yönünü hemen Kudüs'ten Mescid-i Harâm'a çevirdi. Cemâat da saflarıyla birlikte döndüler. Kudüs'e doğru başlanılan namazın, son iki rek'atı, Kâbe'ye yönelinerek tamamlandı. Bu yüzden Selemeoğulları Mescidine **“Mescid-i Kibleteyn”** (iki kıbleli mescid) denilmiştir

4- Cah oğlu Abdullah Seriyesi ve Batn-I Nahle Olayı

Medine'ye baskın hazırlığı yapan Kureyş'in harekâtından haber almak üzere, Peygamber Efendimiz, Recep ayının son günlerinde, Mekke tarafına halasının oğlu **Cah oğlu Abdullah** komutasında, 8 kişilik bir seriyeye gönderdi. İki gün sonra açılmak üzere Abdullah'a bir de mektup vermişti. Mektupta, Mekke ile Tâif arasındaki **Nahle Vâdisi**'ne kadar gidilmesi, Kureyş'in faâliyetleri konusunda bilgi toplanması isteniyordu.⁽¹⁶²⁾

Nahle Vâdisinde, Kureyş'in Tâif'ten dönmekte olan bir kervanına rastladılar. Kervanın reisi **Hadramî oğlu Amr**'ı öldürüp ele geçirdikleri iki esir ve zaptettikleri mallarla Medine'ye döndüler. Rasûlullah (s.a.s.) bu olayı hoş karşılamadı. Çünkü kendilerine çarpışma izni verilmemişti. Üstelik bu olay, kan dökülmesi yasak sayılan **“eğhür-i hurum”**dan Recep ayın-

⁽¹⁶¹⁾ Bkz. el-Buhârî, 1/15; Tecrid Tercemesi, 1/41 (Hadis No: 38); İbnü'l-Esîr, a.g.e., 3/252; Târih-i Din-i İslâm 3/65; Tahir Olgun, İbâdet Tarihi, s. 80, İst., 1946; M. Zihni Efendi, Kitâbü's-Salât, s.75, İst.,1326

⁽¹⁶²⁾ İbn Hişâm, 2/252; İbnü'l-Esîr, a.g.e.,2/113

da meydana gelmişti. Mekke müşrikleri bu olayda öldürülen Hadramî oğlu Amr'ın intikamını vesile ederek savaş hazırlıklarını hızlandırdılar. “*Muhammed harâm aylara bile saygı göstermiyor, harâm aylarda kan döküyor, yağma yapıyor..*” diye de yaygara kopardılar.⁽¹⁶³⁾

5- Bedir Savaşı (17 Ramazan 2 H/13 Mart 624 M.)

“Siz güçsüz bir durumda iken Allah size Bedir’de yardım etmişti”.

(Âl-i İmran Sûresi, 123)

a) Kureyş’in Gönderdiği Kervan

Kureyş Medine’yi basıp Rasûlullah (s.a.s.)’i öldürmek, Müslümanlığı ortadan kaldırmak için hazırlanıyordu. Yapılacak savaşın masraflarını karşılamak üzere, Ebû Süfyân’ın başkanlığında büyük bir ticâret kervanını Medine yolu ile Şam’a göndermişlerdi. Nahle Vâdisinde öldürülen Hadramî oğlu Amr’ın kardeşi Âmir, Mekke sokaklarında çırılçıplak:

-“**Vâh Emrâh, vâh Amrâh...**” diyerek dolaşiyor, halkı savaşa ve intikama teşvik ediyordu. Kervan döner dönmez, Medine’ye hücum edeceklerdi.

Gönderdiği seriyeler (keşif birlikleri) vasıtasıyla Hz. Peygamber (s.a.s.), Mekke’de olup bitenleri, yapılan hazırlıkları tamâmen öğrenmişti. Ebû Süfyân’ın idâresindeki ticâret kervanından elde edilecek kazanç, Müslümanlarla yapılacak savaş için kullanılacaktı. Bu yüzden Rasûlullah (s.a.s.) Şam’a giderken engel olmak üzere “**Uleyre**” denilen yere kadar

⁽¹⁶³⁾ İbn Hişâm, 2/254; Yahûdilerin ve Kureyşin “Muhammed harâm aylara saygı göstermedi” yaygaraları üzerine inen âyet-i kerime’de şöyle buyrulmuştur.

“Sana harâm ayı ve o ayda yapılan savaşı sorarlar. De ki: O ayda savaşmak, büyük günah ise de, insanları Allah yolundan alıkoymak, O’nu inkâr etmek, Mescid’i Harâm’ın ziyaretlerine engel olmak, halkını oradan çıkarmak, Allah katında daha büyük günahtr..” (el-Bakara Sûresi, 217)

bu kervanı tâkip etmiş fakat yetişememişti. Dönüşünü haber alınca, kervanı ele geçirmek üzere, Ramazan'ın 12'inci günü **Abdullah b. Ümmi Mektûm**'u imâm bırakarak 313 kişi ile Medine'den çıktı. Yolda ensârdan **Ebû Lübâbe**'yi Medineye muhâfız tâyin ederek, geri çevirdi. 8 kişi de mâzeretleri sebebiyle izin aldıklarından 64'ü muhâcir, diğerleri de ensârdan olmak üzere 305 kişi kaldılar. 6 zırh, 8 kılıç, 3 at, 70 develeri vardı. Binek yetişmediği için develere nöbetleşe biniyorlardı.

Ebû Süfyan, dönüşte Müslümanların kervana saldırma ihtimâline karşı Mekke'ye haberci göndererek korunması için yardım istemişti. Esâsen aylardan beri savaş hazırlığı içinde olan Mekkeliler kervanı kurtarmak ve Müslümanlardan intikam almak üzere **Ebû Cehil**'in komutasında 950-1000 kişilik bir ordu ile hareket ettiler. **Ebû Leheb**'den başka bütün Kureyş ulularının katıldığı bu ordunun 200'ü atlı, 700'ü develi, diğerleri de yaya idi. Zırh, ok, mızrak, kılıç gibi her türlü savaş âlet ve silahları tamamı. **Ebû Leheb**, hastalığı sebebiyle sefere katılamamış, yerine bedel göndermişti.

b) iki Tâifeden Biri

Kervanı araştırdığı esnâda, yolda Safrâ yakınlarında Zefiran Vâdisi'nde Kureyş'in büyük bir ordu ile kervanı kurtarmak üzere Medine'ye doğru yürümekte olduğunu haber alan Rasûlullah (s.a.s.) durumu Müslümanlara anlatarak:

-Kureyş Mekke'den çıkmış, üzerimize doğru geliyor. Kervanı mı tâkip edelim, yoksa Kureyş ordusunu mu karşılayalım, diye istişârede bulundu. Medine'den savaş hazırlığı ile çıkılmadığı için, çoğunluk kervanın tâkibini istiyordu.⁽¹⁶⁴⁾

Rasûlullah (s.a.s.)'in bu duruma üzüldüğünü gören Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer sıra ile ayağa kalkarak, Kureyş ordusuna karşı çıkmanın daha uygun olacağını savundular. Hz.

⁽¹⁶⁴⁾ Bkz. el-Enfâl Sûresi, 5-6

Peygamber (s.a.s.) bu konuda ensâr'ın düşüncesini öğrenmek istiyordu. Sonra ilk Müslümanlardan **Mikdad b. Esved**, Muhâcirler adına söz alarak:

-Biz, kavminin Hz. Musa'ya "Sen ve Rabbin gidin ve düşmana karşı savaşın. Biz burada oturup bekleyelim,⁽¹⁶⁵⁾ *dedikleri gibi demeyiz. Biz senin sağında, solunda, önünde arkanda çarpışırız. Allah ve Rasûlünün emri ne ise ona itâat ederiz. Sen nereye gidersen oraya gideriz,*⁽¹⁶⁶⁾ dedi. Ensar adına konuşan **Sa'd b. Muâz da:**

-*"Ey Allah'ın Rasûlü, biz sana imân ettik. Getirdiğin Kur'ân'ın hakk olduğuna şehâdet ettik, sözlerini dinlemeğe ve itâat etmeğe, düşmana karşı seni korumağa söz verdik. Sen nasıl istersen öyle yap. Seni hak Peygamber gönderen Allah'a yemin ederim ki, sen bize denizi gösterip dalsan biz de dalarız, hiç birimiz geri dönmeyiz. Biz düşmanla savaşmayı, harpte sebât göstermeyi biliriz. Allah'a güvenerek düşman ordusunun üzerine gidelim..."*⁽¹⁶⁷⁾ dedi. Rasûlullah (s.a.s.) bu konuşmadan son derece memnun oldu.

-*Öyleyse haydi Allah'ın bereketine yürüyünüz. Size müjdelirim ki, "Allah iki tâifeden birini (kervanın ele geçirilmesi veya Kureyş ordusunun yenilgisini) bize vâdetti".*⁽¹⁶⁸⁾ *Zaferimiz kendisidir. Ben şimdiden Kureyş reislerinin harp meydanında yıkılacakları yerleri görüyor gibiyim,* buyurdu. Sonra da Bedir'e doğru hareket etti.⁽¹⁶⁹⁾

⁽¹⁶⁵⁾ Mâide Sûresi, 24

⁽¹⁶⁶⁾ Bkz. El-Buhârî, 5/4; Tecrid Tercemesi, 10-146 (Hadis No: 1562); İbn Hişâm 2/266; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/120

⁽¹⁶⁷⁾ İbn Hişâm, 2/267; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/120; Müslim, 3/1403, (Hadis No: 1779) Kahire 1375/1955

⁽¹⁶⁸⁾ Enfâl Sûresi, 7

⁽¹⁶⁹⁾ İbn Hişâm, 2/267; Zâdü'l-Meâd, 2/217; Tecrid Tercemesi, 10/148-149

Bedir deve yürüyüşü ile Medine'ye 3; Mekke'ye ise 10 günlük (80 mil) mesâfede bir köydü. Her yıl burada panayır kurulur, bu sebeple Suriye'ye giden kervanlar buradan geçerci. Kureyş ordusu buraya Müslümanlardan önce gelip, suyun başını tutmuştu. Ebû Süfyân idâresindeki 50 kişilik Kureyş kervanı ise, henüz Müslümanlar Medine'den çıktıkları sıralarda, sâhil yolunu izleyerek Medine'den uzaklaşmış, Kureyşlilere de geri dönmeleri için haber göndermişti. Fakat, ordusuna çok güvenen Ebû Cehil, mutlaka savaşmak istiyordu. Bu yüzden Mekkeliler geri dönmeyip, Bedir'e kadar ilerlemişler ve burada karargâh kurmuşlardı.

c) iki Tarafın Durumu

17 Ramazan 2 H./13 Mart 624 M. Cuma sabahı iki ordu Bedir'de karşılaştı. Araplar ötedenberi hep kabîlecilik gayretiyle savaşmışlardı. Bu savaşta ise din uğrunda aynı kabîlenin insanları birbirleriyle çarpışacak, kardeş, amca, yeğen, hatta, baba-oğul birbirlerini öldüreceklerdi.^(170/1)

Müslümanların sancaktarı **Mus'ab b. Umeyr'in** kardeşi **Ebû Aziz**, Kureyş'in bayraktarıydı. **Utbe b. Rabîa'nın** oğullarından Velîd kendi yanında, ikinci oğlu **Ebû Huzeyfe** mü'minlerin arasındaydı. **Hz. Ebû Bekir'in** bir oğlu **Abdullah** kendisiyle beraber, diğer oğlu **Abdurrahman** ise müşrik saf larındaydı. Rasûlullah (s.a.s.)'in amcalarından **Hz. Hamza** kendi yanında, diğer amcası **Abbâs** ise karşı tarafta yer almıştı. Hz. Peygamberi ömrü boyunca himâye etmiş olan amcası **Ebû Tâlib'in** bir oğlu **Hz. Ali** Müslümanlar içinde, diğer oğlu (Ali'nin kardeşi) **Âkil** ise müşrikler safında bulunuyordu. Rasûlullah

^(170/1) Karşı karşıya gelen iki topluluğun durumlarında sizin için ibret vardır. Bunlardan biri Allah yolunda savaşan topluluk, diğeri ise onları (müslümanları) kendilerinin iki katı gören kâfir topluluk. Allah dilediğini yardımıyla destekler. Bunda gerçeği görebilenler için ibret vardır. (Âl-i İmrân Sûresi,13)

(s.a.s.)in ilk hanımı **Hz. Hatice**'nin kardeşi **Nevfel** ile damadı (kızı Zeyneb'in eşi) **Ebu'l-Âs** müşrikler içinde yer almışlardı.
(170/2)

Düşman ordusu sayı, silah, tecrübe ve maddi kuvvet bakımından Müslümanlardan kat kat üstündü. Buldukları yer de savaş için daha elverişliydi. Ancak, sabaha karşı yağın yağmur, üzerinde rahat yürünemeyen kumlu zemini sertleştirmiş ve Müslümanların su ihtiyacını gidermişti. Böylece Müslümanların moralleri yükselmiş, Allahın yardımına sonsuz güven duymaya başlamışlardı. Kendileri için ölüm-kalım demek olan bu savaşta, İslâm'ın izzeti ve üstünlüğü için Müslümanlar, Allah'a duâ ediyorlardı.

d) Savaşı Başıyor.

Kureyş adım adım Müslümanlara yaklaşıyordu. Manzara pek hazîndi. Bir avuç Müslüman, “**Allah adını yüceltmek için**”, tepeden tırnağa silahlı koca şirk ordusunun karşısına çıkıyordu. Rasûlullah (s.a.s.) yanına Hz Ebû Bekir'i alarak, kendisi için hazırlanan gölgeliğe çekildi, ellerini semâya kaldırıp:

-Yâ Rabb, işte Kureyş bütün gurûr ve azametiyle senin dinini ortadan kaldırmak için geldi. Sana meydan okuyor, Peygamberini yalanlıyor. Yâ Rabb, peygamberlerine yardım edeceğine dâir ahidini, bana verdiğin zafer va'dini lütfet. Şu bir avuç mü'min telef olup yok olursa, bu günden sonra yer-yüzünde sana ibadet ve kulluk edecek kimse kalmayacak..” diye dua ediyordu.

Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) vecd içinde, kendinden geçerek, o kadar çok duâ etmiş ve ellerini öylesine semâya kaldırmıştı ki, sırtından ridâsının düştüğünün farkına varmamıştı. Hz. Ebû Bekir ridâsını örttü, elinden tutarak:

(170/2) Bkz. Târih-i Din-i İslâm, 3/100-101

- Ey Allah'ın Rasûlü, yetişir artık, duan arşı titretti, Allah va'dini yerine getirecektir, dedi. Rasûlullah (s.a.s.)'in bu hâlini gören müslümanlar heyecandan ağlıyorlardı. Nihâyet Rasul-i Ekrem (s.a.s.): “**Toplulukları bozulacak, arkalarını dönüp kaçacaklar**” (el- Kamer Sûresi, 45) anlamındaki âyet-i kerîmeyi okuyarak çadırdan çıktı.⁽¹⁷¹⁾ Allah yardımını böylece müjdelemiş, zaferin Müslümanların olacağını bildirmişti.⁽¹⁷²⁾

Savaşı Kureyş başlattı. **Batn-ı Nahl'e** de kardeşi öldürülen **Hadramî oğlu Âmir'in** attığı ok, Hz. Ömer'in azatlısı **Mihca'a** isâbet ederek şehit etti.

Savaştan önce, her iki taraftan birer ikişer kişinin ortaya çıkıp çarpışarak tarafları kızıştırması âdetti. Buna “**mübâreze**” denirdi. Kureyş reislerinden **Utbe b. Rabîa**, kardeşi **İeybe** ile oğlu **Velîd**; birlikte ilerlediler. Müslümanlardan kendilerine karşı çıkacak er dilediler. Bunlara karşı Hz. Peygamber (s.a.s.)'in emri ile **Ubeyde**, **Hamza** ve **Ali** çıktılar. Hamza Şeybe'yi, Ali de Velîd'i birer hamlede öldürdüler. Sonra yaralı Ubeyde'nin yardımına koşup Utbe'nin de işini bitirdiler.⁽¹⁷³⁾

e) Sonuç: Hakk'ın Bâtıla Zaferi

Artık savaş kızışmıştı, müşrikler saldırıya geçtiler, mü'minler kahramanca karşı koydular, Allah'ın yardımı ile müşrik ordusunu bozguna uğrattılar.⁽¹⁷⁴⁾ Müşrikler savaş alanında 70 ölü, 70 esir bırakarak kaçtılar. Öldürülenlerden 24'ü Müslümanlara en çok düşmanlık gösteren Kureyş büyükleriydi. Savaşın baş-

⁽¹⁷¹⁾ Bkz. el-Buhârî, 3/230; Müslim, 3/1384, (Hadis No: 1763) İbn Hişâm, 2/ 279; İbn'ül-Esir, a.g.e., 2/125; Tecrid Tercemesi, 8/385 (Hadis No:1228)

⁽¹⁷²⁾ “Rabbın meleklere ‘Ben sizinleyim, mü'minleri destekleyin’ diye vahyetti ve ‘ben kâfirlerin kalplerine korku salacağım, artık onların boyunlarını vurun, parmaklarını doğrayın’ dedi” (el-Enfâl Sûresi, 12) “ (Bedir'de) Rabbinizin yardımına sığınıyorsunuz. O, ‘Ben size birbiri peşinden bin meikle yardım edeceğim’ diye cevap vermişti.” (el-Enfâl Sûresi,9)

⁽¹⁷³⁾ İbn Hişâm, 2/277; İbn'ül-Esir, a.g.e., 2/125

⁽¹⁷⁴⁾ Siz Bedir'de düşkün bir durumda iken, Allah size yardım etmişti. (Âl-i İmrân Sûresi, 123)

komutanı Ebû Cehil de ölenler arasındaydı.^(175/1) Müslümanlardan şehit düşenler ise 6'sı muhâcirlerden, 8'i de ensârdan olmak üzere 14 kişiydi.^(175/2)

Bedir Zaferi Medine'de bayram sevinci meydana getirdi. Mekke ise mâteme büründü. Ebû Leheb bir hafta sonra üzüntüsünden öldü. Fakat Kureyşîler, Müslümanlar sevinmesinler diye yas tutmadılar.

Zaferden sonra Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) Bedir'de üç gün daha kaldı. Şehitler defnedildi. Meydanda kalan müşrik ölüleri açılan bir çukura gömüldü.

Kureyş eşrâfından 24 kişinin cesetleri ise pislik atılan susuz kuyulardan birine atıldı. Rasûlullah (s.a.s.) Bedir'den ayrılacağı sırada bu kuyunun başına varıp, içindeki cesetlerin herbirinin adını söyleyerek:

-Ey filân oğlu filân, biz Rabb'ımızın bize va'dettiği zaferi gerçek bulduk, siz de rabbınızın size va'dettiğini gerçek buldunuz mu? diye seslendi.⁽¹⁷⁶⁾ Hz. Ömer:

-Ey Allah'ın Rasûlü, ruhları olmayan cesetlerle mi konuşuyorsun? dediğinde, Rasûlullah (s.a.s.):

-Allah'a yemin ederim ki, söylediklerimi siz onlardan daha iyi işitiyor değilsiniz, buyurdu.⁽¹⁷⁷⁾

f) Bedir Esirleri

Hz. Peygamber (s.a.s.) yolda Safra denilen yerde, elde edilen ganimetleri gazîlere eşit olarak paylaştırdı. Mâzeretleri sebebiyle ordudan ayrılmış olan 8 kişiye de pay ayırdı. Esirlerle

^(175/1) Bkz. Tecrid Tercemesi, 8/ 507-509 (Hadis No:1298)

^(175/2) İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/136

⁽¹⁷⁶⁾ el-Bûharî; 1/65; Tecrid Tercemesi, 1/161-164 (Hadis No: 177) ve 2/ 377-378 (Hadis No: 314)

⁽¹⁷⁷⁾ Bkz. el-Buhârî 5/8; Tecrid Tercemesi, 4/734, (Hadis No: 673) ve 10/160 (Hadis No: 1567); İbn Hişâm, 2/292; İbnü'l-Esîr, 2/129

ilgili henüz bir hüküm inmemiştir. Medine'ye gelince Rasûlullah (s.a.s.) bu konuyu ashâbıyla istişâre etti. Hz. Ebû Bekir, fideyi (kurtuluş bedeli) karşılığında serbest bırakılmalarını; Hz. Ömer ise hepsinin boyunları vurularak öldürülmelerini istedi. Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) ve ashâbın çoğunluğu Hz. Ebû Bekir'in teklifini uygun buldular.⁽¹⁷⁸⁾ Esirlerden fidyelerini ödeyenler, hemen serbest bırakıldı, ödeyemeyenler ise, her biri Medine'li 10 çocuğa okuyup yazma öğretme karşılığında hürriyetini kazandı.

Bu olay, dinimizin ilme ve okuyup yazmağa ne kadar çok önem verdiğini; Rasûlullah (s.a.s.)'in, Müslümanların düşmanı olan müşriklere bile öğretmenlik yaptırılmakta sakınca görmediğini göstermektedir.

6- Benî Kaynuka Yahûdilerinin Medine'den Çıkarılması (Şevval 2 H./Nisan 624 M.)

Hz. Peygamber (s.a.s.) Medine'de Yahûdilerle anlaşmalar yapmış, onlarla barış içinde olmak istemiştir. Fakat Yahûdiler dâima düşmanca bir davranış içinde oldular. Her fırsatta Evs ve Hazrec Kabîleleri arasındaki eski düşmanlıkları hatırlatıp, Müslümanları birbirine düşürmeğe çalıştılar. Kendileri ehl-i kitâb ve tek Allah inancında oldukları halde, "*müşrikler, mü'minlerden daha doğru yolda*"⁽¹⁷⁹⁾ dediler. Sabahleyin Müslüman olmuş görünüp, akşam dönerek⁽¹⁸⁰⁾, Müslümanlarla alay ettiler. Hz. Peygamber (s.a.s.) ve Müslümanlar aleyhine şiirler yazdılar. Oysa, ellerinde bulunan Tevrat'taki bilgilerden Hz. Muhammed (s.a.s.)'in hak peygamber olduğunu da biliyorlar⁽¹⁸¹⁾, buna rağmen düşmanlık ediyorlardı.

⁽¹⁷⁸⁾ İbnü'l-Esîr, 2/136 "Yeryüzünde düşmanı yere sermeden esir almak, hiç bir peygambere yaraşmaz. Siz dünya malını istiyorsunuz. Oysa Allah, âhireti kazanmanızı ister. Allah azizdir, hakîmdir. Eğer Allah'ın geçmiş bir yazısı olmasaydı, aldığımız fidyelerden dolayı size büyük bir azab dokunurdu" (el-Enfâl Sûresi, 67-68)

⁽¹⁷⁹⁾ Bkz. en-Nisâ Sûresi, 51

⁽¹⁸⁰⁾ Bkz. Âl-i İmrân Sûresi, 72

⁽¹⁸¹⁾ Bkz. el-Bakara Sûresi, 146

Müslümanlarla Medine'deki Yahûdî kabîleleri arasında yapılan vatandaşlık anlaşmasını ilk bozan Kaynukaoğulları oldu. ⁽¹⁸²⁾

Müslümanlardan bir kadın, Kaynuka yahûdilerinden bir kuyumcunun dükkanında alış- veriş ederken, bir Yahûdî, kadın duymadan örtüsünün eteğini arkasına bağlamış, kadın kalkıp gitmek isteyince her tarafı açılıvermişti. Kadının feryâdı üzerine yetişen bir Müslüman bu Yahûdîyi öldürmüştü, orada bulunan Yahûdîler de bu Müslümanı öldürmüşlerdi. Bu olay yüzünden Kaynukaoğulları ile Müslümanların arası açıldı. ⁽¹⁸³⁾ Rasûlullah (s.a.s.) Beni Kaynuka'ya muâhedeyi yenilemeyi teklif etti, onlar buna yanaşmadılar.

-”*Sen bizi, savaş bilmeyen Mekkeliler mi sanıyorsun? Biz savaşa hazırız....*” dediler. ⁽¹⁸⁴⁾ Rasûlullah (s.a.s.) **Ebû Lübâbe**'yi Medine'de vekil bırakarak Şevval ayı ortalarında ordusu ile Benî Kaynuka'yı muhasara etti. Kuşatma 15 gün sürdü. Kaynukaoğulları diğer Yahûdî kabîleleri ve münâfıklardan beledikleri yardımı göremeyince, teslim olmağa mecbûr oldular. Muâhedeyi bozdukları, vatana ihânet ettikleri için öldürülmeleleri gerekiyordu. Kaynukaoğulları daha önce Hazrec kabîlesinin himâyesindeydi. Hazrec kabîlesi eşrâfından, münâfıkların başı **Ubeyy oğlu Abdullah**, bunu bahâne ederek bunların öldürmemeleri için ısrar ettiğinden, Rasûlullah (s.a.s.) Medine'den çıkarılmalarını emretti. Böylece, 700 kişiden ibâret Kaynuka Yahûdîleri, Medine'den Şam tarafına sürüldüler. ⁽¹⁸⁵⁾ Ele geçen ganimet mallarının beşte biri Beytü'l-mâle (Devlet hazinesine) ayrıldı. ⁽¹⁸⁶⁾ Geri kalanı gazilere paylaştırıldı. Toprakları

⁽¹⁸²⁾ İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/137

⁽¹⁸³⁾ İbn Hîşâm, 3/51; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/138

⁽¹⁸⁴⁾ İbn Hîşâm, 3/50; İbnü'l-Esîr a.g.e., 2/137

⁽¹⁸⁵⁾ Zâdü'l-Meâd, 2/230

⁽¹⁸⁶⁾ Bkz. el-Enfâl Sûresi, 41; İbnü'l-Esîr a.g.e., 2/138

da, topraksız Müslümanlara verildi. Böylece Müslümanlar, Yahûdîlerin en cesûru sayılan Kaynukaoğullarının kötülüklerinden kurtulmuş oldular.

7- **Sevik Gazası** (Zilhicce 2 H./Mayıs 624 M.2)

Bedir Savaşında Mekkelilerin ileri gelenleri ölmüş, Kureyşin başına Ebû Süfyan geçmişti. Ebû Süfyan, Müslümanlarla savaşıp, Bedir yenilgisinin öcünü almadıkça kadınlarına yaklaşmayacağına, yıkanmayacağına ve koku sürmeyeceğine yemin etmişti. 200 atlı ile Mekke'den çıkarak Medine'ye bir saatlik mesâfede **Urayz Köyü**'ne gelmiş, çift sürmekte olan ensârdan **Sa'd b. Âmir** ile hizmetçisini şehit edip bir kaç ev ve hurma ağacını ateşe verdikten sonra, "yeminim yerine geldi", diyerek dönüp kaçıptır.

Hz. Peygamber (s.a.s.) bu durumu duyunca 80 süvâri, 120 yaya ile hemen tâkibe çıkmış ise de Ebû süfyân sür'atle kaçtığı için yetişememiştir. Mekkelilerin erzak olarak getirip, kaçarken ağırlık olmasın diye bıraktıkları çuvallar dolusu, kavrulmuş un (sevik) Müslümanların eline geçtiğinden bu gazveye **Sevik** (kavrulmuş un, kavut) **Gazası** denilmiştir.⁽¹⁸⁷⁾

8- **Hicretin ikinci Yılında Diğler Olaylar**

Medine Devri'nin 2'nci yılında, Bedir Savaşı'ndan önce Şaban ayında **Ramazan orucu** farz kılındı. **Zekât** da hicretin 2'inci yılında farz kılınmıştır. Bazı İslâm bilginleri, zekâtın Mekke devride farz kılındığı, Medine Devrinde ise, zekâtın verileceği yerlerin belirlendiği görüşündedir.⁽¹⁸⁸⁾ Gene bu yılda **Ramazan ve Kurban bayramları namazları ile fitır sadakası ve kurban kesmek** meşrû kılınmıştır.⁽¹⁸⁹⁾

⁽¹⁸⁷⁾ İbn Hişâm, 3/47-48; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/139-140; Zâdü'l-Meâd, 2/229

⁽¹⁸⁸⁾ Bkz. Yazır, M. Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili, 7/5438, İst.,1938

⁽¹⁸⁹⁾ İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/115 ve 2/138

Rasûlullah (s.a.s.)'in kızı Hz. Osman'ın zevcesi **Rukiyye** Bedir zaferi esnâsında Medine'de vefât etmiştir. Eşinin hastalığı sebebiyle Hz. Osman Bedir Savaşı'na katılamamıştır.

Rasûlullah (s.a.s.)'e ilk vahyin geldiği yıl doğmuş olan en küçük kızı **Hz. Fâtıma** ile **Hz. Ali** bu yılda evlenmişlerdir. Evleninceye kadar Hz. Ali Rasûlullah (s.a.s.)'in yanında kalmış ve O'nun elinde yetişmişti. Evliliğinden sonra ayrı bir eve çıktılar. Rasûlullah (s.a.s.)'in en sevgili kızı Fâtıma'ya çeyiz olarak verdiği eşya, bir yatak, bir şilte, (minder), bir su tulumu, bir el değirmeni, iki su ibriği ve bir su kabından ibârettir.

Bedir esirleri arasında Hz. Paygamber (s.a.s.)'in damadı, Zeyneb'in eşi Ebu'l-As da bulunuyordu. Zeyneb, eşinin fidyesi (kurtuluş bedeli) için kendisine annesi Hz. Hatice'nin düğün hediyesi olarak verdiği gerdanlığı da göndermişti. Bu durumdan çok hislenen Rasûlullah (s.a.s.) ve ashâbı, Ebu'l-Âs'ı fidye almadan serbest bırakmışlar, Zeyneb'in gerdanlığını da geri göndermişlerdir. Ancak Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) Ebu'l-Âs'dan müşrik olduğu için Zeyneb'in kendisine helâl olmadığını, bu yüzden hemen Medine'ye göndermesini istedi. Ebu'l-Âs sözünü yerine getirdi. Böylece Rasûlullah (s.a.s.)'in en büyük kızı Zeyneb de bu yıl içinde Medine'ye hicret etmiştir.⁽¹⁹⁰⁾

⁽¹⁹⁰⁾ İbn Hişâm, 2/306-308

III-HİCRETİN ÜÇÜNCÜ YILI (624-625 M.)

1- Uhud Savaşı (11 Şevval 3 H./27 Mart 625 M.)

*“Gevşemeyin, üzülmeyin, eğer
inanmışsanız üstün gelecek sizsiniz.*

(Âl-i İmrân Sûresi, 139)

a) Savaşın Sebebi

Bedir Savaşında Mekke müşriklerinden 70 kişi ölmüştü. Bunlar arasında **Ebû Cehil, Ukbe, Utbe, İeybe, Ümeyye, Âs b. Hiâm** gibi Kureyş'in önde gelen simâları vardı. Bu yüzden Mekkeliler Bedir yenilgisini unutamıyorlar, intikam ateşiyile yanıyorlardı.

Bedir'de, babalarını, kardeşlerini, oğullarını ve diğer yakınlarını kaybedenler. Mekke reisi **Ebû Süfyân**'a başvurdular. **Dâru'n-Nedve**'de toplanarak, Şam kervanının kazancı ile bir ordu toplayıp Medine'yi basmağa ve Müslümanlardan öç almağa karar verdiler.⁽¹⁹¹⁾

Mekke dışındaki müşrik Arap kabîlelerine, şâirler, hatipler gönderdiler. Bunlar, Bedir'de öldürülenler için, şiirler, mersiyele söyleyerek halkı heyecâna getirdiler. 50 bin altın olan kervan kazancının yarısı ile Mekke dışındaki müşrik kabîlelerden 2000 asker topladılar. Mekke'den katılanlarla, 700'ü zırhlı, 200'ü atlı olmak üzere, Ebû Süfyân'ın komutasında 3000 kişilik mükemmel bir ordu ile Medine üzerine yürüdüler. Orduda ayrıca 300 deve, şarab tulumları, şarkıcı ve rakkase kadınlar vardı. Bunlardan Başka, başta Ebû Süfyân'ın karısı Hind olmak üzere Kureyş ileri gelenlerinden 14 tane evli kadın da kocaları ile birlikte bulunuyorlardı.

⁽¹⁹¹⁾ İbnü'l-Esîr, 2/148-149

b) Abbâs'ın Mektubu

Rasûlullah (s.a.s.)'in Mekke'deki amcası Abbâs, Bedir'de esir düştükten sonra Müslüman olmuş, fakat Müslümanlığını gizlemişti. Bedir'de çok zarar gördüğünü bahâne ederek, bu orduya katılmadı. Özel haberciyle bir mektup göndererek, durumdan Rasûlullah (s.a.s.)'i haberdar etti. Gönderilen keşif kolları da, Kureyş ordusunun Medine'ye yaklaştığını haber verdiler.

Vahiy gelmeyen konularda, karar vermeden önce Rasûlullah (s.a.s.) ashâbla istişâre ederdi. Muhâcirleri ve ensârı toplayarak:

-Düşmanı Medine dışında mı karşılayalım, yoksa şehir içinde savunma tedbirleri mi alalım? diye istişârede bulundu.

Peygamber Efendimiz, bir gece önce rüyâsında, kılıcında bir gedik açıldığını, yanında bir sığırın boğazlandığını ve mübârek elini zırhı içinde muhâfaza ettiğini görmüştü. Kılıcında açılan gediği, ehl-i beytinden birinin şehid olması; sığırın boğazlanmasını, ashâbından bazılarının şehit düşmeleri; zırhı da Medine ile tâbir etmiş, bu yüzden Medine dışına çıkılmayarak, şehirde savunma yapılmasını uygun görmüştü. ⁽¹⁹²⁾ Hz. Ebû Bekir, Sa'd b. Muâz gibi ashâbın büyükleriyle münâfıkların başı Übeyy oğlu Abdullah da bu görüşteydiler. Fakat ashâbın çoğunluğu, bilhassa Bedir savaşı'nda bulunmamış olan genç Müslümanlarla Hz. Hamza:

- Biz böyle bir günü beklemekteydik, düşmanla Medine dışında savaşalım, diye isrâr ettiler.⁽¹⁹³⁾ Rasûlullah (s.a.s.) çoğunluğun arzusuna uyarak, birbiri üzerine iki zırh giyip, miğferini başına geçirerek hâne-i saâdetinden çıktı. Medine dışında savaşılmamasını isteyenler, Peygamber Efendimizin arzusuna

⁽¹⁹²⁾ İbn Hişâm, 3/66-67; İbnü'l-Esir, 2/150; Zâdü'l-Meâd, 2/232

⁽¹⁹³⁾ İbn Hişâm, 3/67

aykırı davranmakla hata ettiklerini anlayarak fikirlerinden caydılar. Fakat Rasûlullah (s.a.s.):

c) Peygamber Zırhını Giydikten Sonra

- *“Bir peygamber zırhını giydikten sonra, savaşmadan onu çıkarmaz.”*⁽¹⁹⁴⁾ Eğer sabreder, görevinizi tam yaparsanız, Allah’ın yardımıyla zafer bizimdir, dedi.

Kureyş ordusu, Medine’nin 5 km. kadar kuzeyindeki Uhud dağı eteklerinde karargâhını kurmuştu. Rasûlullah (s.a.s.) **Abdullah b. Ümmi Mektûm’u** Medine’de vekil bırakarak, 1000 kişilik kuvvetle, cuma namazından sonra Medine’den çıktı. O gün Uhud’a kadar ilerlemeyip geceyi “**eyheyn**” denilen yerde geçirdi. Sabahleyin şafakla beraber Uhud’a vardı, savaş için en elverişli yeri seçti.

Yolda **Übeyy oğlu Abdullah**, *“Muhammed (s.a.s.) bizim gibi yaşlı ve tecrübelileri dinlemedi, çocukların sözüne uydu. Ben meydan savaşını uygun görmemiştim...”* bahânesiyle, kendisine bağlı 300 münâfıkla, ordudan ayrıldı. Böylece Müslümanların sayısı 700’e düştü.

d) Rasûlullah (s.a.s.)’in Savaş Düzeni

Peygamber Efendimiz, ordusunun arkasını Uhud Dağı’na vererek Medine’ye karşı saf yaptı. Solundaki **Ayeyn tepesi’ne** “**Cübeyr oğlu Abdullah**” komutasında 50 okçu yerleştirdi.

-*Galip de gelsek mağlup da olsak, benden emir gelmedikçe yerinizden ayrılmayacaksınız, Şu vâdiden, düşman atlıları arkamıza dolaşıp bizi kuşatabilirler. Oklarınızla onları buradan geçirmeyin, çünkü at, oku yeyince ilerleyemez,* dedi.⁽¹⁹⁵⁾

⁽¹⁹⁴⁾ Zâdü’l-Meâd, 2/231; İbnü’l-Esîr, a.g.e., 2/150

⁽¹⁹⁵⁾ Bkz. el-Buhârî, 4/26 ve 5/29; Tecrid Tercemesi, 8/457 (Hadis No: 1269); İbnü’l-Esîr, a.g.e., 2/152

Müslümanların karşısında savaş durumu alan müşrik ordusu, sayıca Müslümanların 4 katından daha fazlaydı. Üstelik bunlardan 700'ü zırhlı, 200'ü atlıydı. Müslümanların ise 100 zırhlı ve sadece 2 atları vardı. Sağ koluna **Ukâle**, sol koluna ise **Ebû Mesleme** memûr edilmişti. Rasûlullah (s.a.s.) ise ortada bulunuyordu.

Ebû Süfyân komutasındaki 3000 kişilik müşrik ordusunun sağ kanadına **Velid oğlu Hâlid**, sol kanadına **Ebû Cehil'in oğlu ikrim**e, süvârilere **Ümeyye oğlu Safvân**, okçulara ise **Rabîa oğlu Abdullah** komuta ediyordu.

Kureyşli kadınlar, Bedir'de ölenler için mersiyeler okuyorlar, defler çalıp şarkılar söyleyerek askerler arasında dolaşıyorlar, onları savaşa teşvik ediyorlardı.

Savaş, o devrin âdeti üzerine mübâreze ile (meydanda teke tek çarpışma ile) başladı. Kureyş'in bayrağını taşıyan Abdüddâr oğullarından ortaya çıkan 9 kişi birer birer Müslümanlar tarafından öldürüldü.

Rasûlullah (s.a.s.) elindeki kılıcı göstererek:

-Hakkını ödemek şartıyla bu kılıcı kim ister? diye sordu. Ensârdan Ebû Dücâne:

-Bunun hakkı nedir, Ya Rasûlallah? diye sordu. Rasûlullah (s.a.s.):

-Eğilip bükülünceye kadar düşmanla savaşmak, diye cevap verdi.

Ebû Dücâne bu şartla aldığı kılıçla düşman üzerine saldırdı, müşrik safları arasına girdi.⁽¹⁹⁶⁾ Hamza, Ali, Sa'd b. Ebî Vakkâs, Ebû Dücâne gibi kahramanların hücûmlarıyla savaşın ilk anında 20'den fazla ölü veren Kureyş, bozguna uğramış, sağ ve sol kanat geri çekilmiş, def çalarak Kureyşlileri savaşa teşvik

⁽¹⁹⁶⁾ Riyâzû's-Salihîn Tercemesi, 1/128, (Hadis No: 91); İbnü'l-Esir, 2/152

eden kadınlar, feryadlar kopararak yüksek tepelere kaçmışlardı. İman kuvveti karşısında sayı ve malzeme üstünlüğü işe yaramamış, müşrikler kaçmağa başlamışlardı.

e) Okçular Yerlerini Terkedince

Böylece ilk safhada müslümanlar savaşı kazandılar. Fakat kaçan düşmanı sonuna kadar tâkib etmeden, savaş alanına dağılarak, ganimet (düşmandan kalan malları) toplamağa koyuldular. Elleri geçen fırsatı yeterince değerlendiremediler. Ayneyn tepesinden durumu seyreden okçular da birbirlerine:

-Burada ne bekliyoruz, savaş bitti, zafer kazanıldı, biz de gidip ganimet toplayalım, dediler.⁽¹⁹⁷⁾ **Abdullah b. Cübeyr:**

-Arkadaşlar, Rasûlullah (s.a.s.)'in emrini unuttunuz mu? O'ndan emir almadıkca yerimizden ayrılmayacağız... diye ısrâr ettiyse de dinlemediler.⁽¹⁹⁸⁾ Abdullah'ın yanında sadece 8 okçu kaldı.

Düşmanın sağ kanat komutanı **Hâlid b. Velîd**, Rasûlullah (s.a.s.)'in okçularla koruduğu **Ayneyn** vâdisinden geçerken Müslümanları arkadan kuşatmayı denemiş, okçular bu geçidi bekledikleri için başaramamıştı. Okçuların buradan ayrıldığını görünce, emrindeki süvârilerle hücumla geçti. Cübeyr oğlu Abdullah ile 8 sâdik arkadaşını şehit edip, ganimet toplamakla meşgul Müslüman ordusunu arkadan çevirdi. Müşrikler, geri dönüp yeniden hücumla geçtiler. Tepelere çekilen kadınlar da def çalarak aşağıya indiler. Müslümanlar, önden ve arkadan iki hücumun arasında şaşırıp kaldılar. Savaşı kazanmışken kaybetmeğe başladılar. Birbirlerinden ayrılmış ve dağılmış bir durumda oldukları için, canlarını kurtarma sevdâsına düştüler.⁽¹⁹⁹⁾

⁽¹⁹⁷⁾ Bkz. Âl-i İmrân Sûresi, 152

⁽¹⁹⁸⁾ el-Buhârî, 4/26-27 ve 5/29-30; Tecrid Tercemesi, 8/457-460 (Hadis No: 1269)

⁽¹⁹⁹⁾ İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/154

f) Hz. Hamza'nın Şehid Düşmesi

Bedir Savaşı'nda babası Utbe, kardeşi Velid ve amcası Şeybe'yi kaybetmiş olan **Ebû Süfyân'ın karısı Hind**, babasını öldüren **Hamza**'dan öç almak istiyordu. Hamza'nın karşısında kimse durmadığı için, **Cübeyr b. Mut'im**'in kölesi ve iyi bir nişancı (atıcı) olan **Habeşli Vahşi**'ye Hamza'yı öldürdüğü takdirde, büyük menfaatler vâdetmiş, efendisi Cübeyr de âzâd etmeğe söz vermişti.

Vahşi, Hamza'nın karşısına çıkmaya cesâret edemedi. Bir taşın arkasına gizlenip, Hamza'nın önünden geçmesini bekledi. Hamza ise savaş alanında durmadan sağa sola koşuyor, elinde kılıç önüne gelen müşrikleri tepeliyordu. O gün tam 8 müşrik öldürmüştü. Bunlardan **Abdu'l-Uzza oğlu-Sibah**'ı öldürdüğü sırada, Vahşi'nin tam önünde bulunuyordu. Vahşi fırsatı kaçırmadı. Habeşlilerin çok iyi kullandığı harbesini (kısa mızrağını) gizlendiği yerden fırlattı; kahraman Hamza'yı kasığından vurarak şehit etti.⁽²⁰⁰⁾ Hamza'nın ölümünü duyan Hind, koşarak geldi. Karnını yarıp, ciğerini çıkararak dişledi, fakat yutamadı. Vahşi'yi mükâfatlandırdı ve kölelikten kurtardı.

Savaşın en şiddetli anında Hz. Hamza'nın şehit düşmesi, Müslümanlar için büyük kayıp oldu. Esâsen, ansızın önden ve arkadan uğradıkları hücum sebebiyle ne yapacaklarını şaşırılmışlar, bir çok şehid vererek, şuraya buraya dağılmışlardı. Bir ara, Rasûlullah (s.a.s.)'in etrafında sâdece, ikisi muhâcirlerden, yedisi ensârdan olmak üzere 9 kişi kalmış, bunlar da birer birer şehid düşmüşlerdi.⁽²⁰¹⁾

g) Rasûlullah (s.a.s.)'in Öldüğü Âyiası

ibni Kamie el-Leysi adlı bir müşrik, Hz. Peygamber (s.a.s.)'e benzeterek, İslâm ordusunun sancaktarı **Mus'ab b.**

⁽²⁰⁰⁾ el-Buhârî, 5/36,37; Tecrid Tercemesi, 10/216-221 (Hadis No: 1585); İbn Hişâm, 3/75

⁽²⁰¹⁾ Müslim, 3/1415, (Hadis No: 1789)

Umeyr'i şehit etmiş ve *Muhammed (s.a.s.)'i öldürdüm*, diye ilân etmişti.⁽²⁰²⁾ Bu şâyia üzerine İslâm ordusunda panik başladı. Rasûlullah (s.a.s.):

-*Ey Allah'ın kulları, bana geliniz,etrafımda toplanınız*, diye sesleniyor, fakat kimse O'nu duymuyordu.

Müslümanlar birbirinden habersiz üç fırka olmuşlardı.

1) Rasûlullah şehid olduysa, Allah bâkidir. O'nun yolunda biz de şehit oluruz, diyerek savaşa devâm edenler. Enes b. Nadr (Enes b. Mâlik'in amcası) bunlardandı.Yetmişten fazla yara aldıktan sonra şehid düşmüştür.

2) Rasûlullah (s.a.s.)'in etrâfını çevirip, vücûdlarıyla O'na siper olan, O'nu düşman saldırısına karşı koruyanlar. Bunlar "14" kişi kadardı. Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Ali, Abdurrahman b. Avf, Talha, Zübeyr, Sa'd b. Ebî Vakkas, Ebû Dücâne bunlardandır.

3) Rasûlullah şehid olduktan sonra, burada durmanın manası yok, diyerek, savaş alanından ayrılanlar.⁽²⁰³⁾ Bunlardan bir kısmı dağlara çekilmişler, bazıları ise Medine'ye dönmüşlerdi.

Müslümanların bu dağınık durumlarından yararlanan müşrikler, Rasûlullah (s.a.s.)'in yanına kadar sokuldular. Atılan bir taşla Peygamber Efendimizin dudağı yarıldı, dişi kırıldı ve İbni Kamie'nin kılıç darbesiyle yere yıkıldı. Zırhından kopan iki halka yanağına battığından yüzünden de yaralandı.⁽²⁰⁴⁾

Ashâb-ı kirâm, savaş alanında Rasûlullah (s.a.s.)'i bir türlü bulamıyordu. Halbuki, Rasûlullah (s.a.s.) bulunduğu yerden

⁽²⁰²⁾ İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/155; İbn Hişâm, 3/77

⁽²⁰³⁾ "Muhammed ancak bir peygamberdir. O'ndan önce de bir çok peygamberler gelip geçti. Şâyet o ölseydi veya öldürülseydi, siz topuklarınız üzerinde gerisin geriye mi dönecektiniz?..." (Â-i İmran Sûresi, 144)

⁽²⁰⁴⁾ el-Buhârî, 5/35; Müslim, 3/ 1416 (Hadis No: 1790); İbn Hişâm, 3/84; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/154; Zâdü'l-Meâd, 2/234

hiç ayrılmamıştı. Nihâyet Hz. Peygamber Efendimizi Ka'b b. Mâlik gördü ve:

-Ey mü'minler, Rasûlullah (s.a.s.) burada, diye haykırdı. Ka'b'ın sesini duyan Müslümanlar, hemen Rasûlullah (s.a.s.)'in etrâfında toplanarak, müşriklerin saldırılarını durdurdular.⁽²⁰⁵⁾

h) Ebû Süfyân'la Hz.Ömer Arasında Geçen Muhâvere

Müşriklerin saldırıları yavaşlayınca, Peygamber Efendimiz etrâfında toplanmış olan Müslümanlarla Uhud Dağı tepelerinden birine çekildi. Müslümanların bir tepede toplandığını gören Ebû Süfyân da, onların karşısında başka bir tepeyi işgal etti. Ebû Süfyân, Peygamberimizin sağ olup olmadığını kesinlikle öğrenemediğinden merak içindeydi. Bu sebeple yüksek sesle üç defa:

-İçinizde Muhammed (s.a.s.) var mı? Ebû Bekir varmı? Ömer var mı? diye seslendi. Rasûlullah (s.a.s.) cevap verilmemesini emretmişti. Kimseden ses çıkmayınca, müşriklere dönerek:

-"Görüyorsunuz, hepsi de ölmüş. Artık iş bitmiştir, diye söylendi. Hz. Ömer dayanamadı.

-"Yalan söylüyorsun ey Allah düşmanı, sorduklarının hepsi sağ, hepside burada, diye cevap verdi. Ebû Süfyân:

-Savaşta üstünlük nöbetledir, bugün biz Bedir'in öcünü aldık, üstünlük bizde... diye gururlandı. Ömer:

-Bizden ölenler Cennet'de, sizinkiler ise Cehennem'de diye cevâp verdi.

-Ya Ömer, Allah aşkına gerçeği söyle. Biz Muhammed (s.a.s.)'i öldürdük mü?

-Rasûlullah (s.a.s.) sağ ve senin bu sözlerini de işitiyor.

⁽²⁰⁵⁾ İbnü'l-Esîr, 2/157; İbn Hişâm, 3/88; Zâdü'l-Meâd, 2/235

-Ya Ömer, ben senin sözlerine İbni Kamie'nin sözünden daha çok inanırım. Ölülerinize yapılan fenâlıkları ben emretmedim⁽²⁰⁶⁾, fakat çirkin de görmedim. Gelecek yıl Bedir'de buluşalım, dedi. Hz. Ömer de:

-*"İnşallah*, diye cevap verdi.⁽²⁰⁷⁾ Hz. Ömer'le Ebû Süfyân arasında yapılan bu konuşmadan sonra, müşrikler Uhud'dan ayrıldılar. Onlar, Hz. Muhammed (s.a.s.)'i öldürmek, Medine'yi basıp müslümanları imhâ etmek, müslümanlığı ortadan kaldırmak için Mekke'den gelmişlerdi. Fakat Allah kalblerine korku saldı. Üstünlük kendilerinde olduğu ve Rasûlullah (s.a.s.)'in de sağ bulunduğunu öğrendikleri halde, savaşa devam etmeğe cesâret edemediler. Tek bir esir bile alamadan, geri döndüler.

I) Uhud Savaşı'ndan Üç Safha

Uhud Savaşı'nda üç safha yaşandı:

İlk safhada Müslümanlar üstün geldiler, 20'den çok düşman öldürerek, müşrikleri bozguna uğrattılar.

İkinci safhada, kaçan müşrikleri kovalamayı bırakıp, kesin sonuç almadan ganimet toplamaya koyulmaları ve Rasûlullah (s.a.s.)'in yerlerinden ayrılmamalarını emrettiği okçu birliğinin görevlerini terketmeleri yüzünden, Müslümanlar 70 şehit vererek mağlup duruma düştüler.

Üçüncü safhada ise, dağılmış olan Müslümanlar, Rasûlullah (s.a.s.)'in etrâfında toplanıp, karşı hücumla geçerek, düşman hücumunu durdurdular.

Müşriklerin Uhud'dan ayrılmasından sonra Rasûlullah (s.a.s.) şehitleri yıkanmadan, kanlı elbiseleriyle, ikişer üçer

⁽²⁰⁶⁾ Kureyşli kadınlar savaş alanının tenhâliğinden yararlanarak, Bedir'de öldürülen yakınlarının öçlerini almak için şehitlerin kulak ve burunlarını kesmişler, karınlarını yararak ciğerlerini çıkarmışlardı.

⁽²⁰⁷⁾ Bkz. el-Buhârî, 4/26 ve 5/30; Tecrid Tercemesi, 8/457 (Hadis No: 1269) Zâdü'l-Meâd, 2/236-238

defnettirdi.⁽²⁰⁸⁾ Cenâze namazlarını ise, bu târihten 8 sene sonra kıldı.⁽²⁰⁹⁾

2- Hamrâü'l-Esed Gazvesi

Müşrikler, elde ettikleri üstünlükten yararlanıp Müslümanları imhâ etmeden savaş alanından ayrıldıklarına pişmân oldular. Aralarında, geri dönüp Medine'yi basmayı konuştular. Rasûlullah (s.a.s.) bu durumdan haberdar olunca, Medineye dönüşünden bir gün sonra, Uhud Savaşı'na katılmış olan ashâbını toplayarak Medine'den 16 km. kadar uzakta "Hamrâ'ü'l-Esed" denilen yere kadar müşrikleri takibetti. Gece olunca, burada 500 kadar ateş yaktırdı. Müşrikler, takib edildiklerini öğrenince, korktular; Medine'yi basma düşüncesinden vazgeçerek, süratle Mekke'ye döndüler.^(210/1)

3- Hicretin Üçüncü Yılında Diğler Olaylar

a) Rasûlullah (s.a.s.)'in Hz. Hafsa ve Huzeyme Kızı Zeyneb'le Evlenmesi.

Hz. Ömer'in kızı Hafsa'nın ilk eşi Huneys b. Huzâfe, Kureyş ileri gelenlerinden ve Habeşistan'a hicret eden ilk Müslümanlardandı. Sonra Medine'ye hicret etmiş, Bedir ve Uhud Savaşlarına katılmıştı. Uhud Savaşında aldığı bir yaradan, Medine'de vefât etti.

Hz. Ömer, Rasûlullah (s.a.s.) ile kızı Hafsa'nın evlenmesini şöyle anlatmıştır:

-Hafsa dul kalınca, Osman'a onunla evlenmesini teklif ettim. Hele bir düşüneyim, diye cevap verdi. Sonra kaşılaştığımızda, şu sırada evlenmeyi uygun görmüyorum, dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir'e istersen Hafsa'yı sana vereyim, dedim. Ebû

⁽²⁰⁸⁾ İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/162; Zâdü'l-Meâd, 2/246

⁽²⁰⁹⁾ el-Buhârî, 2/94; Tecrid Tercemesi, 4/655 (Hadis No: 661)

^(210/1) İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/164

Bekir sustu. Müsbet veya menfi cevap vermedi. Ebû Bekir'in susmasına Osman'ın teklifimi geri çevirmesinden daha çok üzüldüm. Keyfiyeti Rasûlullah (s.a.s.)'e arz edince:

-Üzülme yâ Ömer, Hafsa'yı Osman'dan hayırlısı alacak; Osman da Hafsa'dan daha iyisi ile evlenecek^(210/2), buyurarak, Hafsa'nın izdivâcına tâlip oldu; Osman'ı da kızı Ümmü Gülsüm'le evlendirdi. Sonra Ebû Bekir bana rastladığında:

-Sanıyorum, Hafsa'yı bana teklif ettiğinde cevap vermediğime gücenmiştin. Ben Hafsa'yı Rasûlullah(s.a.s.)'in alacağını biliyordum. (Bana bunu söylemişti.) Rasûlullah (s.a.s.)'in sırrını ifşâ etmeyi uygun bulmadağım için sana cevap vermedim. Eğer böyle olmasaydı, teklifini kabûl ederdim, dedi.⁽²¹¹⁾

Rasûlullah (s.a.s.) Hz. Hafsa ile evlenerek, hem en yakın arkadaşlarından Hz. Ömer'in üzüntüsünü giderdi, hem de Hz. Ebû Bekir gibi Hz. Ömer'i de akrabalık bağı ile kendisine bağlamış oldu. (Şaban 3 H / Ocak 625 M)

Hilâloğullarından Huzeyme kızı Zeyneb, ilk kocasından ayrılmış; Rasûlullah (s.a.s.)'in halasının oğlu olan ikinci kocası Caşoğlu Abdullah ise, Uhud Savaşı'nda şehid düşmüştü. Zeyneb genç ve güzel değildi, orta yaşlı ve merhametli bir hanımdı. Fakirleri, yoksulları, kimsesizleri gözettiği için, kendisine "**Ümmü'l-mesâkin**" ünvanı verilmişti.

Eşinin şehit düşmesiyle himayeye muhtaç kalan bu şefkatli hanımı Rasûlullah (s.a.s.) nikâhladı. Fakat Zeyneb çok yaşamadı, evlenmesinden üç ay kadar sonra vefât etti.

Rasûlullah (s.a.s.)'in torunu Hz. Hasan da bu yıl Ramazan ortalarında doğmuştur.⁽²¹²⁾

^(210/2) İbn Sa'd, Tabakat, 8/82-83; İbn Hacer, el-İsâbe, 8/51, Kahire, 1972; İbn Abdî'l-Berr el-İstîab, 4/1811, Kahire, 1960

⁽²¹¹⁾ el-Buhârî, 6/130; Tecrid Tercemesi, 10/166 (Hadis No: 1571) ve 11/338- 339 (1803 No. lu hadisin izâhı); Riyâzû's-sâlihîn, 2/98 (Hadis No: 689)

⁽²¹²⁾ İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/166

b) Rasûlullah (s.a.s.)'in Kızı Ümmü Gülsüm'ün Hz. Osmanla Evlenmesi

Hz. Osman, Rasûlullah (s.a.s.)'in ikinci kızı Rukiyye ile evliydi. Rukiyye, Bedir Savaşı esnâsında vefât etmişti. Bir yıl sonra, Rasûlullah (s.a.s.) Hz. Osman'ı üçüncü kızı Ümmü Gülsüm'le evlendirdi. Rasûlullah (s.a.s.)'in iki kızı ile evlenmiş olduğu için Hz. Osman'a “**Zi'n-nûreyn**” (iki nûr sâhibi) denilmiştir.

IV-HİCRETİN DÖRDÜNCÜ YILI (625-626 M.)

1- Raci' Olayı (Safer 4 H./ Temmuz 625 m.)

Uhud savaşı'ndan sonra müşriklerin cesâretleri arttığı için Medine'de Müslümanların güvenliği geniş ölçüde sarsıldı. Rasûlullah (s.a.s.) bir taraftan gerekli savunma tedbirleri alıyor, bir taraftan da İslâm'ı yaymak için her fırsattan yararlanmağa çalışıyordu. Müslümanlığı kabûl edip, dinin hükümlerini ve Kur'an-ı Kerim'i öğrenmek isteyen kabîlelere mürşitler gönderiyordu.

Adal ve Kare kabîlelerinden bir hey'et, Rasûlullah (s.a.s.)'e başvurarak, kabîlelerine Müslümanlığı ve Kur'an-ı Kerim'i öğretecek mürşidler gönderilmesini istediler. Rasûlullah (s.a.s.) bunlara **Sâbit oğlu Âsım** başkanlığında, 10 kişi gönderdi. Yolda, Usfan ile Mekke arasında Raci' suyu yakınlarında **Hüzeyl kabîlesi**'nden 100 kişilik bir çetenin hücûmuna uğradılar. Mürşitlerden 8'i çarpışarak şehid oldu, 2'si teslim oldu. **Zeyd b. Desine** ve **Hubeyb b. Adiy** adlarındaki bu iki zâtı Hüzeyl'liler Mekke'ye götürüp sattılar.⁽²¹³⁾

Zeyd'i, Bedir Savaşı'nda öldürülen babası **Ümeyye**'nin öcünü almak için, **Ümeyye oğlu Safvan** satın almış, öldürülmesini seyretmek üzere bütün Mekke ileri gelenlerini dâvet etmişti. **Ebû Süfyân** Zeyd'e yaklaşarak:

-Doğru söyle, hayâtının kurtarılması için, senin yerine Muhammed (s.a.s.)'in öldürülmesini istemez miydin? demişti.

Zeyd hiç tereddüt göstermeden:

-Asla, Rasûlullah (s.a.s.)'in hayâtı yanında, benim hayâtım hiçtir. Benim kurtulmam için değil O'nun öldürülmesini,

⁽²¹³⁾ Bkz-el-Buhârî, 5/40; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/167

Medine’de ayağına bir diken batmasını bile istemem, diye cevap verdi. Bu kuvvetli iman karşısında Ebû Süfyân:

-Gerçek şu ki,hiç kimse, arkadaşları tarafından Muhammed (s.a.s.) kadar sevilmemiştir, demekten kendini alamadı.

Hubeyb, Uhud Savaşı’nda **Âmir oğlu Hâris**’i öldürmüştü. Babasının intikamını almak üzere onu da Haris’in kızı satın almıştı. Hubeyb öldürüldüğü esnâda hiç metânetini kaybetmedi. İzin alarak, 2 rek’at namaz kıldı. *Ölümden korktu da uzattı, demeyesiniz diye kısa kestim, dedi.*⁽²¹⁴⁾ O zamandan beri idâm edilen müslümanların, infâzdan önce namaz kılmaları âdet olmuştur.⁽²¹⁵⁾

Dininden dönersen, serbest bırakacağız, dedikleri zaman:

-Benim için, Müslüman olarak öldürülmek, dinimden dönmekten daha hayırlıdır, diye cevap verdi. Müşrikler tarafından bir direğe asılarak şehid edildi.

Olay. Medine’de duyulunca, Rasûlullah (s.a.s.) ve Müslümanlar son derece üzdüler. Medine’li Şâir Hassân, Zeyd ve Hubeyb için mersiyeler yazdı. Rasûlullah (s.a.s.)’de:

-”Allah lâıyk oldukları cezâyı versin” diyerek, cânileri Allah’a havâle etti.

2- Meûne Kuyusu Fâciası (Safer 4 H./ Temmuz 625 M.)

Necid Şeyhi **Ebû Berâ Mâlik oğlu Âmir**, Medine’ye gelerek Rasûlullah (s.a.s.)’e:

-Eğer Necid Bölgesine bir irşât hey’eti gönderirseniz, büyük bir kısmının Müslüman olacağını ümid ediyorum, dedi. Rasûlullah (s.a.s.):

Necid Bölgesi halkına güvenemiyorum, diye cevap verdi. Ebû Berâ, mürşitlerin hayatı için kabîlesi adına kesin teminât

⁽²¹⁴⁾ Bkz. el-Buhârî, 5/41

⁽²¹⁵⁾ İbn’ül-Esîr, a.g.e., 2/168; Tafsilât için bkz. Riyâzü’s-Salih’in, 3/97-101, (Hadis No: 1538)

verdiğinden, Rasûlullah (s.a.s) Ebû Berâ'nın kardeşinin oğlu **Âmir b. Tufeyl**'e bir mektup yazdırarak, **Münzir b. Amr**'ın başkanlığında 70 kişilik bir hey'eti Necid Bölgesine gönderdi. Bunların hepsi de Suffe ashâbındandı. Kafile Medine'den 4 konak uzaklıkta **Meûne Kuyusu (Bi'r-i Meûne)** denilen yere varınca, içlerinden **Harâm b. Milhân** ile Rasûlullah (s.a.s.)'in mektubunu Âmir b. Tufeyl'e gönderdiler. Âmir mektubu bile okumadan Harâm'ı şehid etti. Hey'etin tamamını öldürmek üzere kabîlesini (Âmiroğulların'ı) teşvik ettiyse de onlar "*Biz Ebû Berâ'nın emân ve sözünü ayaklar altına alamayız*", diyerek ona uymadılar. Âmir b. Tufeyl **Süleym Kabilesi**'ne mensûp **Usayye, Rı'l, Zekvân** ve **Lihyânoğulları** ile Harâm b. Milhân'ın dönmesini beklemekte olan mürşitler üzerine hücum etti. Hepsi şehid oldu. İçlerinden yalnızca **Ka'b b. Zeyd** yaralı olarak kurtulmuştu. O da Hendek Savaşı'nda şehid oldu.

Rasûlullah (s.a.s.)'i, Cibrîl bu fâciadan haberdar etti. *Seriyedeki bütün ashâbın Rablarına kavuştular, Allah onlardan râzı oldu...* diye bildirdi. Rasûlullah (s.a.s.) bu fâciadan son derece elem duydu. Tam 40 sabah Rı'l, Zekvân, Usayye ve Lihyanoğulları için bedduâ etti.⁽²¹⁶⁾

Amr b. Ümeyye ise, olay esnâsında develeri otlatmakla görevli olduğu için esir düşmüş, sonra kurtulmuştu. Medine'ye dönerken, iki Necidliye rastladı. Şehid edilen arkadaşlarının öcünü almak için bunları uyurken öldürdü. Halbuki bunlar, müslümanların himâyesinde olan Âmir oğullarındandı. Bu sebeple bunların âilelerine diyetleri (kan bedelleri) ödendi.

3- Nadîroğulları Gazvesi (Rabiulevvel 4 H./Ağustos 625 M.)

Benî Nadîr Yahûdîleri Medine'ye iki saatlik bir mesâfede oturuyorlardı. Aralarındaki anlaşma gereğince, Müslümanların ödedikleri diyete, Yahudî kabîlelerinin de katılması gerekiyordu. Âmir oğullarından, Amr b. Ümeyye'nin yanlışlıkla

⁽²¹⁶⁾ el-Buhârî, 3/204 ve 5/41-42; Tecrid Tercemesi, 8/305, (Hadis No : 1183)

öldürdüğü iki kişinin diyeti ödenecekti. Rasûlullah (s.a.s.) yanına ashâbından 10 kişi alarak, diyetten paylarına düşeni istemek üzere Nadîroğulları yurduna gitti. **Yahûdiler, Rasûlullah (s.a.s.)'in teklifini kabul etmiş göründüler, fakat ayaklarına kadar gelişini fırsat sayarak, Rasûlullah (s.a.s.)'e sû-i kast yapmayı planladılar.**

Bir evin gölgesinde oturmakta olan Hz. Peygamber (s.a.s.)'in üzerine, evin saçından bırakacakları büyük bir tailla O'nu öldürmek istediler.⁽²¹⁷⁾

Genâb-ı Hakk, peygamberini Yahûdilerin hazırlığından haberdar etti. Rasûlullah (s.a.s.) oradan ayrılıp Medine'ye döndü. Yahûdilerin tuzağını ashâbına bildirdi. Bu davranışlarıyla Nadîroğulları anlaşmayı bozmuşlardı. Rasûlullah (s.a.s.), Muhammed b. Mesleme'yi bunlara göndererek 10 gün içinde Medine'yi terk etmelerini, 10 günden sonra kim kalırsa boynunu vuracağını kendilerine bildirdi. Yahûdiler yol hazırlığına başladılar. Fakat, münafıkların başı Übeyyoğlu Abdullah:

-”Medine'den çıkmayın, biz size yardım ederiz, Kurayzoğulları da yardım edecek, diye gizlice haber gönderdi.⁽²¹⁸⁾ Bu sebeple Nadîroğulları yol hazırlığından vazgeçip kendilerini savunmaya karar verdiler.

Rasûlullah (s.a.s.) Rabiulevvel'de Nadîroğulları yurdunu kuşattı. Nadîroğulları bir yıllık yiyeceklerini depo ettikleri kalerinin sağlamlığına güveniyorlardı.⁽²¹⁹⁾ Kuşatma, 15-20 gün sürdü. Savaş sokaktan sokağa, evden eve atlayarak devâm etti. Rasûlullah (s.a.s.) Yahûdilere siper olan, savaşı zorlaştıran hurma ağaçlarını kestirdi.⁽²²⁰⁾

⁽²¹⁷⁾ İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/173

⁽²¹⁸⁾ Bkz. el-Haşr Sûresi, 11

⁽²¹⁹⁾ Bkz. el-Haşr Sûresi, 2

⁽²²⁰⁾ Bkz. el-Haşr Sûresi, 5; el-Buhârî, 5/ 23; Tecrid Tercemesi, 10/175 (Hadis No: 1576)

Nadîroğulları, münâfıklardan da, Kurayzaoğullarından da beklemedikleri yardımı görmediler. Muhâsaranın kaldırılması için emân dilediler. Berâberlerinde götürbildikleri kadar mal ile Medine'den çıkmalarına izin verildi. 600 deve yükü eşya ile Medine'den ayrıldılar. Bir kısmı Şam'a, bir kısmı Filistin'e göç etti. Selâm, Kinâne ve Huyey isimdeki reisleri ise Hayber'e sığındılar. Üzüntülerini belli etmemek için, şarkılar söyleyip, defler çalarak Medine'den ayrıldılar. Bunlar daha sonra Hendek Savaşı'nı hazırladılar.

50 zırh, 50 miğfer, 340 kılıç ve diğer bazı mallar ganimet olarak Müslümanlara kaldı. Rasûlullah (s.a.s.) bu ganimetleri muhâcirlere ve yoksullara dağıttı.⁽²²¹⁾

Uhud Savaşı'ndan sonra Müslümanların itibârı sarsılmıştı. Nadîroğulları'nın Medine'den çıkarılmasıyla, Medine civârındaki müşrik kabîleleri arasında Rasûlullah (s.a.s.)'in nüfûzu tekrar kuvvetlenmiş oldu.

4- Rasûlullah (s.a.s.)'in Hz. Ümmü Seleme ile Evlenmesi

Asıl adı Hind olan Ümmü Seleme, Ebû Ümeyye el-Mahzûmî'nin kızıdır. İlk kocası Ebû Seleme Abdullah b. Abdüleşed, Abdülmüttalib'in kızı Berre'nin oğlu olup, Rasûlullah (s.a.s.)'in halazâdesi idi. Kocasını ile birlikte Habeşistan'a hicret etmiş, ilk çocuğu Seleme orada doğmuştu.

Ümmü Seleme'nin ilk eşi Ebû Seleme, Uhud Savaşı'nda aldığı yara sebebiyle vefât etti. Rasûlullah (s.a.s.) Ebû Seleme'yi çok severdi. Vefâtından sonra dört çocuğu ile kimsesiz ve himâyesiz kalan eşi Ümmü Seleme'yi nikâhlayarak himâyesi altına aldı. Ümmü Seleme, fazilet ve olgunluk yönünden Hz. Aişe'den sonra Ezvâc-ı tâhirâtın en üstünüydü. Ezvâc-ı tâhirât içinde en son vefât eden, Ümmü Seleme olmuştur. Hicretin 59'uncu yılı 84 yaşında vefat etmiş, Baki kabristanına defnedilmiştir.

⁽²²¹⁾ İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/174; Târih-i Din-i İslâm, 3/215

5- içki ve Kumarın Haram Kılınması

Mekke devrinde içki ve kumar yasaklanmış değildi. Müslümanlardan da içki içen ve kumar oynayanlar vardı. Rasûlullah (s.a.s.) bunlara ses çıkarmıyordu. İçki ve kumarın yasaklanması birden bire değil, tedricen olmuştur.

İçki ile ilgili Kur'ân-ı Kerîm'de 4 âyet vardır. Mekke'de inen ilk âyetde:

“Hurma ve üzüm ağaçlarının meyvelerinden içki yapar, güzel bir rızık edirsiniz”, (en-Nahl Sûresi, 67) buyrulmuş, içki yasaklanmamıştır. Medine devrinde Hz Ömer ve Muâz gibi bazı sahâbe:

-Ey Allah'ın Rasûlü, içki hakkında bize yol göster, çünkü şarab akli gideriyor, diye Rasûlullah (s.a.s.)'e baş vurdular: Hicretin 4'üncü yılı Şevvâl ayında:

“Sana içki ve kumarı soruyorlar. De ki: Bunlar da hem büyük günah, hem de insanlara bazı yararlar var, fakat günahları menfaatlerinden daha büyük...” (el-Bakara Sûresi, 219) anlamındaki âyet indi. İçkiyi ilk yasaklayan âyet bu oldu. Fakat bu âyetle içki kesinlikle yasaklanmadığından, *“günahı var”* diye bırakanlar olduğu gibi, *“faydası da var”* diye eskisi gibi içenler de vardı.

Abdurrahman b. Avf'ın verdiği bir ziyâfette dâvetliler içki de içmişlerdi. Akşam namazında cemâte imâm olan zât “el-Kâfirûn Sûresi”ni sarhoşluk sebebiyle yanlış okudu. Âyetlerin anlamları değişti. Bunun üzerine:

“Ey inananlar, ne söylediniz bilecek duruma gelmedikçe, sarhoş iken namaza yaklamayın,” (en-Nisâ Sûresi, 43) anlamındaki âyet indi.

Bir müddet sonra Ensardan **Mâlik oğlu Itbâ'nın** ziyâfesinde dâvetliler sarhoş oldular. **Sa'd b. Ebî Vakkas** bir şiir okuyarak kendi soyunu övdü, ensârı ise yerdî. Ensârdan bir zât da,

sofrada yedikleri devenin çene kemiğini Sa'd'a vurup başını yardı. Sa'd, Hz. Peygamber (s.a.s)'e şikâyetinde bulundu. O zaman:

“Ey inananlar, içki, kumar, tapınılmak için dikilmi tağlar (putlar), fal okları, ancak İeytanın iinden birer pisliktir. Bunlardan uzak durun ki, kurtuluğa eresiniz...” (el-Mâide Sûresi, 90) anlamında inen âyetle içki ve kumar kesinlikle yasaklandı. Rasûlullah (s.a.s) bu yasağı hemen ilân ettirdi. Bütün Müslümanlar içkiyi bıraktılar. Evlerinde, dükkânlarında bulunan bütün içkileri sokaklara döktüler.

Rasûlullah (s.a.s) Efendimiz içkiyle ilgili olarak:

“Sarho edici bütün içkiler haramdır.” (Müslim,3/ 1575-1576; et-Tâc, 3/141).

“Çoğu sarho luk veren içkinin azı da haramdır” buyurmuştur. (İbn Mâce, es-Sünen, 2/124 Hadis No: 3392;et-Tâc 3/142)

“İçki, bütün kötülüklerin anasıdır.” (Keşfü'l Hafâ, 1/382 (Hadis No: 1225, Beyrut 1351) buyurmuştur.

V - HiCRETİN BEĞİNCİ YILI (626-627 M.)

1- Benî Mustalık Gazâsı (Müreyisî' Savağı)

(2 Şabân 5 H./17 Aralık 626 M.)

Mustalikoğulları Huzâa kabilesindedir. Necid bölgesinde, Medine'ye 9 günlük bir yerde yerleşmişlerdi. Müslümanlarla iyi geçiniyorlardı. Fakat, Kureyşlilerin teşvikiyle kabîle reisi **Ebû Dirâr oğlu Hâris** çevrede yaşayan bedevi kabîlelerle birleşerek Medine'ye baskın için hazırlığa başladı. Rasûlullah (s.a.s) durumu öğrenince, Medine'de **Zeyd b. Hârise**'yi kaymakam bıraktı. 30'u atlı, 1000 kişilik bir kuvvetle Benî Mustalık üzerine yürüdü. (2 Şabân 5 H./17 Aralık 626 M.)

Bedevîler, Müslümanların üzerlerine geldiğini duyunca, korkup dağıldılar. Hâris'in etrafında sâdece kendi kabilesi kaldı.

Benî Mustalık **Müreyisî**' suyu yanında toplanmış henüz hazırlıklarını tamamlayamamıştı. Müslüman olmaları teklif edildi, kabûl etmediler. Fakat Müslümanların düzenli hücumlarına karşı duramayıp bir saat içinde dağıldılar.

Savaş sonunda, Müslümanlardan bir kişi şehid oldu, müşrikler ise 10 ölü verdiler. Ayrıca, Müslümanlar ganimet olarak 700 esir, 5000 koyun, 2000 deve ele geçirdiler.

2- Rasûlullah (s.a.s.)'in Cüveyriye ile Evlenmesi

Esirler arasında, kabîle reisi Hâris'in kızı Cüveyriye de vardı. Kocası Safvan oğlu Müsâfi savaşta ölmüş, kendisi de esir düşmüştü. Ganimetlerin taksiminde, **Sâbit b. Kays**'ın payına ayrılmıştı. Babası Hâris, Peygamber (s.a.s)'e başvurarak kızının şerefine korunmasını istedi.

Hz. Peygamber (s.a.s), Cüveyriye'nin bedelini Sâbit b. Kays'a ödeyerek onu serbest bıraktı. Cüveyriye kabîlesine dönmedi, kendi isteği ile Rasûlullah (s.a.s)'la evlendi. Bunun üzerine ashâb:

- “Rasûlullah (s.a.s)’in eşinin yakınları esir tutulmaz” diye- rek ellerindeki bütün esirleri serbest bıraktılar. Bu sebeple Hz.Âişe:

-Kavmi için, Cüveyriye kadar hayırlı başka bir kadın bilmi- yorum, demiştir.^(222/1)

Görüldüğü üzere Peygamber (s.a.s) Efendimizin Cüveyriye ile evlenmesinin amacı siyâsî idi. Bu evlilik sebebiyle,bütün esirler fidiye ödemededen serbest bırakıldılar. Mustalikoğulları daha sonra toptan Müslüman oldu.

3- Teyemmümün Meḫrû Kılınması

Rasûlullah (s.a.s) her sefere çıkışında, aralarında kur’a çekerek hanımlarından birini yanında götürürdü. Benî Mus- talık Gazâsında, Hz. Âişe’yi götürmüştü. Dönüşte, bir gece konak yerinden hareket edileceği sıra Hz. Âişe’nin gerdan- lığının kaybolduğu anlaşıldı. Rasûlullah (s.a.s), aranmasını emretti, bu yüzden hareket gecikti. Derken sabah namazı vakti oldu. Oysa abdest için yanlarında yeterli su yoktu. Za- manında hareket edilebilseydi, su başına yetişilecekti. Namaz vakti çıkacak, diye herkes telâş içindeydi. Hz. Ebû Bekir, bu hâle sebep olan kızı Âişe’yi azarlamış hatta hırpalamıştı. İşte Müslümanlar böyle bir sıkıntı içindeyken, su bulunmadığında temiz toprakla teyemmüm yapılacağını bildiren âyet indi.^(222/2) Müslümanlar son derece sevindiler, hemen teyemmüm yapa- rak namazlarını kıldılar.

Hareket edileceği sırada, gerdanlık bulundu. Hz.Âişe’nin çökmüş olan devesinin altında kalmıştı.⁽²²³⁾

^(222/1) İbn Hişâm, 3/308; İbn Sâd, Tabakat, 8/ 177; İbn Hacer, el-İsâbe, 7/565

^(222/2) Bkz. en-Nisâ Sûresi, 43 ve el-Mâide Sûresi, 6

⁽²²³⁾ Bkz. el-Buhârî, 1/86; Tecrid Tercemesi, 2/201-204 (Hadis No: 222)

4- ifk (iftira) Olayı ⁽²²⁴⁾

Mureysi' Savaşı dönüşünde, bir konaklama sırasında Hz. Âişe kazâ-i hâcet için mahfesinden* çıkarak, konaklama yerinden uzaklaşmıştı. Bu sırada Yemen boncuğundan yapılmış gerdanlığı düşmüş, onu ararken gecikmişti. Dönüşünde, kafileyi yerinde bulamadı. O'nu mahfesinde sandıkları için, beklemeyip hareket etmişlerdi.

Hız. Aişe, -mahfede olmadığım anlaşılınca,- beni ararlar, diye olduğu yerde beklerken, arkadan askerin bıraktığı şeyleri toplamakla görevlendirilen **Safvân b. Muattal** geldi. Hz. Âişe'yi görünce, devesini çöktürdü; Hz. Âişe bindi. Safvân deveyi önünden çekerek ilerledi. Öğle sığağında başka bir konak yerinde kafileyeye yetiştiler.

Münâfıklar bu olayı fırsat bildiler. Hz. Âişe tamâmen örtülü olduğu ve Safvân ile aralarında konuşma bile geçmediği halde, Hz. Âişe'nin iffetine iftirâ etmekten çekinmediler. Rasûlullah (s.a.s) son derece üzüldü. Hz. Âişe kederinden hastalandı. Sonunda masûm olduğu âyetle bildirildi.⁽²²⁵⁾ İftirâcılara da "hadd-i kazf"⁽²²⁶⁾ (iffetli kimselere iftira cezâsı) uygulandı. Her birine 80'er deynek vuruldu.⁽²²⁶⁾

5- Hendek Savaşı (Şevval 5 H./ Şubat 627 M.)

Mü'minler, müttefik düşman birliklerini gördüklerinde, "İşte Allah ve Rasûlünün bize vâdettiği şey budur. Allah ve Peygamber doğru söylemiştir" dediler. Bu, onların imân ve teslimiyetlerini artırmaktan başka bir şey yapmadı."

(el-Ahzâb Sûresi, 22)

⁽²²⁴⁾ Olay hakkında geniş bilgi için bkz. el-Buhârî, 3/154 Tecrid Tercemesi, 8/85-112 (Hadis No: 1151); İbn Hişâm, 3/309-321; İbnü'l-Esir, a.g.e., 2/195-199

(*) *Mahfe*: Deve ve fil gibi hayvanların üzerinde seyahat edenlerin içine oturdukları kafesli çadır veya sepet

⁽²²⁵⁾ en-Nûr Sûresi, 11-13

⁽²²⁶⁾ en-Nûr Sûresi, 40

Bir taraftan karşı tarafa geçmeyi engelleyen derin ve uzun çukara”**hendek**” denir. Medine’yi savunmak üzere, çevresine hendek kazıldığı için bu savaşa, “**Hendek Gazvesi**” denildiği gibi, bir çok müşrik ve Yahûdî kabilesi, Müslümanlara karşı birleştiği için” **Ahzâb Harbi**” de denilmiştir.

“Ahzâb”, “hızb” kelimesinin çoğuludur. Hizb, aynı düşünce, inanç ve kanaati paylaşan insan topluluğu demektir.

a) Yahûdîlerin Müşriklerle İttifakı

Medine’den sürülen Benî Nadîr Yahûdîlerinin reisleri, Hayber’e sığınmışları. Müslümanlardan öc almak istiyorlardı. Başta Ahtaboğlu Huyey olmak üzere, 20 kadar Yahûdî lideri 70 kişilik bir hey’et ile Mekke’ye gittiler.

*-Müslümanlar gün geçtikçe kuvvetleniyor. Onlara kırışı birlikte hareket etmeliyiz. Biz savaş için hazırız. Medine’deki Benî Kurayzalı kardeşlerimiz de savaşta Müslümanları arkadan vuracak... diye müşriklere işbirliği teklif ettiler. Kendileri “**ehl-i kitab**” ve tek tanrı inancında oldukları halde, putperest müşriklere hoş görünmek için:*

“Sizin tuttuğunuz yol, (sizin dininiz) Müslümanlarınkinden daha doğru...”⁽²²⁷⁾ dediler. Daha sonra Mekke dışındaki **Gatafan, Esed, Kinâne, Süleym, Fezâre, Mürre, Ecca ve Eslem...** gibi bedevi Arap kabileleriyle görüştüler. Hayber’in bir yıllık hurma mahsûlünü vermediği va’d ederek, onların da savaşa katılmalarını sağladılar.

Mekke’liler 300’ü atlı, 1500’ü develi 4000 kişilik bir kuvvet hazırladılar. Mekke dışındaki bedevî kabilelerin katılmasıyla ordunun sayısı 10 bine ulaştı. Şimdiye kadar böyle bir kuvvet toplanmamıştı. Medine’yi basıp Müslümanlığı yok edeceklerdi. Ordunun başkomutanı Ebû Süfyân idi.

⁽²²⁷⁾ Bkz. en-Nisâ Süresi, 51-52

* bk. Riyâzü’s-Sâlihîn, 1/543-548 Hadis No: 522

b) Medine Çevresine Hendek Kazılması

Rasûlullah (s.a.s.) Mekke'deki hazırlıkları, Kureyş ordu-
su henüz hareket etmeden haber aldı. Ashâbını toplayarak,
bu korkunç saldırıya nasıl karşı koyacaklarını istişâre etti.
Müzâkere sırasında, aslen İranlı olan Selmân (Selmân-ı
Fârisî):

*-Yâ Rasûlallah, İran'da düşman saldırısından korunmak
için, şehrin etrâfına, hendek kazarlar. Biz de öyle yapalım,
dedi.*

Esâsen Medine'nin üç tarafı, evlerin yüksek dış duvarları,
yalçın kayalıklar ve sık hurmalıklarla çevrilmişti. Düşman sal-
dırısına karşı, sadece kuzey yönü açıktı. Bu tarafa da, düş-
manın geçemeyeceği derinlikte bir hendek kazılırsa, savun-
ma kolaylaşırdı.

Arablarca bilinmeyen bu savunma şekli uygun görüldü.
Saldırıya elverişli olan kuzey tarafda hendek kazılacak yer
işâretlendi.

Rasûlullah (s.a.s.), ashâbını 10'ar kişilik gruplara ayırdı.
Her grubun kazacağı kısmı belirledi. Mevsim kış, hava so-
ğuktu. Esen rüzgâr, hendekte çalışanların ellerini ayaklarını
âdeta donduruyordu. Medine'de kıtlık vardı. Müslümanlar üç
gün bir şey yemeden aç çalıştılar.* Rasûlullah (s.a.s.) bile
açlıktan karnı üzerine taş bağlamıştı.⁽²²⁸⁾ Ashâbla birlikte Hz.
Peygamber (s.a.s.) bizzât toprak kazıyor, açlığa, soğuğa, yor-
gunluğa karşı gayretlerini artırıcı sözler söylüyordu. Bir ara,
sert bir kaya çıkmış, kimse parçalayamamıştı. Rasûlullah
(s.a.s.) hendeğe indi, ilk vuruşta, kayanın üçte biri koptu. Hz.
Rasûlullah (s.a.s.):

*-Allâhü Ekber, bana Şam'ın anahtarları verildi. Şu anda
Şam'ın kırmızı köşklerini görmekteyim, dedi. İkinci vuruşta
kayanın yarısı daha koptu. Rasûlullah (s.a.s.):*

⁽²²⁸⁾ el-Buhârî, 5/45; Tecrid Tercemesi 10/227 (Hadis No: 1588)

-*Allâhü Ekber, bana Fars ülkesinin anahtarları verildi. Şu anda, Kisrânın beyaz köşklerini görmekteyim*, buyurdu. Üçüncü darbede kaya, tamâmen parçalandı. Rasûl-i Ekrem (s.a.s.):

-*Allâhü Ekber, bana Yemen'in anahtarları verildi. Şimdi ben San'a'nın kapılarını görüyorum*, buyurarak bütün bu ülkelerin pek yakında Müslümanların olacağını müjdeledi.⁽²²⁹⁾ Münâfıklar, Rasûlullah (s.a.s.)'in bu müjdelerini, hayal sayıyorlardı.

“Münâfıklar ve kalplerinde hastalık olanlar: Allah ve Rasûlü bize sâdece kuru vaadlerde bulundular, diyorlardı.” (Ahzâb Sûresi, 12)

Açlığa, soğuğa ve her türlü sıkıntıya rağmen, yaklaşık 5,5 km, uzunlukta bir atın karşıya sıçrayamayacağı genişlik ve derinlikte kazılan hendek, düşman gelmeden önce, iki hafta içinde tamamlandı.

c) Müşriklerin Medine'yi Kuşatması

Müşrikler, Medine önünde, şimdiye kadar benzerini görmedikleri derin bir hendekle karşılaşınca, şaşırıldılar. Bir hamlede Medine'yi alt üst edip, Müslümanları yok edeceklerini hayâl etmişlerdi. Bunun kolay olmayacağını gördüler. Hendek boyunca, aşağı-yukarı ilerlediler, geçecek bir yer bulamadılar. Sonunda, Kureyşliler hendeğin batı kısmına, Bedevî kabîleler de doğu kısmına karargâh kurdular. Böylece Medine'yi kuşattılar. (Şevvâl 5 H./Şubat 627M.)

d) Sıkıntılı Günler

10 bin kişilik müşrik ordusu karşısında, Müslümanların sayısı 3 bin kadardı. Yalnızca 36 atları vardı. Önlerinde hendek, arkaalarında ise **Sel' Dağı** bulunuyordu. Ancak **Benî Kurayza**

(229) İbn Hişâm, 3/230; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/179; Târih-i Din-i İslâm, 3/258-259

anlaşmayı bozar da müşriklerle işbirliği yaparsa, Müslümanlar çok tehlikeli bir duruma düşeceklerdi. Bu takdirde, Müslümanlar Hendek önünde düşmanla uğraşırken, Yahûdîlerin Medine'yi basıp, kadınları ve çocukları kılıçtan geçirmeleri mümkündür.

Karşılıklı ok ve taşların atılmasıyla başlayan kuşatma, aralıksız 27 gün sürdü. Müslümanlar açlık ve sefâlet içinde, zor ve sıkıntılı günler geçirdiler. Savaşın en tehlikeli bir ânında, Benî Nadir Reisi **Ahtab oğlu Huyey**'in teşvikiyle Benî Kurayza Yahûdîleri de anlaşmayı bozup, müşriklerle işbirliğine başladılar. Rasûlullah (s.a.s.)'in nasihat için kendilerine gönderdiği Evs kabilesi Reisi **Sa'd b. Muâz**'ı dinlemediler. Düşmanlıklarını açıkça bildirdiler.

Müslümanlar, hendek önünde 10 bin kişilik müşrik ordusuna karşı durmağa çalışırken, bir yandan da, Medine'yi Yahûdîlerin baskınından korumak zorunda kaldılar. Böyle tehlikeli bir anda, münâfıklar da bozgunculuğa başladılar. Hem savaşı bıraktılar, hem de askerin mânevîyâtını sarsıcı propaganda yaptılar.⁽²³⁰⁾

Kuşatmanın uzayıp gitmesi, müşrikleri de usandırdı. Mevsim kış, havalar soğuktu. Esâsen onlar, böyle günlerce sürececek bir kuşatma için değil, bir kaç saatte sonuca ulaşılabilecek bir zafer için gelmişlerdi. İşi bir an önce bitirmek için bütün güçleriyle genel bir hücumla geçtiler. Bir taraftan Müslümanların üzerine ok yağmuru yağdırırken içlerinden (Dırâr, Cübeyre, Nevfel, Amr b. Abdivedd gibi) bir kaç tanesi de, elverişli bir yerden atlarıyla hendeği geçtiler. Bunların her biri, Araplar arasında bin kişiye denk sayılıyordu. En meşhûrları olan Amr b. Abdivedd mübâreze sonunda Hz. Ali tarafından öldürül-

⁽²³⁰⁾ İçlerinden bir grup (münâfıklar), Ey Medineliler, tutunacak yeriniz yok, hemen geri dönün, demişlerdi. Bir kısmı da Peygamber (s.a.s.)'den evlerimiz düşman saldırısına açık diye izin istemişlerdi. Oysa evleri açık değildi, sadece savaştan kaçmak istiyorlardı. (el-Ahzâb Sûresi, 13)

dü; diğerleri kaçtılar. Nevfel kaçarken hendeğe düştü ve Hz. Ali'nin kılıcıyla can verdi.

Ertesi gün, savaşın en çetin günü oldu. Bir taraftan müşrikler, diğer taraftan Benî Kurayza Yahûdîleri hücumla geçtiler, aralıksız akşama kadar ok yağmurunu sürdürdüler. Rasûlullah (s.a.s.) ve Müslümanlar, o gün namaz kılmak için bile fırsat bulamadılar. Öğle, ikindi ve akşam namazlarını, yatsıdan önce, tek ezanla, tertip üzere kazâ ettiler.⁽²³¹⁾

e) Harb Hiledir

Gatafan Kabilesinden **Nuaym b. Mes'ûd**, bu sırada müslüman olmuştu. Bundan kimsenin haberi yoktu. Rasûlullah (s.a.s.)'la gizlice görüşerek, müşriklerle Yahûdîlerin arasını açmak için izin istedi. Rasûlullah (s.a.s.):

-Harp hiledir*, yapabilirsen yap, buyurdu. Nuaym önce Benî Kurayza'ya gitti.

-Benim size olan dostluğumu bilirsiniz. Sizin için endişe ediyorum. Mekkeliler bu işten usandı, bırakıp giderlerse, Müslümanlar karşısında yapayalnız kalacaksınız. O zaman hâliniz nice olur? Onlardan bir kaç rehin isteyin, aksi halde yardım etmeyin... dedi. Sonra Ebû Süfyân'a geldi:

-Duydun mu, Benî Kurayza anlaşmayı bozduğuna pişman olmuş. Sizi bırakıp giderler diye, Müslümanlarla yeniden anlaşmaya başlamış. Sizden rehin alıp, onlara teslim etmeği vadedmiş, dedi. Ebû Süfyân esâsen Yahûdîlere pek güvenemiyordu. Ertesi gün, denemek için Yahûdîlerden yardım istedi.

⁽²³¹⁾ Bu savaştan başka, hiçbir olayda Rasûlullah (s.a.s.)'ın namazını geçirdiği nakledilmemiştir. Burada üç vakit namazını kazaya bırakması, Hendek savaşının ne derece sıkıntılı ve meşakkatli geçtiğinin en büyük delilidir. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.s.):

- "Allah onların dünyada evlerini, âhirette kabirlerini ateşle doldursun. Bize ikindiye kılacak fırsat vermediler, nihâyet güneş battı" diye bedduâ etmiştir. (el-Buhârî, 5/48 ve 3/233; Tecrid Tercemesi, 2/238 (Hadis No: 353) ve 8/396, (1233 numaralı hadisin izâhı),)

* el-Buhârî, 4/24 (K. el-Cihad, B. 157)

Yahûdîler hemen rehin istediler. Ebû Süfyân isteklerini kabûl etmeyince, her iki taraf da:

- *Nuaym doğru söylemiş*, dediler. Aralarında güven kalmadı. ⁽²³²⁾

f) Rasûlullah (s.a.s.)'in Duâsı ve Kuşatmanın Sona Ermesi

Rasûlullah (s.a.s.), o sıkıntılı gün:

-*Allah'ım, ey Kur'ân'ı indiren ve hesâbı tez gören Rabbim; Şu Arap kabîlelerini dağıt, topluluklarını boz, iradelerini sars.* ⁽²³³⁾ diye duâ etti. Duâsı bitince, Rasûlullah (s.a.s.)'in yüzünde sevinç eseri görüldü. *Rabb'imın yardım va'dini size müjdelerim*, buyurdu. İşte o akşam, âyet-i celîle ve hadis-i şerifte bildirilen “**sabâ rûzgârı**” esmeğe başladı. ⁽²³⁴⁾ Fırtına ve kasırga çadırları söküp uçurdu, yemek kazanları devrildi, ocaklar söndü, develer ve atlar birbirine karıştı. Müşriklerin ağızları, burunları, gözleri toz-toprakla doldu. Karargâhları alt üst oldu. Ortalığı dehşet kapladı. Neye uğradıklarını bilemediler.

Müşriklerin mâneviyâtı iyice bozulmuştu. İçlerine korku düştü. Uzun süren ve hiç bir sonuç alınamayan kuşatmadan usanıp bezmişlerdi. Ebû Süfyân:

-*Ben dönüyorum, siz de gelin*, diyerek devesine bindi. Mekke'nin yolunu tuttu. Diğerleri de onu izlediler.

Panik pek âni ve şuarsuzca olmuştu. Bu yüzden, müşrikler pek çok techizât, gıda maddesi ve eşyayı toplayamadan çekildiler. Sabah olunca, Müslümanlar düşmandan kalan eşyâyı ve sağa-sola dağılan develeri toplayıp ordugâhlarına getirdiler. Ebû Süfyân'ın Yahûdîlerden aldığı 20 deve yükü hurma

⁽²³²⁾ İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/182-184

⁽²³³⁾ el-Buhârî, 3/234 ve 5/49; Tecrid Tercemes, 8/395 (Hadis No: 1233)

⁽²³⁴⁾ Bkz. el-Buhârî, 5/47 “Ben sabâ rûzgârıyla yardım olundum, Ad kavmi ise debur (lodos) rûzgârıyla helâk edildi.” (bkz.el-Hakka Sûresi, 6)

da ele geçen ganimetler arasındaydı. Böylece, Müslümanlar hem kuşatmadan, hem de açlık sıkıntısından kurtuldular.

Kur'an-ı Kerîm'de bu durum şöyle anlatılmaktadır:

“Ey inananlar, Allah’ın size olan nimetlerini hatırlayın. Üzerinize ordular gelmişti, Biz de onların üzerine rüzgâr ve sizin göremediğiniz ordular (Melekler) göndermiştik.” (el-Ahzâb Sûresi, 9)

“Allah, kâfirleri hiçbir zafer elde edemeden, kin ve öfkeleriyle geri çevirdi. Savaşta mü’minlere Allah’ın yardımı yetti. Allah yegâne kuvvetli ve galib olandır.” (el-Ahzâb Sûresi, 25)

Bu savaşta, müşriklerden 4 kişi ölmüş, Müslümanlardan 5 kişi şehid düşmüştür. Savaştan sonra Rasûlullah (s.a.s.):

“Bundan sonra sıra bizde. Müşrikler artık üzerimize gele-meyecek, biz onların üzerine gideceğiz.” buyurdu.⁽²³⁵⁾ Gerçekten de öyle oldu.

6- Kurayzaoğulları Gazvesi (Zilkade 5 H, /Mart 627 M.)

a) Savaşın Sebebi

Rasûlullah (s.a.s.) Medine’deki Yahûdî kabîleleriyle ayrı ayrı anlaşmalar yapmıştı. Bunlardan Kaynuka ve Nadîroğullarının, anlaşma hükümlerine uymadıkları için Medine’den çıkarıldıklarını daha önce görmüştük. Kurayza oğulları ise, Uhud Savaşından sonra anlaşmayı yeniledikleri için yerlerinde kalmışlardı.

Henek Savaşında, Benî Kurayza Yahûdîleri önce anlaşmaya bağlı kaldılar. Henek kazılırken, kazma, kürek gibi âletler vererek Müslümanlara yardımcı oldular. Ancak, savaşın en tehlikeli bir ânında, Benî Nadîr Reisi Huyey b. Ahtab’ın teşvikiyle anlaşmayı bozdular. Müslümanlarla birlikte Medine’yi

⁽²³⁵⁾ el-Buhârî, 5/48; Tecrid Tercemesi, 10/230 (Hadis No: 1589); İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/184

savunmaları gerekirken, müşriklerle birlikte, Müslümanlara karşı savaşa girdiler.⁽²³⁶⁾ Böylece vatana ihânet suçu işlediler. Rasûlullah (s.a.s.)'in nasihat için gönderdiği Evs Kabilesi Reisi Sa'd b. Muâz'ın sözlerine de kulak asmadılar. Hz. Peygamber (s.a.s.) hakkında çirkin sözler söyleyerek düşmanlıklarını açıkça ilân ettiler. Ancak, Benî Kurayza'dan yaptıklarının hesabı sorulacaktı. Bu sebeple, Hendek Savaşından Medine'ye döner dönmez, Benî Kurayza üzerine sefer emri verildi.

Rasûlullah (s.a.s.) Hendek Savaşı'ndan dönmüş silahlarını çıkarmış, üzerindeki toz-toprağı temizlemek için, gusletmek istemişti. Bu esnâda Cibrîl (a.s.) at üstünde ve toz-toprak için-de geldi:

-*"Aa, silahını çıkardın mı; vallâhi biz melekler çıkarmadık. Haydi, şunların üzerine yürü"*, diye Kurayzaoğullarını işâret etti.⁽²³⁷⁾ Rasûlullah (s.a.s.) derhal Benî Kurayza'ya sefer ilân etti. Ashâbın sür'atle yola çıkmalarını sağlamak için,

-*Hiç kimse ikindi namazını sakın başka yerde kılmayın, ancak Benî Kurayza yurdunda kılsın*, buyurdu.

Ashâbın bir kısmı bu emrin zâhirine uyararak, namazlarını Benî Kurayza yurduna varınca kıldılar. Bir kısmı da Peygamber (s.a.s.)'in maksadı, acele etmemizi sağlamaktır, diyerek, vakit çıkmadan yolda kıldılar. Hz. Rasûlullah (s.a.s.) her iki zümrenin yaptığını da hoş gördü.⁽²³⁸⁾

Müslümanların toplanması yatsıya kadar devâm etti, sayıları 3 bini buldu. Müslümanların üzerlerine geldiğini görünce sövüp-sayarak kalelerine çekilen Beni Kurayza'nın sayısı 900 kadardı.

⁽²³⁶⁾ el-Ahzâb Sûresi, 26

⁽²³⁷⁾ el-Buhârî, 5/49-51; Tecrid Tercemesi, 8/ 325 (Hadis No: 1191)

⁽²³⁸⁾ el-Buhârî, 5/50; Müslim, 3/1391 (Hadis No: 1770)

b) Benî Kurayza'ya Verilen Cezâ

Kuşatma 25 gün sürdü. Kurayzaoğulları anlaşmayı bozduklarına pişman oldular. Diğer Yahudî kabileleri gibi Medine'den çıkıp gitmek için izin istediler. Fakat Hz. Rasûlullah (s.a.s.) kayıtsız şartsız teslim olmalarını istedi. Reisleri **Ka'b b. Esed**'in başkanlığında toplandılar. Ka'b:

-*"Tevratta bildirilen son peygamberin bu olduğu anlaşıldı. Müslüman olup kurtulalım, dedi Yahûdiler:*

-*Biz Tevrat üzerine başka kitab kabul etmeyiz, dediler, Ka'b:*

-*Öyleyse, kadınları ve çocukları öldürelim. Sonra kaleden çıkıp çarpışalım, belki başarırız, dedi. Onlar:*

-*Çoluk-cocuğumuz öldükten sonra, yaşamanın ne önemi var, diye cevap verdiler. Ka'b:*

-*O halde, yarın cumartesi, Müslümanlar bizden emîndir. An-sızın hücum edelim, onları gafil avlayalım, dedi.*

-*Biz cumartesinin hürmetini bozamayız, diye reddettiler. So-nunda kayıtsız şartsız teslim oldular. Ancak haklarında Evs Kabilesi Reisi Sa'd b. Muâz'ın hüküm vermesini istediler.*

Benî Kurayza, Evs kabilesinin himâyesindeydi. Bu yüzden, Sa'd b. Muâz'ın hakemliğini istiyorlardı. Sa'd, hastaydı. Hen-dek Savaşı'nda kolundan okla yaralandığı için tedâvi görüyordu. Haberi alınca geldi.

-*Kur'an-ı Kerîm'e göre mi, yoksa kendi kanunlarına göre mi hüküm vermeme istiyorlar, diye sordu. Yâhudîler, kendi kanun-larına göre hüküm verilmesini istediler. Sa'd da Tevrât'a göre karar verdi.*⁽²³⁹⁾

- a) Savaşabilecek durumdaki erkeklerin öldürülmesine,
- b) Kadınların ve çocukların esir edilmesine,

⁽²³⁹⁾ Bkz. Tevrât, Tesniye Kitabı, Bab: 20, Ayet:10-14

c) Bütün mallarının da zaptedilmesine hükmetti.

Rasûl-i Ekrem (s.a.s.):

“Ey Sa’d, Allah’ın rızâsına uygun hükmettin” buyurdu.

(240) Yahudiler de karârın Tevrât’a uygun olduğunu itirâf ettiler. Sa’d’in bu hükmü, Tevrât’ın Tesniye kitabınının 20. Babının 10-14 üncü âyetlerine uygun düşmüştü. Bu gün de vatana ihânet edenlere ölüm cezâsı verilmektedir.

Benî Kurayza hakkındaki hükmü Hz. Ali ve Hz. Zübeyr icrâ ettiler. Kazılan büyük bir hendeğin kenarında 600 kadar Yahûdînin birer birer boyunlarını vurup hendeğe attılar. İçlerinden 4 tanesi Müslüman olup hayatlarını kurtardılar. Benî Nadîr Reisi Huyey b. Ahtab ile Benî Kurayza Reisi Ka’b b. Esed de öldürülenler arasındaydı.

Benî Kurayza’nın malları, mücâhidlere paylaştırıldı. Arâzisi ise, ensarın rızâsiyle muhâcirlere verildi.

“Allah, Ehl-i Kitab’dan mü’rikleri destekleyen (Benî Kurayza Yahûdî)lerini kalelerinden indirmi, kalblerine korku salmı. Onların kimini öldürüyor, kimini de esir alıyordunuz. Yerlerini yurtlarını, mallarını ve henüz ayakta olanınızı bile basmadığınız toprakları Allah size mirâs olarak verdi. Allah her şeye kadirdir “. (el-Ahzâb Sûresi, 26-27)

7- Rasûlullah (s.a.s.)’in Cahî Kızı Zeyneb’le Evlenmesi:

Zeyneb, Rasûlullah (s.a.s.)’in öz halası Ümeyme’nin kızıdır. Abdülmuttalib’in torunudur. Hz. Peygamber (s.a.s.), Zeyneb’i azadlısı Zeyd b. Hârise’yle evlendirmişti. Dindar olmasına rağmen, azadlı bir kölenin eşi olmak Zeyneb’e ağır geldi. Asâlet ve güzelliğini ileri sürerek, dâima Zeyd’in kalbini kırdı. Bu yüzden, Rasûlullah (s.a.s.)’in:

(240) Bkz. el-Buhârî, 5/50; Tecrid Tercemesi, 10/ 245 (Hadis No: 1591)

-*"Eşini tut, Allah'tan kork"*⁽²⁴¹⁾ emrine rağmen, sonunda Zeyd O'nu boşadı.

Esâsen gerek Zeyneb, gerek kardeşi Abdullah bu evliliği başlangıçta istememişler, *"halanızın kızını azadlığınıza mı lâyık görüyorsunuz?"* demişlerdi. Fakat:

-**"Allah ve Rasûl, bir [eye hükmetti]i zaman, mü'min erkek ve mü'min kadın için muhayyerlik yoktur."** (el-Ahzâb Sûresi, 36) anlamındaki âyet inince, istemeyerek rızâ göstermişlerdi. Çünkü Zeyneb, Kureyş'in Hâşimî kolundandı. Soylu bir kadındı. İslâm'dan önceki Arap örfüne göre soylu bir kadın, azadlı da olsa, bir köleyle evlenemezdi. Onlar, Zeyneb'in Rasûlullah (s.a.s.)'la evlenmesini istiyorlardı. Oysa İslâm Dini bütün insanları, yaratılış bakımından eşit saymıştı.⁽²⁴²⁾

Hz. Peygamber (s.a.s.), öz halasının kızı Zeyneb'i azadlısı ve evlâdlığı Zeyd ile evlendirerek, Arapların yanlış anlayışını yıkmış oldu.

Diğer taraftan, Rasûlullah (s.a.s.), peygamberliğinden önce Zeyd'i evlâd edinmişti. Arabların örfüne göre, evlâdlık öz çocuk gibi sayılır, evlâd edinen kişinin mirâsçısı ve mahremi olurdu. Bu sebeple, evlâdlığın boşadığı kadın, evlâd edinen kişiyle evlenemezdi. Kur'ân-ı Kerîm Arapların bu örfünü hükümsüz saymış, evlâdlık âdetini kaldırmıştır.⁽²⁴³⁾ Bu sebeple, evlâdlığın dul kalan eşiyile, babalığın evlenmesi helâldir.

Rasûlullah (s.a.s.)'in, Arapların bu örfünü de yıkması gerekiyordu. Bu sebeple Zeyd'den boşanan Zeyneb'i Allah'ın em-

⁽²⁴¹⁾ Bkz. el-Ahzâb Sûresi, 37

⁽²⁴²⁾ "Allah katında en üstünüz, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır". (Hucûrat Sûresi, 13) "Ey insanlar Rabb'iniz birdir, babanız birdir. Arabın Acem'e (Arab olmayana), Acemin Arab'a, beyazın siyaha, siyahın beyaza veya kızılderiyle üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takva iledir." (Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 5/ 411; Mecmeu'z-Zevâid, 3/266 ve 8/84)

⁽²⁴³⁾ "Allah evlâtlıklarınızı, oğullarınız gibi tutmanızı meşrû kılmamıştır". (el-Ahzâb Sûresi 4)

riyle nikâhladı.⁽²⁴⁴⁾ Böylece hem Zeyneb'i hem de yakınlarını memnûn etmiş oldu.

Görüldüğü üzere, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in bu evliliği, dinî hükümlerin uygulanması ile ilgilidir.

⁽²⁴⁴⁾ "... Sonunda Zeyd, eşiyle ilgisini kestiğinde, onu seninle evlendirdik ki, evlâtlıkları eşleriyle ilgilerini kestiklerinde, onlarla evlenmek hususunda mü'minlere sorumluluk olmadığı bilinsin." (Ahzâb Sûresi, 37)

VI- HİCRETİN ALTINCI YILI

(627-628 M.)

I- Hudeybiye Barışı (Zilkade 6 H./Mart 628 M.)

“Ey Muhammed,

Biz sana apaçık bir zafer sağladık.”

(Fetih Sûresi, 1)

a) Müslümanların Kâbe’yi Ziyâret Arzusu

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.), Medine’ye hicret edeli 6 yıl olmuştu. Bu süre içinde Mekke müşrikleriyle, Medine’de bulunan Müslümanlar arasında, sırasıyla Bedir, Uhud ve Hendek Savaşları oldu. Mekke müşrikleri Medine’yi basmak, Hz. Rasûlullah (s.a.s.)’i öldürmek, Müslümanlığı yok etmek için her çâreye baş vurdular; bütün imkân ve güçlerini ortaya koydular; fakat amaçlarına ulaşamadılar. Müslümanların günden güne güçlenmelerine, sayılarının artmasına engel olamadılar.

Ancak Medine dışındaki kabîleler, Müslümanlığın ne olduğunu yeterince bilmiyorlardı. Kâbe’nin komşusu ve koruyucusu olduğu için saygı duydukları Kureyş kabîlesi, kendi içlerinden çıktığı halde Hz. Muhammed (s.a.s.)’in peygamberliğini kabul etmemiş,hatta O’nu yurdundan çıkarmışlardı. Bu yüzden, Müslümanlığın Medine dışındaki kabîlelere tanıtılabilmesi ve geniş ölçüde yayılmasının sağlanabilmesi için, Mekke’lilerle barış yapılmasına ihtiyaç vardı. Rasûlullah (s.a.s.), geçici de olsa Mekkelilerle barış yaparak, diğer kabîlelerle serbestçe ilişkiler kurmayı arzu ediyordu.

Diğer taraftan, Mekkeli Müslümanlar, doğup büyüdükları ve her şeylerini bırakıp ayrıldıkları yurtlarını çok özlemişlerdi. Her namazda yöneldikleri kutsal Kâbe’yi 6 yıldan beri ziyâret edemiyorlardı. Kâbe’yi ziyâret, bütün Müslümanların en büyük ortak özlemleri olmuştu.

b) Rasûlullah (s.a.s.)'in Rüyâsı

Hicretin 6'ıncı yılı, Rasûlullah (s.a.s.), gördüğü bir rüyâ üzerine⁽²⁴⁵⁾ hep birlikte Kâbe'yi ziyâret edeceklerini ashâbına müjdeledi.⁽²⁴⁶⁾ Hazırlıklar tamamlandı. Savaş yapılması yasak olan aylardan Zilkade'nin ilk pazartesi günü (2 Zilkade 6 H./14 Mart 628 M.), yerine **Mektûm oğlu Abdullah**'ı vekil (kaymakam) bırakarak, ashâbından 1400 kişi ile⁽²⁴⁷⁾ Medine'den ayrıldı. Hanımlarından Ümmü Seleme de berâberinde bulunuyordu. Maksudı savaş olmayıp, yalnızca Kâbe'yi ziyâret etmektir. Mekkelileri telâşlandırmamak için, ashâbının silah taşımalarına izin vermemiş, sadece yolcu silâhı olarak birer kılıç almışlardır.⁽²⁴⁸⁾ Hac için Mekke'ye gelecek düşman kabîlelerle yolda karşılaşmamak için, Kâbe ziyâretini hac günlerinden önce yapmayı uygun görmüştü. Yanlarındaki 70 kurbanlık deveyi kıladelediler ve **Zühuleyfe**'de “**umre**” niyetiyle ihrama girdiler.⁽²⁴⁹⁾ Yol güvenliğini sağlamak için 20 kadar süvâriyi öncü olarak gönderdiler.

c) Mekkelilerin Tepkisi

Mekkeliler, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in Kâbe'yi ziyâret için yola çıktığını duyunca telâşlandılar. Müslümanları Mekke'ye sokmamağa karar verdiler. Velîd oğlu Hâlid ve Ebû Cehil'in oğlu İkrime'yi 200 süvâri ile öncü olarak gönderdiler.

⁽²⁴⁵⁾ “Andolsun ki, Allah peygamberinin rüyasının gerçek olduğunu tasdik etmiştir. Allah dilerse, siz güven içinde başlarınızı tıraş etmiş ve saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan, Mescid-i Haram'a gireceksiniz..” (el-Fetih Süresi, 27)

⁽²⁴⁶⁾ Medine civârındaki henüz Müslüman olmayan Müzeyne, Cüheyne, Gıfâr, Eslem, Eşca', gibi kabîleler de birlikte Kâbe'yi ziyâret için dâvet edilmişlerse de, bunlar Kureyş'ten çekindikleri için, Müslümanlara katılmadılar. (Tecrid Tercemesi, 8/177, 1164 numaralı hadisin izâhı)

⁽²⁴⁷⁾ el-Buhârî, 5/62-63; Tecrid Tercemesi, 8/ 264 (Hadis No: 1599)

⁽²⁴⁸⁾ O devirde, çölde yarıcı hayvanlara ve çapulculara karşı her yolcunun bir kılıç bulundurması âdet ve zarûri idi.

⁽²⁴⁹⁾ Umre, ihrâmlı olarak Kâbe'yi tavâf ve ziyâret etmek, Safâ ile Merve arasında Sa'y yaptıktan sonra tıraş olarak ihramdan çıkmaktan ibârettir. Umre için belirli bir zaman yoktur, her zaman yapılabilir. Hac ise belirli zamanda (ancak hac mevsiminde) yapılır.

Resûlullah (s.a.s.), Mekkelilerin bu kararını önden gönderdiği gözcüleri vasıtasıyla öğrendi. Sağ tarafa sapıp, yol güzergâhını değiştirerek, Hudeybiye'ye kadar ilerledi.⁽²⁵⁰⁾ Rasûlullah (s.a.s.)'in bindiği “**Kasvâ**” adlı deve burada çöktü, bütün gayretlere rağmen kalkmadı. Müslümanlar:

-*Kasvâ harin oldu, çöktü kalkmıyor, diye söylenmeğe başladılar. Rasûlullah (s.a.s.):*

-*“Kasvâ harinleşmez, onun çökme huyu da yoktur. Fakat vaktiyle Fil'in Mekke'ye girmesine engel olan ilahi kudret, şimdi de Kasvâ'yı ilerletmiyor. Allah'a yemin olsun ki, Kureyş Cenâb-ı Hak'ın kutsal kıldığı şeylere hürmet ve tâzim kasdıyla benden her ne isterse, ne kadar ağır olursa olsun, istediklerini kabûl edeceğim..”* buyurdu.⁽²⁵¹⁾

d) Barı̄ Müzakereleri

Bu sırada Huzâa kabilesi reisi Büdeyl çıkageldi. Kureyşin, Müslümanları Mekke'ye sokmamak için müşrik kabilelerle anlaşacağını ve savaş hazırlığı içinde olduklarını haber verdi.⁽²⁵²⁾

Rasûlullah (s.a.s.) savaş maksadiyle değil, sâdece Kâbe'yi ziyâret için geldiklerini, daha önce yapılan savaşlarda Kureyş'in uğradığı kayıpları anlattı.

-*İsterlerse belirli bir süre onlarla barış yapalım. Benimle diğer kabilelerin arasını serbest bıraksınlar, (karışmasınlar).*

⁽²⁵⁰⁾ Hudeybiye, Medine'ye 9 konak, Mekke'ye ise 1 günlük mesâfede küçük bir köydür. Adını, buradaki aynı adı taşıyan bir kuyudan almıştır. (Tercid Tercemesi, 10/258)

⁽²⁵¹⁾ Bkz. el-Buhârî, 3/178; Tercid Tercemesi, 8/178 (Hadis No: 1164) Müslümanların indiği yerdeki “Samed” adlı kuyuda çok az su vardı. Herkes almaya başlayınca, bir anda suyu tükeniverdi. Susuzluktan şikâyet başladı. Rasûlullah (s.a.s.) ok torbasından çıkardığı bir oku, kuyunun dibine koymalarını emretti. Artık oradan ayrılmaya kadar su sıkıntısı çekmediler. (bkz. el-Buhârî 3/178 ve 5/62; Tercid Ter. 8/179 Hadis No: 1164 ve 10/261 Hadis No:1598)

⁽²⁵²⁾ Huzâa kabilesiyle, Hâşimoğulları arasında câhiliyyet devrinde dostluk vardı. Huzâalılar bu dostluğu İslâm'dan sonra da devâm ettirdiler. Müslüman olsun müşrik olsun, bütün Huzâalılar, Mekke'de olup biteni Rasûlullah (s.a.s.)'den gizlemezler, gizlice O'na bildirirlerdi.

Eğer ben üstün gelir de, Araplar İslâmiyeti kabûl ederlerse, Mekkeliler de isterlerse bu dine girebilirler. Şayet Araplar bana üstün gelirlerse, Kureyş savaşı külfeti çekmeden istediğini elde etmiş olur. Aksi halde, Allah'a yemin ederim ki, O'nun yolunda ölünceye kadar onlarla savaşırım, Allah da yardımını gerçekleştirir, dinini üstün kılar, buyurdu.⁽²⁵³⁾

Büdeyl, Rasûlullah (s.a.s.)'den duyduklarını Kureyş'e ilettiler. Kureyş ileri gelenleri de savaşa taraftar değildi. Sakif kabilesi reisi Tâifli **Mes'ûd oğlu Urve**'yi Hz. Peygamber (s.a.s.)'e gönderdiler. Rasûlullah (s.a.s.) Büdeyl'e söylediklerini Urve'ye de anlattı. Urve hem Rasul-i Ekrem (s.a.s.)'le konuşuyor, hem de Müslümanların durumunu ve bütün davranışlarını dikkatle tâkip ediyordu. Dönüşünde gördüklerini özetle şöyle anlattı:

-Bilirsiniz ki ben birçok devlet başkanını ziyâret ettim, Rum Kayseri, Fars Kistrâsı, Habeş Necâşi'sinin huzurunda elçi olarak bulundum. Yemin ederim ki, Müslümanların Muhammed (s.a.s.)'e gösterdikleri hürmet, sevgi ve bağlılığı bunların hiçbirinin sarayında görmedim... Sözlerini dikkatle dinliyorlar. Bir şey sorunca, alçak (hafif) sesle cevâp veriyorlar. İsteklerini derhal yerine getiriyorlar. Saygılarından yüzüne dikkatle bakamıyorlar. Abdestinden artan suyu bile, -teberrük için- aralarında paylaşıyorlar... Madem ki, bize barış teklif ediyor, kabûl edelim, dedi.

Mekkeliler, Urve'nin sözlerinden hoşlanmadılar. Bir iki elçi daha gidip geldi, fakat hiç bir sonuca varılamadı.

Rasûlullah (s.a.s.), Kureyş'ten gelen elçilerle sonuca ulaşamadığını gördü. Kureyş'le görüşmek üzere **Hz. Ömer'i** Mekke'ye göndermeyi düşündü. Ömer:

-Yâ Rasûlallah, Mekkeliler benim kendilerine olan düşmanlığımı bilirler, himâyesine sığınabileceğim bir yakınım da yok.

⁽²⁵³⁾ Bkz. el-Buhârî, 3/79; Tecrid Tercemesi, 8/181 (Hadis No: 1164)

Osman'ın Mekke'de akrabası çok, Ebû Süfyân ile amcazâde. Osman bu işi benden daha iyi başarır, dedi.

H. Osman Mekke'ye gitti. Ebû Süfyân ve diğer Kureyş ileri gelenleriyle görüştü. Maksatlarının sâdece Kâbe'yi ziyaret olduğunu anlattı. Mekkeliler:

-Hepinizi Mekke'ye bırakırsak, Araplar, "Kureyş Müslümanlardan korktu," derler. Fakat istersen Kâbe'yi sen tavâf et, hepiniz birden olmaz, dediler. Hz. Osman, Kâbe'yi Müslümanlardan ayrı olarak ziyaret etmeği kabûl etmedi.

-Rasûlullah (s.a.s.) tavâf etmedikçe, ben de etmem, diyerek tekliflerini reddetti. O'nun bu davranışı Mekkelileri kızdırdı, göz hapsine aldılar ve dönmesine izin vermediler.

2- Rıdvân Biatı

*Allah, mü'minlerden ağacın altında
sana biât ederlerken hoşnud olmuştur.
Gönüllerindeki bilerek onlara güvenlik
vermiş, onlara yakın bir zafer ve ele
geçirecekleri bol ganimetler bahşetmiştir."*

(el-Fetih Sûresi, 18-19)

H. Osman'ın gecikmesi, Müslümanları telâşlandırdı. Öldürüleceğine dâir söylentiler çıktı. Böyle bir ihtimâl karşısında Resûlullah (s.a.s.) gereken tedbirleri aldı. Müslümanları Allah yolunda yapacakları savaşta, canlarını fedâ etmekten çekinmeyeceklerine dâir, kendisine biât etmeğe çağırırdı. "Artık bunlarla vuruşmadan buradan ayrılamayız," buyurdu.

İlk biat eden Ebû Sinan el-Esedî oldu. "*Rasûlullah (s.a.s.)'in gönlündeki muradı ne ise, onun gerçekleşmesi üzerine biat ediyorum.*" dedi.

Hudeybiye’de bodur bir ağacın altında,⁽²⁵⁴⁾ bütün Müslümanlar sırayla Rasûlullah (s.a.s.)in ellerini tutarak bîat ettiler. Allah yolunda ölünceye kadar savaşmağa, düşmandan kaçmama-ya söz verdiler. Hz. Peygamber (s.a.s.), Hz. Osman adına da bir elini diğeriyle tuttu, onu da böylece bîata kattı. Yalnızca **Cedd b. Kays** adlı münâfık, devesinin arkasında gizlendi, bîata katılmadı.

Cenâb-ı Hak, Kur’an-ı Kerîm’de, Hudeybiye’de Rasûlullah (s.a.s.)’e bîat eden mü’minlerden hoşnud olduğunu bildirmiş-tir. ⁽²⁵⁵⁾ Bu sebeple, İslâm Târihinde bu bîata “**Rıdvân Bîati**” adı verilmiştir.

Müslümanların kararlılığını ve Rasûlullah (s.a.s.)’e bağlılıklarını gösteren bu bîatın Mekkeliler üzerindeki etkisi büyük oldu. Derhal Hz. Osman’ı serbest bıraktılar ve Hz. Peygamber (s.a.s.)’le barış yapmak üzere **Amr oğlu Süheyl** başkanlığında bir hey’et gönderdiler.

a) Barış Şartları

Uzun müzâkere ve tartışmalardan sonra kabûl edilen barış şartları şunlardır:

1- Müslümanlar bu sene Kâbe’yi ziyâret etmeden dönecekler, bir yıl sonra ziyâret edecekler.

2- Müslümanlar Kâbe’yi ziyâret için geldiklerinde, Mekke’de üç günden çok kalmayacaklar ve yanlarında birer kılıçtan başka silah bulundurmayacaklar.

3- Müslümanların Mekke’de bulunduğu günlerde, Kureyşliler Mekke dışına çıkacaklar, Müslümanlarla temâs etmeyecekler.

⁽²⁵⁴⁾ Bu ağaç, müslümanlar arasında zamanla kutsal sayılabilir, düşüncesiyle halifelîği sırasında Hz. Ömer’in emriyle kesilmiştir. (Tecrid Ter., 10/260)

⁽²⁵⁵⁾ el-Feth Sûresi, 18

4- Mekkelilerden biri Müslümanlara sığınır, Müslüman bile olsa, geri verilecek; fakat Müslümanlardan Mekkelilere sığınan olursa, geri istenmeyecek.

5- Kureyş dışında kalan diğer kabileler, iki taraftan istediklerinin himâyesine girmekte ve anlaşma yapmakta serbest olacaklar.

6- Bu anlaşma on yıl geçerli olacak, bu müddet içinde iki taraf arasında tecâvüz ve savaş olmayacak.

b) Barış Anlaşmasının Yazılması

Barış şartlarını Rasûlullah (s.a.s) Hz. Ali'ye yazdırdı. *“Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm. Bu anlaşma, Muhammed Rasûlullah ile Kureyş elçisi Süheyl arasında yapılmıştır.”* diye yazılmasına Süheyl itiraz etti.

“-Rahmân” sözünü anlamıyoruz, ayrıca senin Rasûlullah olduğunu kabûl etseydik, bu anlaşmaya gerek yoktu “Bismike'llâhümme (Allah'ım, senin adınla). Bu anlaşma Abdullah'ın oğlu Muhammed ile Kureyş elçisi Süheyl arasında yapılmıştır.” diye yazılmasını istedi.^(256/1)

-Rasûlullah (s.a.s) mutlaka barışı sağlamak istiyordu. Daha işin başında, *“Allah'a yemin olsun ki Kureyş benden Cenab-ı Hakk'ın kutsal kıldığı şeylere hürmet kasdıyla her ne isterse, ne kadar ağır olursa olsun, isteklerini kabûl edeceğim,”* buyurmuştu. Bu sebeple, bütün bu ağır şartları kabûl etti.

Fakat müslümanlar son derece üzgündüler. Büyük bir ümit ve heyecanla gelmişlerdi. Oysa şimdi Kâbe'yi ziyâret edemeden döneceklerdi.

Anlaşmanın yazılması henüz bitmişti ki, Süheyl'in oğlu **Ebû Cendel**, ayağındaki zinciri sürükleyerek çıkageldi. Babası onu Müslüman olduğu için, zincire vurarak hapsedmişti. Her

^(256/1) Bkz. Tecrid Tercemesi, 8/136-141 (Hadis No: 1158)

nasılsa kurtulmuş, bin bir güçlkle Mekke'den kaçmış, Müslümanlara sığınmağa gelmişti.

Süheyl oğlunun geri verilmesinde isrâr etti. Aksi halde anlaşmayı imzalamadan döneceğini söyledi. Bütün çabalara rağmen, inadından dönmedi. Barışın sağlanabilmesi için, Ebû Cendel'in müşriklere teslimi gerekiyordu. Çektiği işkenceleri ve acıklı hâlini anlatarak müşriklerin elinde bırakılmamasını isteyen Ebû Cendel'i Rasûlullah (s.a.s):

-Ey Ebû Cendel, biraz daha sabret, pek yakında Yüce Rab-bim sana ve senin gibilere kurtuluş yolunu açacaktır, diye teselli etti.

c) Ashâbın Üzüntüsü

Fakat bu son durum, artık Müslümanların üzüntülerini dayanılmaz hâle getirmişti. Hepsinin sınırları gergindi. Hz. Ömer dayanamadı. Rasûlullah (s.a.s) 'ın huzuruna gelerek:

-Sen Allah'ın Peygamberi değil misin? Bizim dinimiz hak değil mi? Neden bu zilleti kabûl ediyoruz, neden? diye söylendi. Hz. Peygamber (s.a.s):

-Evet ben Allah'ın Peygamberiyim. Bu yaptığım işlerde Allah'a isyan etmiş de değilim. O, benim yardımcımdır, diye cevap verdi. Fakat Ömer'in üzüntü ve öfkesi devâm ediyordu.

-Sen bize Kâbe'yi tavaf edeceğiz., demedin mi? diye sordu. Rasûlullah (s.a.s):

-Evet, dedim. Fakat bu sene ziyâret edeceğimizi söylemedim, Tekrâr ediyorum, Kâbe'yi hep beraber tavâf ve ziyaret edeceğiz, buyurdu.^(256/2) Anlaşmanın imzalanmasından sonra Rasûlullah (s.a.s) ashâbına:

^(256/2) Hz. Ömer, daha sonra Rasûlullah (s.a.s) 'e karşı saygısız davrandım diye bu sözlerinden pişmanlık duymuştur. (el-Buhârî, 5/67; Tecrid Tercemesi, 10/267; Asr-ı Saâdet, 1/427)

-Haydi, artık kurbanlarınızı kesiniz, sonra tıraş olup ihramdan çıkınız, emrini üç defa tekrarladığı halde, hiç kimse yerinden kıpırdamamıştı.⁽²⁵⁷⁾ Hz Peygamber (s.a.s), ashâbın bu ilgisizliğine üzülererek, eşi Ümmü Seleme'nin yanına gitti. Ümmü Seleme:

-Yâ Rasûlallah, onlar üzüntülerinden ilgisiz görünüyorlar. Siz kimseyle konuşmadan kendiniz kurbanınızı kesin, tıraş olun. Onlar size uyacaklardır, dedi.

Ashâb, Hz. Peygamber (s.a.s) 'in kurbanını kesip tıraş olduğunu görünce, hemen onlar da kurbanlarını kesip, birbirlerini tıraş etmeğe başladılar.⁽²⁵⁸⁾

d) Hudeybiye Barışının Aslında Zaferdi

Hudeybiye Barışının hemen bütün şartları, Müslümanların aleyhine görünüyordu. Fakat barışın Müslümanların yararına ve sonucun lehlerine olacağını Rasûlullah (s.a.s) biliyordu. Bu sebeple, barışı sağlamak için, aleyhlerinde görünen en ağır şartları kabûl etmişti.

Rasûlullah (s.a.s) barış anlaşmasının imzalanmasından üç gün sonra Medine'ye döndü. Böylece Müslümanlar Hudeybiye'de 19-20 gün kalmış oldular.

Dönüşte yolda “**Fetih Süresi**” indi, Cenâb- Hakk Hudeybiye anlaşmasının Müslümanlar için zillet ve yenilgi değil, aksine zafer olduğunu bildiriyordu.⁽²⁵⁹⁾

Gerçekten Hudeybiye anlaşması, Müslümanlığın Medine dışında yayılmasına bir başlangıç oldu. Mekkeliler o zamana

⁽²⁵⁷⁾ Rasûlullah (s.a.s.)'in emrini ashâbın hemen yerine getirmemesi, muhâlefet için değildi. Şartları ağır olan bu anlaşmanın vahiy ile kaldırılacağını, böylece Kâbe'yi ziyaret edebileceklerini ümit ediyorlardı.

⁽²⁵⁸⁾ İslâm bilgileri bu olaydan, filî sünnetin, kavli (sözlü) sünnetden daha kuvvetli olduğu sonucuna varmışlardır.

⁽²⁵⁹⁾ (Ey Muhammed, Hudeybiye anlaşmasıyla) Biz sana apaçık bir fetih (zafer) verdik. (el-Fetih Süresi, 1)

kadar müslümanlara, dağılıp yok olmağa mahkûm, derme-çatma bir topluluk gözü ile bakıyorlardı. Bu anlaşma ile Müslümanları bir devlet olarak tanımış oldular.

Anlaşmadan sonra Müslümanlarla müşrikler arasında görüşme ve temâslar arttı. Hz. Peygamber (s.a.s) İslâm'ı serbestçe yaymağa başladı. Hudeybiye musâlahasından Mekke'nin fethine kadar geçen 21 aylık devrede Müslüman olanların sayısı, İslâm'ın doğuşundan, Hudeybiye Barışına kadar geçen 19 yılda Müslüman olanların sayısından kat kat fazla oldu. Hayber'in ve Mekke'nin fethi gibi zaferler, Hudeybiye musâlahasını takibetti. Dört yıl sonra, Rasûlullah (s.a.s)'ın vefâtında Müslümanlık bütün Arab yarımadasına yayılmış bulunuyordu.

e) Barış Antlarının Müslümanlar Lehine Dönmesi

Hz. Peygamber (s.a.s.) anlaşmaya bağlı kaldı. Mekkeli-ler istemedikçe, hiç bir hükmünü tek taraflı kaldırmadı. Kısa bir süre sonra, Kureyş'le aralarında anlaşma bulunan Sakîf kabîlesinden Ebû Basîr adında biri, Medine'ye gelip Müslümanlara sığındı. Ebû Basîr de Ebû Cendel gibi işkence gören Müslümanlardandı. Mekkeliler, arkasından hemen iki kişi gönderip Ebû Basîr'in îadesini istediler. Rasûlullah (s.a.s):

-Ey Ebû Basîr, biliyorsun ki, biz Kureyşle bir sözleşme yaptık, ahdimizi bozamayız. Biraz daha sabret, Rabb'im yakında bir kurtuluş yolu açacaktır, diyerek Ebû Basîr'i Kureyşlilere teslim etti.

Ebû Basîr, Mekke'ye ölüme götürüldüğünü biliyordu. Bu sebeple, bu adamların elinden kurtulması gerekiyordu. Yolda, Zühleyfe'de⁽²⁶⁰⁾ yemek için oturdular. Ebû Basîr, bunlara saf ve samîmî göründü. Bir ara:

⁽²⁶⁰⁾ Zühleyfe Medine'ye bir konak, yaklaşık 10 km. mesâfede bir yerdir. Medineliler ve Medine'ye uğrayarak hac veya umre için Mekke'ye gidenler ihrama burada girerler. Şimdi bu yere "Abâr-ı Ali" denilmektedir.

-Kılıcın ne kadar da güzelmiş, bakmama müsaade eder misin? diyerek, birinin elinden kılıcı aldı, hemen üzerine atılıp onu öldürdü; diğeri ise kaçıp kurtuldu.

Ebû Basîr öldürdüğü Kureyşlinin atına bindi, silahını kuşandı, tekrar Medine'ye döndü. Rasûlullah (s.a.s)'ın huzuruna çıkıp:

-*"Ey Allah'ın Rasûlü, siz sözünüzü yerine getirdiniz. Beni onlara teslim ettiniz. Fakat Allah beni kurtardı, dedi. Hz. Peygamber (s.a.s) ona anlaşma şartlarına göre Medine'de kalmasının mümkün olmadığını anlattı. Ebû Basîr Medine'den çıktı. Mekke'ye dönemezdi. Medine'de kalamıyordu. Deniz kıyısında, Mekke- Şam yolu üzerinde "ıys" denilen bir yere yerleşti. Mekke'de Müslümanlıklarını gizleyenler ve işkence görenler, birer, ikişer kaçıp, Ebû Basîr'in yanında toplandılar. Ebû Cendel de kaçıp buraya geldi. Kısa zamanda sayıları 70'e yükseldi, daha sonra 300 oldular. Mekkelilerin Şam ticâretini önleyecek bir kuvvet hâline geldiler.*

Ebû Basîr'in yanında toplananlar, Hudeybiye anlaşması hükümlerine bağlı değildiler. Kureyşin Şam ticâret yolu tehlikeye girmişti. Mekkeliler telâşlandılar. Anlaşmanın, Medine'ye sığınan Mekkelilerin geri verilmesiyle ilgili maddesini hükümsüz saymaktan başka çâre yoktu. Baskı ile Müslümanlığın önlenemeyeceğini anladılar. Hemen, Hz Peygamber (s.a.s)'e Ebû Süfyan'ı elçi olarak gönderip, bu maddenin kaldırılmasını ve Mekke'den kaçan bütün Müslümanların Medine'ye kabûlünü istediler. Anlaşma yapılırken en çok ısrar gösterdikleri bu madde, gene onların isteğiyle kaldırılmış oldu.

Peygamber (s.a.s.), Ebû Basîr ve arkadaşlarını Medine'ye çağırıldı. Bu sırada Ebû Basîr ölüm yatağında idi. Vefât edince orada defnettiler. Arkadaşlarını Ebû Cendel toplayıp Medine'ye götürdü. Böylece Kureyşin Şam ticâret yolu açıldı.

Müslümanlar da anlaşmanın en ağır hükmünden kurtulmuş oldular.

Hudeybiye Barışı 2 yıl devâm etti. Anlaşmayı Kureyş bozdu. İki yıl sonra Mekke, Müslümanlar tarafından fethedildi. (20 Ramazan 8 H./11 Ocak 630 M.)

3- Rasûlullah (s.a.s.)'in Ümmü Habîbe'yle Evlenmesi

Ümmü Habîbe Ebû Süfyân'ın kızıdır. Mekke Devrinde Müslüman olmuş ve kocası Ubeydullah b. Cahş'la birlikte Habeşistan'a hicret eden ikinci kabileye katılmıştı. Alkolik bir adam olan kocası, Habeşistan'da Hristiyan oldu. Ümmü Habîbe Müslümanlıkta sebât edip kocasından ayrıldı. Bu yüzden, yabancı bir ülkede kimsesiz ve himâyesiz kaldı. Henüz müşrik olan babasının yanına da dönemezdi.

Rasûlullah (s.a.s), Hicretin 6'ıncı yılı Habeşistan'a bir elçi gönderdi. Habeş Necâşi'sini vekil yaparak Ümmü Habîbe'yi nikâhladı.⁽²⁶¹⁾ Nikâh merâsiminde Câfer Tayyar ve diğer Müslümanlar da bulundu. Nikâhtan sonra Necâşi Ümmü Habîbe'yi Medine'ye gönderdi. Bu evlilikten önce şu âyet inmişti:

“Allah'ın, sizinle düşmanlık gösterdiği kimseler arasında dostluk ve sevgi yaratması mümkündür.” (el-Mümtehine Sûresi,7)

Gerçekten bu evlilikten sonra Ebû Süfyân'ın, Hz. Peygamber (s.a.s)'e olan düşmanlığında bir yumuşama başlamıştır.

⁽²⁶¹⁾ Zâdû'l-Meâd, 2/120

VII-HİCRETİN YEDİNCİ YILI (628-629 M.)

1- islâma Davet için Elçiler Gönderilmesi

“Ya Muhammed! De ki; doğrusu ben, göklerin ve yerin yegâne mâliki, kendisinden başka ilâh olmayan; dirilten ve öldüren Allah’ın hepiniz için gönderdiği peygamberiyim...”

(el-A’raf Sûresi, 158)

Hız. Muhammed (s.a.s), daha önceki peygamberler gibi, sadece Arapların veya belli bir toplumun peygamberi değildir. O’nun peygamberliği umûmîdir. Kıyâmete kadar gelecek bütün insanlara peygamber ve âlemlere rahmet olmak üzere gönderilmiştir.⁽²⁶²⁾ Bu sebeple İslâm’ı her tarafa yayması, peygamberliğini bütün dünyaya duyurması gerekiyordu. Fakat şimdiye kadar Mekke müşrikleri buna imkân vermemişlerdi.

Hudeybiye Anlaşmasıyla iki taraf arasında barış ve güvenlik sağlandı. Artık, Müslümanlığın yayılması için herkese ve her tarafa duyurma zamanı gelmişti. Rasûlullah (s.a.s) Hudeybiye’den dönünce bu konuyu ashâbiyle istişâre etti. Büyük ve komşu devletlerin hükümdarlarıyla bazı Arap beyliklerine mektup ve elçi gönderilmesi kararlaştırıldı. Kaşında **“Muhammed Rasûlullah”** yazılı gümüş bir yüzük yaptırıldı, mektuplar bununla mühürlendi.⁽²⁶³⁾

⁽²⁶²⁾ Bkz. el-Enbiyâ Sûresi, 107; Sebe’ Sûresi, 28; el-A’raf Sûresi, 158; “Benden önceki peygamberler sadece kendi milletlerine gönderilmişti. Ben ise bütün insanlara, peygamber olarak gönderildim.” (el-Buhârî, 1/86 ve 1/113; Tecrid Tercemesi, 2/204 Hadis No:223)

⁽²⁶³⁾ el-Buhârî, 1/24; Tecrid Tercemesi, 1/62 (Hadis No: 59)

Bu yüzük, Rasûlullah (s.a.s.)’in vefâtından sonra, halifelikleri esnâsında Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman tarafından kullanıldı. Hz. Osman’ın parmağından Medine’de *Eris* kuyusuna düştü. Kuyunun suyu tamamen boşaltıldığı halde bulunamadı. (Abdurrahman Şeref, Zübdetü’l-Kıyas, 1/153, İst. 1315)

Elçiler ve Gönderildikleri Hükümdarlar

Bizans Kayser'i Hirakliyus'a, Halîfe oğlu Dihyetü'l-Kelbî; İran Kısra'sı Hüsrev Perviz'e, Huzâfe oğlu Abdullah; Habeşistan Necâşisi Ashame'ye, Ümeyye oğlu Amr; Mısır (İskenderiyye) Mukavkısı Çüreyc'e, Ebû Beltea oğlu Hâtıb; Gassan Emîri Hâris b. Ebî Şemmer'e, Vehb oğlu Şuca'; Yemâme Emîri Hevze b. Ali'ye de Amr oğlu Salîr elçi olarak mektup götürdüler.⁽²⁶⁴⁾

2- Hz. Peygamber (s.a.s.)'in Hükümdarlara Yazdığı Mektuplar

a) Bizans Kayseri'ne Gönderilen Mektûp

“Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahim... Allah'ın kulu ve Rasûlü Muhammed (s.a.s.)'den, Rum'un büyüğü Hirakl'e. Hidâyet yoluna uyanlara selâm olsun. Bundan sonra: Ben seni İslâm'a ve onu yayma hizmetine dâvet ediyorum. Müslüman ol ki, selâmete eresin, Allah da sana ecrini iki kat versin. Eğer kabûl etmezsen, halkının vebâli senin boynundadır.”

“Ey Ehl-i Kitab! Bizimle sizin aranızda müteker bir kelimeye gelin: Ancak Allah'a kulluk edelim. O'na kullukta hiç bir şeyi ortak yapmayalım. Allah'ı bırakıp bir kısmınız diğer kısmınızı Rab edinmesin. Eğer yüz çevirirlerse, ‘âhid olun, biz Müslümanız’ deyin” (Âl-i İmrân Sûresi, 64).⁽²⁶⁵⁾

Dihye, Rasûlullah (s.a.s.)'in mektubunu Hirakl'e götürdüğü zaman Hirakl Kudüs'te bulunuyordu. Elçiyi iyi karşıladı. Rasûlullah (s.a.s) hakkında bilgi edinmek için, bölgede bulunan Arap tâcirlerinin huzûruna getirilmesini emretti.

⁽²⁶⁴⁾ Zâdü'l-Meâd, 1/60-63; (O devirde Bizans İmparatorlarına “Kayser”, İran Şahinşahlarına “Kısra”, Habeş krallarına “Necâşi”, Mısır Meliklerine “Mukavkıs”, Türk hükümdarlarına da “Hâkan” denirdi.)

⁽²⁶⁵⁾ el-Buhârî, 1/6; M. Hamîdullah, el-Vesâiku's-Siyâsiyye, 109; Tecrid Tercemesi, 1/16; (Hadis No: 7); ve 12/414; Zâdü'l-Meâd, 3/126

Mekke'den bir ticâret kafilesi o sırada bu bölgede bulunuyordu. Kafilede Kureyş'in reisi Ebû Süfyân da vardı. Ebû Süfyân ve arkadaşları getirildiğinde, Bizans'ın ileri gelen din ve devlet adamları, piskoposlar, papazlar İmparator Hirakl'in etrafında sıralanmışlardı. Kayser tercüman vâsıtasıyla:

-*Peygamberlik davasında bulunan bu zâta, içinizde soyca en yakın olan kim?* diye sordu. Ebû Süfyân:

-*Burada nesebce O'na en yakın benim, diye ilerledi. Kayser Ebû Süfyân'ı arkadaşlarının önüne oturttu. Sorularıma doğru cevâp vermezse, siz düzeltin,* dedi. Sonra İmparator ile Ebû Süfyân arasında şu konuşma geçti:

-*İçinizde Muhammed (s.a.s.)'in soyu nasıldır?*

-*Asil bir soydandır.*

-*Memleketinizde ondan önce Peygamberlik davasında bulunan oldu mu?*

-*Hayır.*

-*Sülâlesinde hükümdar var mı?*

-*Hayır.*

-*O'nun dinine girenler halkın eşrafı mı, zayıfları mı?*

-*Çoğunlukla fakir ve zayıf kimseler.*

-*O'na uyanlar gün geçtikçe çoğalıyor mu, azalıyor mu?*

-*Çoğalıyor.*

-*Dinine girdikten sonra, beğenmeyip ayrılanlar oldu mu?*

-*Olmadı.*

-*Daha önce yalan söylediği olur muydu?*

-*Aslâ olmazdı.*

-*Hiç sözünde durmadığı oldu mu?*

-*Olmadı, ancak şimdi biz onunla barış yaptık. Bu müddet içinde nasıl davranacağını bilmiyoruz.*

-O'nunla hiç savaştınız mı?

-Evet savaştık.

-Netice ne oldu?

-Bazan biz, bazan O kazandı.

-Size ne emrediyor?

-Yalnız Allah'a kuluk edin, O'na hiç bir şeyi ortak yapmayın, dedelerinizin taptığı putları bırakın, diyor. Namaz kılmayı, doğru ve iffetli olmayı, akrabalık bağını kesmemeyi emrediyor.

Bundan sonra imparator sözlerine şöyle devam etti:

Nesebce asîl olduğunu söylediniz. Peygamberler dâima asil soydan gelmiştir. İçinizden daha önce böyle bir davada bulunan olmadığını anlattınız. O'halde eski bir davanın peşinde bir kişi sayılamaz. Soyunda hükümdar yoktur, dediniz. Bu durumda servet ve saltanat peşinde olduğu da söylenemez. Daha önce kesinlikle yalan söylemediğine şehâdet ediyorsunuz. İnsanlara yalan söylemeyen Allah'a karşı da yalan söylemez. O'na imân edenlerin çoğunlukla fakir ve zayıflar olduğunu ifade ettiniz. Peygamberlere ilk uyanlar dâima böyle olmuştur. O'na uyanların gün geçtikçe arttığını söylediniz. Hakk'a uyanlar azalmaz, dâima çağalır. Dinine girdikten sonra dönen hiç yok dediniz. İmân kalbde kökleşince çıkmaz. Sözünde durduğunu, kimseyi aldatmadığını itirâf ettiniz. Peygamberler kimseyi aldatmaz. Sizi ancak Allah'a kulluk etmeğe, O'na hiç bir şeyi ortak koşmamağa dâvet ettiğini açıkladınız. Eğer bu söyledikleriniz doğru ise, ayaklarımın bastığı şu topraklar, yakında O'nun olacaktır. Ben bir peygamber geleceğini biliyordum ama, sizden çıkacağını sanmazdım. Eğer O'na ulaşabileceğimi bilsem, her zahmete katlanırdım. Yanında olsam, ayaklarını yıkar, hizmet ederdim. dedi. Sonra mektûbu okuttu.

İmparatorun Ebû Süfyânla yaptığı konuşma, papazları kızdırmıştı. Mektup okununca salonda gürültü çoğaldı. İmpara-

tor için kötüye varmasından korktu. Elçinin ve Arap tâcirlerin çikmalarını istedi. *Ben sizin dininize bağlılığınızın derecesini anlamak istemişim, diyerek tutumunu değiştirdi.*⁽²⁶⁶⁾

Kayser Hirakl'in kalbinde iman kıvılcımı belirmişti. Dünya hırsı ve saltanatını kaybetme korkusu, bu kıvılcımı söndürdü. Fakat elçiye saygısız davranmadı, hediyeler vererek nezâketle geri çevirdi.

b) iran Kistrâ'sına Gönderilen Mektup

Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahim. Allah'ın kulu ve Peygambere Muhammed (s.a.s.)'den Fars'ın ulusu Kistrâ'ya. Hidâyete uyanlara, Allah ve Rasûlüne imân edenlere, Allah'tan başka hiç bir ilah olmayıp O'nun bir tek olduğuna, ortağı ve benzeri bulunmadığına, Muhammed (s.a.s.) 'in O'nun kulu ve rasûlü olduğuna şehâdet edenlere selâm olsun. Ey Kistrâ! Seni Allah'ın dinine dâvet ediyorum. Çünkü ben, dirileri (Allah'ın azabıyla) uyarmak, kâfirler üzerine o söz (azab) hak olmak için, bütün insalara Peygamber gönderildim. Ey Kistrâ! müslüman ol ki selâmet bulasın. Eğer olmazsan, mecûsîlerin günâhı boynuna olsun.⁽²⁶⁷⁾

Rasûlullah (s.a.s.), mektubun Kistrâ'ya verilmek üzere, Bahreyn emiri Münzir'e teslimini emretmişti. Bahreyn, o zaman İran'a bağlıydı. Münzir mektubu Kistrâ'ya götürdü. Kistrâ mektubu okuyunca yırtıp parçaladı. Rasûlullah (s.a.s.) bundan haberdar olunca:

-Parça parça olsunlar, buyurdu.⁽²⁶⁸⁾

⁽²⁶⁶⁾ Bkz. el-Buhârî, 1/5-7; Tecrid Tercemesi, 1/14-23 (Hadis No:7)

⁽²⁶⁷⁾ Zâdü'l-Meâd, 3/127; el-Vesâiku's-Siyâsiyye, 140; Tecrid Tercemesi, 12/416; İbnül-Esîr, a.g.e., 2/213

⁽²⁶⁸⁾ el-Buhârî, 1/23,3/225 ve 5/136; Tecrid Tercemesi, 1/61-63 (Hadis No: 58) ve 10/487 ve 12/417

Çok geçmeden Kisrâ Hüsrev Perviz, oğlu Şirvehy tarafından karnı deşilerek öldürüldü. Hz. Ömer'in halifeligi sırasında da Kisrâ'nın imparatorluğu parçalandı, Sâsâni Sülâlesi son buldu. Bütün İran toprakları Müslümanların eline geçti.

c) Habeşistan Necâîsi'ne Gönderilen Mektup

"Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm. Allah'ın Rasûlü Muhammed (s.a.s.)'den Habeş Meliki Necâşî'ye. Ey Melik, Müslüman ol. Ben, kendisinden başka ilâh olmayan, Melik, Kuddûs, Selâm, Mü'min, Müheymin (gibi yüce sıfatlarla muttasıf) Allah'ın sana olan nimetlerinden dolayı mesrûrum, senin adına hamdediyorum.

Şehâdet ederim ki, Meryem'in oğlu İsâ, Allah'ın ruhu ve kelimesidir. O'nu hiç evlenmemiş, tertemiz ve çok iffetli bir hanım olan Meryem'e ilka etti. Böylece Meryem İsâ'ya hâmile oldu. Âdem'i (anasız-babasız) kudretiyle yarattığı gibi, İsâ'yı da (babasız) olarak ruhundan ve nefhinden yarattı.

Ey Melik! Seni eşi ve benzeri olmayan tek bir Allah'a itâata, bana uymaya ve bana Allah'tan gelene imâna dâvet ediyorum. Çünkü ben Allah'ın Peygamberiyim. Seni ve askerlerini Allah'ın dinine çağırıyorum. Ben size tebliğ ve nasihat ettim. Nasihatımı kabûl edin. Selâm hidâyete uyanlara.⁽²⁶⁹⁾

Habeşistan'a hicret etmiş olan müslümanlardan bir grup ile, Hz. Ali'nin ağabeyi Câfer Tayyar hâlâ dönmemişlerdi. Rasûlullah (s.a.s.) elçisi vâsıtasıyla bunların gönderilmesini ve Ümmü Habîbe'nin de zât-ı risâletlerine nikâh edilerek, gönlünün hoş edilmesini istemişti.

Necâşi, Ümmü Habîbeyi Rasûlullah (s.a.s.)'e nikâhladı. Habeşistan'da bulunan Müslüman muhâcirleri gemiye bindirip gönderdi. Rasûl-i Ekrem'e bir mektup yazarak Müslüman olduğunu da bildirdi.

⁽²⁶⁹⁾ Zâdü'l -Meâd, 3/127; el-Vesâiku's-Siyâsiyye, 100; Tecrid Tercemesi, 12/418-419

Rasûlullah (s.a.s.)'e Habe Necâ'i'sinin Mektubu

“Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm, Allah'ın Rasûlü Mahammed (s.a.s.)'e Necâşi Ashame tarafından. Ey Allah'ın Peygamberi, kendisinden başka ilâh olmayan Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketi üzerine olsun.

Ey Allah'ın Rasûlü, Hz. İsa hakkındaki açıklamayı hâvi mektubunuz bana ulaştı. Göklerin ve yerin Rabbi olan Allah'a yemin ederim ki, Hz. İsa da, kendisiyle ilgili olarak, zikrettiğinizden ziyâde birşey söylememiştir. O'nun söyledikleri de, sizin buyurduğunuz gibidir. Bize tebliğ ettiğiniz şeyleri öğrendik. Amcanız oğlu (Câfer) ve arkadaşlarıyla tanıştık. Ben şehâdet ederim ki sen, Allah'ın geçmiş Peygamberleri tasdik eden, sözünde sâdık Rasûlüsün. Sana bîat ettim, (daha önce) amcanız oğluna bîat ederek, âlemlerin Rabb'i Allah Teâla'ya imân edip Müslüman olmuşum.⁽²⁷⁰⁾

d) Mısır Meliki Mukavkıs'a Gönderilen Mektup

“Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm. Allah'ın kulu ve Rasûlü Muhammed (s.a.s.)'den Kıbt milletinin büyüğü Mukavkıs'a. Selâm hidâyet yoluna uyanlara. Ben, seni İslâm Dini'ne dâvet ediyorum. Müslüman ol ki selâmete eresin, Allah da ecrini iki kat versin. Kabûl etmez, yüz çevirirsen, Kıbt milletinin günâhı boynuna olsun.” (Mektup, Â-i İmrân Sûresi'nin 64'üncü âyetiyle son bulmaktadır.⁽²⁷¹⁾

Mısır Mukavkısı Cüreyc, Rasûlullah (s.a.s.)'in elçisine hürmet gösterdi, fakat Müslüman olmadı. Elçiye bir mektup verdi, hediyelerle geri çevirdi.

Rasûlullah (s.a.s.)'e Mısır Mukavkısı'nın Mektubu

Bismi'llâhir'r-rahmâni'r-rahîm. Abdullah oğlu Muhammed

⁽²⁷⁰⁾ Zâdü'l-Meâd, 3/128; el-Vesâiku's-Siyâsiyye, 104; Tecrid Tercemesi, 12/420

⁽²⁷¹⁾ Zâdü'l-Meâd, 3/128; el-Vesâiku's-Siyâsiyye, 135; Tecrid Tercemesi, 12/422

(s.a.s.)'e, Kıbtın büyüğü Mukavkıs'tan, Selâm sana. Mektubunu okudum. Münderecâtını ve dâvetinizi anladım. Zuhûru beklenen bir peygamber kaldığını biliyordum. Fakat ben O'nun Şam'dan çıkacağını sanırdım. Elçinize ikram ettim. Size Kıbt milleti arasında mevkii yüksek iki câriye ile bir elbise ve binmeniz için de bir ester hediye gönderiyorum. Selâm sana muhterem Peygamber.⁽²⁷²⁾

Bu câriyelerden **Mâriye**'yi Rasûlullah (s.a.s.) kendisi aldı. İbrahim adındaki oğlu bundan oldu. Kardeşi Şirin'i ise şâiri, **Hassan b. Sâbit**'e verdi. **Düldül** adı verilen beyaz estere de bindi.

e) Yemâme Emiri Hevze'ye Gönderilen Mektup

“Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm. Allah'ın Rasûlu Muhammed (s.a.s.)'den Ali oğlu Hevze'ye. Selâm hidâyet yolunda olanlara. Bil ki, Rabb'im benim dinimi yakın bir zamanda, dünyanın en uzak ufuklarında parlatacak. Ey Hevze, Müslüman ol da selâmete er. Ben de idâren altındaki yerleri, senin idârende bırakayım.”⁽²⁷³⁾

Hristiyan olan Hevze, Müslüman olmadı. Rasûlullah (s.a.s.)'e yazdığı cevapta:

-Beni dâvet ettiğin din çok güzel. Ancak Arablar benim yerime göz koymuşlardır. Beni veliahd yaparsan, sana tâbi olurum, dedi. Rasûlullah (s.a.s.)'a Hevze'nin cevâbı okununca:

-Bu adam ne söylüyor? Bu şartla O'na bir karış yerin idaresini bile bırakmam, buyurdu.⁽²⁷⁴⁾ Hevze, Mekkenin fethinden sonra öldü. Çok geçmeden bu bölge Müslüman oldu.

⁽²⁷²⁾ Zâdü'l -Meâd, 3/129; el-Vesâiku's-Siyâsiyye, 136; Tecrid Tercemesi 12/424

⁽²⁷³⁾ Zâdü'l -Meâd, 3/132-133; el-Vesâiku's-Siyâsiyye, 156; Tecrid Tercemesi, 12/425

⁽²⁷⁴⁾ Zâdü'l -Meâd, 3/133; Tecrid Tercemesi, 12/426

f) Gassân Emiri Hâris'e Gönderilen Mektup

“Bismi’llâhi’r-rahmâni’r-rahîm. Allah’ın Rasûlû Muhammed (s.a.s.)’den Ebû Şemmer oğlu Hâris’e. Selâm hidâyete uyan, bana imân edip nübüvvetimi tasdik edenler üzerine olsun. Seni, eşi ve benzeri olmayan tek bir Allah’a imân etmeğe dâvet ediyorum. Kabûl ettiğin takdirde, yerinde hükümdar olarak kalacaksın.”⁽²⁷⁵⁾

Hâris, Rasûlullah (s.a.s.)’in mektubunu küstahca yere attı. Elçiye saygısız davrandı. Hatta, Bizans İmparatorundan Medine üzerine asker sevki istemiş, fakat Kayser reddetmişti. Elçi Şuca’, Hâris’in davranışını arzedince Rasûl-i Ekrem (s.a.s.):

-Allah mülkünü elinden alsın, buyurdu.

Hâris, Mekke’nin fethi sırasında öldü. Ülkesi Hz. Ömer’in halifeliği sırasında İslâm sınırları içine girdi.

3- Hayber’in Fethi (Muharrem 7 H./Mayıs 628 M.)

a) Savaşı'nın Sebebi

Hayber Medine’nin kuzey-doğusunda, Suriye yolu üzerinde, Medine’ye 170 km. mesâfede büyük bir Yahûdî şehriydi. Yedi kalesi vardı. Hurmalıklarıyla meşhûr, münbit bir vâha’da kurulmuştu.

Hayber, Müslümanlara karşı bir fesâd ocağı hâline gelmişti. Daha önce Medine’den çıkarılmış olan Yahûdîler de oraya yerleşmişlerdi. Müslümanlara karşı, müşrik bedevî Arabları harekete geçiren, Hendek Savaşını hazırlayan bunlardı. Hendek Savaşında, Benî Kurayza Yahûdîlerine, düşmanla işbirliği yaptırılanlar da bunlar olmuştu.

Rasûlullah (s.a.s.) Hayber ahalisiyle barış yapmak istiyordu. Hudeybiye’den döndükten sonra, Ravâha oğlu Abdullah’ı

⁽²⁷⁵⁾ Zâdü'l-Meâd, 3/ 133-134;el-Vesâiku's-Siyâsiyye, 126; Tecrid Tercemesi, 12/427

Hayber'e gönderdi. Fakat Yahûdîler barış teklifini kabûl etmediler. Onlar, komşuları Gatafan kabilesiyle birlikte Medine'yi basmak için hazırlanıyorlardı. Hudeybiye Barış Anlaşması'nın, Müslümanların aleyhine görünen maddeleri, onlara Müslümanları kuvvetsiz göstermişti. Münâfıklar da onları savaşa teşvik ediyorlardı.

Gatafan kabilesi, Müslümanlara karşı Yahûdîlerle birlikte hareket etmeyi kabûl etmişti. Düşman hazırlığını tamamlamadan harekete geçmek gerekiyordu. Rasûlullah (s.a.s.), ashâbına:

-*"Cihâdi isteyenler bizimle gelsin"* diyerek Hayber üzerine yürüneceğini ilan etti. Hicretin 7'inci yılı Muharrem ayında 2000 atlı ve 1600 piyâde ile Medine'den çıktı. Harekâtını düşmana sezdirmeden, üç günde **Raci' Vâdisi'**ne ulaştı.⁽²⁷⁶⁾ Burada ordugâhını kurdu. Böylece Gatafan kabilesinden, Yahûdîlere gelecek yardımın yolunu kesmiş oldu.

b) Hayber'in Kuşatılması

Rasûlullah (s.a.s.) düşman üzerine gece vakti varırsa, hemen baskın yapmaz, sabahı beklerdi.⁽²⁷⁷⁾ Bu sebeple geceyi Raci'de geçirdi. Sabah namazını kıldıktan sonra, Hayber üzerine yürüdü.

Sabahleyin, kazma ve kürekleriyle işlerine gitmek üzere evlerinden çıkan Yahûdîler, karşılarında Müslüman ordusunu görünce şaşkınlıkla:

-*Muhammed, vallâhi Muhammed ve askeri...* diye bağıştılar⁽²⁷⁸⁾, geri dönüp kalelerine kapandılar.

⁽²⁷⁶⁾ Yolda giderken, ashâb, yüksek sesle tekbir getiriyorlardı. Rasûlullah (s.a.s.): "Kendinize acıyın, siz ne sağıra, ne de gaibe sesleniyorsunuz, sizi iyi işiten ve çok yakın olan Allah'a duâ ediyorsunuz. O her zaman sizinle beraberdir" buyurmuştur. (Buhârî, 5/75; Tecrid Tercemesi, 10/285, (Hadis No: 1608)

⁽²⁷⁷⁾ el-Buhârî, 5/73.

⁽²⁷⁸⁾ el-Buhârî, 5/73; Müslim, 2/1044 (Hadis No: 1428)

Hayber'de hepsi de gayet sağlam 7 kale vardı. En kuvvetlisi ise Kamûs kalesiydi. Hepsinde de bol miktarda silah ve yiyecek vardı. Yahûdîler savaş için hazırlıklıydılar. Bu yüzden Rasûlullah (s.a.s.)'in sulh teklifini kabûl etmediler.

c) Son Kale ve Fethin Tamamlanması

Yirmi gün kadar devâm eden kuşatma ve savaş sonunda, bütün kaleler birer birer zaptedildi. Sadece Kamûs kalesi kaldı. Bu kalenin kumandanlığında, Arablarca bin cengâvere bedel sayılan meşhûr Yahûdî pehlivanı **Merhab** bulunuyordu. Her gün sıra ile ashabın ileri gelenlerinin komutasında yapılan hücumlardan bir sonuç alınamamıştı. Nihâyet Rasûlullah (s.a.s.) bir gün:

-Yarın sancağı bir kişiye vereceğim ki, Allah Hayber'in fetihini O'nun eliyle müyesser kılacak. O kişi Allah ve Rasûlünü sever, Allah ve Rasûlü de onu sever, buyurdu. Bu yüce şerefin kime nasib olacağı bilinmediğinden, herkes o gece ümitle sabahlamıştı. Hz. Ali'nin gözlerinde şiddetli bir ağrı vardı. Bu yüzden hiç kimsenin hatırından O geçmiyordu. Sabah olunca Hz. Peygamber (s.a.s.):

-Ali nerede? Bana O'nu çağırın, buyurdu.

-Yâ Rasûlallah, gözleri ağrıyor, dediler ve yederek huzuruna getirdiler.

Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) duâ edip üfledi. Hz. Ali'nin gözleri derhal iyileşti, sanki hiç ağrımamış gibi oldu. Sonra sancağı O'na verdi.⁽²⁷⁹⁾

Hz. Ali, Yahûdîleri önce İslâm'a çağırır; kabûl etmediler. Sulh teklifine de yanaşmayıp, savaşa devâm ettiler.

(279) el-Buhârî, 5/76; Tecrid Tercemesi, 10/302-303, 1617 numaralı hadisin izâhı.

İlk önce **Merhab** kaleden çıktı. Kahramanlık şiiirleri söyleyerek meydan okudu. Karşısına çıkacak er diledi. O'na karşı bizzât Hz. Ali çıktı, kahramanca dövüşerek bu güçlü Yahûdiyi yere serdi. Merhab öldürülünce, Yahûdiler fazla dayanamadılar. Ümitsizliğe düşüp kaleyi teslim ettiler. Böylece Hayber feth edildi; Hz. Ali de **Hayber Fâtih**i oldu. Savaş sırasında Yahûdilerden 93 kişi ölmüştü, Müslümanlar ise 15 şehit vermişlerdi.

d) Hayber Arâzisi

Savaş sonunda Hayber arâzisi, Müslümanların eline geçti. Ancak Yahûdiler, bu topraklarda yarıcı olarak çalışmak istediler; istekleri kabûl edildi. Bu sebeple Rasûlullah (s.a.s.) her yıl mahsûl zamanı Ravâhaoğlu Abdullah'ı Hayber'e gönderirdi. Abdullah da mahsûlü iki eşit kısma böler, yarısını Yahûdilere bırakır, diğer yarısını da Medine'ye götürürdü.

Yahûdiler, Hz. Ömer'in hilâfeti zamanına kadar yerlerinde kaldılar. Hz. Ömer'in hilâfetinde, Arabistan dışına çıkarıldılar.

e) Hz. Peygamber (s.a.s.)'i Zehirleme Telebüsü

Hz. Peygamber (s.a.s.) fetihden sonra Hayber'de bir kaç gün daha kaldı. Yahûdiler gördükleri insânî muâmeleye rağmen, hâince davranışlarından vazgeçemediler. Rasûlullah (s.a.s.)'e suikast yapmayı plânladılar.

Yahûdî reislerinden Hâris kızı Zeynep, bir ziyâfet hazırladı. Rasûlullah (s.a.s.)'i de bazı arkadaşlarıyla birlikte yemeğe dâvet etti. Fakat sofraya konulan koyun eti zehirliydi.

Hz. Peygamber (s.a.s.) durumu ilk lokmada anladı, çiğnediği parçayı ağızından çıkardı; ashâbına da yememelerini emretti. Fakat, **Berâ ollu Bi**r bir kaç lokma yemişti. Rasûlullah (s.a.s.) bunu niçin yaptıklarını Yahûdilere sorduğunda:

-Eğer yalancı isen, senden kurtuluruz, şayet hak peygamber isen, sana zarar vermez.. diye düşündük, diye, güya akıllıca bir cevap verdiler.⁽²⁸⁰⁾

Zeynep de suçunu inkâr etmedi.

-Babam, amcam, kocam ve kardeşlerim, hepsi savaşta öldüler. İntikam için yaptım, dedi. Rasûlullah (s.a.s.) şahsına karşı işlenen suçları affederdi. Bu sebeple Zeynep'i cezâlandırmadı. Ancak çok geçmeden zehirli etten yiyen Bişr ölünce, Zeynep de kısâs edilerek öldürülmüştü.⁽²⁸¹⁾

4- Rasûlullah (s.a.s.)'in Hz. Safiyye ile Evlenmesi

Hayber esirleri arasında, Benî Nadîr reisi Ahtab oğlu Huyey'in kızı Safiyye de vardı. Safiyye Hz. Harun'un neslinden olup, annesi de Benî Kurayza reisinin kızıydı. Hayber Yahûdîlerinin reisi Rabi' oğlu Kinâne ile evlenmişti. Kocasını savaşta ölmüş, kendisi esir düşmüştü. Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) O'nu **Dihyetü'l-Kelbi**'ye vermişti. Ashâb bunu uygun bulmadılar:

-Hayber reisinin eşi Benî Kurayza ve Benî Nadîr'in en şerefli hanımının câriye olarak Dihye'ye verilmesi, Yahûdîler için son derece haysiyet kırıcı olur. Bu sebeple Safiyye'yi ancak sizin nikâhlamanız uygun olur, dediler.

Rasulullah (s.a.s.) Dihye'ye başka bir câriye verdi. Safiyye'yi azâd etti ve onunla evlendi.⁽²⁸²⁾ Böylece O'nun haysiyet ve şerefini korudu.

5- Fedek ve Vâdi'l-Kurâ'nın Alınması

Fedek, Medine'ye iki günlük mesâfede, akar suları ve hurmalıkları bol, zengin bir Yahûdî köyü idi. Rasûlullah (s.a.s.),

⁽²⁸⁰⁾ el-Buhârî, 4/ 66; Tecrid Tercemesi, 8/531 (Hadis No: 1310)

⁽²⁸¹⁾ Tecrid Tercemesi, 8/534; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/219-220

⁽²⁸²⁾ Bkz. el-Buhârî, 1/98 ve 2/1044; Tecrid Tercemesi, 2/248-257 (hadis No: 241) ve 10/272, 1612 numaralı hadisin izahı; Müslim, 2/1044

Hayber'in muhâsarası devam ederken, Fedeklileri, İslâm'a dâvet için bir elçi gönderdi. Fedekliler, Müslümanlığı kabûl etmediler. Topraklarımız sizin olsun, biz burada Hayberliler gibi, yarıcı olarak çalışalım, dediler. İstekleri kabûl edildi.

Vâdi'l-Kurâ ise, Hayber'le Medine arasında bir çok Yahûdî köyünün bulunduğu bir vâdi idi. Buradaki Yahûdîler de çevredeki Arap kabîleleriyle anlaşarak, Müslümanlarla savaş için hazırlanıyorlardı. Rasûlullah (s.a.s.) Hayber'den dönerken buraya uğrayıp onları da İslâm'a dâvet etti, kabûl etmediler, Müslümanlara ok yağdırarak savaşı başlattılar. Dört gün süren çarpışma sonrasında yenik düştüler. Hayber gibi, elde edecekleri mahsûlün yarısı kendilerinin olmak üzere, yerlerinde bırakıldılar.

Devâmlı Müslümanlara düşmanlık besleyen Yahûdîlerin işi böylece tamamlanmış oldu. Müslümanlar Safer ayında Medine'ye döndüler.

Ele Geçen Arâzi

Müslümanların, düşmandan (kâfirlerden) savaşarak aldıkları mallara **"ganimet"** denir. Ganimet malların, beşte dördü savaşa katılan mücâhidlere paylaşılır. Beşte biri ise beytü'l-mâl'e (Devlet Hazinesine) bırakılır.⁽²⁸³⁾ Düşmandan (Kâfirlerden) savaşmadan barış ve anlaşma yolu ile elde edilen mallara ise **"fey"** adı verilir. Fey'in tamamı beytü'l mâl'e aittir.⁽²⁸⁴⁾ Rasûlullah (s.a.s.) hayatta iken, Beytü'l-mâle âit malların tasarrufu O'na âitti.

Bu sebeple savaşız ele geçen Fedek arazisinin tamamı ile Hayber ve Vâdi'l-Kurâ topraklarının beşte biri Rasûlullah (s.a.s.)'ın emrine ayrıldı. Beni Nadîr arâzisi de, daha önce böyle olmuştu.⁽²⁸⁵⁾ Hayber ve Vâdi'l-Kurâ'nın kalan arâzîsi, mücâhidlere verildi.

⁽²⁸³⁾ el-Enfâl Sûresi, 41

⁽²⁸⁴⁾ el-Enfâl Sûresi, 1; el-Haşr Sûresi, 6-7

⁽²⁸⁵⁾ Tecrid Tercemesi, 10/306 ve II/412-413, 8/273 (Hadis No: 1173)

6- Habeşistan Göçmenlerinin Dönüşü

Habeşistan'a hicret etmiş bulunan Müslümanların 16 kişilik son kafilesi de, Hayber'in fethi sırasında döndü.⁽²⁸⁶⁾ Başlarında Hz. Ali'nin kardeşi Câfer Tayyar vardı. Rasûlullah (s.a.s.) son derece memnun oldu.

-Hangisine sevineceğimi bilemiyorum, Hayber'in fethine mi, yoksa Câfer'in gelişine mi? buyurdu.⁽²⁸⁷⁾ Ganimetlerden onlara da hisse ayırdı.⁽²⁸⁸⁾

7- Kâbe'yi Ziyaret (Umretü'l Kazâ)

(Zilkade 7 H./Mart 629 M.)

"Başladığınız hac ve umreyi Allah için tamamlayın"

(el-Bakara Sûresi, 196)

Hudeybiye anlaşmasına göre, Müslümanlar Kâbe'yi bir yıl sonra ziyaret edebileceklerdi. Anlaşma gereğince üç günden fazla Mekke'de kalamayacaklardı. Mekkeliler de bu esnâda, şehrin dışına çekileceklerdi.

a) Bir Yıl Önce Edâ Edilemeyen Umre

Anlaşma'dan bir yıl sonra, Rasûlullah (s.a.s.), Hudeybiye'de bulunan Müslümanların, bir yıl önce edâ edemedikleri Umre'yi kazâ etmek üzere hazırlanmalarını emretti. Hicretin 7'inci yılı zilkade ayında (Mart 629) Medine'den hareket edildi. Hudeybiye'de bulunmayanlardan da katılanlar olduğu için, Kâbe'yi ziyârete gidenlerin sayısı 2000'i geçti.

Müşrikler, Müslümanların geldiğini duyunca Mekke'yi boşalttılar. Şehri çevreleyen yüksek tepelere kurdukları çadırlardan, Müslümanları merakla izlediler.

⁽²⁸⁶⁾ el-Buhârî, 5/80; Tecrid Tercemesi, 10/295 (Hadis No: 1615)

⁽²⁸⁷⁾ M. Zihni, el-Hakayık, 1/200; İbn Hişam, 4/3

⁽²⁸⁸⁾ el-Buhârî, 5/81; Tecrid Tercemesi, 10/301 (Hadis No: 1617)

Müslümanların Mekke'ye girişleri çok heyecanlı oldu. Hz. Peygamber (s.a.s.) devesi Kasva üzerinde ilerliyor, hep birden yüksek sesle, "**Lebbeyk, Allahümme lebbeyk...**"⁽²⁸⁹⁾ diye telbiye söylüyorlardı. Uzaktan Kâbe görülünce "**Allâhü Ekber, Allâhü Ekber, Lâilâhe illallâhü vallâhü ekber...**"⁽²⁹⁰⁾ diye tekbir getirmeğe başladılar. Yıllardan beri hasretini çektikleri Kâbe, işte şimdi karşılarındaydı. Özellikle muhâcirler, yedi yıllık bir ayrılıştan sonra doğup büyüdükları kutsal beldeye girerken ayrı bir heyecân duyuyorlardı.

Kâbe, usûlüne göre tavâf edildi, etrafı yedi defa dolaşıldı.⁽²⁹¹⁾ Safâ ve Merve tepeleri arasında sa'y yapıldı.⁽²⁹²⁾

Müşriklerin ileri gelenleri, Dâru'n-nedve önünde toplanmışlar, Müslümanları seyrediyorlardı. Aralarında:

-*Medine'nin humması bunları zayıf düşürmüş..* diye konuşuyorlardı.

Rasûlullah (s.a.s.)

Müslümanların zayıf ve güçsüz olmadıklarını göstermek istedi. Sağ kolunu ihramın dışında tutup bâzûsunu şişirdi. Tavafın ilk üç şavtını kısa adımlarla koşarak yaptı. Ashâbına da böyle yapmalarını emretti.⁽²⁹³⁾ "*Bu gün kendini onlara kuvvetli gösterene Allah rahmet etsin*" buyurdu.

⁽²⁸⁹⁾ Rabbim, dâvetine sözüm ve özümle tekrar-tekrar icâbet ettim. Emrine boyun eğdim. Rabb'im emrine uymak boynumun borcudur, senin eşin ve ortağın yoktur. Rabb'im bütün varlığımla sana yöneldim. Hamd senin, nimet senin, mülk de senin. Bütün bunlarla eşin ve ortağın yoktur senin.

⁽²⁹⁰⁾ Allah büyüktür, Allah büyüktür. Allah'tan başka kulluk edilecek hiç bir ilah yoktur. Allah büyüktür, Allah büyüktür. Hamd O'na mahsustur.

⁽²⁹¹⁾ Hacer-i Esved'in bulunduğu köşeden başlayarak, Kâbe'nin etrafını 7 defa dolaşmağa "*Tavâf*" denir. Her bir devire "*şavf*" adı verilir.

⁽²⁹²⁾ Mescid-i Harâm'ın doğusunda, Safa ve Merve adı verilen iki tepe arasında 4'ü gidiş 3'ü dönüş olmak üzere, 7 defa gidip gelmeğe "*sa'y*" denir.

⁽²⁹³⁾ el-Buhârî, 5/86; Tecrid Tercemesi, 10/308

Tavafın ilk üç şavtında, erkeklerin kısa adımlarla koşarak ve omuzları silkerek çalimlı ve sür'atli yürümelerine, "*remel*" denir.

İhrâmlı iken, ridâ denen örtünün bir ucunu sağ koluğun altından geçirip sol omuz üzerine atarak sağ omuz ve kolu, örtünün dışında bırakmağa "*İztibâ*" adı verilir. İztibâ ve remel, peşinden sa'y yapılacak olan tavaf da sünnettir.

Ertesi gün peygamber (s.a.s.) Efendimiz Kâbe'ye girdi. Öğle vaktine kadar orada kaldı. Kâbe hâlâ putlarla doluydu. Habeşli Bilal, Kâbe'nin damına çıkarak öğle ezanını okudu. Mekte ufukları “**Allahü Ekber**” sedâlarıyla çınladı. Rasûlullah (s.a.s.)'in arkasında, cemâatle namazlarını kıldılar.

Daha sonra Müslümanlar tıraş olarak ihramdan çıktılar. Bir sene önce eda edemedikleri umreyi kazâ etmiş oldular. Rasûlullah (s.a.s.)'in rüyâsı ve ashabına müjdesi de böylece gerçekleşmiş oldu. Bu sebeple, Hicretten sonra, müslümanların bu ilk Kâbe ziyâretine “**Umretü'l-Kazâ** (Kazâ Umresi) adı verilmiştir.

b) Kazâ Umresi'nin Mekkeliler Üzerindeki Tesirleri

Müslümanlar, Hudeybiye Anlaşması uyarınca üç gün Mekke'de kaldıktan sonra, Medine'ye döndüler. Bu esnâda, müşrikler, uzaktan uzağa Müslümanların bütün hallerini, davranışlarını merakla ve dikkatle izlediler. Son derece kibâr ve nâzik, huzûr ve sükûn içinde kardeşçe geçinen insanlar olduklarını gördüler. Ne içki içip sarhoş olan, ne başkasına saygısız davranan var. Hepsi edepli, tertemiz, üstün ahlâklı insanlar. Topluca ibâdet ediyorlar, oturup sohbet ediyorlar, birbirlerini sevip sayıyorlar, kimseye kötülük etmiyorlar, dâima Allah'a itâat içinde bulunuyorlar.. Evet, bunlar ne iyi insanlar.

Müslümanların üstün meziyetleri, örnek davranış ve yaşayışları, Mekkeliler üzerinde büyük tesirler meydana getirdi. Müslümanlık hakkındaki düşünceleri değiştirmeye başladı. İçlerinde Müslüman olma arzusu belirgenler bile oldu. Kureyş'in ileri gelenlerinden Velîd oğlu Hâlid, Âs oğlu Amr, Talha oğlu Osman bunlardandı.

8- Rasûlullah (s.a.a.)'in Meymûne ile Evlenmesi

Hz. Meymûne, Peygamber (s.a.s.) Efendimizin amcası Abbâs'ın eşi Ümmü'l-Fadl'ın kız kardeşidir. Hâris el-Hilâliye'nin

kızıdır. Önce Amr oğlu Mes'ûd ile evlenmiş, sonra Adüluzza oğlu Ebû Rahm'in eşi iken dul kalmıştı. Rasûlüllah (s.a.s.)'in eşleri arasında bulunmak en büyük emeliydi. Bu yüzden, külfetsiz ve mehirsiz olarak Rasûl-i Ekrem (s.a.s.)'in kendisini nikâhlanmasını istiyordu.⁽²⁹⁴⁾ Hz. Abbâs, dul baldızının isteğini Rasûlullah (s.a.s.)'a ilettili. Peygamber (s.a.s.) Efendimiz, şeref ve asâletine hürmet ederek, Hz. Meymûne'nin teklifini kabûl buyurdu. Kaza Umresi esnâsında iхраmlı iken nikah edip, ihrâmdan çıktıktan sonra zifâf oldu.⁽²⁹⁵⁾

Hz. Meymûne, Rasûlullah (s.a.s.)'in nikâhlandığı son eşidir. Hicretin 51.'inci yılı, hac dönüşünde, Mekke'ye 6 mil mesâfede "Serif" denilen yerde vefât etmiştir.⁽²⁹⁶⁾

Teyze Anne Yerindedir

Hz. Hamza'nın küçük kızı **Umâme**, (veya Umâre) Mekke'de kalmıştı. Kazâ Umresi'nden Medine'ye dönerken, "amca, amca" diye Rasûlullah (s.a.s.)'in peşinden koştu. Hz. Ali onu kucaklayıp:

-*Ali, amcamızın kızı*, diyerek eşi Hz. Fâtıma'ya verdi. Medine'ye varınca Hz. Ali, Hz. Câfer Tayyar ve Zeyd b. Harise hepsi de çocuğun bakımının kendilerine verilmesini istemişlerdi. Câfer Tayyar'ın eşi Esmâ, Ümâme'nin teyzesiydi. Rasûlullah (s.a.s.):

-*Teyze, anne yerindedir*, buyurdu ve çocuğun bakımını ona verdi.⁽²⁹⁷⁾

⁽²⁹⁴⁾ Nefsini hibe eden Müslüman hanımları, mehirsiz olarak nikâhlanması, Ahzâb Süresi'nin 50'inci âyetiyle Rasûlüllah (s.a.s.)'e helâl kılınmıştır.

⁽²⁹⁵⁾ el-Buhârî, 5/86; Tecrid Tercemesi 10/309 (Hadis No: 1618)

⁽²⁹⁶⁾ Tecrid Tercemesi 10/310

⁽²⁹⁷⁾ el-Buhârî, 5/85; Tecrid Tercemesi, 8/136-139 (Hadis No: 1158); Riyâzûs-Sâlihîn Tercemesi, 1/365 (Hadis No: 333); Zâdü'l-Meâd, 2/369

VIII- HİCRETİN SEKİZİNCİ YILI (629-630 M.)

1- Mûte Savaşı (Cumâde'l-ûlâ 8 H./Eylül 629 M.)

a) Savaşın Sebebi

Mûte Savaşı, Müslümanlarla Hristiyanlar (Rumlar ve Hristiyan Araplar) arasında yapılan ilk savaştır. Sebebi, Rasûlullah (s.a.s.)'in elçisinin öldürülmesidir.

Rasûlullah (s.a.s.), İslâm'a dâvet için hükümdarlara elçilerle mektuplar gönderdiği sırada, Sûriye'de **Busrâ** (şimdiki Havran) Emîri **Şûrahbil**'e de **Hâris b. Umeyr** ile bir mektup göndermişti. Gassânî Araplarından Şûrahbil, Hristiyandı. Bizans'ın himayesinde bulunuyordu.

Hâris, Şûrahbil'e, Kudüs'ün iki konak güneyinde, bulunan **Mûte** kasabasında rastladı. Elçi olduğunu söyleyerek Hz. Peygamber (s.a.s.)'in mektubunu verdi. Fakat, Şûrahbil, devletler arası hukuk kurallarını çiğnedi, Rasûlullah (s.a.s.) elçisini öldürttü.

Şimdiye kadar Hz. Peygamber (s.a.s.)'in elçilerinden hiçbiri öldürülmemişti. Bir elçinin öldürülmesi, tarih boyunca bütün toplumlarda insanlığa ve hukuk kurallarına aykırı bir davranış sayıldığı gibi, gönderene de en büyük hakaret ve meydan okuma demektir. Bu sebeple Rasûlullah (s.a.s.) üç bin kişilik bir kuvvet hazırlayarak, azadlı kölesi **Hârise oğlu Zeyd**'in komutasında yola çıkardı.⁽²⁹⁸⁾ Elçi Umeyr oğlu Hâris'in şehid edildiği Mûte'ye kadar gidilmesini, Şûrahbil ve maiyetinin İslâm'a dâvet edilmesini, kabûl etmezlerse savaşılmasını emretti.⁽²⁹⁹⁾ *"Kadınları, çocukları, yaşlıları öldürmeyin. Evleri yıkıp hârap etmeyin, ağaçları kesip, tahribâtta bulunmayın!"* dedi. Orduyu

⁽²⁹⁸⁾ Orduda ensâr ve muhâcirlerin ileri gelenleri de vardı. Azadlı bir köle hepsine komutan olmuştu. Bu olay İslâm'daki ehliyet ve eşitlik uygulamasının canlı örneklerinden biridir.

⁽²⁹⁹⁾ Tecrid Tercemesi, 10/312

“**Seniyyetü'l-vedâ**” denilen ayrılık tepesi’ne kadar uğurlayan Hz. Peygamber (s.a.s.):

- “*Zeyd şehid olursa, komutanlığı Câfer alsın; Câfer de şehit düşerse, Ravâha oğlu Abdullah komutan olsun.*” buyurdu.⁽³⁰⁰⁾

b) iki Tarafın Durumu ve Aradaki E[ğ]itsizlik

Müslüman ordusunun hareketini Şürahbil duydu. Derhal Lahm, Cüzâm, Kayn, Belkın, Behrâ gibi Hristiyan Arap kabîlelerinden büyük bir kuvvet hazırladı. Ayrıca durumu Bizans İmparatoruna bildirerek, ondan da yardım istedi. Böylece Şürahbil, 200 bin kişilik büyük bir ordu topladı. Bunun 100 bini Rumlardan, 100 bini de Hristiyan Araplardan meydana gelmişti.⁽³⁰¹⁾ İmparator Hirakl de işi önemseyerek, Belka’daki Meab şehrine kadar geldi.

Müslümanlar, ancak Sûriye topraklarına girdikten sonra düşmanın gücü ve hazırlıkları hakkında bilgi edinebildiler.

İki taraf arasında gerek sayı, gerek silah ve teçhizat bakımından korkunç bir fark vardı. Tarihte, iki taraf arasında böylesine ölçsüz bir fark görülmemiştir. 200 bin (bazı rivâyetlerde 100 bin) kişilik bir kuvvet karşısında üç bin mücâhid ne yapabiliirdi? Fakat, savaşmadan geri dönülemezdi. Komutan Zeyd, Maan’da, Mücâhidlerin ileri gelenleriyle toplanıp durumu istişâre etti. Acaba, durumu Rasûlüllah (s.a.s.)’e bildirip alınacak cevâba göre mi hareket edilmeliydi? Fakat, Ravâhaoğlu Abdullah bütün tereddütleri girdi.

- *Arkadaşlar, çekindiğimiz şey, ele geçirmek için yola çıktığımız şeydir, yani şehid olmaktır. Dinimizi yüceltmek için savaşalım. Yâ şehid, ya gazi olacağız. Bunun ikisi de güzel değil mi?*⁽³⁰²⁾ dedi.

⁽³⁰⁰⁾ el-Buhârî, 5/87; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/234; Tecrid Tercemesi, 10/313 (Hadis No: 1619)

⁽³⁰¹⁾ el-Buhârî, 5/87; İbnü'l-Esîr a.g.e., 2/234-235; Tecrid Tercemesi, 4/541, (Hadis No: 644’ün izâhı).

⁽³⁰²⁾ Zâdü'l-Meâd, 2/375; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/235; İbn Hişâm, 4/17

Abdullah'ın konuşması mücâhitlerin maneviyâtını yükseltti. Hepsini de:

- *Ravâhaoğlu doğru söylüyor. Savaşmalısınız, dediler.*

c) Komutanlar Sırayla Şehadet Berbetini İçtiler

İki ordu Mûte'de karşılaştı. **Zeyd**, sancak elinde, ileri atıldı. Kahramanca çarpıştı, ölümden yılmadığını gösterdi. Fakat düşman mızraklarının arasında şehid düştü.⁽³⁰³⁾

Zeyd şehid olunca, sancağı hemen **Câfer** aldı. Emsâlsiz kahramanlıklar gösterdi. Önce sağ eli kesildi, sancağı sol eliyle tuttu. Sol eli de kesilince, kollarıyla sancağa sarıldı. Pek çok yara aldığı halde son nefesine kadar sancağı bırakmadı. Nihâyet o da şehid oldu.⁽³⁰⁴⁾

Câferden sonra sancağı **Ravâhaoğlu Abdullah** aldı. O da şiiirler söyleyerek, kahramanca savaştı. Vücudu delik deşik oldu. Sonunda o da şehid oldu.

d) Hâlid b. Velîd'in Üstün Mahâreti

Ravâhaoğlu da şehid olunca, asker komutansız kaldı, umûmî bir panik başladı. Dağılan askerini kaçışını **Velîdoğlu Hâlid** önledi. Mücâhidler, Hâlid'in etrâfında yeniden toplandılar. Hâlid komutayı aldı, sancak elinde akşama kadar çarpıştı. O gün elinde tam dokuz kılıç parçalandı.⁽³⁰⁵⁾ Bu Müslüman olduktan sonra Hâlid'in katıldığı ilk savaştı.

⁽³⁰³⁾ Zeyd, ilk Müslümanlardandır. Rasûlullah (s.a.s.) onu çok severdi. Bedir'den itibaren bütün savaşlarda bulunmuştu. Ashâbdan Kur'ân-ı Kerim'de ismi geçen, sadece Zeyd'dir. (Ahzâb Sûresi, 37)

⁽³⁰⁴⁾ Câfer, Rasûlullah (s.a.s.)'in çok sevdiği hâmi amcası Ebû Tâlib'in büyük oğludur. Hz. Ali'den 10 yaş büyüktür. İkinci Habeşistan hicretinde, kafileye başkanlık etmiş, Hayber'in fethedildiği gün Medine'ye dönmüştü. Savaşta 90'dan çok yara almıştır. Bunlardan 50'si ön tarafındaydı. (el-Buhârî, 5/86-87; Tecrid Tercemesi, 10/313; Hadis No:1619)

⁽³⁰⁵⁾ el-Buhârî, 5/87; Tecrid Tercemesi, 4/394 ve 10/315

Gece olunca, Hâlid askeri yeniden tertipledi. Öndekileri arkaya, arkadakileri öne, sağdakileri sola, soldakileri sağa aldı. Böylece düşmana, yardım için yeni kuvvetler gelmiş intibânı verdi. Sabah olunca da ansızın şiddetli bir hücumla geçerek, düşmanı bozguna uğrattı. Bu fırsattan yararlanarak, askerini ustalıklarla geri çekti. Büyük bir kayba uğramadan Medine'ye döndü. İslâm ordusunu korkunç bir felâketten kurtardı.

200 bin kişiye karşı yapılan bu çetin savaşta, Müslümanlar sadece 12 şehid vermişlerdi. Bu durum, komutanların savaşı çok başarılı idâre etmeleri ve canlarını fedâ etmekten çekinmemelerinin bir sonucuydu.

e) Rasûlüllah (s.a.s.)'in Medine'den Savaşı Seyretmesi

Rasûlüllah (s.a.s.) savaşın bütün safhalarını, Medine'ye henüz hiç bir haber ulaşmadan, ashâbına bildirmişti.

Cenab-ı Hakk, zaman, mekân ve mesâfe kavramlarını kaldırarak, sevgili Peygamberine savaş meydanını olduğu gibi göstermişti. Mescid-i Nebî'de minber üzerine oturmuş bulunan Allah Rasûlü (s.a.s.) gözlerinden yaşlar akarak:

-İşte sancağı Zeyd aldı, Zeyd vuruldu, şehid düştü. Sonra Câfer aldı, O' da şehid oldu. Sonra Ravâhaoğlu aldı, O' da şehid oldu. En sonunda sancağı, Allah'ın kılıçlarından bir kılıç, Velîdoğlu Hâlid aldı. Allah O'na fethi müyesser kıldı, buyurdu. ⁽³⁰⁶⁾

Rasûlüllah (s.a.s.), Zeyd, Câfer ve Abdullah'ın şehid düştüklerini haber verdikçe, her biri için istiğfâr etmiş ve Cennete girdiklerini de müjdelemişti. ⁽³⁰⁷⁾ Sancağı Hâlid alınca ise:

⁽³⁰⁶⁾ el-Buhârî, 2/72 ve 5/87; Tecrid Tercemesi, 4/391 (Hadis No: 623) ve 10/315; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/237

⁽³⁰⁷⁾ İbnü'l-Esîr a.g.e., 2/273; Tecrid Tercemesi, 4/393

-Allah'ım, Hâlid senin kılıçlarından bir kılıçtır. Sen O'na nusret ihsan buyur, diye duâ etmişti.⁽³⁰⁸⁾ Bundan sonra Hâlid'e "Seyfullah" (Allah'ın kılıcı) denildi.⁽³⁰⁹⁾

Câferin şehâdet haberini duyunca, âilesi feryâda başladılar. Rasûlullah (s.a.s.)'de son derece üzgündü. Çok sevdiği, en değerli arkadaşlarını kaybetmişti. Câfer'in âilesini teselli etti. Acılıdılar, yemek yapamazlar, diye evine yemek gönderdi.

-Allah Câfer'e, Mûte'de kesilen iki koluna bedel, iki kanat verdi. O'nu Cennet'te meleklerle birlikte uçuyor gördüm, diye müjdeledi.⁽³¹⁰⁾ Bu sebeple Câfer, bundan sonra Câfer Tayyâr diye anıldı.

2- Zâtü's-Selasil Savaşı (Cumâde'l-âhir 8 H./629 M.)

Kudâa kabîlesi'nin Uzre ve Belî kolları, Medine hayvanlarını yağmalamak üzere, **Vâdi'l-Kurâ** yakınlarında toplanmışlardı. Rasûlullah (s.a.s.) durumdan haberdâr olunca, bunların üzerine **Amr b. As** (Âs oğlu Amr) komutasında 30'u atlı 300 kişilik bir seriyye gönderdi. Bunlar arasında **Sa'd b. Ebî Vakkas**, **Üseyd b. Hudayr**, **Sa'd b. Ubâde**, **Sâid b. Zeyd**, **Âmir b. Rabîa..** gibi ensâr ve muhâcirlerden ileri gelen kimseler de vardı.

Amr b. Âs, ashâbın büyüklerinden değildi. Henüz bir yıl kadar önce Müslüman olmuştu. Fakat dedesi **Vâil**'in annesi **Belî** kabîlesinden olduğu için Amr'ın bu kabîle ile ilgisi vardı. Amr, aynı zamanda savaş usûlünü iyi bilen, son derece zekî bir kimse idi. Bu sebeple Rasûlullah (s.a.s.), komutanlığa O'nu seçmişti.

Amr, Vâdi'l-Kurâ civarında **Selâsil suyu**'na varınca, düşmanın sayıca üstün olduğunu öğrendi. Burada konaklayarak, bir

⁽³⁰⁸⁾ Tecrid Tercemesi, 10/315

⁽³⁰⁹⁾ İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/238

⁽³¹⁰⁾ İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/238; M. Zihni Efendi, el-Hakayık, 1/201, İst. 1310

haberci ile Rasûlullah (s.a.s.)’den yardım istedi. Rasûlullah (s.a.s.)’de **Ebû Ubeyde b. Cerrâh** komutasında 200 kişilik ek kuvvet gönderdi. **Hz. Ebû Bekir** ve **Hz. Ömer** de bunlar arasındaydı. Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) Ebû Ubeyde’yi gönderirken:

- *Ayrıılığa düşmeyin, işbirliği yapın*, buyurmuştu. Amr b. Âs, Ebû Ubeyde’nin, askerlere imâm olarak namaz kıldırmasına itirâz etti.

- *Sen bana yardıma geldin, kumandan benim, namazda ben imam olacağım*, dedi.

Ebû Ubeyde yumuşak tabiatlı bir zâtı, hiç itirâz etmedi.

- *Yâ Amr, Rasûlullah (s.a.s.) Efendimiz, ihtilâfa düşmememizi emretti. Sen bana uymazsan, ben sana uyarım, telâşa gerek yok*, diye cevâp verdi. Amr bütün Müslümanlara sefer süresince imam olup namaz kıldırdı. Böylece Hz. Ömer ve Hz. Ebûbekir de Amr’ın idâresine girmiş oldular. Oysa Rasûlullah (s.a.s.) Amr’ı ilk 300 kişiye; Ebû Ubeyde’yi de 200 kişiye kumandan tâyin etmişti. Ebû Ubeyde’yi Amr’ın emrine değil, yardımına göndermişti.⁽³¹¹⁾

Amr, düşmana yaklaşınca gerekli tedbirleri aldı. Hava çok soğuk ve sert olduğu halde, gece ateş yakmayı yasakladı. *“Kim ateş yakarsa, onu yaktığı eteşin içine atarım,”* diye tehdit etti. Asker, soğuktan Ebû Bekir ve Ömer’e başvurdular. Hz. Ömer:

- *Bu nasıl şey, herkesi soğuktan kıracak mı?* diye Amr’a haber gönderdi. Amr b. Âs:

- *Yâ Ömer, sen bana itâatle memûrsun, işime karışma*, diye, cevâp verdi. Hz. Ebû Bekir de:

Rasûlullah (s.a.s.) O’nu savaş usûlünü iyi bildiği için kumandan yaptı. Madem ki kumandan O’dur, işine karışmamak gerekir, dedi. Böylece gece soğukta geçirildi. Çünkü ateş yakılıysaydı, düşman Müslümanların azlığını öğrenecekti.

⁽³¹¹⁾ İbn Hişâm,4/272; Zâdü'l-Meâd, 2/378; İbnü'l-Esir, a.g.e., 2/232

Amr, plânını kimseye söylemedi. Sabaha karşı, alaca kararlıkta ansızın düşman üzerine hücumla geçti ve savaşı kazandı. Düşman pek çok ganimet bırakarak kaçtı. Ashâb, düşmanın peşini tâkibetmek istedilerse de Amr buna da izin vermedi. Bir kaç gün orada kalıp etraftaki ganimet hayvan sürülerini topladıktan sonra, Medine'ye döndü.

Sefer esnâsında Amr b. Âs ihtilâm olmuş, hava soğuk olduğu için gusletmeyerek teyemmümlerle namaz kıldırılmıştı.⁽³¹²⁾ Dönüşte ashâb, Rasûlullah (s.a.s.)'e, Amr b. Âs'tan:

- 1- *Hava çok soğuk olduğu halde, gece ateş yaktırmadı,*
- 2- *Galip geldiğimiz halde düşmanı tâkip ettirmedi,*
- 3- *Su bulunduğu halde gusletmeyip, teyemmümlerle namaz kıldırdı, diye şikâyetle bulundular.*

Amr bu şikâyetlere karşı:

1- *Sayımızın az olduğunu düşman anlamasın diye ateş yaktırmadım.*

2- *Yardım için kuvvet gönderebileceği düşüncesiyle düşmanı tâkip ettirmedim.*

3- *Soğukta yıkanmak tehlikeli olduğu ve Cenâb-ı Hakk “Elinize kendinizi tehlikeye atmayın.” (el-Bakara Sûresi, 195) “Kendinizi öldürmeyin. Allah size acımaktadır.” (en-Nisâ Sûresi, 29) buyurduğu için gusletmeyip teyemmüm yaptım, diye cevâp verdi.*

⁽³¹²⁾ Ebû Hanîfe ve Ebû Yûsuf'a göre abdest alan kimselerin teyemmüm yapana iktidâsî câizdir. İmâm Muhammed'e göre abdestlinin teyemmümlüye uyması câiz değildir. İhtilâf, halefiyyet su ile topraktan ibâret iki âlet arasında mıdır? Yoksa Abdest ve teyemmümden ibâret iki temizlik arasında mıdır? meselesinden doğmaktadır.

Ebû Hanîfe ve Ebû Yûsuf'a göre, halefiyyet su ile toprak arasındadır.

İmâm Muhammed'e göre ise, iki temizlik (abdest ve teyemmüm) arasındadır. Abdestli teyemmümlüye uyarsa, kuvvetli zayıfa binâ edilmiş olur. Oysa imâm muktedirden hâlen ednâ olmamalıdır. Abdest aslî temizlik, teyemmüm ise zarûri temizliktir. Aslî tahâret yapmış olan kimse zarûri tahâret yapmış olandan hâlen daha kuvvetlidir. (Bkz. Mehmet Zihni Efendi, Kitâb-ı Salat, 210-211, İst. 1326)

Rasûlüllah (s.a.s.) Amr'ın cevâplarını tebessümle karşıladı. ⁽³¹³⁾

Amr b. Âs, henüz yeni müslüman olduğu halde, ashâbın büyüklerinin de bulunduğu bir orduya kumandan tâyin edilmesinden dolayı gururlanmıştı. Savaşı da kazanarak dönünce, Rasûlüllah (s.a.s.)'in yanındaki derece ve itibârını öğrenmek istedi. Rasûl-i Ekrem (s.a.s.)'e:

- *En çok kimi seversiniz?* diye sordu. Rasûlüllah (s.a.s.)

Âişe'yi diye cevâp verdi.

- *Sonra kimi?*

- *Âişe'nin babasını, Ebû Bekir'i.*

- *Sonra kimi?*

- *Ömer'i.*

Amr, en sonraya kendisinin kalacağından korkarak daha fazla sormaktan vazgeçti. ⁽³¹⁴⁾

3- Mekke'nin Fethi (20 Ramazân 8 H./11 Ocak 630 M.)

"Biz sana apaçık bir fetih ve zafer sağladık.

(el-Feth Sûresi, 1)

a) Hudeybiye Muâhedesinin Bozulması

Hudeybiye Barış Anlaşması, Müslümanlarla Kureyş arasında yapılmıştı. Anlaşma şartlarına göre, diğer Arap kabileleri, iki taraftan birinin himâyesine girmekte, anlaşıp birleşmekte serbesttiler. Buna göre, Huzâa kabîlesi, Müslümanların Benî Bekir (Bekir oğulları) kabîlesi de Kureyş'in himâyesine girmişti.

⁽³¹³⁾ Zâdü'l-Meâd, 2/379; Târih-i Din-i İslâm, 3/406

⁽³¹⁴⁾ el-Buhârî, 5/113; el-Câmiu's Sagîr Şerhi Feyzü'l-Kadîr, 1/168 (Hadis No: 205); Târih-i Din-i İslâm, 3/407

Hicretin 8'inci yılı Şaban ayında, Benî Bekir kabîlesi, Peygamberimizin himâyesinde bulunan Huzâa kabîlesine ansızın bir gece baskını yaptı. Esâsen iki kabîle arasında öteden beri düşmanlık vardı. Bu baskında Benî Bekir, Kureyşten yardım ve teşvik görmüş, hatta İkrime, Safvân ve Süheyl.. gibi ileri gelen bir kısım Kureyş gençleri baskında bizzat bulunmuşlardı. Baskın sonunda Huzâalılardan 23 kişi ölmüş, sağ kalanlar Harem-i Şerîf'e sığınarak kurtulabilmişlerdi.

Bu olay üzerine Huzâalılar, 40 kişilik bir heyetle Medine'ye geldiler. Rasûlüllah (s.a.s.)'a durumu anlatıp yardımını istediler.

Huzâalılarla Müslümanlar arasında ötedenberi dostluk vardı. Bu dostluğun temeli, İslâm'dan öncesine kadar uzanıyordu. Bu sebeple Huzâalılar, Müslümanlarla ilgili, Mekke'de olup biten her şeyi Rasûlüllah (s.a.s.)'a gizlice bildirirlerdi. Hendek Savaşı hazırlığını da onlar haber vermişlerdi.

Huzâa kabilesine yapılanlardan, Rasûlüllah (s.a.s.) son derece üzüldü. Kendilerine yardım edeceğini va'detti. Kureyş'e derhal bir elçi göndererek:

Öldürülen Huzâalılardan diyetlerinin ödenmesini, veya

Benî Bekir Kabîlesinin himâyesinden vazgeçilmesini istedi.

İki şarttan biri kabûl edilmediği takdirde, Hudeybiye Anlaşmasının bozulmuş sayılacağını, bildirdi.

Kureyşliler, ilk iki şartı kabûl etmeyip Hudeybiye anlaşmasını bozduklarını bildirdiler. Daha önce fiilen bozdukları antlaşmayı, böylece resmen de bozmuş oldular.

b) Kureyş'in Barıı Yenileme Teıbbüsü

Kureyşliler, bir müddet sonra hatalarını anladılar. Alaşmayı bozduklarına pişmân oldular. Derhal anlaşmayı yenilemek ve barış süresini uzatmak üzere Ebû Süfyân'ı Medine'ye yolladılar.

Ebû Süfyân, Medine'de önce, Rasûlüllah (s.a.s.)'ın zevce-lerinden kızı Ümmü Habîbe'ye gitti. Oturacağı sırada, Ümmü Habîbe minderi topladı. Halbuki evde üzerine oturulacak başka bir şey yoktu. Ebû Süfyân sordu:

- *Kızım, minderi mi benden esirgiyorsun, yoksa beni mi minderden? Kızı cevap verdi.:*

- *Bu, Rasûlüllah (s.a.s.)'e âittir. Sen ise müşriksin, pissin. Bu yüzden üzerine oturmanı istemedim.*⁽³¹⁵⁾

Ebû Süfyân, daha sonra Rasûlüllah (s.a.s.)'e başvurdu. Olumlu bir sonuç alamadı. Başta Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer olmak üzere ashâbın ileri gelenleriyle bir bir görüştü, barışın yenilenmesi için desteklerini istedi. Hz. Fâtıma'yı ziyâret ederek O'ndan yardım bekledi. Fakat bütün gayretleri boşa çıktı; hiç bir netice elde edemedi. Eli boş dönmek istemiyordu. Hz. Ali'nin tavsiyesine uymaktan başka çâre yoktu. Mescide geldi:

- *Ey nâs, ben her iki tarafı da himâyeme alarak, Hudeybiye barışını yeniliyorum. Sanırım, kimse benim ahdimi bozmaz..* dedi. Fakat, kimseden cevâp alamadı. Devesine bindi, ümitsiz olarak Mekke'nin yolunu tuttu. Bir işâretle bütün Mekke'yi harekete geçiren Ebû Süfyan, Medine'de kimseye sözünü dinletememiş, öz kızına bile merâmını anlatamamıştı.

Dönüşünde olup bitenleri olduğu gibi Mekkelilere anlattı. Onun sözlerini dinleyenler:

- *Yazık, sen hiç bir şey yapmamışsın. Bize barış haberi getirmedin ki, güven içinde olalım, Savaş haberi getirmedin ki, hazırlanalım. Ali seninle alay etmiş. Senin tek başına ilân ettiğin barış neye yarar...,* dediler.⁽³¹⁶⁾

⁽³¹⁵⁾ Zâdü'l-Meâd, 2/386; İbn Hişâm, 4/38

⁽³¹⁶⁾ İbn Hişâm, 4/39; Zâdü'l-Meâd, 2/387; Târih-i Din-i İslâm, 3/415

c) Fetih Hazırlığı

Ebû Süfyan Mekke'ye döndükten sonra Rasûlüllah (s.a.s.) gizlice fetih hazırlığına başladı. Ashâbına sefer için hazırlanmalarını emretti. Ayrıca, Gıfâr, Eslem, Eşca', Müzeyne, Cüheyne, Süleym gibi, kendisine bağlı kabîlelere haber salarak Ramazan'ın ilk günlerinde Medine'de toplanmalarını istedi.

Rasûlüllah (s.a.s.), Mekke'nin kan dökülmeden fethedilmesini istiyordu. Kureyş savunma için hazırlık yapar da karşı koarsa, kan dökülürdü. Bu yüzden hazırlıklar son derece gizli tutuldu. Mekke ile Medine arasındaki bütün yollar kesildi. Bu vazife Huzâa kabilesine verildi. İki taraf arasında sanki kuş uçmuyordu. Bu arada dikkatlerin başka yöne çekilmesi için Necid tarafına bir de seriyye göndermişti.

d) Ebû Beltea Oğlu Hâtıb'ın Kureyş'e Yazdığı Mektup

Ancak ashabtan Ebû Beltea oğlu Hâtıb, durumdan Kureyş'i haberdar etmek istemiş, bir mektup yazarak gizlice Mekke'ye göndermişti. Hz. Peygamber (s.a.s.), ilâhî vahiy ile bunu öğrendi. Hemen Hz. Ali ile iki arkadaşını görevlendirdi.

- *Hah bostanına kadar gidin, orada, mahfe içinde yolcu bir kadın bulacaksınız. Yanında bir mektup var, onu alıp getirin, buyurdu.*

Kadın önce inkâr etti, fakat, "*seni şimdi çıırılçıplak soyar, her tarafını ararız*", deyince, çâresiz mektubu saçının hotozu arasından çıkardı.⁽³¹⁷⁾

Mektupta, Rasûlüllah (s.a.s.)'ın önüne durulamayacak bir ordu ile Mekke üzerine yürüyeceği bildiriliyordu. Herkes şaşırıp kaldı, çünkü Hâtıb'dan böyle bir şeyi kimse beklemiyordu. Rasûlüllah (s.a.s.) bir hey'et önünde Hâtıb'ı sorguya çekti.

- *Ey Hâtıb, bu ne iş, niçin bunu yaptın, diye sordu. Hâtıb:*

⁽³¹⁷⁾ el-Buhârî, 5/89; Tecrid Tercemesi, 10/322; Târih-i Din-i İslâm, 3/417

- Ya Rasûlüllah hakkımda karar vermekte acele etmeyin. Ben Kureyş'e anlaşılarak bağlı bir kimseyim, fakat hiç bir zaman onların mahremi olmadım. Yanınızdaki muhacir kardeşlerimin, Mekke'de âilesini ve mallarını koruyacak yakınları var, benimse kimsem yok. Mekkelilerden nimetdârlar kazanarak âilemi korumak istemiştim. Bu işi dinimden dönmek için yapmadım, ben Müslüman olduktan sonra, kat'iyen küfre razı olmam, diye kendini savundu. Hz. Ömer, dayanamayıp:

- Yâ Rasûlallah, izin ver de şu münâfiğin boynunu vurayım, demişti. Fakat, Rasûlüllah (s.a.s.) Hâtıb'ın suçunu bağışladı.

- Yâ Ömer, Hâtıb Bedir Gazası'nda bulundu, ne bilirsin belki de Cenâb-ı Hak Bedir ehline: "Bundan böyle istediğinizi yapın, sizi bağışladım" demiş olabilir, buyurdu.

Fakat bu olayla ilgili olarak:

"Ey inananlar, benim de düğmanım, sizin de düğmanınız olan kimseleri dost edinmeyin. Onlar, size gelen hakkı tanımadıkları ve Rabbımız olan Allah'a inandığınız için peygamberi de sizi de (yurdunuzdan) çıkardıkları halde onlara sevgi (mi) gösteriyorsunuz? Siz benim yolumda savaşmak ve benim rızamı kazanmak için (yurdunuzdan) çıkmıyorsanız, ben sizin gizlediğinizi de, açığa vurduğunuz da bildiğim halde, nasıl olur da onlara sevgi gösterirsiniz. içinizden her kim bunu yaparsa, doğru yoldan sapmış olur." (el-Mümtehine Sûresi, 1) anlamındaki âyet-i kerime indirilmiştir.⁽³¹⁸⁾

e) Mekke'ye Yürüyüşü

Müslümanlığın temeli, "**Tevhid İnancı**"dır. Tevhid İnancı'nın, yeryüzünde en büyük âbidesi, Mekke'deki Kâbe'dir. Ancak bu kutsal yer, putlarla doldurulmuş, putperestliğin merkezi

⁽³¹⁸⁾ el-Buhârî, 5/89; Tecrid Tercemesi, 10/323

hâline getirilmişti. İslâm güneşi doğalı 20 yıl olmuştu. Artık, Mekke'nin şirkten kurtulması, Kâbe'nin putlardan temizlenmesi gerekiyordu.

Rasûlüllah (s.a.s.), Hicretin 8'inci yılı, Ramazan'ın 10'uncu Pazartesi günü 10 bin kişilik muazzam bir ordu ile Medine'den çıktı.⁽³¹⁹⁾ (1 Ocak 630) Yolda katılan birliklerle, ordunun sayısı daha sonra 12 bine yükselmişti.⁽³²⁰⁾ O gün Rasûlüllah (s.a.s.) ve ashâbı oruçluordu. Yola çıktıktan sonra oruçlarını bozdular.⁽³²¹⁾

Rasûlüllah (s.a.s.)'in amcası Abbâs Müslüman olmuş, fakat Müslümanlığını gizliyerek Mekke'de müşrikler arasında kalmıştı. Böylece Mekke'deki haberleri gizlice Rasûlüllah (s.a.s.)'e ulaştırıyordu. Artık Mekke'de yapılacak iş kalmamıştı. Hicret için Mekke'den çıktı, fakat yarı yolda Fetih Ordusuyla karşılaştı. Eşyâsını çocuklarıyla Medine'ye gönderip O da orduya katıldı. Rasûlüllah (s.a.s.) Abbâs'ın gelişinden memnun oldu.

- *Peygamberlerin sonuncusu ben oldum, muhâcirlerin sonuncusu da sen;* diye iltifatta bulundu.

Mekke'ye bir konak (yaklaşık 16 km.) mesâfede “**Merru'z-zahrân**” denilen yerde karargâh kuruldu. Rasûlüllah (s.a.s.), ortalık kararınca burada ordu mevcûdunun sayısınca ateş yakılmasını emretti. Böylece, ordunun haşmetini Kureyş'e göstermek istiyordu.

Yollar iyice tutulduğu için, İslâm ordusu Merru'z-zahrân'a gelinceye kadar Mekkeliler hiç bir haber alamamışlardı. Müslümanların yaklaştığını duyunca ne yapacaklarını şaşırıldılar. Ebû Süfyân durumu anlamak, Müslümanlar hakkında bilgi

⁽³¹⁹⁾ el-Buhârî, 5/90; Tecrid Tercemesi, 10/235 (Hadis No: 1622); Târih-i Din-i İslâm 3/418

⁽³²⁰⁾ Tecrid Tercemesi, 10/235; Kısas-ı Enbiyâ, 1/410

⁽³²¹⁾ el-Buhârî, 5/90; Tecrid Tercemesi, 10/235 (Hadis No:1622)

edinmek istiyordu. Yanına bir kaç kişi alarak, Mekke'den çıktı. Uzakta yanmakta olan ateşler, hacıların, Arafatta arefe gecesini yaktıkları ateşlere benziyordu. Merakla ateşlere doğru ilerledikleri sırada Rasûlüllah (s.a.s.)'ın muhafızları tarafından yakalanarak Peygamber Efendimizin huzûruna getirildiler, Rasûlüllah (s.a.s.)'a karşı en çok kin besleyen Mekke'nin resi Ebû Süfyân burada müslüman oldu. Artık Mekke fethedilmiş demektir. Belki hiç mukavemet görülmeyecekti. Hz. Abbâs:

- *Yâ Rasûlallah, Ebû Süfyân övünmeyi sever, ıftihâr edebileceği bir lütufta bulursanız, demişti. Rasûl-i Ekrem:*

- *Her kim Ebû Süfyân'ın evine girerse, emniyettedir. Her kim kendi evine kapanır, ordumuza karşı koymazsa, emniyettedir. Her kim Harem-i Şerîf'e girerse, emniyettedir. Ebû Süfyân bunu ilân etsin, buyurdu.*⁽³²²⁾ Daha dün, İslâm düşmanlarının lideri olan kişi, bugün Rasûlüllah'ın emirlerini tebliğ etmekle ıftihâr edecek, şeref kazanacaktı.

Merru'z-zahrân'dan hareket edileceği sıra Rasûlüllah (s.a.s.) Hz. Abbas'a:

- *Ebû Süfyân'ı yolun dar bir yerine götür, İslâm ordusunun ihtişamını görsün, diye emretti.*

Hz. Abbâs, Ebû Süfyân'ı, ordunun geçeceği dar bir geçit yerine oturttu. Mücâhidler sırayla alay alay Ebû Süfyân'ın önünden geçtikçe Ebû Süfyân'ın yüreği burkuluyor, geçen her kafilenin hangi kabîle olduğunu soruyordu. Hz. Abbâs:

- *Bunlar Gifâr kabîlesi, şunlar Cüheyne.. diye geçen kabîleleri bir bir anlattıkça Ebû Süfyân:*

- *Şaşılacak şey, bunlarla benim aramda ne düşmanlık var ki, buraya kadar gelmişler, diye hayretini ifâde ediyordu. Bir ara:*

⁽³²²⁾ Zâdü'l-Meâd, 2/391; İbn Hişâm, 4/47; Tecrid Tercemesi, 10/332

- *Yâ Abbâs, kardeşinin oğlunun saltanatı ne kadar da büyü-müş, dedi. Hz. Abbâs:*

- *Hayır, bu saltanat değil, nübüvvettir, diye cevâp verdi.*

Nihâyet, Ebû Süfyân'ın daha önce benzerini görmediği bir birlik geçti. Bunlar, ensârdı. Başlarında **Sa'd b. Ubâde** sancağı taşıyordu. Son gelen birlik, sayıca hepsinden azdı. Bu birlikte Rasûlüllah (s.a.s.) ile ensar ve muhâcirlerden en yakın arkadaşları vardı. Rasûlüllah (s.a.s.)'in sancağını **Avvâm oğlu Zübeyr** taşıyordu.

Ensâr alayı, Uhud ve Hendek Savaşları'nda müşrik ordusunun başkomutanı Ebû Süfyân'ın önünden geçerken **Sa'd b. Ubâde:**

- *Ey Ebû Süfyân, bugün en büyük kıtal günüdür, bu gün Kâbe'de kan dökmenin helal kılındığı gündür, demişti. Ebû Süfyân Sa'd'ın sözlerini Rasûlüllah (s.a.s.)'a nakletti. Hz. Rasûlüllah (s.a.s.):*

- *Sa'd yanlış söylemiş, bugün Cenab-ı Hakk'ın Kâbe'yi yücelteceği gündür. Bugün Kâbe'nin tevhid elbisesine bürüneceği gündür, buyurdu.⁽³²³⁾ Sa'd'ın kan dökmesinden endişelendiği için, hemen Hz. Ali'yi gönderdi, ensâr sancağının Sa'd'dan alınıp oğlu Kays'a verilmesini emretti.⁽³²⁴⁾*

Müslüman mücâhidlerin geçit resmini baştan sona seyreden Ebû Süfyân, Mekke'nin tesliminden başka çâre olmadığını anladı. Hz. Abbas'tan ayrılarak, hemen Mekke'ye döndü. Harem-i Şerif'e vardı. Heyecân içinde kendisini bekleyen Mekkelilere yüksek sesle hitâbetti:

- *Muhammed (s.a.s.), karşı koymamıza imkân olmayan bir ordu ile geliyor:*

⁽³²³⁾ el-Buhârî, 5/91; Tecrid Tercemesi, 10/331 (Hadis No: 1624)

⁽³²⁴⁾ Zâdü'l-Meâd, 2/392; Tecrid Tercemesi, 10/332; İbn Hişâm, 4/49

1) Her kim Ebû Süfyan'ın evine gelirse emniyettedir.

2) Her kim silahını bırakır, evine kapanırsa emniyettedir.

3) Her kim, Harem-i Şerîf'e sığınırsa emniyettedir. Ey Kureyş, Müslüman olun ki, selâmet bulasınız...

Ebu Süfyan'ı dinleyenler, şaşırıp kaldılar. Her gün Müslümanlığın aleyhinde bulunan bu adam, şimdi herkese “**müslüman olun**”, diyordu. Herkeste bir telâş başladı. Kimisi küfre diyor, kimisi bağıırıp çağırıyor, kimi de mukavemet için hazırlanıyordu. Çoğunluk ise Ebû Süfyan'ın sözlerine uyup evlerine çekildiler. Bir kısmı da Harem-i Şerîf'te ve Ebû Süfyan'ın evinde toplandılar.

f) Mekke'ye Giriş (20 Ramazan 8 H./11 Ocak 630 M.)

Rasûlullah (s.a.s.), Mekke'ye girmeden önce, “Zî Tuvâ” denilen yerde durdu. Ordusunu dört kısma ayırıp her birinin gireceği yerleri tâyin etti. “*Sakin savaşa girmeyin, saldırıya uğrayıp mecbûr kalmadıkça kan dökmeyin...*” diye tenbihte bulundu.

Sekiz yıl önce, yurdundan üç kişilik bir kabile ile nasıl ayrılmıştı, şimdi nasıl bir ihtişâmla dönüyordu. Rasûlullah (s.a.s.) devesinin üstünde bütün bunları düşünüyor, mağrûr bir fâtih gibi değil, son derece mütevâzi bir halde, başı secde eder gibi, devenin boynuna yapışmış, tesbih, tehli ve duâ ile, Cenâb-ı Hakk'ın sonsuz lütuflarına şükrederek ilerliyordu.

Bütün birlikler, kan dökmeden Mekke'ye girdiler. Yalnızca Velîd oğlu Hâlid'in komuta ettiği birlik tecâvüze uğradı. Kureyş'in azıllarından **Ümeyye oğlu Safvân, Amr oğlu Süheyl ve Ebû Cehil'in oğlu ikrime** bir çete kurdular. Hâlid'in birliklerini Mekke'ye girerken ok yağmuruna tutarak iki müslümanı şehid ettiler. Bu durumda Hâlid, saldırganlar üzerine hücum ederek, bir hamlede onüç tanesini öldürdü, diğerleri dağılıp kaçtılar.

Rasûlullah (s.a.s.) kan döküldüğünü duyunca üzüldü. Fakat, tecâvüzün müşriklerden başladığını öğrenince:

- *İlahî takdir böyleymiş*, buyurdu.

Rasûlullah (s.a.s.) çadırını Kinâneoğulları yurdunda “**Hacûn**” denilen yerde kurdurdu. Mekke Devri’nin 7’inci yılında, Kureyş müşrikleriyle Kinâneoğulları burada küfr üzerine anlaşmışlardı⁽³²⁵⁾. Bu anlaşma gereğince müslümanlar üç yıl muhasara altında çok acı günler yaşamışlardı.

Rasûlullah (s.a.s.) çadırında gusledip 8 rek’at “**duhâ namâzı**” kıldı, sonra, devesine binerek, Kâbe’ye geldi. Yol boyunca Fetih Sûresi’ni okuduğu iştiliyordu.⁽³²⁶⁾ Deve üzerinde, ihrâmsız olarak Kâbe’yi tavâf etti. Elindeki ucu eğri değnekle Hacer-i Esved’i istilâm etti.

g) Kâbe’nin Putlardan Temizlenmesi.

Kâbe etrâfında 360 put vardı. Bunların en büyüğü olan “Hubel”, Kâbe’nin üstüne konulmuştu. Diğerleri Kâbe’nin etrafına ve içine yerleştirilmişlerdi. Rasûlullah (s.a.s.) değnekle bunları itiyor, her birini bizzât deviriyordu. Putlar yıkılırken:

“Hak geldi, bâtil yok oldu, esasen bâtil yok olmağa mahkûmdur.”⁽³²⁷⁾ **“Hâk geldi, artık bâtil ne yeniden balar, ne de geri gelir”**⁽³²⁸⁾ diyordu.⁽³²⁹⁾

Kâbe’ye girmek için Rasûlullah (s.a.s.) anahtarını istedi. **Talha oğlu Osmân** anahtarı getirdi. “Emânettir Ya Rasûlallah”, diyerek Hz. Peygamber (s.a.s.)’e teslim etti. Kâbe’nin içi de putlarla doluydu. Duvarlarına resimler asılmıştı. Rasûlullah (s.a.s.)’in emriyle Hz. Ömer bunları dışarı attı. Müşrikler, ilah

⁽³²⁵⁾ el-Buhârî, 5/92; Tecrid Tercemesi, 6/132 (Hadis No: 786) ve 10/335

⁽³²⁶⁾ el-Buhârî, 5/92; Tecrid Tercemesi, 10/337 (Hadis No: 1625)

⁽³²⁷⁾ el-İsrâ Sûresi, 81

⁽³²⁸⁾ Sebe’Sûresi, 49

⁽³²⁹⁾ el-Buhârî, 5/92; Tecrid Tercemesi, 10/338 (Hadis No: 1626)

diye taptıkları putların parçalanışını şaşkın şaşkın seyrettiler. Dünkü mabûdlar bir anda moloz yığını haline gelmiş, çöplüklere atılmıştı. Sonra, Rasûlullah (s.a.s.), yanına **Üsâme, Bilal ve Talha oğlu Osmân**'ı da alarak Kâbe'ye girdi, kapının karşısındaki duvara doğru namaz kıldı.⁽³³⁰⁾ Beyt-i Şerifi dolaşip her tarafında tekbir getirdi. Uzunca bir müddet içeride kaldı. Bu sırada bütün Kureyş Hârem-i Şerif'te toplanmış, sabırsızlıkla, haklarında verilecek hükmü bekliyordı.

h) Fetih Hutbesi ve Genel Af

Rasûlullah (s.a.s.) Kâbe kapısının eşiğinde durdu. Karşısında sıralanmış olan Mekkelilere baktı. 20 yıl boyunca şahsına ve müslümanlara ellerinden gelen her kötülüğü yapmaktan çekinmeyen bu adamların hayâtı, şimdi O'nun iki dudağı arasından çıkacak hükme bağlıydı. Rasûlullah (s.a.s.) 20 yıl boyunca çektiklerini bir anda zihninden geçirdi, sonra şöyle hitâbetti.

“Allah'tan başka ilâh yoktur, yalnız O vardır. O'nun eşi ve ortağı yoktur. O va'dine bağlı kaldı, sözünü yerine getirdi. kuluna yardım etti, tek başına bütün düşmanları hezîmete uğrattı.

İyi bilinki bütün câhiliyet âdetleri, mal ve kan davaları bugün şu iki ayağımın altındadır. Yalnız, Kâbe hizmetleriyle hacılara su dağıtma işi (hicâbe ve sikaye hizmetleri) bu hükmün dışındadır bırakılmıştır.

Ey Kureyş Cemâati! Allah sizden câhiliyet gururunu, babalarla, soylarla büyüklenmeği giderdi. Bütün insanlar, Âdem'dendir, (O'nun çocuklarıdır.) Âdem de topraktan yaratılmıştır.”

⁽³³⁰⁾ el-Buhârî, 5/93; Tecrid Tercemesi, 10/339 Buhârî'nin Abdullah b. Ömer'den rivâyetine göre, Rasûlullah (s.a.s.) Mekke'nin fethi günü Kâbe'ye girdiğinde içeride namaz kılmıştır. Abdullah b. Abbas'tan rivâyetine göre ise namaz kılmamış sadece tekbir getirmiştir. (Buhârî, 5/93)

Sonra Şu anlamdaki âyet-i kerîmeyi okudu.

“Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir diğiden yarattık. Övünesiniz diye değil, kolaylıkla tanııasınız diye, sizi milletlere ve kabîlelere ayırdık. Allah katında en değerleriniz, Ona karđı gelmekten en çok sakınanınızdır. Allah her hâlinizi bilir, O her şeyden haberdârdır.” (Hucurât Sûresi, 13)

Rasûlüllah (s.a.s.) Mescid-i Harâm’ın geniş sâhasını dolduran kalabalığı mânâlı bir bakışla süzdükten sonra:

- *Ey Kureyş cemaâtı! Size Şimdi nasıl bir muâmele yapacağımı sanıyorsunuz? diye sordu. Mekkeliler hep bir ağızdan:*

- *Hayır umuyoruz. Sen kerîm bir kardeş, âlicenâb bir kardeş oğlusun, diye cevap verdiler. Rasûl-i Ekrem (s.a.s.):*

- *Ben de size Yûsuf’un kardeşlerine söylediği gibi, “Bu gün size geğmiğten dolayı azarlama yok.”* (Yûsuf Sûresi, 92) diyorum. *Haydi gidiniz, hepiniz serbestsiniz* ⁽³³¹⁾, buyurdu.

Böylece Rasûlüllah (s.a.s.) hepsini affetmişti. Halbuki bunlar Hz. Peygamber (s.a.s.)’e neler yapmamışlardı. Müslümanları en korkunç işkencelere tâbi tutmuşlar, akla hayâle gelmedik eziyetler yapmışlardı. Şimdi başkaları olsa ne yapardı; Hz. Peygamber (s.a.s.) ne yapmıştır? Bu mukayese Rasûlüllah (s.a.s.)’in büyüklüğünü ortaya koymağa kâfidir.

Bu hitâbesinden sonra Rasûlüllah (s.a.s.) Mescid-i Harâm’da oturdu. **Sikaye** (hacılara su ve zemzem dağıtma) hizmeti Abdülmuttaliboğullarındaydı. Bu hizmeti Hz. Abbâs yapıyordu. **Hicâbe** (Kâbeyi açıp-kapama ve anahtarını taşıma) hizmetini ise **Ebû Talha oğulları** yapıyordu. Bu esnâda Hz. Ali bu iki hizmetin Abdülmuttaliboğulları’nda birleştirilmesini istemişti. Fakat Rasûlüllah (s.a.s.) Osman b. Talha’yı çağırđı.

⁽³³¹⁾ İbn Hişâm, 4/54; İbnü’l-Esir, a.g.e., 2/252; Zâdü’l-Meâd, 2/394; Tecrid Tercemesi, 10/340-341

- *Yâ Osmân, bugün iyilik ve ahde vefâ günüdür, al işte anah-tarın, buyurdu.* ⁽³³²⁾

Öğle vakti, Hz. Bilâl Kâbe'nin üstüne çıktı. Güzel ve gür sesiyle ezana başladı. “**Allâhü Ekber**” nidâları müşriklerin yüreklerini burkuyordu. Bu esnâda, **Ebû Süfyân, Esîd oğlu Attâb, Hişâm oğlu Hâris** gibi Kureyşin ileri gelenlerinden bir-kaç kişi Kâbe'nin avlusunda bir köşeye toplanmış konuşuyor-lardı. İçlerinden Attâb:

- *Babam şanslı adammış, daha önce öldü de şu sesi işitme-di, dedi. Hâris de:*

- *Şunun hak olduğunu bilsem, vallâhi ben de icâbet eder-dim, diye konuştu. Ebû Süfyân ise:*

- *Ben bir şey söylemeyeceğim. Bir şey konuşsam şu ça-çaklıların bile dile gelip O'na haber vereceğinden korkuyorum, dedi.*

Az sonra yanlarına Rasûlullah (s.a.s.), aralarında konuştu-kularını bir bir söyledi. Bunun üzerine:

- *Konuştuğlarımızı kimse duymamıştı. Biz şehâdet ederiz ki, sen Allah'ın Rasûlüsün, diye şehâdet getirdiler.* ⁽³³³⁾

⁽³³²⁾ İbn Hişâm, 4/55; Zâdü'l-Meâd, 2/395; Tecrid Tercemesi, 10/342

Câhiliyet devrinde Kâbe'yi pazartesi ve perşembe günleri ziyarete açarlardı. Bir defasında Rasûlullah (s.a.s) 'de gelmiş halkla birlikte O da içeri girmek istemişti. Fakat Osmân b. Talha kabalık etmiş, Rasûlullah (s.a.s.)'ın içeri girmesine engel olmuştu. Rasûlullah (s.a.s.) hiç kızmadan:

-“Ya Osmân, yakında sen benim bu anahtarını dilediğim kişiye verebileceğim bir günü göreceksin...” buyurmuştu. Şimdi Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) anahtarını dilediğine verebilirdi. Fakat gene Osmân'a verdi. ve:

-Yâ Osmân, sana söylediğim söz gerçekleşti mi? diye sordu. Osmân, olayı hatırladı:

-Evet, gerçekleşti, şehâdet ederim ki sen, Allah'ın Rasûlüsün, dedi. (Zâdü'l-Meâd, 2/395; Tecrid Tercemesi, 10/342-343)

⁽³³³⁾ İbn Hişâm, 4/56; Zâdü'l-Meâd, 2/395; İbnü'l-Esir, a.g.e., 2/254

ı) Mekke Halkının Bîatı

Öğle namazından sonra, Rasûlüllah (s.a.s.) Safâ tepesinin yüksekce bir yerinde oturdu. Önce erkeklerden, sonra da kadınlardan bîat aldı. Erkekler, İslâm ve cihâd üzerine bîat ettiler⁽³³⁴⁾. Kadınlar ise aşağıda meâli yazılı âyet-i celîledeki esaslara uyacaklarına dâir bîat ettiler.

“Ey Peygamber, mü’min kadınlar Allah’a hiçbir e  ortak ko mamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında bir b htan uydurup getirmemek ve hiçbir güzel i te sana karşı gelmemek üzere sana biata geldiklerinde bi tlarını kabûl et, Onlara Allah’tan ma faret dile,  nk  Allah çok yargılayıcı, çok esirgeyicidir.” (el-M mtehin S resi, 12)

Erkekler, Rasûlüllah (s.a.s.)’in elini tutup mus faha ederek biât ettiler. Kadınlar ise sözle ve Rasûlüllah (s.a.s.)’in bulunduğu su kabına ellerini batırarak b t ettiler.⁽³³⁵⁾ Rasûlüllah (s.a.s.) in eli, hiç bir zaman yabancı bir kadının eline değme-miştir. ⁽³³⁶⁾

j) Rasûlüllah (s.a.s.)’in Ensâr’ın Endi esini Gidermesi

Fetihten sonra ensâr kendi aralarında:

- *Cenâb-ı Hakk, Rasûlüne doğup büyüdüğü vatanının fet-hini müyesser kıldı. Artık bizimle döner mi, yoksa buraya mı yerleşir, diye endişelerini belirtmişlerdi.* Rasûlüllah (s.a.s.) bunu duyunca:

- *Böyle bir Şeyden Allah’a sığınırım. Ben memleketinize hic-ret ettim. Hayatınız, hayatım;  l m n z  l m md r,* buyurdu. ⁽³³⁷⁾ Ensârın endişelerini giderdi.

⁽³³⁴⁾ İbnü’l-Esîr, 2/252-253

⁽³³⁵⁾ Hak Dini Kur’an Dili, 6/4916; Tecrid Tercemesi, 10/344

⁽³³⁶⁾ el-Buhârî, 6/173; Müslim, 3/1489 (Hadis No: 1866); İbnü’l-Esîr, a.g.e., 2/254

⁽³³⁷⁾ Zâdü’l-Meâd, 2/397; Müslim, 3/1405 - 1406 (Hadis No: 1780); Tecrid Tercemesi 10/346-347

4- Huneyn Gazvesi (6 Şevval 8 H./ 27 Ocak 630 M.)

And olsunki, Allah size birçok yerlerde ve çokluğunuzun sizi böbürlendirdiği, fakat bir faydası da olmadığı, yeryüzünün bütün genişliğine rağmen size dar gelip de bozularak gerisin geriye döndüğünüz Huneyn gününde yardım etmişti.”

(et- Tevbe Sûresi, 25-26)

Huneyn, Mekke ile Tâif arasında, Mekke'ye yaklaşık 16 km. mesafede bir vâdidir. Câhiliyet devri Arap şâirlerinin şiir müsabâkası yaptıkları “Zü'l-mecâz” panayırı da bu vâdi kanarında kurulurdu. Huneyn Savaşı, Mekke'nin fethinden on altı gün sonra (6 Şevval Cumartesi) bu vâdide Hevâzin Kabîlesi ve müttefikleriyle yapıldı.

a) Savaşı'nın Sebebi

Hevâzin, Arabistan'ın en büyük kabîlelerinden biriydi. Mekke'nin güney-doğusundaki dağlarda yaşıyorlardı. Mekke müslümanlar tarafından fethedilmiş, Kâbe'deki bütün putlar kırılmıştı. Hevâzin kabîlesi bu durumdan endişeye düştü. Tedbir alınmazsa, aynı hâl bir gün kendi başlarına gelebilirdi. Kabîle başkanı genç şâir **Avf oğlu Mâlik**'in teşvikiyle hemen savaş hazırlığına başladılar. Tâif'te bulunan **Sakîf Kabîlesi** de bunlarla birleşti. Bu iki büyük kabîle (Peygamber Efendimizin süt annesi Halîme'nin mensup olduğu) Sa'd Oğulları gibi bazı küçük kabîleleri de ittifakları içine aldılar. Böylece 20 bin kişilik bir kuvvetle **Huneyn Vâdisi**'nde toplandılar. Bu harekâtı, ölüm-kalım savaşı sayıyorlardı. Bu sebeple kadınlarını, çocuklarını, bütün hayvanlarını ve kıymetli eşyalarını da berâberlerinde getirdiler. Ya savaşı kazanıp, Müslümanlığı ortadan kaldıracaklar, yahut da bu uğurda hepsi öleceklerdi.

b) Düşman Üzerine Yürüyü

Rasûlüllah (s.a.s.) Mekke'de şehrin idâresini düzenlemekle meşguldü. Düşmanın Huneyn'de toplandığını öğrenince, Mekke'de **Esîd oğlu Attâb**'ı kaymakam bırakarak, 12 bin kişilik bir kuvvetle derhal düşmana karşı harekete geçti. Bu kuvvetin 10 bini, Mekke'nin fethi için Medine'den gelen mücâhidler, 2 bini ise, Mekke'nin fethinden sonra müslüman olan Kureyşlilerdendi. Ayrıca bunlar arasında 80 kadar da henüz müslüman olmamış Mekkeli müşrik vardı. **Ümeyye oğlu Safvân** bunlardan biriydi.

Müslüman ordusu gerek sayı, gerek silâh ve teçhizat bakımından mükemmeldi. Şimdiye kadar hiç bu kadar mükemmel bir orduları olmamıştı. Bu durum müslümanların bir çoğunu gururlandırıyor, *"artık bu ordu yenilmez,"* diyorlardı.⁽³³⁸⁾

İki ordu Huneyn vâdisinde karşılaştı. Müslüman ordusu Huneyn'e sabah karanlığında ulaşmış, vâdinin alçak kısımlarında yer alabilmişti. Düşman kuvvetleri ise buraya önceden gelmişler, yüksek kısımlara ve en elverişli yerlere yerleşerek pusu kurmuşlardı.

c) Pusuya Düşünce

İslam ordusunun öncü kuvveti, yeni müslüman olan Mekke'lilerle Süleym Oğullarından meydana gelmişti. Velîd oğlu Hâlid'in komutasında sabah karanlığında pervasız ve tedbirsizce ilerlerken, pusuya düşdüler. Ansızın karşılaştıkları ok yağmuruyla dağılıp geri çekildiler. Alaca karanlıkta her taraftan düşman hücumu başladı. Öncü kuvvetlerdeki çekilme, gerideki birliklere de sirâyet etti. Müslümanlar daracak vâdide, yamaçları tutmuş olan düşmanın ok yağmuru altında neye uğradıklarını anlayamadılar. Şaşırıp birbirlerine girdiler.

⁽³³⁸⁾ et-Tevbe, Sûresi, 25-26

Umûmî bir panik başladı. Böylece o yenilmez sanılan mükemmel ordu, daha savaş başlamadan dağıldı, herkes kaçmağa başladı.

Ancak Rasûlullah (s.a.s.) bindiği katırı düşmana doğru sürüyordu. Sağında amcası **Abbâs**, solunda amcazâdesi **Hâris oğlu Ebû Süfyân**, katırın dizginlerini tutarak, ilerlemesine engel olmağa çalışıyorlardı⁽³³⁹⁾. Rasûlullah (s.a.s.) etrafında, Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Ali, Üsame...gibi, ashâbın ileri gelenlerinden ancak 80-100 kişi kalmıştı.

Bu âni bozgun, yeni müslüman olanlardan, henüz imânı zayıf kimselerin gerçek düşüncelerini ortaya çıkarıvermişti. **Ebû Süfyân** mânânlı bir tebessümle:

- *Artık bu bozgunun denize kadar önü alınamaz, demişti.*

Kelede:

- *Bugün sihir bozuldu, diye haykırmış, henüz müşrik olan kardeşi **Safvân**:*

- *Sus, ağzın kurusun, bana Hevâzinden biri hâkim olacağına Kureyş'den biri olsun, diyerek kardeşini azarlamıştı? Uhud Savaşında öldürülen Ebû Talha'nın oğlu Şeybe ise:*

- *Bugün Muhammed'den intikamım alınıyor, diyecek kadar ileri gitmişti. Mekke'de bile:*

- *Muhammed ölmüş, ordusu dağılmış, Arablar eski dinlerine dönecekler, diye söylentiler çıkmış, Rasûlullah (s.a.s.) kaymakam bıraktığı **Attâb b. Esîd**:*

- *Muhammed ölmüşse, Allah bâkidir, şerfatı duruyor, diye halkı teskine çalışmıştı.*

d) Rasûlullah (s.a.s.)'in Metâneti ve Dûmanın Hezîmeti

İşte böylesine tehlikeli bir anda Hz. Peygamber (s.a.s.), metânetle yerinde durup, kaçıp dağılan müslümanlara:

⁽³³⁹⁾ Müslim, 3/1398 (Hadis No: 1775)

- *Ey Allah'ın kulları! Buraya geliniz. Ben Allah'ın Peygamberiyim, bunda yalan yok! Ben Abdülmuttalib'in torunuyum, diyordu.*⁽³⁴⁰⁾

Sonra Rasûlüllah (s.a.s.)'in emriyle **Hz. Abbâs** gür sesiyle haykırdı:

- *“Ey Akabe’de bîat eden ensâr! Ey, Şecere-i Rıdvân altında, geri dönmemek üzere bîat edip söz veren ashâb! Muhammed (s.a.s.) burada. O’na doğru gelin.*

Abbâs'ın sesini duyanlar,, derhal “**Lebbeyk, lebbeyk**” diyerek geri dönüp geldiler. **Yâ Evs, Yâ Hazrec** diye nidâ ederek bütün ensâr Rasûlüllah (s.a.s.)'in etrâfında yeniden toplandılar. Savaş bütün şiddetiyle yeniden başladı.⁽³⁴¹⁾

Hz. Peygamber (s.a.s.), Cenâb-ı Hakk’a zafer ihsân etmesi için duâ ettikten sonra yerden bir avuç toprak alıp düşman üzerine savurdu. Düşmanlardan bu topraktan gözüne isâbet etmeyen hiç kimse kalmadı.⁽³⁴²⁾ Cenâb-ı Hakk'ın yardımıyla düşman hezimete uğradı. Darmadağın olup, kadınlarını, çocuklarını, hayvanlarını bırakıp kaçmağa başladılar. Müslümanlar arkalarından kovalayıp, yetişebildiklerini öldürdüler veya esir ettiler. Savaşı kazanmak üzere olan düşman, mağlup oldu; yenilmek üzere olan Müslümanlar ise galip geldi. Savaşta müşriklerden ölenlerin sayısı 70'i buldu, müslümanlardan ise 4 şehid vardı.

Kur'ân-ı Kerîm'de bu savaş şöyle anlatılmaktadır:

“(Ey mü’minler), üphesiz Allah size (Bedir, Hendek, Hudeybiye, Hayber ve Mekke gibi) bir çok yerlerde ve Huneyn gününde yardım etti. O gün Çokluunuz size gurûr vermi, böbürlendirmi. Fakat bu çokluun hiç bir faydası

⁽³⁴⁰⁾ el-Buhârî, 5/99; Müslim, 3/1400 (Hadis No: 1776); Tecrid Tercemesi, 10/353

⁽³⁴¹⁾ Müslim, 3/1398-1399 (Hadis No: 1775); İbn Hişâm, 4/87

⁽³⁴²⁾ Müslim, 3/1402 (Hadis No: 1777)

olmamı, yeryüzü bütün genişi ile başınıza dar gelmişti. Sonra gerisin geriye dönüp kaçmaktınız. Bu hezîmetten sonra Allah, Peygamberine ve mü'minlere sükûnet veren rahmetini indirdi, görmediğiniz askerler (melekler) gönderdi, inkâr edenleri azâba uğrattı. Kâfirlerin cezası iltâ budur.” (et-Tevbe Sûresi, 25-26)

5- Evtâs Savaşı

Huneyn'de bozguna uğrayan düşmanın bir kısmı, bu bölgedeki **Evtâs Vâdisi**'nde toplandı. Bunların başında ihtiyar bir savaşçı olan **Düreyd b. Simme** vardı. Bir kısmı da Sakif kabîlesiyle birlikte Tâif'e çekildi. Bunların başında ise Hevâzin reisi **Avfoğlu Mâlik** bulunuyordu. Bunlar, hazırlıklarını tamamlayıp yeniden savaşmak istiyorlardı. Bu sebeple Rasûlullah (s.a.s.) Evtâs üzerine **Ebû Mûsa'l-Eş'arî**'nin amcası “**Ebû Âmir**” komutasında bir birlik gönderdi.

Yapılan savaşta Düreyd öldürüldü. Ebû Âmir de şehid oldu. Ebû Âmir, yaralandığı zaman, kumandayı yeğeni Ebû Mûsa'l-Eş'arî'ye bırakmıştı. Ebû Mûsâ savaşı kazandı. Birçok esir ve ganimetle geri döndü.⁽³⁴³⁾

Esirler arasında **Sa'd Oğulları Kabîlesi**'nden Rasûlullah (s.a.s.)'in süt kardeşi “**Eymâ**” da vardı. “*Ben Peygamberin süt kardeşiyim*” deyince, Hz. Peygamber (s.a.s.)'e götürdüler. Rasûl-i Ekrem Şeymâ'yı görünce tanıdı. Üzüntüsünden gözleri yaşardı. Hemen hırkasını serip üzerine oturttu, hâl-hatır sorup ikrâmda bulundu. Bir köle, bir câriye, iki deve ve bir mikdâr koyun vererek, isteği üzerine kabilesine gönderdi.⁽³⁴⁴⁾

6- Tâif Muhâsarası (Şevvâl 8 H./Şubat 630 M.)

Huneyn hezîmetinden sonra Sakif Kabîlesi, memleketleri olan Tâif'e çekilmişlerdi. Hevâzin Kabîlesinin reisi Avf oğlu

⁽³⁴³⁾ el-Buhârî, 5/101; Tecrid Tercemesi, 10/358 (Hadis No: 1629); İbn Hişâm, 4/97

⁽³⁴⁴⁾ Tecrid Tercemesi, 7/134; İbn Hişâm, 100-101; Târih-i Din-i İslâm, 3/454

Mâlik de bunlarla berâberdi. Huneyn Savaşı'nın kesin sonucunu almak için Tâif'te toplananların da takibi gerekiyordu.

Hz. Peygamber (s.a.s.), **Hâlid b. Velîd**'i bin kişilik öncü kuvvetle Tâif'i muhâsara için gönderdi. Huneyn ve Evtâs'ta ele geçen ganimet ve esirleri Mekke'ye yaklaşık 16 km. mesâfede "**Ci'râne**" denilen yerde muhâfaza altına aldıktan sonra, kendisi de ordusuyla Tâif üzerine yürüdü.

Tâif, Mekke'nin güney doğusunda, etrâfı yüksek kale duvarlarıyla çevrili eski bir şehirdi. Kale içinde bol miktarda erzâk ve silah depo edilmişti. Muhâsara yirmi günden fazla sürdü. Müslümanlar ilk defa bu muhâsarada, kale duvarlarını yıkmak için **mancınık** ve **debbâbe** denilen savaş âletlerini kullandılar. ⁽³⁴⁵⁾ Bu âletleri müslümanlara Selmân-ı Fârisî öğretmişti. Fakat kale duvarları çok sağlamdı. Tâifliler, duvarlar üzerindeki siperlerden ok atarak kaleyi savunuyorlar, gedik açılmasına imkân vermiyorlardı. Hatta, atılan oklarla 12 kişi şehid olmuştu. Bir ara Hâlid b. Velîd mubâreze için er diledi. Tâifliler:

- *Sana karşı çıkabilecek kimsemiz yok, erzâkımız bitinceye kadar kaleyi savunacağız. Sonra hep birlikte çıkıp ölünceye kadar çarpışacağız,* diye cevâp verdiler.

Tâiflilerin erzâkları tükenip teslim olmaları veya kaleden çıkmaları uzun sürecekti. Rasûlullah (s.a.s). durumu, ashâbı ile istişâre etti. **Nevfel b. Muâviye**:

- *Tilki inine kapandı. Uzun müddet sıkıştırılırsa, mecbûr olup çıkar, böyle bırakılsa da zarar gelmez,* dedi. ⁽³⁴⁶⁾ Muhâsaranın uzamasında yarar görülmedi. Rasûlullah (s.a.s.):

⁽³⁴⁵⁾ İbn Hişâm, 4/126; Zâdü'l-Meâd, 2/462

Mancınık: Topun icâdından önce, kale duvarlarını dövmek için iri taş ve gülle atmakta kullanılan âlet.

Debbâbe: Tahtadan bir iskelet üzerine kalın deri gerilerek yapılan bir savaş âleti. İçine kale duvarlarını delecek askerler girip yavaş yavaş kale duvarı dibine kadar yaklaşırlar ve bu siperin içinde duvarı delerlerdi. Bu âlet, ilkel bir tank demektir.

⁽³⁴⁶⁾ Zâdü'l-Meâd, 2/462; Tecrid Tercemesi, 10/365 (Hadis No: 163)

- Allah'ım, Sakif'e hidâyet nasip et, onları bize gönder, diye duâ etti.⁽³⁴⁷⁾ Muhâsarayı kaldırıp, ganimetleri mucâhidlere dağıtmak üzere Ci'râne'ye döndü. Tâifliler bir sene sonra (Hicretin 9'uncu yılında) Medine'ye bir hey'et gönderip İslâm Dini'ni kabûl ettiklerini bildirdiler.

7- Esirler ve Ganimetler

Huneyn ve Evtâs Savaşlarında, kadın erkek 6 bin esir, 24 bin deve, 40 bin okiyye (yaklaşık 5 ton) altın ve gümüş ve pek çok kıymetli eşyâ ele geçmiş, bunlar Ci'râne'de toplanmıştı.⁽³⁴⁸⁾ O zamana kadar hiçbir savaşta bu kadar çok esir ve ganimet ele geçmemişti. Özellikle yeni Müslüman olmuş bedevî Araplar, Huneyn zaferinin ilk gününden itibaren, ganimet mallarını paylaşılmasını istemişlerdi. Rasûlüllah (s.a.s.) ise bu mürâcaatlara:

- *Tâif'ten döndüğümüzde, diye cevâp vermişti.*

a) Esirlerin Serbest Bırakılması

Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) Tâif'ten Ci'râne'ye döndükten sonra esirleri ve ganimet mallarını hemen paylaştırmadı. Esirleri kurtarmak üzere Hevâzinlilerin müracaatlarını bekledi.⁽³⁴⁹⁾ Yeni müslüman olan bedevîler ise, kendilerine bir an önce ganimetlerin verilmesi için sabırsızlanıyorlardı.⁽³⁵⁰⁾

Nihâyet, Hevâzin Kabîlesinden 14 kişilik bir hey'et geldi. Bunların çoğu bu esnâda müslüman olmuşlardı. Aralarında Rasûlüllah (s.a.s.)'in süt annesi Halîme'nin mensûb olduğu Sa'doğulları'nın temsilcileri de vardı.

- *Yâ Rasûlallah, biz asâlet ve aşîret sâhibi kimseliriz, baxımıza geleni biliyorsunuz, dediler; esirlerin ve ganimet mal-*

⁽³⁴⁷⁾ Zâdû'l-Meâd, 2/463; İbn Hişâm, 4/131

⁽³⁴⁸⁾ Zâdû'l-Meâd, 2/443; Tecrid Tercemesi, 7/128 ve 10/372

⁽³⁴⁹⁾ el-Buhârî, 4/54 ve 5/99

⁽³⁵⁰⁾ Tecrid Tercemesi, 7/135 ve 10/370-372 (Hadis No: 1634)

larının geri verilmesini istediler. İçlerinden Hz. Peygamber (s.a.s.)'in süt amcası Zübeyr:

- *Ey Allâh'ın Rasûlü, esir kadınlar arasında süt halalarınız, süt teyzeleriniz de var. Onlar sana çocukluğunda hizmet ettiler. Sen ise yardım için başvurulacak insanların en hayırlısı-sın... dedi.*⁽³⁵¹⁾ Rasûlüllah (s.a.s.) onları dinledikten sonra:

- *Ben sizi bugüne kadar bekledim. Siz çok geç kaldınız. Halk etrâfımda, ganimetlerin paylaştırılmasını bekliyor. Şimdi siz ikisinden birini tercih edin. Kadınlarınızı ve çocuklarınızı mı istersiniz, yoksa mallarınızı mı?* diye sordu. Hey'et:

- *Elbette kadınlarımızı ve çocuklarımızı isteriz. Âile şerefini hiç bir şeyle değışmeyiz,* dediler. Rasûl-i Ekrem (s.a.s.):

- *Bana ve Abdülmuttalib oğullarının payına düşen esirler serbesttir, onları size bağışladım,* buyurdu. Diğerlerinin de serbest bırakılması için, namazdan sonra, kendisini şefâatçi kılarak, müslamanlardan istemelerini söyledi. Hevâzin hey'eti, Rasûlüllah (s.a.s.) 'in öğrettiği gibi yaptılar: Öğle namazından sonra ayağa kalkıp:

- *Biz, Rasûlüllah (s.a.s.)'i şefâatçi kılarak, Müslüman kardeşlerimizden, kadınlarımızı ve çocuklarımızı bağışlamalarımızı istiyoruz,* dediler. Gönülleri coşturacak sözler söylediler. Rasûlüllah (s.a.s.) Cenâb-ı Hakk'a hamd ve sena ettikten sonra:

- *Ashâbım, bana ve Abdülmuttalib oğullarının payına düşen bütün esirleri ben serbest bıraktım. İcinizden, kardeşlerinizin gönlünü hoş etmek, karşılığını Allah'dan almak isteyenler de böyle yapsın. Bedelsiz vermek istemeyenlere ise, Cenâb-ı Hakk'ın ihsân edeceği ilk ganimetten (her bir esir için 6 deve) vereceğim,* buyurdu.

⁽³⁵¹⁾ İbn Hişâm, 4/ 131; Zâdü'l-Meâd, 2/445; Tecrid Tercemesi, 7/33

Bütün müslümanlar:

- *Biz de hissemize düşeni, Rasûlüllah (s.a.s.)'a bağışladık,* diye bağıştılar. Böylece 6 bin esir bir anda kurtulmuş oldu. ⁽³⁵²⁾ İnsanlık târihinde bu olayın benzerini göstermek mümkün değildir. Bu büyüklük karşısında Hevâzin Kabîlesi toptan Müslüman oldu.

Bu esnâda, kabîle reisi Mâlik Tâif'teydi. Hz. Peygamber (s.a.s.) Hevâzin heyetine:

- *Eğer Mâlik, gelir de Müslüman olursa, bütün âilesi ve mallarından başka ayrıca 100 de deve veririm,* buyurdu. Mâlik bu heberi duyunca, gelip Müslüman oldu. Çocuklarıyla birlikte, bütün mallarını ve 100 deveyi alarak kabîlesine döndü. Rasûlüllah (s.a.s.) onu kabîlesine âmil (zekât toplama memuru) tâyin etti. ⁽³⁵³⁾

b) Ganimetlerin Taksimi

Esirlerin hürriyete kavuşmasından sonra sıra ganimetlerin taksimine geldi. Esâsen Bedevîler:

- *Artık bizim de deveden, davardan hakkımızı ver,* diye taşkınlık yapıyorlar, Rasûlüllah (s.a.s.) 'ın peşini bırakmıyorlardı. Rasûl-i Ekrem bunlara hitâben:

- *Ey nâs! Ne diye sabırsızlanıyorsunuz? Ganimet davarları, şu vâdinin ağaçları sayısınca bile olsa, dağıtacağım.* Sonra yanındaki deveden aldığı bir tüyü parmaklarının arasında göstererek:

- *Benim sizin ganimetlerinizle, değil bir deve, şu tüy kadar bile ilgim yok. Aldığım beşte bir hisse de gene size (fakirlerimize) sarfolunmaktadır. İğne-iplik bile olsa, aldığınız her şeyi*

⁽³⁵²⁾ Bkz. el-Buhârî, 3/62; Nesâî, Sünen, 6/263 (K. Hibe, 1); Tecrid Tercemesi 7/128 (Hadis No: 1040); İbn Hişâm, 4/131-132; Zâdü'l-Meâd, 2/445

⁽³⁵³⁾ İbn Hişâm, 4/133-134; Tecrid Tercemesi, 7/141

teslim ediniz. Çünkü kıyâmet gününde en büyük ar ve azâb vesîlesidir, buyurdu.⁽³⁵⁴⁾ Sonra ganimet mallarını dağıtmağa başladı.

Ganimetler beşe bölündü. Bir hisse Beytü'l-mâl için ayrıldı, dördü mücâhitlere paylaştırıldı. Beytü'l-mâl hissesinin tasarufu (harcama yetkisi) Rasûlüllah (s.a.s.) 'e âitti.⁽³⁵⁵⁾

c) Müellefe-i Kulûb

Rasûlüllah (s.a.s.), Mekke'nin fethinden sonra müslüman olmuş olan Kureyş ileri gelenlerine ganimetten paylarına düşenden ayrı olarak, Beytü'l-mâl hissesinden de bol mikdârda bağışda bulundu. Bunlar uzun yıllar, Rasûlüllah (s.a.s.)'a düşmanlık hareketinin öncülüğünü yapmışlar, Mekke'nin fethinden sonra çâresiz müslüman olmuşlardı. Ancak gönülleri İslâm'a ısınmamıştı. Bunca yıl İslâm düşmanlığı yaptıktan sonra, bir anda bütün kalbiyle Müslümanlığı benimseyivermek kolay bir iş değildi. Kur'ân-ı Kerîm, bu gibilere “**el-müellefetü kulûbühüm**” adını vermekte, gönüllerinin kazanılması, İslâm'a ısındırılması için bunlara zekât verilebileceğini bildirmektedir.⁽³⁵⁶⁾ Rasûlüllah (s.a.s.) bunları İslâm'a ısındırmak istedi. Çünkü bunlar nüfûzlu ve itibârlı kimselerdi, halk üzerindeki tesirleri büyüktü. Samîmî müslüman oldukları takdirde, kendilerinden faydalı hizmetler beklenebilirdi.

“Müellefe-i kulûb” denilen bu kimselerin sayısı, 30 kadardı. Rasûlüllah (s.a.s.) bunların bir kısmına 100'er deve ile münâsip miktâr gümüş verdi. **Ebû Süfyân** ile oğlu **Muâviye**, Ebû Cehil'in oğlu **ikrime**, Amr oğlu **Süheyl**, Ümeyye oğlu **Safvân**, Ebû Talha oğlu **leybe** bunlardandır. Diğer kısmına ise, durumlarına göre 50'şer veya 40'ar deve, uygun mikdarda gümüş verildi.⁽³⁵⁷⁾

⁽³⁵⁴⁾ İbn Hişâm, 4/134; Nesâi, Sünen, 6/264 (K. Hibe:1)

⁽³⁵⁵⁾ el-Enfâl Sûresi, 41

⁽³⁵⁶⁾ et-Tevbe Sûresi, 60

⁽³⁵⁷⁾ İbn Hişâm, 4/135-136; Tecrid Tercemesi, 7/137 ve 8/506

d) Ensâr'dan Bir Kısım Gençlerin Yakııksız Sözleri

Müellefe-i kulûb'a yapılan bu bağışlar, imânı zayıf olanları İslam'a ısındırmak, henüz imân etmemiş olanların, gerçek müslüman olmalarını sağlamak içindi.⁽³⁵⁸⁾

Ancak, Rasûlüllah (s.a.s.)'in bu yüksek düşüncesini ensârdan bazı gençler kavrayamamıştı. Kendi aralarında:

- *Cenâb-ı Hak, Rasûlüne hayır ihsan buyursun, artık kendi kavmine kavuştu. Henüz kılıçlarımızdan Kureyş kanı damlar-ken, bizi bırakıp bütün ganimeti onlara verdi.*⁽³⁵⁹⁾ *Savaş gibi zor işler olunca biz çağırıyoruz, ganimete ise başkaları...*⁽³⁶⁰⁾ gibi sözlerle yakııksız dedi-kodular yaptılar. Hatta münafıklardan biri:

- *Bu taksimde Allah rızası gözetilmedi, demişti.*^(361/1)

Rasûlüllah (s.a.s.) bu tür dedi-koduları duyunca son derece üzüldü. Hemen Ensâr'ın toplanmalarını emretti. Allah'a hamd ve senâdan sonra:

⁽³⁵⁸⁾ Tecrid Tercemesi, 8/509 (Hadis No: 1299); Gerçekten bu bağışların hemen tesiri görülmüştür. Ebû Süfyân:

"Anam babam sana fedâ olsun, bu ne büyük lütuf ve cömertlik, yâ Rasûlallah, Allah için sen sulh zamanında da, savaş zamanında da kerfimsin..." demişti.

Bu sırada vâdide en iyi cins 100 kadar deve dolaşmaktaydı. Ümeye oğlu Safvân onlara bakarak:

Ne kadar güzel, demişti. Safvân henüz Müslüman değildi. Mekke'nin fethinden sonra, karar verebilmek için iki ay mühlet istemiş, Rasûlüllah (s.a.s.), dört ay mühlet vermişti. Hz. Peygamber (s.a.s.), Safvân'ın develere imrendiğini görünce:

-Haydi onlar da senin olsun, buyurdu. Safvân:

-Bu derece lütuf ve cömertlik ancak peygamberde bulunabilir, diyerek verilen süreyi beklemedi, derhal Müslüman oldu. (Târih-i Din-i İslâm, 3/459)

⁽³⁵⁹⁾ el-Buhârî, 4/59, 4/221 ve 5/104; Tecrid Tercemesi, 8/509 (Hadis No: 1300), 10/8 (Hadis No:1520 nin izahı) ve 10/371-373 (Hadis No: 1635); Müslim, 3/733 K. ez-Zekât, B. 46.(Hadis No: 132/1059)

⁽³⁶⁰⁾ el-Buhârî, 5/106; Müslim, 2/736, K. ez. Zekât, B. 46 (Hadis No: 135/1059)

^(361/1) el-Buhârî, 5/106; Tecrid Tercemesi, 8/505 (Hadis No:1296), 8/513 (Hadis No: 1303) ve 10/373

- *Ey Ensâr Cemâti! Siz yolunu şaşırmiş müşriklerdiniz. Allah size benimle doğru yolu göstermedi mi? Siz tefrikaya düşmüş, birbirinize düşman olmuştunuz. Allah, benim hicretimle sizi kaynaştırmadı mı? Siz fakir idiniz. Cena-ı Hakk, benim aranıza gelmemle sizi refâha kavuşturmadı mı? Rasûlüllah (s.a.s.) sordukça ensâr:*

- *Bütün minnet, Allah ve Rasûlüne, bütün minnet Allah ve Rasûlüne, diye cevap verdiler.^(361/2) Rasûlüllah (s.a.s.) devâmla:*

- *Ey Ensâr! Siz isteseydiniz, şöyle de cevâp verebilirdiniz: "Seni kavmin yalanlamıştı. Bize hicret ettin, biz seni tasdik ettik. Seni kavmin terk etmişti, biz sana yardım ettik. Seni kavmin kovmuştu, biz seni bağrımıza bastık. Sen yoksuldun, biz seni malımıza ortak ettik... Böyle söyleseydiniz, doğru söylemiş olurdu, ben de sizi tasdik ederdim."⁽³⁶²⁾*

Ey Ensâr! Bu ne sözdür ki tarafınızdan söylenmiş, bana kadar ulaşmıştır? buyurdu. Ensârın ileri gelenleri:

- *Ey Allah'ın Rasûlü, bizim büyüklerimizden hiç biri, sizi üzecek hiçbir söz söylememiştir. Yalnız bazı gençlerimiz, bu sözleri söylemişlerdir, dediler. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.s.):*

- *Kureyşten bazı kimselere dünyalık verdim, bunlar küfür ve şirk zamanına yakın olduklarından, böylece kalblerini İslâm'a ısındırmak istedim. Ey Ensâr! Herkes aldığı mallarla, koyun ve develerle evlerine dönerken, siz de Peygamberinizle dönmeğe razı olmaz mısınız? Allah'a yemin ederim ki, Sizin Peygamberle Medine'ye dönmeniz, onların ganimet mallarıyla evlerine gitmesinden çok daha hayırlıdır, buyurdu. Ensâr yaşlı gözlerle:*

^(361/2) el-Buhârî, 5/104; Tecrid Tercemesi, 10/373-374; Müslim 2/738, K. ez-Zekât, (Hadis No: 139/1061)

⁽³⁶²⁾ İbn Hişâm, 4/152; Tecrid Tercemesi 7/138-140 (Hadis No: 1040'ın izâhı) ve 10/374; İbnü'l-Esîr, el-Kâmil, 2/271

- *Râzıyız yâ Rasûlallah, biz yalnız Seninle dönmek isteriz, diye heyacânla bağrıştılar.*⁽³⁶³⁾ Rasûlüllah (s.a.s.) devamla:

- *Eğer hicret fazileti olmasaydı, ben ensârdan bir fert olmak isterdim. Bütün insanlar açık bir vâdiye, ensâr ise dar bir dağ yoluna girse, ben ensâr'ın yolunu seçer, onlarla beraber giderdim. Ey Ensâr! Siz benden sonra, hakkınızın çiğneneceği günler de göreceksiniz. Sabrediniz ki, Kevser havzı başında bana kavuşasınız, buyurdu.*⁽³⁶⁴⁾

e) Ci'râne Umresi ve Medine'ye Dönüşü

Ganimetlerin dağıtılmasından sonra, Rasûlüllah (s.a.s.) **Ci'râne**'de ihrâma girdi. Mekke'ye inip umre yaptı. **Esîd oğlu Attâb**'ı Mekke'ye Vâlî tayin etti. **Muâz b. Cebel**'i de Mekkelilere İslâmî hükümleri öğretmek üzere bıraktı, ordusuyla birlikte Zilkade ayında Medine'ye döndü.

Çıkışı ile Medine'ye dönüşü arasında 2 ay 16 gün geçmişti.

⁽³⁶³⁾ el-Buhârî, 5/104-105; Tecrid Tercemesi, 7/139-141 ve 10/374-376; Müslim 2/736 (Hadis No: 135/1059)

⁽³⁶⁴⁾ el-Buhârî, 4/222 ve 5/104; Tecrid Tercemesi, 10/9 (Hadis No: 1520) ve 10/375-376; Müslim, 2/736 (Hadis No: 135/1059)

IX-HİCRETİN DOKUZUNCU YILI (630-631 M.)

1- Elçiler Yılı (Senetü'l-vüfûd)

“Allah’ın yardımı ve zafer günü gelip, insanların akın akın Allah’ın dînine girdiklerini görünce; Rabbını överek tesbih et; O’ndan bağışlanma dile. Çünkü O, tevbeleri dâima kabûl edendir”.

(en-Nasr Sûresi, 1-3)

Arabların, Hz. İbrâhim’in soyundan gelmeleri ve Kâbe’nin muhâfızı olmaları sebebiyle Kureyş’e büyük saygı ve bağlılıkları vardı. Hudeybiye Barış Anlaşmasıyla, Kureyş tarafından Müslümanların siyâsi varlığı tanınınca, Arap kabîleleri Medine’ye sefâret hey’etleri göndermeğe başlamışlardı. Hicretin 8’inci yılında, puta tapıcı müşrik Arapların din merkezi olan Mekke fethedilmiş, Kureyş Kabîlesi Müslüman olmuştu. Bunun Araplar üzerindeki tesiri çok büyük oldu. Müslümanlığın önünde hiç bir kuvvetin duramayacağını anladılar. Artık, Arabistanın her tarafında Müslümanlık sür’atle yayılıyordu. Arabistanın çeşitli bölgelerinde yaşayan kabîleler, Müslüman olmak veya Müslüman olduklarını bildirmek ve kabûl ettikleri İslâm Dini’nin esâslarını öğrenmek üzere, Hz. Peygambere heyetler gönderdiler. Bunların sayısı 70’i aşmaktadır. İlk hey’et, **Hevâzin Kabilesi**’nden Hicreti 8’inci yılında gelmişti. Son heyet ise, Yemen’deki **Neha’ Kabilesi**’nden, Hicretin 11’inci yılı Şevval ayında gelen hey’ettir. Söz konusu sefâret hey’etlerinin çoğu, hicretin 9’uncu yılında gelmiştir. Bu yüzden hicretin 9’uncu yılına “**Senetü'l-vüfûd**” (Elçiler yılı) denilmiştir.

Rasûl-i Ekrem, kendisine gelen bu sefâret hey’etleriyle bizzât ilgilenir, onlara ikrâmda bulunur, her kabîlenin hâline

ve âdetlerine göre onlarla konuşurdu. Ayrılırken de münâsib hediyeler verir, Müslümanlığı öğretmek üzere onlara yetişkin öğretmenler, mürşidler gönderirdi. Rasûlullah (s.a.s.) bu mürşidlere:

- *Kolaylaştırın, güçleştirmeyin. Müjdeleyin, korkutup nefret ettirmeyin* ⁽³⁶⁵⁾, diye tenbihde bulunuyordu.

Necrân Hey’eti

Necrân, Yemen tarafında, Mekke’ye 7 konak mesâfede, ahâlisi Hıristiyan olan büyük bir şehirdi. Rasûlullah (s.a.s.) Necrân Hıristiyanlarına bir mektup gönderip, ya Müslüman olmalarını, yahut da cizye vermelerini istemişti. ⁽³⁶⁶⁾ Bunun üzerine emirleri Abdülmesih Âkîb’in riyâsetinde Medîne’ye 14 kişilik bir hey’et gönderdiler. Hey’ette, en büyük âlimleri Ebu’l-Hâris ile kardeşi Kürz b. Alkame de vardı. Hz. İsa hakkında Rasûlullah (s.a.s.)’le tartışmaya girdiler. Rasûlullah (s.a.s.) onlara:

- *Gelin, çocuklarımız, kadınlarımız, hepimiz bir yerde toplanalım, Sonra, “Allah’ın lâneti yalancılara üzerine olsun,” diye duâ ve niyâzda bulunalım, var mısınız, dedi.* ⁽³⁶⁷⁾ Necrânlılar korktular, bu teklife yanaşmadılar. Cizye vermediği kabûl edip ayrıldılar.

Râhib Ebu’l-Hâris, kardeşi Kürz ile konuşurken:

- *Yemin ederim ki, beklediğimiz ümmî peygamber budur.*
- *O halde neden bunu açıkça söyleyip ona uymuyorsun?*
- *Sebebi, bizimkilerin yaptıkları. Bize mevki, şeref ve servet verdiler. Eğer Müslüman olursam, bunların hepsini alırlar.* ⁽³⁶⁸⁾

⁽³⁶⁵⁾ el-Buhârî 1/25 ve 4/26; Tecrid Tercemesi, 1/65 (Hadis No: 63)

⁽³⁶⁶⁾ Zâdü'l-Meâd, 3/81

⁽³⁶⁷⁾ Âl-i İmrân Sûresi, 61; Tecrid Tercemesi, 10/412-414 (Hadis No:1650)

⁽³⁶⁸⁾ Zâdü'l-Meâd, 3/80

Kürz, bu konuşmayı gizli tuttu, daha sonra müslüman olunca açıkladı

2- Şâir Kâ'b'ın İslâm'ı Kabûlü

Kâ'b, İslâm'dan önce (câhiliye döneminde) şiirleri Kâbe duvarlarına asılan “**Mualleka**” şâirlerinden **Züheyr**'in oğludur. Kâ'b da babası gibi güçlü bir şâirdi. Fakat devâmlı olarak Hz. Peygamber (s.a.s.) ve İslamiyeti hicvederdi. Bu yüzden Rasûlullah (s.a.s.)'in “*yakaladığınız yerde öldürün*” dediği kimseler arasında bulunuyordu.

Mekke fethedilince, Tâif'e kaçmıştı. Tâif halkı da Müslüman olunca, sığınacak yer bulamadı. Kardeşi **Büceyr** daha önce Müslüman olmuştu. Kâ'b'a bir mektup yazdı. Rasûlullah (s.a.s.) 'in, Müslüman olup af dileyenleri bağışladığını anlattı. Medine'ye gelip Müslüman olmasını öğütledi. Başka kurtuluş yolu yoktu.

Kâ'b Rasûlullah (s.a.s.) 'i öven bir şiir hazırlayıp gizlice Medineye geldi. Sabah namazında Mescide gidip Rasûlullah (s.a.s.)'le birlikte sabah namazını kıldı. Namazdan sonra Rasûlullah (s.a.s.)'in önünde diz çökerek oturdu:

- *Yâ Rasûlallah, Kâ'b, geçmişine tevbe ederek Müslüman oldu. Huzûrunuza getirsem, onu affeder misiniz?* diye sordu.

- *Evet*, diye cevâb alınca kendini tanıttı.

- *Kâ'b bin Züheyr benim*, dedi. Ensârdan biri üzerine atılıp hemen Kâ'b'ı öldürmek istedi. Fakat Hz. Rasûlullah (s.a.s.) izin vermedi.

- *O, tevbe etti, Müslüman olarak geldi*, buyurdu. Bunun üzerine Kâ'b önceden hazırladığı kasidesini okumağa başladı.⁽³⁶⁹⁾

⁽³⁶⁹⁾ İbn Hişâm, 4/144-158; Târih-i Din-i İslâm, 4/444-445

“Rasûlüllah, her şeyin kendisiyle aydınlandığı bir nurdur, Şerri kesip atmak için çekilmiş Allah’ın kılıçlarından biridir.” anlamındaki beyitler Rasul-i Ekrem (s.a.s.)’in pek hoşuna, gitmişti. Hemen bürdesini (hırkasını) çıkarıp, şâire giydirdi. Bu yüzden bu şiir “**Kaside-i Bürde**” adıyla şöhret buldu. ⁽³⁷⁰⁾

3- Hatem Tâî’nin Kızı

Tay kabîlesi, Müslümanlara karşı düşmanca bir tavır içinde bulunuyordu. Rasûlüllah (s.a.s.) 150 kişilik bir kuvvetle Hz. Ali’yi bu kabîle üzerine gönderdi. Hz. Ali ansızın Tay kabîlesine vardı. Burada bulunan puthaneyi yıkıp putu kırdı. Bir çok esir ve ganimetle Medine’ye döndü. Kabîle reisi meşhûr **Hâtem Tâî’nin** oğlu **Adiyy** ise Sûriye’ye kaçtı.

Esirler arasında Hatem Tâî’nin kızı da vardı. Hz. Peygamber (s.a.s.)’e:

- *Yâ Rasûlallah, babam öldü, kardeşim kaçtı, fidye ödeyebilecek bir şeyim yok. Babam cömert bir insandı, kabîlesinin ulusuydu. Esirleri kurtarır, fakirleri doyurur felâkete uğrayanlara yardım ederdi. Kimseyi boş çevirmez, isteğini reddetmezdi. Kurtulmam için ben de sana sığınıyorum, dedi.*

Rasûlüllah (s.a.s.) onu serbest bıraktı. Elbise ve yol harçlığı vererek, Sûriye’ye kardeşinin yanına gönderdi. ⁽³⁷¹⁾ Kız kardeşi, Adiyy’e Hz. Peygamber (s.a.s.)’in fazilet ve âlicenablığını anlatınca o da Medine’ye gelip Müslüman oldu.

4- Tebük Gazvesi (Recep 9 H./Eylül 630 M.)

“Yakın bir kazanç ve normal bir yolculuk olsaydı, sana

⁽³⁷⁰⁾ Bu hırka Kâ’b’in ölümünden sonra mirâscıları tarafından 20 bin dirhem (yaklaşık 60 kg.) gümüş karşılığında Emevî Devletinin kurucusu Muâviye’ye satılmıştır. Emevîlerden Abbâsilere, Mısırın Yavuz Sultan Selim tarafından feth edilmesiyle de “Mukaddes emânetler” arasında Osmanlılara geçti. Halen Topkapı Sarayı Müzesi “Hırka-i Saâdet Dâiresi”nde, III. Murat tarafından yaptırılmış olan mahfaza içinde korunmaktadır.

⁽³⁷¹⁾ İbn Hişâm, 4/226; Târih-i Din-i İslâm, 3/481

uyarlardı. Fakat çıkılacak yol, onlara uzak geldi. Kendilerini helâk ederek, “gücümüz yetseydi sizinle beraber çıkardık,” diye Allah’a yemin edeceklerdir. Allah, onların yalancı olduklarını elbette biliyor.”

(et-Tevbe Sûresi, 42)

Tebük, Medine’nin 14 konak kuzeyinde, Medine ile Şam’ın ortasında bir kasabadır. Buraya kadar gelindiği için bu sefere “**Tebük Gazvesi**” denilmiştir. Rasûlüllah (s.a.s.)’in bizzât katıldığı en son gazvedir. Tebük Seferinde savaş olmamış, fakat pek çok güçlük yenilerek kuvvetli bir ordu hazırlanmış, koca Bizans imparatorluğuna meydân okurcasına, askerî ve siyâsî büyük başarılar elde edilmiştir.

a) Gazvenin Sebebi

Hıristiyanlığın temsilcisi olan Bizans İmparatorluğu, Arabistan’ı işgal etmek hevesindeydi. Bunun için, Sûriye’de ve Arabistan’ın kuzeyinde bulunan Hıristiyan Arapları, Müslümanlara karşı savaşa hazırlıyordu. Müslümanlığın Araplar arasında sür’atle yayılmağa başlaması, Hıristiyanların taasubunu körüklüyordu.

Bu sırada Medine’ye yağ tâcirleri gelmişti. Bizans İmparatorluğunun Gassan, Lahm, Cüzâm... gibi kabîlelerle işbirliği yaparak, Müslümanlara karşı büyük bir hazırlık içinde olduğunu haber verdiler. Rasûlüllah (s.a.s.) esâsen bu bölgeden emîn değildi. Sûriye ve Şam tarafından yapılacak bir baskından endişe etmekteydi. Bu haber üzerine hemen Bizans’a karşı seferberlik ilân etti.

b) Sefer Hazırlığı

Yol uzun, düşman kuvvetliydi. Üstelik, yaz mevsiminin en sıcak günleriydi. Kuraklık yüzünden kıtlık vardı. Hurmalar olgunlaşmış, hasat mevsimi gelmişti. Bu mevsimde hurma gölgelerini bırakıp, aç susuz uzun bir yolculuğu göze al-

mak, gerçekten zordu. Nitekim, bu seferin yapıldığı günlere Kur'an-ı Kerim'de “**sâatü'l-usre**” (güçlük zamanı) denilmiştir.⁽³⁷²⁾ Kur'ân-ı Kerîm'deki bu deyimden alınarak, bu sefere “**Gazvetü'l-usre**”, orduya da “**Ceylû'l-usre**” adı verilmiştir.

Rasûlüllah (s.a.s.) sefer hazırlığı yaparken, düşmanın haber almaması için, maksadını gizli tutar, seferin nereye yapılacağını açıklamazdı. Bu seferde, gidilecek yer uzak, yolculuk zordu. Askerin buna göre hazırlanması için Rasûlüllah (s.a.s.) Bizans üzerine gidileceğini açıkça bildirdi. Bütün kabîlelere ve Mekke'ye haber gönderip gönüllü mücâhidlerin Medine'de toplanmalarını istedi.

Münâfıklar ilk anda yan çizdiler. Akla, hayâle gelmedik bahâneler uydurup sefere katılmamak için izin istediler.⁽³⁷³⁾ Bunlarla da kalmayıp sefere katılacak müslümanları caydırmaya çalıştılar.⁽³⁷⁴⁾ Ubey oğlu Abdullah:

- *Muhammed Bizans'ı ne sanıyor. O'nun ashâbıyla birlikte esir düşeceğini gözümle görmüşçesine biliyorum*, diyordu.⁽³⁷⁵⁾ Bedevîlerden bir kısmı da mâzeret uydurup izin istemişlerdi.⁽³⁷⁶⁾ Hâlis Müslümanlar arasında bile,⁽³⁷⁷⁾ bu meşakkatli yolculuğu göze almayıp ağır davrananlar ve sefere katılmayanlar⁽³⁷⁸⁾ olmuştu.

Fakat başta Rasûlüllah (s.a.s.) olmak üzere ashâbın azim ve gayreti bütün engelleri yendi. Etraftaki kabîlelerden gelen akın akın mücâhidler, Medine'de toplanmağa başladı. Kısa zamanda 30 bin kişilik büyük bir ordu toplandı. Bunun 10 bini atlı, 12 bini develydi. Kıtık sebebiyle askerinin bir çoğunun

⁽³⁷²⁾ et-Tevbe Sûresi, 117; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/277; Tecrid Tercemesi, 10/445-446

⁽³⁷³⁾ Bkz. et-Tevbe Sûresi, 49; Tecrid Tercemesi, 10/446-447

⁽³⁷⁴⁾ Bkz. et-Tevbe Sûresi, 81

⁽³⁷⁵⁾ Târih-i Din-i İslâm, 3/485

⁽³⁷⁶⁾ Bkz.et-Tevbe Sûresi, 91

⁽³⁷⁷⁾ Bkz. et-Tevbe Sûresi,38-39

⁽³⁷⁸⁾ Bkz. et-Tevbe Sûresi, 117-118

teçhizatı tam değildi. Rasûlüllah (s.a.s.) zenginlerin ordu için bağıştta bulunmasını istedi. Herkes elinden geldiğince bağışt yaptı. Kadınlar bilezik ve küpe gibi ziynet eşyalarını verdiler. Hz. Ebû Bekir, malının tamâmını; Hz. Ömer yarısını bağıştladı.⁽³⁷⁹⁾ En büyük bağıştı ise Hz. Osman yaptı: Bütün silah ve teçhizatıyla birlikte 300 deve ile bin dinâr altın.⁽³⁸⁰⁾ Bu büyük bağıştı sebebiyle Hz. Peygamber ellerini açır:

“Allah’ım, ben Osman’dan râzıyım, Sen de razı ol,” diye duâ etmişti”.⁽³⁸¹⁾

Yapılan bağıştlarla silah ve bineği olmayan fakir mücâhidler teçhiz edildi. Sefere katılmak istedikleri halde, binek ve azık bulamayanlar da vardı. Bunlardan 7 kişi Rasûlüllah (s.a.s.)’a gelerek:

- *Ey Allah’ın Rasûlü, gazaya gitmek istiyoruz, fakat yiyecek azığımız, binecek devemiz yok, demişlerdi.* Rasûl-i Ekrem:

- *Sizi bindirecek deve kalmadı, deyince ağlayarak ayrılmışlardı.*⁽³⁸²⁾ Bu sebeple bunlara “**Bekkâûn**” (yani ağlayanlar) ünvanı verilmişti.⁽³⁸³⁾ Daha sonra bunlara da binek temin edildi.⁽³⁸⁴⁾

⁽³⁷⁹⁾ Târih-i Din-i İslâm, 3/483; İbnü'l Esîr, a.g.e., 2/227; Tecrid Tercemesi, 10/450

⁽³⁸⁰⁾ Zâdü'l-Meâd, 3/3; bkz. Buhârî, 3/198 ve 4/202; Tecrid Tercemesi, 8/275 (Hadis No: 1174)

⁽³⁸¹⁾ İbn Hişâm, 4/161; Tecrid Tercemesi, 10/450

⁽³⁸²⁾ et-Tevbe Süresi, 92; Tecrid Tercemesi, 10/451

⁽³⁸³⁾ İbn Hişâm, 4/161; Zâdü'l-Meâd, 3/3-4; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/277

⁽³⁸⁴⁾ Bu yediden biri olan Ulbe bin Zeyd, bir gece teheccüt namazından sonra göz yaşlarıyla şöye niyâz etmişti:

-“Allah’ım! Sen cihâdi emrettin ve ona bizi teşvik ettin. Fakat, Peygamberinle birlikte gazaya gitme kudretini bana vermediğin gibi, Peygamberinin elinde beni bindirecek binek de bırakmadın. Allah’ım Sen bilirsin ki, ben üzerime düşen mal, can ve nâmus borcunu her bâdirede veren bir kulunum.”

Sabah namazından sonra Rasûl-i Ekrem (s.a.s.):

-Bu gece mal, can sadakası veren nerede, diye sordu. Kimse cevâp vermeyince; ikinci defa sordu. Bunun üzerine Ulbe kalktı. Rasûlüllah (s.a.s.): Müjde sana ey Ulbe, yemin ederim ki sen zekât ve sadakaları kabul olunanlar divânına yazıldın, buyurdu. (Zâdü'l-Meâd, 3/4; Tecrid Tercemesi, 10/455; İbn Hişâm, 4/161)

Rasûlullah (s.a.s.) Recep ayında bir perşembe günü Medine'den çıktı.⁽³⁸⁵⁾ Ordugâhını, Medinedışında “**Seniyyetü'l-vedâ**” denilen ayrılık tepe'sinde kurdu. Hz. Ali'yi Medine'de kaymakam (vekil) bıraktı. Herkes sefere çıkarken Medine'de oturmak, Hz. Ali'ye ağır geliyordu. Hemen silahlanıp yola çıktı. Ordu Seniyyetü'l-vedâ'dan ayrılmadan yetiştı.

- *Beni kadınlar ve çocuklar içinde mi bırakıyorsun?* dedi. Rasûlullah (s.a.s.):

- *Yâ Ali, bana nisbetle sen, (Tur'a giderken) Musâya nisbetle Harûn'un yerinde olmağa razı değil misin? Şu kadar ki, benden sonra Peygamber yoktur⁽³⁸⁶⁾, buyurdu. Hz. Ali de Medine'ye döndü.*

c) Münâfıkların Tutumu

Ordu, seniyyetü'l-vedâ'dan hareket edince, münâfıkların bir kısmı, reisleri Abdullah b. Übeyy ile geri döndü. Sefere katılanlar, yolculuk sırasında da bozguncu tutumlarını sürdürdüler. Bir konaklama sırasında Rasûlullah'ın (s.a.s.) devesi Kasvâ kaybolmuştu. Münâfıklardan **Zeyd b. Ebî Salt**:

- *Tuhaf şey, Muhammed peygamberim der, göklerden haber verir, oysa devesinin nerede olduğunu bilmiyor, demişti. Bu küstahça sözleri Rasûlullah (s.a.s.) duyunca:*

- *Vallahi, ben yalnızca Allah'ın bana bildirdiklerini bilirim. Allah bana şimdi bildirdi. Kasvâ, şu iki dağın arkasındaki vâdîde yuları bir ağaca dolanıp kalmıştır. Haydi, oradan getirin, buyurdu.⁽³⁸⁷⁾*

Münâfıkların yaptıkları bütün bu mel'anetler, çevirdikleri dolaplar, sefer esnâsında günü gününe inen Kur'ân ayetleriyle

⁽³⁸⁵⁾ el-Buhârî, 4/6; Riyazüs-Sâlihîn Tercemesi, 2/310 (Hadis No: 960)

⁽³⁸⁶⁾ el-Buhârî, 5/129; İbn-Hişâm, 4/163; Tecrid Tercemesi, 10/456 (Hadis No:1658)

⁽³⁸⁷⁾ İbn Hişâm, 4/166; Zâdü'l-Meâd, 3/7; Tecrid Tercemesi, 10/457; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 2/279

teşhir edilmiştir.⁽³⁸⁸⁾ Münâfıkların iç yüzleri ve kirli çamaşırları apaçık ortaya çıktığı için Tebük Seferi'ne “**Gazve-i fâdiha**” (Rüsvelylik gazvesi) de denilmiştir.

d) Tebük'ten Dönüş

Uzun ve meşakkatli bir yolculuktan sonra Tebük'e varıldı. Fakat gerek Bizans, gerekse Arap kabîlelerinde hiç bir harekete rastlanmadı. 30 bin kişilik muazzam Müslüman ordusu Hıristiyan Arap kabîlelerini yıldırmişti. Medine'ye gelen haberlerin asılsız olduğu anlaşıldı. İslâm ordusunun kuvvet ve azameti gösterilmiş, maksat hâsıl olmuştu. Bu yüzden daha fazla ileriye gitmeğe lüzûm görülmedi. Rasûlullah (s.a.s.) Tebük'de bulunduğu esnâda o bölgede bulunan **Eyle, Cerbâ, Ezruh, Dûmetü'l-cendel** gibi bazı küçük Hıristiyan beylikleriyle anlaşmalar yaptı. Bu beylikler yıllık cizye ödeyerek İslâm hâkimiyetine girmeği kabûl ettiler. Müslümanlar, Tebükte 20 gün kaldıktan sonra Ramazanın ilk günlerinde Medine'ye döndüler.

e) Mescid-i Dırârın Yaktırılması

Münâfıklar, Kubâ Mescidi'nin yakınında bir mescid yaptılar. Maksatları, Kubâ Mescidi'nin cemâatini bölmek, Müslümanlar arasına ayrılık sokmaktı. Münâfıklardan bir hey'et Tebük seferinden dönerken Rasûlullah (s.a.s.)'ı karşıladılar. Yaptıkları mescidde namaz kılmasını ricâ ettiler. Ancak bu esnâda, Tevbe Sûresi'nin 107-108'inci âyetleri indi. İbâdet için değil, fitne ve fesât ocağı olarak yapılan bu binada Rasûlullah (s.a.s.)'ın namaz kılmasına izin verilmedi. “**Sakin bunların mescidinde namaz kılma**”.⁽³⁸⁹⁾ buyruldu. Rasûlullah (s.a.s.) Medine'ye dönünce, **Mâlik b. Dühlem ile Ma'n b. Adıyy**'e hemen bu

⁽³⁸⁸⁾ Bkz. et-Tevbe Sûresi, 66-68

⁽³⁸⁹⁾ Bkz. Tevbe Sûresi, 107-108

mescidi yıkıp yakmalarını emretti. Onlar da derhal Rasûlullah (s.a.s.) 'in emrini yerine getirdiler.⁽³⁹⁰⁾

İki ay kadar sonra, münâfıkların başı olan Übeyy oğlu Abdullah öldü. Müslümanlar da onun kötülüklerinden kurtulmuş oldular.

f) Medine'ye Giriş

Rasûlullah (s.a.s.)'in ordusu ile birlikte dönmekte olduğu Medine'de duyulunca, bütün halk, kadınlar ve çocuklar sokaklara döküldü. Şiirler ve neşîdeler söyleyerek, orduyu Seniyetü'l-vedâ'da parlak bir merâsimle karşıladılar.

g) Sefere Katılmayanların Durumu

Rasûlullah (s.a.s.) Medine'ye gelince doğru Mescid'e gitti, iki rek'at namaz kıldı. Sefer dönüşlerinde önce mescide gidip iki rek'at namaz kılmak âdetiydi.⁽³⁹¹⁾ Sonra Mescid'de oturup ziyâret ve tebrikleri kabûl etti. Sefere katılmamış olanların herbirinin mâzeretini dinledi, haklarında Allah'tan mağfiret diledi. Özürleri olmadığı halde, Tebük Seferi'ne iştirak etmeyen üç kişi için:

- *Allah hakkınızda hüküm verinceye kadar bekleyin*, buyurdu. Müslümanların bunlarla konuşmalarını yasakladı. Tam 50 gün bunlarla kimse konuşmadı, kimse selâmlarını almadı. Vakitlerini üzüntü ile ve gözyaşları içinde geçirdiler. Sonunda, tevbelerinin kabûl edildiği bildirildi.

(Haklarındaki hüküm) geri bırakılan üç kişi ise, yeryüzü bütün genişliğiyle bağılarına dar geldi. Vicdanları da kendilerini sıkıttırdı. Allah'a karşı, Allah'tan başka sığınacak bir yer olmadığını anladılar. Allah da eski hallerine dön-

⁽³⁹⁰⁾ İbnHişâm, 4/173-174; Zâdü'l-Meâd, 3/19; Tecrid Tercemesi, 5/377-378

⁽³⁹¹⁾ el-Buhârî 4/40; Tecrid Tercemesi, 8/497 (Hadis No: 1287)

**meleri için tevbelerini tabûl etti. Üpbesiz ki Allah tevbe-
leri kabûl edici ve esirgeyicidir.**⁽³⁹²⁾ (Tevbe Sûresi, 118)

5- Hz. Ebû Bekir'in Hac Emirlii

(Zilhicce 9H./Şubat 631 M.)

Haccın sebebi olan Kâbe, Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmâil tarafından Mekke'de yapılmıştır. İnşâat tamamlandıktan sonra Cibrîl (a.s.), tavâfın ve hac ibadetinin nasıl yapılacağını amelî olarak onlara göstermiş, Hz. İsmâil de Hicaz halkına öğretmişler. Ancak, Hz. İbrâhim'in tebliğ ettiği dini hükümler zamanla unutulmuş, Mekke putperestliğin merkezi olmuştur. Hz. İsmâil'in öğrettiği hac usûlü yavaş yavaş değişmiş yerini putperestlerin haccı almıştır.

İslâm'dan önce müşrik Araplar, içinde günah işlenen elbi-selerle Kâbe ziyâret edilemez, derlerdi. Bu sebeple Kâbe'yi çırıl çıplak tavâf ve ziyaret ederlerdi.⁽³⁹³⁾

Hicretin 9'uncu yılında hac farz kılındı.⁽³⁹⁴⁾ Fakat o sene Rasûlullah (s.a.s.) haccetmedi. Hz. Ebû Bekir'i Hac Emiri olarak Mekke'ye gönderdi.

Hicretin 8'inci yılında Mekke fethedilmiş, Kâbe putlardan temizlenmiş, Mekke halkı Müslüman olmuştu. Ancak henüz Müslüman olmayan müşrik kabîleler hâlâ Kâbe'yi çırıl çıplak tavâf ediyorlardı. Diğer taraftan, Hicretin 9'uncu yılında hac, “nesî” uygulaması yüzünden belirli zamanından önce yapılacaktı.

Bilindiği üzere, oruç, hac, kurban gibi ibâdetlerin vakitleri kamerî aylara göre tesbit edilir. Kamerî yıl (ay senesi), yaklaşık 354 gün, Güneş yılı ise yaklaşık 365 gündür. Aradaki 11 gün-

⁽³⁹²⁾ Bu üç kişinin geçirdikleri çok sıkıntılı 50 günün tafsilâtı için bkz. el-Buhârî, 5/130-135; Tecrid Tercemesi, 10/464-485 (Hadis No: 1659); Riyâzû's-Sâlihîn Tercemesi, 1/27 (Hadis No: 21)

⁽³⁹³⁾ el-Hakayık, 1/67; Tecrid Tercemesi, 6/45 ve 6/156 (Hadis No: 803)

⁽³⁹⁴⁾ Bkz. Âl-i İmrân Sûresi, 97

lük fark sebebiyle, hac günleri her yıl yer değiştirir; bazen yaz, bazanda kış mevsimine gelir. Hac mevsimini çok sıcak veya çok soğuk aylara rastlatmamak, sâbit bir mevsimde (ilkbaharda) tutmak için Araplar üç yılda bir, seneye bir ay ekleyerek o yılın aylarını 13'e çıkarırlardı. Buna "nesî" deniyordu. Böylece hac mevsimi değişmez, fakat, aylar yer değiştirirdi. 33 senede bir, aylar yerine gelirdi.⁽³⁹⁵⁾ Nitekim, Hicretin 10'uncu yılında kamerî aylar aslî yerine geldiler. Kur'an-ı Kerîm, müşrik Arapların bu çirkin âdetini yasaklamıştır.⁽³⁹⁶⁾

Hz. Peygamber (s.a.s.) hac farızasını aslî günlerinde edâ etmek istediğinden o yıl hacca gitmedi. Hz. Ebû Bekir'i **Hac Emiri** tâyin etti. Medine'den hacca gitmek isteyen 300 kişi de Hz. Ebû Bekir'le gittiler.

Hz. Ebû Bekir yola çıktıktan sonra, müşriklerle münâsebetleri düzenleyen hükümler indi.⁽³⁹⁷⁾ Bunların müşriklere duyurulması gerekiyordu. Rasûlullah (s.a.s.) Hz. Ali'yi de bu iş için gönderdi. Hz. Ali yolda Hz. Ebû Bekir'e yetiştî.

- *Hac Emiri yine sensin, ben Tevbe Sûresi'nin yeni inen ilk âyetlerindeki hükümleri müşriklere tebliğ ile görevliyim, dedi.*

Hz. Ebû Bekir, Zilhicce'nin 8'inci günü Mekke'de bir hutbe okuyarak, haccın nasıl yapılacağını anlattı. Müslümanlar, Hz. Ebû Bekir'in anlattığı şekilde haccettiler. Müşrikler kendi bildiklerini yaptılar.

Hz. Ali ise, Zilhicce'nin 10'uncu günü Mina'da bir hutbe okudu. Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından gönderildiğini bildirdi. Tevbe Sûresi'nin ilk âyetlerini yüksek sesle okuduktan sonra:

1- Müslümanlardan başka hiç kimse Cennete giremez.

2- Bu yıldan sonra hiç bir müşrik Kâbe'ye yaklaştırılmayacak.

⁽³⁹⁵⁾ Bkz. Hak Dini Kur'an Dili, 3/2532; M. Hamîdullah, İslâm Peygamberi, 2/87-94

⁽³⁹⁶⁾ Bkz. et-Tevbe Sûresi, 37

⁽³⁹⁷⁾ Bkz. et-Tevbe Sûresi, 1-36; Tecrid Tercemesi, 2/245-248 (Hadis No: 240 ve izahı)

3- Hiç kimse Kâbe'yi çıplak tavâf etmeyecek.

4- Kimin Hz. Peygamber (s.a.s.)'le anlaşması varsa, müddeti bitinceye kadar ona uyulacak, dedi.⁽³⁹⁸⁾

Bu ilândan sonra çok geçmedi. Bütün Arabistan Müslüman oldu. O yıldan sonra da hiç bir müşrik Mekke'ye bırakılmadı.

⁽³⁹⁸⁾ İbn Hişâm, 4/190-191

X- HİCRETİN ONUNCU YILI (631-632)

1- Peygamberimizin Oğlu İbrâhim'in Ölümü

(8 Şevval 10 H./7 Ocak 632 M.)

İbrâhim, Peygamber (s.a.s.) Efendimizin 7'inci çocuğudur. Diğer 6 çocuğunun hepsi de, ilk eşi Hz. Hatice'den olmuştu. İbrâhim ise Mısırlı Mâriye'den doğmuştur.

İbrâhim, Hicretin 8'inci yılı Zilhicce ayında doğmuştu. İki yaşını doldurmadan öldü. Rasûlullah (s.a.s.) İbrâhim'i öper koklardı. Ölürken gözleri yaşardı. **Avf oğlu Abdurrahman:**

- *Ey Allah'ın Rasûlü, sen de mi ağlıyorsun? "Oysa ölüye ağlamayı men etmiştin," dedi. Rasûlullah (s.a.s.):*

Ben, bağırıp çağırmayı, üst-baş yırtmayı men ettim. Bu ise, Allah'ın kullarının kalbine koyduğu şefkattir. Göz ağlar, kalb mahzûn olur. Biz, Rabbimizin rızâsına uygun olmayan söz söylemeyiz. Ey İbrâhim, seni kaybetmekten dolayı hüzün içindeyiz, buyurdu.⁽³⁹⁹⁾

- *İbrâhim benim oğlumdur. O henüz annesini emerken öldü. Cennette iki süt anne, onun süt müddetini tamamlayacaklardır, dedi.⁽⁴⁰⁰⁾*

İbrâhim, Bakî Kabristanı'na defnedildi. Kabrinin üstüne Rasûlullah (s.a.s.) bir kırba su döktürdü.⁽⁴⁰¹⁾ Faydası da yok, zararı da, fakat diriye tatmin eder, buyurdu.

İbrâhimin öldüğü gün (7 Ocak 632 saat: 8.30'da)⁽⁴⁰²⁾ güneş tutulmuştu. Halk:

⁽³⁹⁹⁾ el-Buhârî, 2/285; Tecrid Tercemesi, 4/548 (Hadis No: 646)

⁽⁴⁰⁰⁾ Müslim, 4/43 (K. Fedâil, 63); el-Buhârî, 2/104; Tecrid Tercemesi, 4/748 (Hadis No: 679)

⁽⁴⁰¹⁾ Aynî, Umdetü'l-Kâri, 4/115; Tecrid Tercemesi, 4/551

⁽⁴⁰²⁾ Asr-ı Seadet, 1/191; Tecrid Tercemesi, 2/245-248 Hadis No: 240 ve izahı.

- İbrâhim'in ölümünden dolayı Güneş tutuldu, dediler. Bunun üzerine Rasûl-i Ekrem:

- Güneş ve ay, Allah'ın kudretini gösteren alâmetlerdendir. Hiç kimsenin ölümünden veya doğumundan dolayı tutulmazlar. Siz bu olayla karşılaştığınız zaman, namaz kıılıp duâ edin, buyurdu.⁽⁴⁰³⁾

2- Vedâ Haccı (Zilhicce 10 H/Mart 632 M.)

"Bugün, inkâr edenler, sizi dininizden etmekten ümitlerini kesmişlerdir. Artık onlardan korkmayın, Ben'den korkun. Bu gün dininizi kemâle erdirdim, üzerinize olan nimetimi tamamladım. Din olarak, sizin için İslâm'ı seçip ondan hoşnut oldum."

(el -Mâide Sûresi, 3)

Vedâ, bir yerden ayrılan kimse ile geride kalanların birbirlerine karşılıklı esenlik dilemeleri demektir. Peygamber Efendimiz, Arafat'ta irâd ettiği hutbesinde, dünya hayâtından ayrılmasının yaklaştığına işâret ederek, ashabıyla vedâlaştığı için, bu haccına "**Vedâ Haccı**" denilmiştir. Henüz farz kılınmadan, Hicretten önce Rasûlüllah (s.a.s.) bir çokdefa haccetmişti. Medine'ye hicretinden sonra Vedâ Haccı ilk ve son haccı odu. Bu haccından 81 veya 82 gün sonra vefât etti.

Hicretin 10'uncu yılı Müslümanlık bütün Arabistan'a yayılmıştı. Rasûlüllah (s.a.s.) Zilkade ayında Hac farîzasını edâ etmek için Mekke'ye gideceğini ilân etti. O'nunla birlikte haccetmek isteyen müslümanlar Medine'de toplanmağa başladılar.⁽⁴⁰⁴⁾

Rasûl-i Ekrem (s.a.s) 25 Zilkade (22 Şubat 632) Cumartesi günü öğle namazını kıldıktan sonra, ashâbıyla birlikte Medine'den çıktı. Kızı Fâtıma ve bütün zevceleri de beraberinde bulunuyordu. İkinci namazını, seferî olarak Zülhuleyfe'de

⁽⁴⁰³⁾ el-Buhârî, 2/29-30; Tecrid Tercemesi, 3/428 (Hadis No: 547)

⁽⁴⁰⁴⁾ Müslim, 2/887, K. Hac B. Haccetü'n-Nebiy (Hadis No: 1218)

kıldı, geceyi de burada geçirdi. Ertesi gün (26 Zilkade) gusletti hac ve umre için niyyet ve telbiye yaparak ihrâma girdi. Öğle namazını da burada kıldıktan sonra yola çıkıldı.⁽⁴⁰⁵⁾

Hz. Peygamber (s.a.s.)'le birlikte Haccdebilmek için Medine'de toplananların sayısı 100 bine yaklaşmıştı. Yol boyunca katılanlar ve doğrudan Mekke'ye gidenlerle haccedeceklerin sayısı 124 bine ulaşmıştı. Bu muazzam kalabalık, Rasûlullah (s.a.s.)'ın etrafında bir insan seli gibi dalgalana dalgalana ilerliyor, "**Allâhü ekber ve Lebbeyk Allâhümme lebbeyk**" nidâlarıyla dağ taş inliyordu.

Yolculuk 10 gün sürdü. Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) 4 Zilhicce pazar günü Mekke'ye vardı. Kâbeyi usûlüne göre tavâf etti. Safâ ve Merve arasında sa'y yaptı. Pazartesi, salı ve çarşamba günlerini de Mekke'de geçirdi, "**Yevm-i terviye**" denilen 8 Zilhicce perşembe günü sabah namazını Mescid-i Harâm'da kıldıktan sonra, devesine binip bütün hacılarla birlikte "**Mina**" ya hareket etti. O gün burada kaldı. Öğle, ikindi, akşam, yatsı ve ertesi günün sabah namazlarını burada kıldı. Arefe günü (9 Zilhicce cuma) sabahı, güneş doğduktan sonra devesine binip Arafat'a çıktı. "**Nemire**" denilen yerde kurulan çadırında bir müddet dinlendi. Öğle vakti olunca, devesine binip **Arafat Vâdisi**'nin ortasına geldi. kendisini dinlemek üzere 124 bin müslüman, etrafında toplanmıştı. Rasûlullah (s.a.s.) burada, onların şahsında bütün insanlığı "**Vedâ Hutbesi**" diye meşhûr olan insanlık târihinin en etkili ve önemli hutbesini irâdetti.

Câhiliyet devrinde, Arabistan'da kuvvetli zayıfı ezerdi. Can, mal ve ırz güvenliği yoktu. Fâizcilik yüzünden fakirler, zenginlerin kölesi hâline gelmişti. Kadınlara insan değeri verilmez, erkeklerin malı sayılırdı. Kan gütmeye yüzünden, karşılıklı öldürmelerin sonu gelmez, bulunamayan suçlunun cezâsını,

⁽⁴⁰⁵⁾ el-Buhârî, 2/146; Tecrid Tercemesi, 6/100-101 (Hadis No: 767) ve 6/106 (Hadis No: 769); Zâdü'l-Meâd, 1/369; Tecrid Tercemesi, 10/426

âilesinden ele geçen çekerdi. Rasûlullah (s.a.s.), Vedâ Hutbesi'yle Câhiliyet Devrinin bütün bu kötülüklerini yasakladı. Bütün insanların eşit olduğunu, Allah katında üstünlüğün ancak takvâ ile olduğunu anlattı. **“Müslümanlar kardeştir.”** buyurdu. Hutbe, her taraftan duyulabilmesi için, gür sesli sahabîler tarafından cümle cümle tekrâr edildi. Hutbe'den sonra Rasûlullah (s.a.s.) takdim edilen bir bardak sütü içti, oruçlu olmadığını ashâbına gösterdi.⁽⁴⁰⁶⁾ Öğle ve ikinci namazlarını birlikte (cem-i takdîm ile) kıldırıldı.⁽⁴⁰⁷⁾ İki vaktin farzları arasındaki sünnetleri kılmadı. Sonra devesine binip **“Cebel-i Rahme”** denilen tepeye ilerledi. Bu tepenin eteğinde, devesi üstünde kibleye yöneldi. Güneş batıncaya kadar duâ edip vakfe yaptı. Dinî hükümlerin tamamlandığını bildiren âyet de bu esnada indi.⁽⁴⁰⁸⁾

“Bugün kâfirler dininizi yok etmekten ümitlerini kestiler. Artık onlardan korkmayın, Benden korkun. Bugün, sizin dininizi kemâle erdirdim, üzerindeki nimetimi tamamladım ve size din olarak islâmı' seçip ondan hoşnûd oldum”.⁽⁴⁰⁹⁾

Güneş battıktan sonra Hz. peygamber (s.a.s.) Arafattan ayrıldı. Akşam ve yatsı namazlarını **Müzdelife**'de birlikte (cem-i tehîr) ile kıldı.⁽⁴¹⁰⁾ Geceyi burada geçirdi. Sabah namazından sonra **Me'ar-ı harâm**'da hava aydınlanıncaya kadar vakfe

⁽⁴⁰⁶⁾ el-Buhârî, 2/173; Tecrid Tercemesi, 6/169 (Hadis No: 811)

⁽⁴⁰⁷⁾ *Cem-i takdim*: İkincisinin henüz vakti girmeden, iki vakit namazı birlikte kılmaktır.

⁽⁴⁰⁸⁾ el-Buhârî, 1/16; Tecrid Tercemesi, 1/45 (Hadis No: 42 ve 10/435)

⁽⁴⁰⁹⁾ el-Mâide Sûresi, 3; Bu âyet en son inen ahkâm âyetidir. Bir gün sonra (10 Zilhicce) Mina'da inen *“Allah'a döndürüleceğiniz ve sonra haksızlığa uğramadan herkesin kazandığının tamamı verileceği günden korkunuz”* (el-Bakara Sûresi, 282) anlamındaki âyetle Kur'ân-ı Kerim tamamlandı. Bundan sonra dinî hükümlerde hiç bir ziyâde ve değişme (nesh) olmadı. 81 gün sonra Rasûlullah (s.a.s.) vefât etti. (bkz. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, 2/1569)

⁽⁴¹⁰⁾ *Cem-i tehîr*: Birincisinin vakti çıktıktan sonra, iki vaktin namazını birlikte kılmaktır.

yaptı. Güneş doğmadan Mina'ya hareket etti. Burada Akabe Cemresi'ne taş atarken:

“Ey nâs, din işlerinde aşırılıktan sakının. Sizden önceki ümmetlerin helâkine sebep, din işlerinde taşkınlık göstermeleridir.”⁽⁴¹¹⁾ buyurdu.

Rasûl-i Ekrem (s.a.s.), kurban bayramının 1 ve 2'inci günlerinde (10 ve 11 Zilhicce) birer hutbe de Mina'da okudu. **“Hac ibâdetini, Benden gördüğünüz gibi ifa edin,”** buyurdu.⁽⁴¹²⁾ Kurban edilmek üzere hazırlanan 100 deveden 63'ünü bizzât kesti. Kalan 37'yi de Hz. Ali'ye kestirdi. Her birinden birer parça et alınıp pişirildi. Kalanı da fakirlere dağıtıldı. Sonra Rasûlullah (s.a.s.) tıraş olup ihramdan çıktı. Mekke'ye inip ziyâret tavâfını yaptıktan sonra tekrar Minaya döndü. Bayram günlerini Mina'da geçirdi. Haccın diğer menâsikini yerine getirdi. Bayramın dördüncü günü Mekke'ye geldi. Vedâ Tavâfı'nı yaptıktan sonra 14 Zilhicce Çarşamba günü Mekke'den ayrı- lıp Medine'ye döndü.

3- Vedâ Hutbesi

(9 Zilhicce 10 H./8 Mart 632 M. Cuma)

Peygamberimiz Hz. Muhammet (s.a.s.) Vedâ haccında, 9 Zilhicce Cuma günü zevâlden sonra Kasvâ adlı devesi üzerinde, Arafat Vâdisi'nin ortasında 124 bin Müslümanın şahsında bütün insanlığa şöyle hitabetti.

“Hamd Allah'a mahsustur. O'na hamdeder, O'ndan yardım isteriz. Allah kime hidâyet ederse, artık onu kimse saptıramaz. Sapıklığa düğürdüğünü de kimse hidâyete erdiremez. İhâdet ederim ki; Allah'dan başka ilâh yoktur.

⁽⁴¹¹⁾ İbn Mâce, es-Sünen, 2/1008 (Hadis No: 3029); Zâdü'l-Meâd, 1/473; Tecrid Tercemesi, 10/436

⁽⁴¹²⁾ Zâdü'l-Meâd, 1/475; Tecrid Tercemesi, 10/437; Müslim, 2/943, (Hadis No: 1297)

Tektir, e[đi ortağı, dengi ve benzeri yoktur. Yine [ehâdet ederim ki, Muhammed O'nun kulu ve Ras[ul[ud[ur ^(413/1)

Ey Nâs! S[öz[ümü iyi dinleyiniz. Bilmiyorum, belki bu seneden sonra sizinle burada ebed[đ olarak bir daha berâber olamayacağım.

insanlar! Bu g[unleriniz nasıl mukaddes bir g[un, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay, bu [ehriniz Mekke nasıl kutsal bir [ehir ise, canlarınız, mallarınız, nâmus ve [erefiniz de [ylece mukaddestir; her t[ur[l[ü tecâv[udzen mas[undur. ^(413/2)

Ashâbım! Yarın rabbınıza kavuğlacaksınız. Bug[unk[ü her hâl ve hareketinizden muhakkak sorulacaksınız. Sakın benden sonra eski sapıklıklara d[on[up de birbirinizin boynunu vurmayınız. ^(413/3) **Bu vasiyetimi burada bulunanlar, bulunmayanlara bildirsinler. Olabilir ki, bildirilen kimse, burada bulunup da i[đitenden daha iyi anlayarak hifzetmiğ olur.** ⁽⁴¹⁴⁾

Ashâbım! Kimin yanında bir emânet varsa, onu sâhibine versin. Fâizin her [e[đidi kaldırılmığtır, ayağımın altındadır. Fakat aldığınız borcun aslını [odemek gerekir. Ne zulmediniz, ne de zulme uğrayınız. Allah'ın emriyle bundan b[öyle fâizcilik yasaktır. Câhiliyetten kalma bu

^(413/1) Müslim 2/593 (Hadis No: 868); Eb[ü Dâv[ud, 1/252 (Hadis No: 1097); İbn Mâce, 1/610 (Hadis No: 1892-1893)

^(413/2) el-Buhârî, 1/24; Tecrid Tercemesi, 1/63 (Hadis No: 61); Riyâz[ü's-Sâlihîn Tercemesi, 1/253 (Hadis No: 203); Beyhakî, es-Sünen'ü'l Kübra, 5/274; İbn Hişâm, 4/250

^(413/3) el-Buhârî, 1/38; Tecrid Tercemesi, 1/99 (Hadis No: 101); Riyâz[us-Sâlihîn Tercemesi, 2/111 (Hadis No: 701); İbn Hişâm, 4/250

⁽⁴¹⁴⁾ el-Buhârî, 5/126-127; Müslim, 2/889 (Hadis No: 1218); Beyhakî, Sünen, 5/140, Haydarabad, 1352; Tecrid Tercemesi, 10/437 (Hadis No: 1654) Riyâz[ü's-Sâlihîn Tercemesi, 1/260-262 (Hadis No: 211)

çirkin âdetin her türlü ayağını altındadır. ilk kaldırdığı fâiz de Abdülmuttalib'in oğlu amcam Abbas'ın fâiz alacağıdır. ^(415/1)

Ashâbım! Câhiliyet devrinde güdülen kan davaları da tamamen kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan davası, Abdülmüttalib'in torunu (amcalarımdan Hâris'in oğlu) Rabîanın kan davasıdır. ^(415/2)

Ey Nâs! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu konuda Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları Allah'ın emâneti olarak aldınız. Onların nâmus ve ismetlerini Allah adına söz vererek helâl edindiniz. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin kadınlar üzerindeki haklarınız, âile nâmusu ve ırefinizi kimseye çiğnetmemeleridir. Eğer onlar sizden izinsiz râi olmadığınız kimseleri âile yuvanıza alırlarsa, onları hafifçe dövüp korkutabilirsiniz. Kadınların sizin üzerinizdeki hakları ise, örfe göre her türlü (mevru ihtiyaçlarını), yiyecek ve giyeceklerini temin etmenizdir. ⁽⁴¹⁶⁾

Mü'minler! Size iki emânet bırakıyorum. Onlara sınımsız sarıldıkça yolunuzu hiç şaırtmazsınız. Bu emânetler, Allah'ın kitabı Kur'ân ve O'nun Peygamberinin sünnetidir. ⁽⁴¹⁷⁾

^(415/1) Müslim, 2/889 (Hadis No: 1218); Ebû Dâvûd, 1/442 (Hadis No: 1905); Beyhakî, 5/275; İbn Hişâm, 4/251

^(415/2) Ebû Dâvûd, 2/219, (Hadis No: 3334); İbn Hişâm, 4/251; Rabîa, oğluna süt anne bulmak için Sa'd Oğulları kabilesine gittiğinde Hüzeyl onu öldürmüştü. Peygamber (s.a.s.) Efendimiz koyduğu yasakları önce kendi yakınlarında uygulamıştır.

⁽⁴¹⁶⁾ Tirmizî, 3/467, (Hadis No: 1163); Ebû Dâvûd, 1/442 (Hadis No: 1905); İbn Mâce, 1/594 (Hadis No: 1851); Riyâzü's-Sâlihîn Tercemesi, 1/318-319 (Hadis No: 274); İbn Hişâm, 4/251

⁽⁴¹⁷⁾ Mâlik, el-Muvatta, 2/899 (Kader, 3); Müslim, 2/889-890 (Hadis No: 1218); Ebû Dâvûd, 1/442 (Hadis No: 1905); et-Tirmizî, 5/662-663 (Hadis No: 3786, 3788); İbn Mâce, 2/1025 (Hadis No: 3074)

Ey Nâs! Devâmlı dönmekte olan zaman, Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü duruma dönmüştür. Bir yıl, 12 aydır. bunlardan 4'ü Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep hürmetli aylardır.⁽⁴¹⁸⁾

Ashâbım! Bugün âyetan sizin âu topraklarınızda yeniden nüfûz ve saltanatını kurma gücünü ebedî olarak kaybetmiştir. Fakat size yasakladığım bu âeyler dâiminde, küçük gördüğünüz âeylerde ona uyarsanız, bu da onu sevindirir. ona cesâret verir. Dininizi korumak için bunlardan da uzak kalınız.⁽⁴¹⁹⁾

Mü'minler! Sözümlü iyi dinleyin, iyi belleyin. Rabbiniz birdir, babanız birdir. Hepiniz Âdem'densiniz, Âdem de topraktan yaratılmıştır. Hiç kimsenin bağıkaları üzerinde soy sop üstünlüğü yoktur. Allah katında üstünlük, ancak takvâ ileldir.⁽⁴²⁰⁾ Müslüman müslümanın kardeştir. Böylece bütün müslümanlar kardeştir. Gönül hoşluu ile kendisi vermedikçe, bağıkasının hakkına el uzatmak helâl deildir. Ashabım! Nefsinize de zulmetmeyin. Nefsinizin de üzerinizde hakkı vardır. Bu nasihatlarımı burada bulunanlar, bulunmayanlara tebliğ etsinler.⁽⁴²¹⁾

Ey Nâs! Cenâb-ı Hak Kur'an da her hak sahibine hakkını vermiştir. Mirâsçı için ayrıca vasiyyet etmeye gerek yoktur.⁽⁴²²⁾ Çocuk kimin döğede doğmuşsa, ona âittir. Zina eden için ise mahrûmiyet vardır. Babasından bağıkasına soy (neseb) iddiâsına kalkışan soysuz, yahut efendisiz-

⁽⁴¹⁸⁾ el-Buhârî, 4/126-127; Tecrid Tercemesi, 10/437-330 (Hadis No: 1654); İbn Hişâm, 4/251

⁽⁴¹⁹⁾ İbn Hişâm, 4/251

⁽⁴²⁰⁾ Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/411 Kahire, 1313; Mecmau'z-Zevâid, 3/266 ve 8/84, Beyrut, 1967

⁽⁴²¹⁾ el-Buhârî, 1/35

⁽⁴²²⁾ Ebû Dâvûd, 2/103 (Hadis No: 2870)

den başkasına intis ba yeltenen nankör, Allah'ın gazabına, meleklerin l netine ve bütün müslümanların ilencine u rasın. Cenâb-ı Hak böylesi insanların ne tevbelerini ne de adâlet ve  ahitliklerini kabûl eder.⁽⁴²³⁾

Ashabım! Allah'tan korkun, be  vakit namazınızı kılın, Ramazan orucunuzu tutun, malınızın zekatını verin,  mirlerinize itaat edin. Böylece Rabbinizin Cennetine girersiniz.⁽⁴²⁴⁾

Ey Nâs! Yarın beni sizden soracaklar, ne dersiniz?
Ashâbı kiram:

- **Allah'ın dinini teblig ettin, vazifeni hakkıyla yaptın, bize nasihat ve vasiyette bulundun,** diye  hadet ederiz, dediler. Rasûlüllah (s.a.s.) mübarek  hadet parmağını göge doğru kaldırdı, cem at üzerine çevirip indirdikten sonra  c defa:

- ** ahid ol Yâ Rab!  ahid ol Yâ Rab!  ahid ol Yâ Rab!**
buyurdu".⁽⁴²⁵⁾

⁽⁴²³⁾ İbn Hi am, 4/253

⁽⁴²⁴⁾ et-Tirmizî, es-Sünen, 2/516 (Hadis No: 616); Riy z 's-sâlihîn, 1/106 (Hadis No: 73)

⁽⁴²⁵⁾ Müslim, 2/890 (Hadis No: 1218); Eb  Dâvûd, 1/442 (Hadis No: 1905); İbn Hi am, 4/250-253; Tecrid Tercemesi, 10/431-434

XI- HiCRETİN ONBİRİNCİ YILI OLAYLARI

1- Müslümanlığın Arabistanda Yayılması ve Dinin Tamamlanması

“Bütün dinlerden üstün kılmak üzere, Peygamberini, doğruluk rehberi (Kur’ân) ve Hak Din İslâm ile gönderen O’dur. Şâhit olarak Allah yeter.”

(el-Fetih Sûresi, 28)

Müslümanlık Mekke’de doğdu, Medine’de gelişti. Hudeybiye Barış Anlaşmasından sonra, Medine dışında yayılmağa başladı. Mekke’nin fethinden sonra, her taraftan Arap kabîleleri fevc fevc Medine’ye gelip Müslümanlığı kabûl ettiler. Kısa zamanda, Allah’ın yardımıyla Arabistan baştan başa Müslüman oldu. Sayıları çok az Mûsevî ve Hıristiyandan başka yarımadada Müslüman olmayan kabîle kalmadı. Her tarafta ezan sesi, **“Allâh’u ekber”** sadâsı yükseldi. Bu başarı şüphesiz Allah’ın yardımının bir sonucuydu. Kur’ân-ı Kerîm bunu şöyle anlatıyor:

“Ey Muhammed, Allah’ın yardımı ve fetih günü gelip, insanların akın akın Allah’ın dinine girdiklerini görünce, hemen Rabbini hamd ile tesbîh et. Şüphesiz O, tevbeleri kabûl edendir.” (en-Nasr Sûresi, 1-3)

İslâm’ın zaferinin ve tamamlanmasının yaklaştığını bildiren bu sûre, Kur’ân-ı Kerîm’in bütün olarak inen son sûresidir.⁽⁴²⁶⁾ Mekke’nin fethinden önce inmiştir.

Dinin tamamlanması, Hz. Peygamber (s.a.s.)’in görevinin bitmesi demektir. Bu sebeple Rasûlüllah (s.a.s.) bu sûre inince, **“bana vefâtım haber verildi.”** buyurmuştur.⁽⁴²⁷⁾

⁽⁴²⁶⁾ Müslim, 4/2318 (Hadis No: 3024)

⁽⁴²⁷⁾ Hak Dini Kur’ân Dili, 8/6234

Vedâ Haccında, arafe günü Arafat'da, dinin kemâle erdiğini bildiren “**son ahkâm âyeti**”⁽⁴²⁸⁾ vahyedilmiş; ertesi gün Mina'da son âyet⁽⁴²⁹⁾ inmiş, Kur'an-ı Kerîm tamamlanmıştı. Bütün bunlar, aziz Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.)'in vefâtının yaklaştığını gösteriyordu. Nitekim, Vedâ Hutbesinde, “*belki burada sizinle ebedî olarak bir daha berâber olamayacağım,*”⁽⁴³⁰⁾ buyurarak ashâbıyla vadâlaşmıştı.

2- Rasûlullah (s.a.a.)'in Hastalanması ve irthâlî

*“Ya Muhammed, şüphesiz sen de
öleceksin, onlar da ölecekler”.*

(ez-Zümer Sûresi, 30)

Vedâ Haccından döndükten sonra, Hz. Peygamber (s.a.s.) Uhud şehidlerini ziyâret edip cenâze namazlarını kıldı. Bunlar, cenâze namazları kılınmadan defnedilmişlerdi.⁽⁴³¹⁾ Hastalanmasından bir gün önce de, Medine'nin “**Cennetü'l-Bâkî**” denilen kabristanını ziyâret etmiş, burada defnedilmiş olan müslümanlar için duâ etmişti. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s), böylece ümmetinden hayatta olanlarla vedâlaştığı gibi, sanki ölenleriyle de vedâlaşmıştı.

Hastalığı esnâsında, kızı Hz. Fâtîma'ya gizli bir şey söylemiş, Hz. Fâtîma ağlamıştı. Daha sonra kulağına tekrar bir şey daha söyleyince gülmüştü. Hz. Fâtîma bunun sebebini, Rasûlullah (s.a.s.)'in vefâtından sonra şöyle açıkladı. Rasûl-i Ekrem(s.a.s.):

-Kızım, her yıl Ramazan ayında Cibrîl, Kur'an-ı Kerîm'i (o zamana kadar inmiş olan kısmını) benimle bir kere mukabele

⁽⁴²⁸⁾ el-Mâide Sûresi, 3

⁽⁴²⁹⁾ el-Bakara Sûresi, 281

⁽⁴³⁰⁾ el-Buhârî, 2/64; Tecrid Tercemesi, 4/655 (Hadis No: 661); İbn Hişâm, 4/250

⁽⁴³¹⁾ el-Buhârî, 2/93

ederdi. Bu yıl iki defa mukabele etti. Sanıyorum, ecelim yaklaştı, buyurdu. Bunu duyunca ağladım. Sonra, ev halkı içinden kendisine ilk olarak benim ulaşacağını söyledi. O zaman da güldüm.⁽⁴³²⁾

Gerçekten Hz. Fâtıma, Rasûlüllah (s.a.s.)dan 6 ay sonra vefât etti.⁽⁴³³⁾ Ehl-i Beyti'nden Rasûlüllah (s.a.s.)'e ilk kavuşan O oldu.

Rasûlüllah (s.a.s.) Bâkî kabristanından döndüğü gece (19 Safer Çarşamba günü) hastalandı. Hastalığı 13 gün sürdü. 1 Rabiülevvel Pazartesi günü öğleden sonra vefât etti.

Hastalığının ilk beş gününü hanımlarının nöbetinde geçirdi. Gün geçtikçe ağırlaşıyor, gücü azalıyordu. Bu yüzden, her gün ayrı bir yere gitmeyip Hz. Aişe'nin odasında kalmayı arzu ediyor, fakat eşlerinden hiç birinin gönlünü kırmamak için bu isteğini açıkça söylemiyor, *bugün kimin nöbetindeyim, yarın nerede olacağım?* diye soruyordu. Eşleri istediği yerde kalmasına izin verdiler.

Amcası Abbâs ile Hz. Ali'nin kolları arasında Hz. Âişe'nin odasına geldi. Güçsüzlükten ayakları yerde sürükleniyordu. Hastalığının son sekiz günü burada geçti. Rasûlüllah (s.a.s.) burada vefât etti.⁽⁴³⁴⁾ Hastalığı süresince amcası Abbâs ile Hz. Ali ve bütün hanımları yanından ayrılmadılar. Gereklikçe hizmetinde bulundular.

Rasûl-i Ekrem (s.a.s.)'in hastalığı humma idi. Zaman zaman bayıldığı oluyordu. Ateşin ve ızdırâbın şiddetinden yüzündeki örtüyü atıyor, vücudunun hararetini soğuk su ile hafifletiyordu.

⁽⁴³²⁾ Bkz. el-Buhârî, 4/ 183, 5/138, 6/101; Tecrid Tercemesi, 11/6 (Hadis No: 1661) ve 11/267 (Hadis No: 1767); Riyâzü's-Sâlihîn 2/101 (Hadis No:690)

⁽⁴³³⁾ Bkz. el-Buhârî, 4/42

⁽⁴³⁴⁾ el-Buhârî, 2/106 ve 5/139-140; Tecrid Tercemesi, 4/762 (Hadis No :683 ve 11/15)

Vefâtından beş gün önce, Perşembe sabahı Rasûlüllah (s.a.s.)'in hastalığı ağırlaştı.

-Bana yazı yazacak birşey getirin; sapıklığa düşmemeniz için size vasiyyetimi yazdırayım, buyurdu. Yanında bulunanlardan bir kısmı, “şu anda Rasûlüllah (s.a.s.) ağır hasta; yanımızda Allah'ın kitabı var, O bize yeter. Sonra yazılınsın”; bazıları ise “hayır, şimdi yazılınsın.” diye tartışmaya başladılar. Bunun üzerine Rasûl-i Ekrem (s.a.s.):

-Hiçbir peygamberin yanında tartışılması yakışık almaz. Benim bulunduğum şu (murakabe) hâli, sizin beni meşgul etmek istediğiniz şeyden hayırlıdır. Beni kendi halime bırakın, buyurdu. Daha sonra, vefâtı esnâsında üç şey vasiyyet etti. 1) Müşrikleri Arabistan'dan çıkarınız. 2) Gelecek elçilere, benim yaptığım gibi, ikramda bulununuz. Olayı anlatan İbn Abbas, “üçüncüsünü unuttum.” demiştir.⁽⁴³⁵⁾

a) Son Hutbesi

Aynı gün Rasûlüllah (s.a.s.), yedi kırba soğuk su getirilip vücûduna dökülmesini emretti. Belki böylece hafifler, halka vasiyyet edebilirim, buyurdu. Bir leğenin içinde, eliyle “artık yetişir” diye işâret edinceye kadar vücûduna soğuk su dök-tüler.⁽⁴³⁶⁾ Rasûlüllah (s.a.s.), Hz. Ali ve Abbâs'ın oğlu Fazl'ın kolları arasında Mescid'e çıktı. Minbere oturdu. Başında boz renkli bir sargı vardı. Allah'a hamd ve senâ ettikten sonra:

-Ey Nâs! Her kimin arkasına bir kamçı vurmuşsam, işte sırtım, gelsin vursun. Kimin bende alacağı varsa, işte malım, gelsin alsın. Benim yanımda en sevgiliniz, üzerimde hakkı varsa, onu burada (dünyada) isteyen veya helâl edendir. Böylece Rabbîma yüz akıyla kavuşurum, buyurdu. Sonra öğle namazını kıldırıldı. Namazdan sonra tekrar minberde görüldü.

⁽⁴³⁵⁾ el-Buhârî, 1/36-37 ve 4/31 ve 5/137; Tecrid Tercemesi, 1/91 (Hadis No: 94) ve 8/476 (Hadis No: 1275)

⁽⁴³⁶⁾ el-Buhârî, 1/57 ve 5/140; Tecrid Tercemesi, 1/138 (Hadis No: 149) ve 11/16

Aynı sözleri tekrarladı. Cemaatten biri, üç dirhem alacaklı olduğunu söyledi. Bu zât, Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) adına bir fakire sadaka vermişti. Rasûlüllah (s.a.s.) borcunu hemen ödedi. Sonra şöyle buyurdu:

-Ey Nâs! Kimin üzerinde başkasına âit bir hak varsa, ayıplanmaktan çekinmesin, sâhibine ödesin. Burada ayıplanmak, âhirette mahcûb olmaktan hayırlıdır.⁽⁴³⁷⁾

Allah bir kulunu, dünya hayâtı ile kendi nezdindeki âhiret saâdetini seçmekte serbest bıraktı. O kul, âhiret saâdetini seçti, buyurunca Hz. Ebû Bekir ağlamaya başladı. Rasûlüllah (s.a.s.):

-Ey Ebû Bekir, ağlama! Samimî arkadaşlığı ve mâlî fedakârlığı ile bana en çok yardım eden Ebû Bekir'dir. Eğer ümmetimden birini dost edinseydim, şüphesiz bu Ebû Bekir olurdu. Fakat İslâm kardeşliği, şahsî dostluktan üstündür. Ebû Bekir'inkinden başka, diğer evlerin Mescid'e açılan kapılarını kapatınız, buyurdu.⁽⁴³⁸⁾ Sözlerine devâmla:

-Ashâbım! Peygamberinizin irtihâlini düşünüp telaş ettiğinizi işittim. Hangi peygamber, ümmeti arasında ebedi kalmıştır? Biliniz ki ben de, Rabbıma kavuşacağım ve buna hepimizden daha çok lâyığım. Yine biliniz ki, siz de bana kavuşacaksınız. Buluşacağımız yer, Kevser havuzunun kenarındır. Benimle orada buluşmak isteyenler, ellerini, dillerini gûnahtan çeksinler.⁽⁴³⁹⁾

-Ey Nâs! Zeyd'in oğlu Usâme'nin komutanlığı konusunda bazı şeyler söylendiğini duydum. Daha önce, babası Zeyd için de böyle şeyler söylenmişti. Allah'a yemin ederim ki, Zeyd komutanlığa lâyıktı, kendisini çok severdim. Babası gibi Üsâme

⁽⁴³⁷⁾ İbnü'l-Esîr, el-Kâmil 3/319- 320; Târih-i Din-i İslâm, 3/556-557

⁽⁴³⁸⁾ el-Buhârî, 1/119-120; ve 4/191 ve 4/254; Tecrid Tercemesi, 2/339-343 (Hadis No: 292-293) ve 11/ 19-20

⁽⁴³⁹⁾ Tecrid Tercemesi, 11/18; Mevâhib-i Ledünniyye Tercemesi, 2/434

de komutanlığa lâyıktır, O'nu da çok severim, itaat ediniz, buyurdu.⁽⁴⁴⁰⁾ Sonra odasına döndü.

b) Hz. Ebû Bekir'i imâmlığa Vekil Etmesi

Hastalığın ilk günlerinde, ateşine ve ızdırabına rağmen, namaz vakitlerinde Mescid'e çıkıp namazı kıldırıyordu. Daha sonra hastalığı ağırlaşınca Mescide çıkamaz oldu. İmamlık yapmak için, yerine Ebû Bekir'i vekil yaptı.

Vefâtından önceki Perşembe günü, yatsı vakti olmuş, ezan okunmuştu. Rasûlüllah (s.a.s.), namazın kılınıp kılınmadığını sordu. *"Sizi bekliyorlar"* dediler. Hafiflemek için hemen yıkandı. Fakat ayağa kalkamadı, bayıldı. Ayılınca yine sordu. *Tekrâr yıkandı, fakat yine bayıldı. Böylece üç kere yıkayıp hazırlandı. Fakat her seferinde bayıldı. Cemaat ise Mescidde bekliyordu, kendine gelince:*

-Ebû Bekir'e söyleyin, namazı kıldırın, buyurdu.

Hz. Âişe, Rasûlüllah (s.a.s.)'ın yerine kim geçerse geçsin, halk tarafından sevilmez, uğursuz sayılır, diye düşünüyordu. Bu sebeple:

-Ey Allah'ın Rasûlü, Ebû Bekir yufka yüreklidir, makamınızda namaz kıldıramaz. Ağlamasından dolayı sesini kimse işitemez, başkasını vekil etseniz... dedi. Fakat Peygamber (s.a.s.) ilk emrini tekrârladı.

-Ebû Bekir'e söyleyin, namazı o kıldırın,⁽⁴⁴¹⁾ buyurdu. Böylece Perşembe günü yatsı namazından Rasûlüllah (s.a.s.) vefât edinceye kadar ki 17 vakit namazı Hz. Ebû Bekir kıldırdı.

⁽⁴⁴⁰⁾ el-Buhârî, 4/213 ve 5/145; Rasûlüllah (s.a.s.), Şam tarafına gönderilmek üzere bir ordu hazırlamış, hastalanmasından bir gün önce komutanlığı Üsâme'ye vermişti. Orduda ilk muhâcirler ve ensârdan ileri gelen kimseler vardı. Üsâme ise henüz 20-27 yaşlarında bir gençti. Bu yüzden bazı dedi-kodu yapanlar olmuştu. Rasûlüllah (s.a.s.)'ın hastalığı ve vefâtı sebebiyle ordunun hareketi bir-kaç gün gecikti.

⁽⁴⁴¹⁾ el-Buhârî, 1/165 ve 169; Tecrid Tercemesi, 2/510-536 (Hadis No: 387,394,397)

Perşembe günü akşam namazı, ashâbın Rasûlüllah (s.a.s.)'ın arkasından kıldığı son namaz oldu.⁽⁴⁴²⁾

c) Son Tavsiyeleri

Rasûlüllah (s.a.s.)bazen ateşi düşüyor, hastalığı hafifliyordu. Hz. Ebû Bekir'i vekil yaptıktan sonra, bir namaz vakti kendinde iyilik hissetti. Hz. Ali ile Abbâs'ın oğlu Fazl'ın kollarında, ayaklarını sürüyerek Mescid'e çıktı. Rasûlüllah (s.a.s.)'ın çıkabileceği bilinmediğinden namaza durulmuştu. Hz. Ebû Bekir, imâmlıktan çekilmek istedi. Rasûlüllah (s.a.s.)yerinde durmasını işâret etti. Ebû Bekir'in yanına oturup namazını kıldı.⁽⁴⁴³⁾ Namazdan sonra, minberin alt basamağına oturdu. Allah'a hamd ve sena ettikten sonra:

Ey Muhâcirler! Size ensâr hakkında, hayırlı olmanızı vasiyyet ediyorum. Onlar benim has cemâatim ve en samîmî dostlarımdır. Vaktiyle onlar sizi evlerinde misâfir ettiler. Her konuda sizi kendilerine tercih ettiler... Halk Medine'de gündün güne çoğalıyor, ensar ise gittikçe azalıyor, yemekteki tuz kadar kalıyor. Sizden biri işbaşına geçer de, başkalarına fayda ve zarar verebilecek yetkilere sâhip olursa, ensâr'ın iyiliklerini alsın, kusurlarını bağışlasın.⁽⁴⁴⁴⁾

Ashâbım! İlk muhâcirlere de saygılı olmanızı vasiyyet ediyorum. Bütün muhâcirler de birbirlerine hayırlı ve saygılı olsunlar. Her iş, Allah'ın irâdesi ve ancak O'nun izniyle meydana gelir. Onun irâdesi olmadan hiç bir şey olmaz. Allah'ın irâdesine karşı koymak isteyenler, sonunda mağlûb olurlar.

⁽⁴⁴²⁾ Bkz. el-Buhârî, 5/137; Tecrid Tercemesi, 11/14

⁽⁴⁴³⁾ el-Buhârî, 5/162; Tecrid Tercemesi, 2/510-519 (Hadis No: 387); Bu namazda cemâatin Hz. Ebû Bekir'e, Ebû Bekir'in de Rasûlüllah (s.a.s.)'e uyduğu da rivâyet edilmektedir. (bkz. el-Buhârî, 1/162)

⁽⁴⁴⁴⁾ el-Buhârî, 1/223 ve 4/226-267; Tecrid Tercemesi, 3/116 (Hadis No: 503) ve 11/18; İbn Hişâm, 4/300

Allah'ı aldatacaklarını sananlar, kendileri aldanırlar, buyurdu.
(445) Sonra odasına döndü. Rasûlüllah (s.a.s.)'in minberden son hutbesi bu oldu.

d) irtihâli

Ölüm gecesi ateşi düşmüş, sabaha karşı rahatlamıştı.⁽⁴⁴⁶⁾ Pazartesi sabahı, odanın Mescid'e açılan kapı perdesini açtı. Ashab-ı Kirâm, saf saf, Hz. Ebû Bekir'in arkasında sabah namazını kılıyorlardı. Onların bu hâline sevindi, tebessüm ederek seyretti. Hz. Ebû Bekir, Rasûlüllah (s.a.s.)'in namaza çıktığını sanarak, ilk safa çekilmek istedi. Ashâb, Hz. Peygamber (s.a.s.)'i ayağa kalkmış görünce sevinçlerinden namazlarını bozayazdılar. Rasûl-i Ekrem (s.a.s) Efendimiz mübârek eliyle, namazı tamamlamalarını işâret buyurdu. Sonra perdeyi kapatıp odasına çekildi.⁽⁴⁴⁷⁾ Ashâb-ı Kirâmın, Rasûlüllah (s.a.s.) 'in mübârek yüzünü son görüşleri bu oldu.

Benzi kansız, yüzü bembeyazdı. Öğleye doğru tekrar ağırlaştı. Sık sık bayımlar başladı. sevgili kızı Hz. Fâtıma, başucunda:

-*Vay babamın ızdırâbına*, diyerek çâresizlik içinde ağlıyordu. Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) Efendimiz:

-*Üzülme kızım, bu günden sonra baban, hiç ızdırâp çekmeyecek*, diye O'nu teselli etti.⁽⁴⁴⁸⁾ ızdırâbı çoktu, fakat hâlinden şikâyet etmiyordu. Ara sıra ellerini yanındaki su kabına batırıp yüzünü ıslatıyordu.

-*Lâilâhe illâllâh. Ölümün de şiddetleri var. Allâh'ım, ölüm sı-kıntılarına dayanmak için bana yardım et. Beni bağışla. Bana merhamet et*, diye duâ ediyordu. Sonra elini kaldırdı, üç defa:

(445) Tecrid Tercemesi, 11/18; Mevâhib-i Ledünniyye tercemesi, 2/434

(446) Bkz. el- Buhârî, 5/141; Tecrid Tercemesi, 11/22-24 (Hadis No: 1667)

(447) el-Buhârî, 1/165-166 ve 5/141; Tecrid Tercemesi, 2/528 (Hadis No: 395) ve 11/24

(448) el-Buhârî, 5/144; Tecrid Tercemesi, 11/27 (Hadis No: 1669)

- “Allah’ım, *beni Rafik-i A’lâ’ya* (en yüce dosta) ulaştır.” dedi. Başı, eşi Hz. Aîşe’nin kucağındaydı. Bu duâ ile, Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) Efendimizin mübârek eli düştü.^(449/1) Hz. Aîşe Yüce Peygamber (s.a.s.)’in başını şefkatle kaldırıp yastığına koydu. Pazartesi günü öğleden sonra âlemlere rahmet olan Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.)’in aziz rûhu uçmuş, Rabbına kavuşmuştu. (1 Rebiül-evvel 11 H./27 Mayıs 632 M.)^(449/2)

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ تَسْلِيمًا كَثِيرًا كَثِيرًا

3- Rasûlüllah (s.a.s.)’in Vefâtının Ashâb-ı Kirâm Üzerindeki Tesiri

Rasûlüllah (s.a.s.)’in vefât ettiği hemen duyuldu. Bu haber, ashâb-ı kirâm üzerinde derin üzüntü meydana getirdi. Daha sabahleyin ayağa kalkmış halde görmüşler, iyileşiyor diye sevinmişlerdi. Beklenmedik acı haber, herkesi şaşkına çevirdi. Yola çıkmak için hazırlanan Üsâme ordusu da ordugâhtan döndü, kumandanlık sancağı Rasûlüllah (s.a.s.)’in kapısı önüne dikildi. Hicrette Rasûlüllah (s.a.s.)’in Medine’ye girdiği gün, en büyük bayram sevinci yaşanmıştı. Bugün en büyük acı ve mâtem yaşıyordu. Münâfıklar ise, “*Muhammed hak peygamber olsaydı, ölmezdi...*” gibi küstahta sözler söylemişler, ortalığı bulandırmışlardı. Bu duruma sinirlenen Hz. Ömer, kılıcını çekerek:

-Rasûlüllah (s.a.s.) ölmemiş, bayılmıştır. Kim Muhammed öldü derse, boynunu vururum, diyordu. Böyle bir hengâmede metânetini muhâfaza edebilen sâdece Hz. Ebû Bekir oldu.⁽⁴⁵⁰⁾ Acı haberi öğrenen Hz. Ebû Bekir, kimseye bir şey söylemeden, doğru kızı Hz. Aîşe’nin odasına girdi. Rasûlüllah (s.a.s.)’in yüzündeki örtüyü kaldırdı, iki gözünün arasını hürmetle öpüp ağladı.⁽⁴⁵¹⁾

^(449/1) el-Buhârî, 5/139-144; Tecrid Tercemesi, 11/10-30 (Hadis No: 1663, 1665, 1668)

^(449/2) Bkz. Tecrid Tercemesi, 9/298 (Hadis No: 1442)

⁽⁴⁵⁰⁾ İbn Hişâm 4/305; Tecrid Tercemesi, 11/30-31

⁽⁴⁵¹⁾ Mehmet Raif, Muhtasar Şemâil-i Şerif Tercemesi, 266, İst, 1304

-Anam, babam sana fedâ olsun. Allah'ın sana takdir ettiği ölüm geçidini geçtin. Fakat Allah sana ikinci bir ölüm tattırma-yacaktır, dedi. Sonra, âilesini teselli edip ayrıldı.

Ömer halka hâlâ “Rasûlullah ölmedi, öldü diyenin boynunu uçururum” diye hitâbediyordu. Hz Ebû Bekir minbere çıktı. Halk, Hz. Ömer'i bırakıp, Hz. Ebû Bekir'in etrâfında toplandı. Ebû Bekir Cenâb-ı Hakk'a hamd ve senâ ettikten sonra:

-Sizden her kim Muhammed (s.a.s.)'e tapıyorsa, iyi bilsin ki, Muhammed (s.a.s.) öldü. Her kim Allah'a kulluk ediyorsa, iyi bilsin ki, Allah bâkîdir, asla ölmez,” dedi. Sonra şu anlamdaki âyetleri okudu.

“Muhammed ancak bir peygamberdir. O'ndan önce de nice peygamberler geçti. Eğer o ölür, veya öldürülürse geri mi döneceksiniz. Her kim geri dönerse, Allah'a hiç bir zarar vermez. Allah kâfîdenlerin mükâfatını verecektir.” (Âl-i İmrân Sûresi, 144)

“Ey Muhammed, üphesiz sen de öleceksin, onlar (mürrikler) de ölecek.” (ez-Zümer Sûresi, 30)

Ashâb, o derece şaşkınlık içindeydi ki, bu âyetleri sanki önceden hiç duymamışlar, ilk defa Hz. Ebû Bekir'den işitiyorlardı. Hz.Ebû Bekir'in sözlerini ve âyetleri dinleyince herkes kendine geldi.⁽⁴⁵²⁾ Evet, peygamber de olsa herkes ölecekti. İşte, iki cihânın serveri, peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed (s.a.s.)'de ölmüştü.

4- Hz. Ebû Bekir'in Halife (Devlet Baġkanı) Seçilmesi

Hz. Ebû Bekir'i dinledikten sonra, ashâbın heyecânı yatıştı. Aynı gün Benî Saide sofasında toplandılar. Hz. Ebû Bekir'i halife seçtiler. (1 Rabiulevvel 11 H./ 27 Mayıs 632 M.)

⁽⁴⁵²⁾ Bkz. el-Buhârî, 5/142-143; Tecrid Tercemesi, 11/31-32; İbn Hişâm, 4/306

5- Rasûlüllah (s.a.s.)'in Teçhîz ve Defni

Rasûlüllah (s.a.s.)'in cenâzesi, halife seçimi yapıldıktan sonra, salı günü yıkanıp hazırlandı. Bu vazîfeyi en yakın akrabası yaptı. Son hizmetinde bulunabilmek isteyen herkes, Hz. Âişe'nin odası önünde toplanmıştı. Bu yüzden Hz. Ali odanın kapısını kapattı, içeriye kimseyi almadı. Yalnızca ensar adına Bedir mücâhidlerinden **Havlî oğlu Evs** içeri alındı.

Rasûl-i Ekrem (s.a.s.)'in mübârek vücûdu, bir sedir üzerine konuldu. Dış elbisesi soyuldu. Yıkama işini bizzat **Hz. Ali** yaptı. Amcası **Abbâs** ile oğulları **Abdullah, Fazl** ve **Kusem**, cesedin çevrilmesine yardımcı oldular. **Üsâme** ile azadlı kölesi **İukran** da su döktüler. İç gömleği çıkarılmayıp vücûdu üzerinden oğulduğu için Hz. Ali'nin eli Rasûlüllah (s.a.s.)'in mübârek vücûduna dokunmamıştır.⁽⁴⁵³⁾

Cenâzelerde genellikle görülen koku ve nahoş şeylerden hiçbiri O'nda yoktu. Bu yüzden Hz. Ali:

-Hayâtında da pâksın, ölümünde de pâksın, diyerek yıkadı. Sonra üç parça beyaz pamuk bezi ile kefenleyip⁽⁴⁵⁴⁾ odanın kapısı açıldı.

Rasûlüllah (s.a.s.)'in mübârek cesedi, sedirin üzerine konulmuştu. Önce erkekler, sonra kadınlar, en sonra da çocuklar ayrı ayrı namazını kıldılar Rasûlüllah (s.a.s.) hayâtında olduğu gibi ölümünden sonra da herkesin imâmı olduğu için, O'nun cenâze namazında kimse imâm olmadı. Hz. Âişe'nin odası küçüktü. Bu yüzden namaz, gece yarısına kadar devâm etti.

Rasûlüllah (s.a.s.) Efendimiz: *“Cenâb-ı Hak, peygamberlerin ruhunu, onların defnedilmesini istediği yerde kabzeder,”*

⁽⁴⁵³⁾ İbn Hişâm, 4/312-313

⁽⁴⁵⁴⁾ el-Buhârî, 2/75; Tecrid Tercemesi, 4/422 (Hadis No: 627)

buyurmuştu.⁽⁴⁵⁵⁾ Bu sebeple Rasûlüllah (s.a.s.)'in kabri, Hz Âişe'nin odasında, üzerinde son nefesini verdiği döşeğin serildiği yerde, Ensâr'dan **Ebû Talha** tarafından kazıldı. Salıy Çarşambaya bağlayan gece yarısı defnedildi. (2/3 Rabiü'l-evvel 11 H-28/29 Mayıs 632 M.) Mübârek cesedini, kabri saâdete **Hz. Ali, Fazl, Üsâme ve Avf oğlu Abdurrahman** indirdiler. Hz.Âişe:

-Biz Rasûlüllah (s.a.s.)'in defnedilğini, çarşamba gecesini gece yarısı duyduğumuz kürek seslerinden anladık, demiştir. ⁽⁴⁵⁶⁾

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ بَعْدَ عِلْمِكَ

6- Rasûlüllah (s.a.s.)'in Terikesi

Peygamber (s.a.s.) Efendimiz, hayâtı boyunca son derece sâde yaşamıştır. Eline geçen her şeyi derhal yoksullara dağıtmış, günlük ihtiyacı dışında hiç bir mal edinmemiştir.⁽⁴⁵⁷⁾ Bu sebeple, vefâtında mirascıları tarafından paylaşılacak hiç bir şey bırakmamıştır⁽⁴⁵⁸⁾, Rasûl-i Ekrem (s.a.s.)'in hanımlarından Hz. Cüveyriye'nin kardeşi Hâris oğlu Amr:

-Rasûlüllah (s.a.s.) vefâtında ne bir dirhem gümüş, ne bir dinar altın, ne bir köle, ne de başka bir şey bıraktı, Yalnızca

⁽⁴⁵⁵⁾ İbn Hişâm, 4/314; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 5/266

⁽⁴⁵⁶⁾ İbn Hişâm, 4/314

⁽⁴⁵⁷⁾ Bir sefer dönüşünde, Uhud Dağı karışından görülünce:

Uhud Dağı benim için altına çevrilip tamamen altın olsa, tek bir dinârdan fazlasının üç günden çok bende kalmasını istemezdim, hemen dağıtırdım. Bir dinarı da ancak borcum için hazırlardım, buyurmuştur. (bkz. el-Buhârî, 3/82, 7/178, 8/128; Müslim, 2/687 (Hadis No:991); Tecrid Tercemesi, 7/376 (Hadis No: 1075)

Yoksullara dağıtıttıktan sonra, bir kaç altın elinde kalmış, bunları Hz. Âişe'ye emânet etmişti. Hastalığında Hz. Ali'ye dağıtırdıktan sonra: "İşte şimdi içim ferahladı, eğer Rabbına bu altınlar yanında iken kavuşsaydı, Muhammed'in hâli nice olurdu?" buyurmuştu. (Târih-i Din-i İslâm, 3/560)

⁽⁴⁵⁸⁾ Satın aldığı 30 ölçek arpa borcu için vefât ettiğinde Rasûlüllah (s.a.s.)'in zırhı rehin bulunuyordu. (el-Buhârî, 5/145)

(Mısır Mukavkısı'nın hediye gönderdiği) beyaz bir ester ile silahını ve bir de (sağlığında) vakfettiği (fedek ve Hayber'deki) arâzîyi bıraktı⁽⁴⁵⁹⁾, demiştir.

Rasûl-i Ekrem (s.a.s.)'de:

-Vefâtımda vârislerim ne dinar, ne de dirhem paylaşacak. Bıraktığım (arâzînin) zevcelerimin nafakası ve işçinin ücretinden geri kalan irâdı vakıftır" buyurmuştur.⁽⁴⁶⁰⁾

Kur'ân-ı Kerîm'de, kâfirlerden savaş sonunda elde edilen ganimet malların beşte biri ile, savaş yapılmadan anlaşma yolu ile alınan "**fey**" malların tasarrufunun Rasûlüllah (s.a.s.)'e aîr olduğu beyân edilmiştir.⁽⁴⁶¹⁾ Bu sebeple, savaş yapılmadan alınan Benî Nadîr ve Fedek arâzîsinin tamamı ile savaş sonucu elde edilen Benî Kurayza ve Hayber arâzîsinin beşte biri, Rasûl-i Ekrem (s.a.s.)'in tasarrufunda bulunuyordu.⁽⁴⁶²⁾

Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) Efendimiz:

"Biz peygamberler cemaatine mirâsçı olunmaz, bıraktığımız her mal sadakadır, vakıftır," buyurmuştu.⁽⁴⁶³⁾ Bu sebeple bu topraklar, Rasûlüllah (s.a.s.)'in vefâtından sonra mirâsçıları arasında paylaştırılmadı. Her birine, Rasûlüllah (s.a.s.) hayatta iken yaptığı gibi, gelirlerinden hisse verildi. Rasûlüllah (s.a.s.)'in mirâsçıları kızı Hz. Fâtîma ile amcası Hz. Abbâs ve hayatta olan zevceleri idi.

⁽⁴⁵⁹⁾ el-Buhârî, 3/186 ve 144; Tecrid Tercemesi, 8/235 (Hadis No: 1167)

⁽⁴⁶⁰⁾ el-Buhârî, 3/169; Tecrid Tercemesi, 8/273 (Hadis No :1173)

⁽⁴⁶¹⁾ Bkz. el-Enfâl Sûresi, 40 ve el-Haşr Sûresi, 6

⁽⁴⁶²⁾ Tecrid Tercemesi, 8/274

⁽⁴⁶³⁾ Bkz. el-Buhârî, 4/42-43, 5/23-25; Tecrid Tercemesi, 8/498 ve 10/177 (Hadis No: 1288 ve 1577)

7- Rasûl-i Ekrem (s.a.s.)'in Üstün Ahlâkı

“Allah’ım beni ahlâkın en güzeline yönelt.

Kötü ahlâktan uzaklaştır”⁽⁴⁶⁴⁾.

Rasûlüllah (s.a.s.)Efendimiz, simâca insanların en güzeli, ahlâk yönünden de insanların en üstünüydü⁽⁴⁶⁵⁾. *“Sizin en hayırlınız, ahlâken en üstün olanınızdır.”* ⁽⁴⁶⁶⁾ *“Ben ancak güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim”.*⁽⁴⁶⁷⁾ buyurmuştu. Nitekim Kur’ân-ı Kerîm’de **“Aziz Peygamberim, Üphesiz sen en üstün bir ahlak üzeresin”**, buyurulmuştur.⁽⁴⁶⁸⁾

Rasûlüllah (s.a.s.)’in yaşayışı, Kur’ân-ı Kerîm’in sanki canlı bir tablosuydu. Eşi Hz. Âişe’den Rasûlüllah (s.a.s.)’in ahlâkı sorulunca:

–“Siz Kur’ân-ı Kerîm okumuyor musunuz? O’nun ahlâk’ı Kur’ân’dan ibâretti” diye cevâp vermişti.⁽⁴⁶⁹⁾ Çünkü O’nun yaşayışı ve bütün davranışları Kur’ân-ı Kerîm’in insanlara gösterdiği hidâyet yolunun uygulanmasıydı. Nitekim, sâdece sözleriyle değil, yaşayışı, fiil ve davranışlarıyla da uyulması gereken en güzel örnek olduğunu Yüce Kitâbımız Kur’ân-ı Kerîm beyân etmektedir: **“Sizin için Allah Rasûlünde en güzel örnek vardır”.**⁽⁴⁷⁰⁾

Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) güler yüzlü, nâzik tabiatlı, ince ve hassas rûhlu idi. Katı yürekli, sert ve kırıcı değildi. Ağzından sert ve kaba hiç bir söz çıkmazdı. Kur’ân-ı Kerîm’de bu konuda: **“Allah’ın rahmeti eseri olarak, sen onlara yumuğak**

⁽⁴⁶⁴⁾ Müslim, 1/535 (Hadis No: 771)

⁽⁴⁶⁵⁾ el-Buhârî, 4/ 1819 (Hadis No, 2337); Tecrid Tercemesi, 9/311 (Hadis No:1449)

⁽⁴⁶⁶⁾ el-Buhârî, 4/166; Müslim 4/1810 (Hadis No 2321); Tecrid Tercemesi 9/318 (Hadis No:1456)

⁽⁴⁶⁷⁾ Mâlik, el-Muvatta, 2/904 (neşr, M. Fuad Abdülbaki) Kahire, 1370/1951

⁽⁴⁶⁸⁾ Nûn Sûresi, 4

⁽⁴⁶⁹⁾ Müslim, 1/514 (Hadis No: 746)

⁽⁴⁷⁰⁾ el-Ahzâb Sûresi, 21

davrandın. Eğer kaba ve katı kalbli olsaydın, öpühesiz etrafından da ilip giderlerdi.”^(471/1) buyrulmaktadır.

Rasûlüllah (s.a.s.) başkalarını tenkit etmez, kimsenin ayıbını yüzüne vurmazdı.^(471/2) Yanlış ve hoşlanmadığı bir davranış görürse, “*içinizden bazı kimseler, şöyle şöyle yapıyorlar...*” şeklinde, bu davranışları yapanların kim olduklarını belli etmeden ve hiç kimseyi kırmadan yanlış ve hataları düzeltirdi.⁽⁴⁷²⁾ Kimsenin sözünü kesmez, konuşması bitinceye kadar dinlerdi. Tartışmayı sevmez, sözü gereğinden çok uzatmazdı. Kendini ilgilendirmeyen şeylerle meşgul olmaz; kimsenin gizli hallerini araştırmazdı. Allah’a hürmetsizlik olmadıkça, şahsına yapılan kötülükleri, ne kadar büyük olursa olsun, bağışlar, eline imkân geçince öc almayı düşünmezdi. Ancak Allah’ın yasaklarını çiğneyenlere hak ettikleri cezâyı verirdi.⁽⁴⁷³⁾ Nitekim, Mekke’nin fethedildiği gün, daha önce kendisine her türlü kötülüğü ve hakareti reva gören Mekke müşriklerine:

-”Bugün size geçmişten dolayı azarlama yok”, (Yûsuf Sûresi, 92) **serbestsiniz** diyerek hepsini affetmişti.⁽⁴⁷⁴⁾

İffet ve hayâ yönünden, köşesinde oturan bâkire kızıdan daha utangaçtı.⁽⁴⁷⁵⁾ “Hayâ imandandır”.⁽⁴⁷⁶⁾ “Hayâ ancak hayır getirir”⁽⁴⁷⁷⁾ buyurmuştur. Bir şeyden hoşlanmadığı zaman açıkça söylemez, bu durum yüzünden anlaşılırdı.⁽⁴⁷⁸⁾ Hiç bir

^(471/1) Âl-i İmrân Sûresi, 159

^(471/2) el-Buhârî, 4/167; Tecrid Tercemesi, 9/321 (Hadis No: 1460)

⁽⁴⁷²⁾ Ebû Dâvûd, 2/550

⁽⁴⁷³⁾ el-Buhârî, 4/166; Müslim, 4/1813 (Hadis No: 2327); Ebû Dâvûd, 1/550; Tecrid Tercemesi, 9/319 (Hadis No: 1457)

⁽⁴⁷⁴⁾ İbn Hişâm 4/54; İbnü-l Esîr, a.g.e., 2/252; Zâdü'l-Meâd, 2/394; Tecrid Tercemesi, 10/340-341

⁽⁴⁷⁵⁾ el-Buhârî, 4/167; Müslim 4/ 1809 (Hadis No: 2320); Tecrid Tercemesi, 9/320 (Hadis No: 1459)

⁽⁴⁷⁶⁾ el-Buhârî, 1/11; Tecrid Tercemesi, 1/32 (Hadis No: 23)

⁽⁴⁷⁷⁾ el-Buhârî 7/100; Tecrid Tercemesi, 12/163 (Hadis No: 2001)

⁽⁴⁷⁸⁾ el-Buhârî 4/167; Tecrid Tercemesi, 9/321 (Hadis No: 1460)

yemeği beğenmezlik etmez, arzu etmezse yemezdi⁽⁴⁷⁹⁾. Elini yıkamadan ve “Besmele” çekmeden yemeye başlamaz. Allah’a hamdetmeden de sofradan kalkmazdı.

Bütün insanları eşit tutar, zengin-fakir, efendi-köle, büyük-küçük ayrımı yapmazdı. Mekke’nin fethi esnâsında Fâtıma adlı bir kadın hırsızlık yapmış, soylu bir âileden olduğu için bu kadına cezâ verilmemesi istenmişti. Bu olayla ilgili hutbesinde Rasûl-i Ekrem:

“Sizden önceki ümmetlerin helâk edilmeleri ancak şu sebeptedir: Onlar, içlerinden zengin ve soylu bir kimse hırsızlık yaptığı zaman onu bırakırlar fakir ve zayıf bir kimse çaldığında ise ona cezâ verirdi. Allah’a yemin ederim ki, Muhammed (s.a.s.)’in kızı Fâtıma da çalmış olsaydı, muhakkak elini keser, cezâsız bırakmazdım”⁽⁴⁸⁰⁾ buyurdu.

Her bakımdan kendisine güvenilirirdi. Verdiği sözü mutlaka zamanında yerine getirirdi. Dürüslükten ayrıldığı, şaka bile olsa yalan söylediği hiç görülmemiştir. Bu yüzden O’na henüz Peygamber olmadan **“Muhammedü’l-emîn”** denilmişti. Nitekim Peygamberliğini ilan ettiği zaman, iman etmeyenler bile O’na *“yalancı, yalan söylüyor”*, diyememiştir.⁽⁴⁸¹⁾ En yakın hısımlarını Safâ tepesine toplayıp onları İslâm’a dâvet için, *“Size şu dağın arkasında düşman atlılarının bulunduğunu söylersem, bana inanır mısınız?”* dediği zaman: *“Hepimiz inanırız çünkü Sen yalan söylemezsin”* diye cevâp vermişlerdi.⁽⁴⁸²⁾ Kendisi böyle olduğu gibi, herkesin dürüst olmasını isterdi. *“Doğruluktan ayrılmayınız, çünkü doğruluk, iyilik ve hayra götürür, İyilik ve hayır da, kişiyi Cennet’e ulaştırır. Kişi doğru söyleyip doğruluğu aradıkça, Allah katında siddîkler zümresi’ne*

(479) el-Buhârî 4/167; Tecrid Tercemesi, 9/321 (Hadis No: 1461)

(480) el-Buhârî, 5/97 ve 8/16

(481) el-Enâm Sûresi, 33

(482) Tecrid Tercemesi, 9/285

yazılır. Yalan sözden ve yalancılıktan sakınınız. Çünkü yalan insanı kötülüğe sevkeder. Kötülük de kişiyi Cehennem'e götürür, İnsan yalan söylemeğe ve yalanı aramağa devâm ede ede, Allah katında nihayet yalancı yazılır”⁽⁴⁸³⁾, buyurmuştur.

Rasûlüllah (s.a.s.) insanların en cömerdi ve en kerîmiydi.⁽⁴⁸⁴⁾ Eline geçen her şeyi muhtaçlara dağıtır, kimseyi eli boş çevirmezdi.⁽⁴⁸⁵⁾ “Ben ancak dağıtıcıyım, veren Allah'tır”, der⁽⁴⁸⁶⁾ ihtiyâcından fazla bir şeyin kendinde veya evinde bulunmasını istemezdi. “Uhut Dağı altına çevrilip de benim olsa, borcum için ayıracaklarım müstesna, ondan tek bir dinârın bile üç gecedен çok yanımda kalmasını istemezdim”⁽⁴⁸⁷⁾ buyurmuştur.

Son derece mütevâzi ve alçak gönüllü idi. Bir topluluğa geldiğinde, kendisi için ayağa kalkılmasını istemez, nereyi boş bulursa, oraya otururdu. Arkadaşları arasında otururken ayaklarını uzatmazdı. Arkadaşları her işini yapmayı kendileri için şeref ve cana minnet saydıkları halde, bütün işlerini kendi görür, ev işlerinde hanımlarına yardım ederdi.⁽⁴⁸⁸⁾ Methedilmesini ve aşırı hürmet gösterilmesini istemez, “Hristiyanların Meryem oğlu İsâ'ya yaptıkları gibi yapmayınız. Ben sâdece Allah'ın elçisi ve kuluyum”⁽⁴⁸⁹⁾ derdi. Fakîr kimselerle düşüpkalkmaktan, yoksulların, dulların, kimsesizlerin işlerini görmekten zevk alırdı. Bulduğunu yer, bulduğunu giyer, hiç bir şeyi beğenmezlik etmezdi.⁽⁴⁹⁰⁾ Yiyecek bir şey bulamayıp aç yattığı bile olurdu.

⁽⁴⁸³⁾ el-Buhârî, 7/95; Müslim, 4/2013 (Hadis No. 2607); Ebû Davûd, 2/593; Tirmizi 4/347 (Hadis No: 1971)

⁽⁴⁸⁴⁾ el-Buhârî, 4/167; Müslim, 4/1802 (Hadis No: 2307)

⁽⁴⁸⁵⁾ Müslim, 4/1805 (Hadis No:2311)

⁽⁴⁸⁶⁾ el-Buhârî, 1/26; Müslim, 2/719 (Hadis No:1037)

⁽⁴⁸⁷⁾ el-Buhârî, 3/82; Tecrid Tercemesi, 7/376 (Hadis No: 1075); Riyâzû's-Sâlihîn, 1/501-503 (Hadis No: 467-468)

⁽⁴⁸⁸⁾ el-Buhârî, 1/64, 1/193; Tirmizi, 4/654 (Hadis No: 2489)

⁽⁴⁸⁹⁾ el-Buhârî, 4/142; Tecrid Tercemesi, 9/213 (Hadis No: 1405)

⁽⁴⁹⁰⁾ el-Buhârî, 4/167

Bütün işlerini tam bir düzen ve nizâm içinde yapardı. Namaz ve ibâdet vakitleri, uyku ve istirahat için ayırdığı saatler, misâfir ve ziyâretçilerini kabûl edeceği vakitler hep belirliydi. Vaktini boş geçirmez, her ânını faydalı bir işle değerlendirirdi. *“İnsanların çoğu iki nimetin kıymetini takdirde aldanmışlardır: Sıhhat ve boş vakit”*, buyurmuştur⁽⁴⁹¹⁾.

Ahlâklı ve faziletli sanılan nice kimseler, yakından tanındığı zaman, pek çok kusurlarının bulunduğu görülür. İnsanı en yakından tanıyan, onun iç yüzünü ve bütün gizli hallerini en iyi bilen, şüphe yok ki eşidir. Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) ilk vahiy'den sonra gördüklerini anlattığı zaman eşi Hz. Hatice:

“Allah’a yemin ederim ki, Cenâb-ı Hak hiç bir vakit seni utandırmaz. Çünkü sen akrabanı gözetirsin, işini görmekten âciz kimselerin ağırlıklarını yüklenirsin, fakîre verir, kimsenin kazandıramayacağını kazandırırısın. Misâfiri ağırlarsın, Hak yolunda herkese yardım edersin...” diyerek⁽⁴⁹²⁾ O'nun Peygamberliğini hemen kabûl etmiş, en küçük tereddüt göstermemiştir.

Çocukluğundan itibâren 10 yıl hizmetinde bulunan Hz. Enes:

“Rasûlüllah (s.a.s.)’e 10 yıl hizmet ettim. Bir kere bile canı sıkılıp, öf, niçin bunu böyle yaptın, neden şunu şöyle yapmadın, diye beni azarlamadı”, demiştir.⁽⁴⁹³⁾

Kâinâtın Efendisi, Rabbimizin Yüce Elçisi Sevgili Peygamberimizin büyüklüğünü, üstün ahlâkını ve örnek yaşayışını gerektiği şekilde bu satırlar içinde anlatmak şüphesiz müm-

⁽⁴⁹¹⁾ el-Buhârî, 5/170; Tirmizî, 4/550 (Hadis No: 2304)

⁽⁴⁹²⁾ el-Buhârî, 1/3; Tecrid Tercemesi, 1/3-10 (Hadis No:3)

⁽⁴⁹³⁾ el-Buhârî, 7/82; Müslim, 4/1084 (Hadis No: 2309); Tecrid Tercemesi, 12/148 (Hadis No: 1987)

kün değil. O'nun büyüklüğünü ve ahlâkının yüceliğini bir parça sezdirebilmişsem, kendimi bahtiyâr sayarım.

*“Dünya neye sâhipse, O'nun vergisidir hep;
Medyûn O'na cem'iyyeti, medyûn O'na ferdi.
Medyûndur o Masûm'a bütûn bir beşeriyet;
Yâ Rab, bizi mahşerde bu ikrâr ile haşret”⁽⁴⁹⁴⁾.*

Salât ve selâm O'na, âline, ashâbına ve yolunda olanlara.

⁽⁴⁹⁴⁾ Mehmet Akif, Safahat, VII. Kitap (Gölgeler), “Bir Gece” başlıklı şiirden.*

KAYNAKLAR

- 1- Bûharî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâil (v.256/870). **el-Câmiu's-Sahîh**, I-VIII, İstanbul, 1315 h.
- 2- Cevdet Paşa, Ahmet (v.1313/1895), **Kısas-ı Enbiyâ**, I-III, İstanbul 1308
- 3- Hamîdullah, Muhammed, **islâm Peygamberi**, I-II, (Terceme: Said Mutlu ve Sâlih Tuğ), İstanbul 1385-1388/1966-1969
- 4- Hamîdullah, Muhammed, **Hz. Peygamberin Savaşları**, (Terceme: Sâlih Tuğ), İstanbul, 1962
- 5- Hamîdullah, Muhammed, **el-Vesâigu's Siyâsiyye**, Beyrut, 1405/1985
- 6- İbn Esîr, Ali b. Muhammed eş-Şeybânî, (v.630/1232) **el-Kâmil fi't-târih**, I-XIII, Beyrut, 1385/1965
- 7- İbn Hişâm, Abdülmelik (v.218/834). **es-Siyretü'n Nebeviyye**, I-IV(nşr. Mustafa es-Seka, İbrâhim el-Ebyârî, Abdülhafiz Şiblî), Beyrut 1391/1971
- 8- İbn Kayyim, Muhammed b. Ebi Bekr, (v.751/1350), **Zâdü'l-Meâd**, I-IV (nşr: Muhammed Hamid el-Feqi) Kahire, 1373/1953
- 9- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İsmail b. Ömer,(v. 774/1373), **el-Bidâye ve'n-Nihâye**, I-XIV, Beyrut, 1966
- 10- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed (v.230/844) **et-Tabakatü'l-Kübrâ**, I-VIII Beyrut, 1398/1978
- 11-Keskioğlu, Osman, **Hatemü'l-Enbiya Hz. Muhammed ve Hayatı**, Ankara, 1966 (A.Himmet Berki ile müşterek)
- 12- Konrapa, Zekâi, **Peygamberimiz, islâm Dini ve Ağere-i Mübeğere**, İstanbul, 1968
- 13- Mahmud Esad Efendi, (v.1336/1917), **Târih-i Din-i islâm**, I-III, İstanbul 1319-1329

14- Miras, Kâmil, (1376-1957) **Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi**, I-XII, ilk üç cildi Ahmet Naim (v.1353/1934) tarafından hazırlanmıştır.) İst. 1928-1948, IB.

15- Müslim, Ebû'l-Huseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî, (v. 261/875), **el-Câmiu's-Sahih**, I-V (nşr.: M. Fuad Abdülbâki), Kahire, 1374-1375 h./1954-1955 m.

16- Şiblî, Mevlâna ve Süleyman Nedvi, **Asr-ı Seâdet, islâm Tarihi**, I-X (Trc: Ömer Rıza Doğrul) İstanbul, 1346-1353 h./ 1928-1935 m.

17- Yazır, Muhammed Hamdi, (Elmalı Hamdi Efendi, v. 1358/1942), **Hak Dini Kur'ân Dili**, I-IX, İstanbul, 1935-1939

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
GİRİŞ	7
İSLÂMİYETTEN ÖNCE ARABİSTAN	7
1. Arapların Durumu	9
2. Mekke ve Kâbe	12
a) Mekke ve Kâbe ile İlgili Özel Vazifeler	12
b) Zemzem Suyu	14
c) Mekke Şehri'nin Kurulması	15
d) Şeybe'nin Adı Abdülmuttalib Kaldı	15
e) İki Kurbanlığın Oğlu.....	16
f) Zemzem Kuyusu'nun Temizlenmesi.....	16
3. Fil Vak'ası	17
4. Hz. Muhammed (s.a.s)'in Hayatı	19

BİRİNCİ KISIM

HZ. MUHAMMED (S.A.S.)'İN PEYGAMBERLİKTEN

ÖNCEKİ HAYATI.....23

I. HZ.MUHAMMED (S.A.S.)'İN ÇOCUKLUK DÖNEMİ. 23	
1. Doğumu.....	23
2. Soy (Nesebi)	25
3. Hz. Muhammed (s.a.s) Süt Anne Yanında	26
4. Medine Ziyareti.....	28
Şiir (BİR GECE)	30
II. HZ.MUHAMMED (S.A.S.)'İN GENÇLİK DÖNEMİ.....	31
1. Ebû Tâlib'in Himâyesi.....	31
2. Seyâhatleri	31

a) Şam Seyâhati.....	31
b) Yemen Seyâhati	33
3. Ficâr Savaşına Katılması	33
4. Hılfu'l-Fudûl Cemiyetinde Üyeliği	33
III. HZ. MUHAMMED (S.A.S.)'İN EVLİLİK DÖNEMİ .	35
1. Ticâret Hayâtı	35
2. Hz Hatice ile Evlenmesi	35
3. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in Çocukları	37
4. Kâbe'nin Tâmirinde Hakemliği	38

İKİNCİ KISIM

HZ. MUHAMMED (S.A.S.)'İN PEYGAMBERLİK DEVRI	41-43

BİRİNCİ BÖLÜM

MEKKE DEVRI	45

I. HZ. MUHAMMED (S.A.S.)'İN PEYGAMBER OLUŞU .	47
1. Hira'da İnziva	47
2. İlk Vahiy.....	47
3. Varaka'nın Sözleri	49
II. NEBİLİK VE RASULLÜK.....	50
1. İslâm'da İlk İbâdet	50
2. İlk Müslümanlar	51
a) Hz. Ali'nin İslâm'ı Kabûl Etmesi.....	51
b) Hz. Ebû Bekir'in Müslüman Olması	52
3. Açık Dâvetin Başlaması	53
4. Yakın Akrabasını İslâma Dâveti	54

III.MEKKE MÜŞRİKLERİNİN MÜSLÜMANLARA.....	
KARŞI DAVRANIŞLARI	55
1. Alay ve Hakaret Dönemi	55
2. İşkence dönemi	56
a) Kureyş'in Ebû Tâlib'e Başvurması	56
b) Kureyş'in Hz. Peygamber (s.a.s.)'e Başvurması	57
c) İlk Müslümanların Gördükleri Ezâ ve Cefâlar....	58
3. Habeşistan'a Hicret	61
a) Habeşistan'a İlk Hicret Edenler	61
b) İkinci Habeşistan Hicreti	61
c) Kureyş Elçileri ile Câfer Arasında Geçen	
Münâzara	62
4. Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslüman Olmaları ...	65
a) Hz. Hamza'nın Müslüman Olması.....	65
b) Hz. Ömer'in Müslüman Olması	66
5. Müşriklerin Boykot İlânı	69
a) Müslümanların Muhâsaraya Alınması	69
b) Acıklı Günler.....	69
c) Boykot Anlaşmasının Yırılması	70
IV. HÜZÜN YILI (Nübüvvetin 10. Yılı).....	71
1. İki Büyük Acı: Ebû Tâlib ve Hz. Hatice'nin Vefâtları	71
2. Tâif Yolculuğu.....	72
a) Hz. Peygamber'in Tâif'te Karşılması.....	72
b) Mekke'ye Dönüş.....	75
V. KABİLELERİ İSLÂM'A DÂVET VE AKABE BÎATLARI.	76
1. Kabileleri İslâm'a Dâvet	76
2. Akabe Bîatları.....	78
a) Akabe Görüşmeleri	78

b) Birinci Akabe Bîatı	79
c) İkinci Akabe Bîatı.....	81
3. İsrâ ve Mîrâc Mûcizesi	83
a) Hz. Peygamber'in Mîrâcı	83
b) Mîrâc Mûcizesine Karşı Müşriklerin Tutumu ...	85
c) Mîrâc'da Teşri Kılınan Hükümler	86
VI. MEDİNE'YE HİCRET	88
1. Müslümanların Medine'ye Hicretleri	88
2. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in Hicreti.....	90
a) Dâru'n-Nedve'nin Korkunç Kararı	90
b) Rasûlullah (s.a.s.)'in Evinin Müşrikler	
Tarafından Kuşatılması	91
c) Mağarada Gizlenmesi	93
d) Rasûlullah (s.a.s.)'i Peşinden Takip Edenler ..	95
3. Medine'ye Varış.....	96
a) Hz. Peygamber (s.a.s) Kuba'da	96
b) İlk Cuma Namazı ve İlk Hutbe.....	96
c) Hz. Peygamber (s.a.s.)'in Medine'de	
Karşılması	98
4. Hicret'in İslâm Târihindeki Önemi.....	99

İKİNCİ BÖLÜM

MEDİNE DEVRİ..... 101-103

I. HİCRETİN BİRİNCİ YILI.....	103
1. Medine'de Genel Durum	103
2. Mescid-i Nebi'nin İnşâsı	104
3. Hâne-i Saadet'in İnşâsı ve Rasûlullah (s.a.s.) 'in	
Hz. Âişe ile Evlenmesi.....	105
4. Suffe Ashâbı	106

5. Farz Namazların Dört Rek'at Olması	106
6. Ezan'ın Meşruiyeti	107
7. Ensâr ile Muhâcirler Arasında Kardeşlik	108
8. Müslümanlarla Yahûdîler Arasındaki Vatandaşlık Anlaşması	110
9. Medine'de Müslümanların Durumu	110
a) Puta Tapıcı Müşrik Araplar	111
b) Yahudiler	111
c) Münâfıklar	111
10. İlk Nüfûs Sayımı	112
11. İlk Seriyeler.....	113
II. HİCRETİN İKİNCİ YILI	114
1. Savaşa İzin Verilmesi	114
2. İlk Gazveler.	115
3. Kible'nin Değişmesi.....	115
4. Cahş Oğlu Abdullah Seriyyesi ve	
Batn-ı Nahle Olayı	116
5. Bedir Savaşı	117
a) Kureyş'in Gönderdiği Kervan	117
b) İki Tâife'den Biri.....	118
c) İki Tarafın Durumu	120
d) Savaş Başlıyor	121
e) Sonuç: Hakkın Bâtıla Zaferi	122
f) Bedir Esirleri.....	123
6. Benî Kaynuka Yahûdîlerinin Medine'den	
Çıkarılması	124
7. Sevik Gazası	126
8. İkinci Yılda Diğer Olaylar	126

III.HİCRETİN ÜÇÜNCÜ YILI	128
1. Uhud Savaşı.....	128
a) Savaşın Sebebi	128
b) Abbâs'ın Mektubu	129
c) Peygamber Zırhını Giydikten Sonra.....	130
d) Rasûlullah (s.a.s.)'in Savaş Düzeni	130
e) Okçular Yerlerini Terkedince.....	132
f) Hz. Hamza'nın Şehid Düşmesi	133
g) Rasûlullah (s.a.s.)'in Öldüğü Şâyiası	133
h) Ebû Süfyân'la Hz. Ömer Arasında	
Geçen Muhâvere.....	135
1. Uhud Savaşında Üç Safha.....	136
2. Hamrâü'l-Esed Gazvesi	137
3. Hicretin Üçüncü Yılında Diğer Olaylar	137
a) Rasûlullah (s.a.s.)'in Hz. Hafsa ve Huzeyme	
Kızı Zeyneb'le Evlenmesi.....	137
b) Hz. Osman'ın Rasûlullah (s.a.s.)'in Kızı	
Ümmü Gülsüm ile Evlenmesi	139
IV. HİCRETİN DÖRDÜNCÜ YILI	140
1. Raci' Olayı.....	140
2. Maûne Kuyusu Fâciası.....	141
3. Nadîr Oğulları Gazvesi.....	142
4. Rasûlullah (s.a.s.)'in Hz. Ümmü Seleme ile.....	
Evlenmesi.....	144
5. İçki ve Kumarın Haram Kılınması.....	145
V. HİCRETİN BEŞİNCİ YILI.....	147
1. Benî Mustalık (Müreysi) Gazvesi	147
2. Rasûlullah (s.a.s.)'in Cüveyriye ile Evlenmesi ...	147
3. Teyemmümün Meşru Kılınması.....	148

4. İfk (İftira) Olayı.....	149
5. Hendek Savaşı.....	149
a) Yahûdîlerin Müşriklerle İşbirliği.....	150
b) Medine Çevresine Hendek Kazılması.....	151
c) Müşriklerin Medine'yi Kuşatması.....	152
d) Sıkıntılı Günler.....	152
e) Harb Hiledir.....	154
f) Rasûlullah (s.a.s.)'in Duâsı ve Kuşatmanın Sona Ermesi.....	155
6. Kureyzaoğulları Gazvesi.....	156
a) Savaşın Sebebi.....	156
b) Beni Kureyza'ya Verilen Cezâ.....	158
7. Rasûlullah (s.a.s.)'in Cahş Kızı Zeyneb'le Evlenmesi.....	159
VI. HİCRETİN ALTINCI YILI.....	162
1. Hudeybiye Barışı.....	162
a) Müslümanların Kâbe'yi Ziyâret Arzusu.....	162
b) Rasûlullah (s.a.s.)'in Rüyâsı.....	163
c) Mekke'lilerin Tepkisi.....	163
d) Barış Müzakereleri.....	164
2. Rıdvan Bîatı.....	166
a) Barış Şartları.....	167
b) Barış Anlaşmasının Yazılması.....	168
c) Ashabın Üzüntüsü.....	169
d) Hudeybiye Barışı Aslında Zaferdi.....	170
e) Barış Şartlarının Müslümanlar Lehine Dönmesi.....	171
3. Rasûlullah (s.a.s.)'in Ümmü Habibeyle Evlenmesi.....	173

VII. HİCRETİN YEDİNCİ YILI	174
1. İslâma Dâvet İçin Elçiler Gönderilmesi	174
Elçiler ve Gönderildikleri Hükümdarlar	175
2. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in Hükümdarlara Yazdırdığı Mektuplar	175
a) Bizans Kayseri'ne gönderilen Mektup	175
b) İran Kısra'sına Gönderilen Mektup	178
c) Habeşistan Necâşi'sine Gönderilen Mektup .	179
Rasulullah (s.a.s.)'e Habeş Necâşisinin Mektubu	180
d) Mısır Meliki Mukavkıs'a Gönderilen Mektup .	180
Rasulullah (s.a.s.)'e Mısır Mukavkısının Mektubu	180
e) Yemâme Emiri Hevze'ye Gönderilen Mektup	181
f) Gassân Emîri Hâris'e Gönderilen Mektup	182
3. Hayber'in Fethi	182
a) Savaşın Sebebi	182
b) Hayber'in Kuşatılması	183
c) Son Kale ve Fethin Tamamlanması	184
d) Hayber Arâzisi	185
e) Hz. Peygamber (s.a.s.)'i Zehirleme Teşebbüsü	185
4. Rasûlullah (s.a.s.)'in Hz. Safiyye ile	186
Evlenmesi	186
5. Fedek ve Vadi'l-Kur'ân'ın Alınması	186
6. Habeşistan Göçmenlerinin Dönüşü	188
7. Kâbe'yi Ziyâret (Umretü'l Kazâ)	188
a) Bir Yıl Önce Edâ Edilemeyen Umre	188
b) Kazâ Umresinin Mekke'liler Üzerindeki Tesirleri	190

8. Rasûlullah (s.a.s.)'in Meymûne ile Evlenmesi....	190
Teyze Anne Yerindedir.....	191
VIII. HİCRETİN SEKİZİNCİ YILI	192
1. Mûte Savaşı	192
a) Savaşın Sebebi	192
b) İki Tarafın Durumu ve Aradaki Eşitsizlik	193
c) Komutanlar Sıra ile Şehâdet Şerbetini İçtiler	194
d) Hâlid b. Velîd'in Üstün Mehâreti	194
e) Rasûlullah (s.a.s.)'in Medine'den Savaşı Seyretmesi	195
2. Zatü's-Selâsil (Selâsil Suyu) Savaşı.....	196
3. Mekke'nin Fethi	199
a) Hudeybiye Barışının Bozulması	199
b) Kureyş'in Barışı Yenileme Teşebbüsü	200
c) Fetih Hazırlığı.....	202
d) Ebû Beltea Oğlu Hâtib'in Kureyş'e Yazdığı Mektup	202
e) Mekke'ye Yürüyüş.....	203
f) Mekke'ye Giriş.....	207
g) Kâbe'nin Putlardan Temizlenmesi	208
h) Fetih Hutbesi ve Genel Af	209
ı) Mekke Halkının Bîatı	212
j) Rasûlullah (s.a.s) 'in Ensarın Endişesini Gidermesi.....	212
4. Huneyn Gazvesi.....	213
a) Savaşın Sebebi	213
b) Düşman Üzerine Yürüyüş	214

c) Pusuya Düşünce	214
d) Rasûlullah (s.a.s.)'in Metâneti ve Düşmanın Hezîmeti.....	215
5. Evtas Savaşı	217
6. Tâif Muhâsarası	217
7. Esirler ve Ganîmetler	219
a) Esirlerin Serbest Bırakılması.....	219
b) Ganîmetlerin Taksimi.....	221
c) Müellefe-i Kulûb	222
d) Ensâr'dan Bir Kısım Gençlerin Yakışıksız Sözleri	223
e) Ci'râne Umresi ve Medine'ye Dönüş.....	225
IX. HİCRETİN DOKUZUNCU YILI	226
1. Elçiler Yılı (Senetü'l-Vüfûd)	226
Necran Heyeti	227
2. Şâir Kâb'ın İslâmı Kabûlü	228
3. Hâtem Tâi'nin Kızı	229
4. Tebük Gazvesi.....	229
a) Gazvenin Sebebi.....	230
b) Sefer Hazırlığı	230
c) Münâfıkların Tutumu	233
d) Tebük'ten Dönüş	234
e) Mescid-i Dirâr'ın Yaktırılması	234
f) Medine'ye Giriş	235
g) Sefere Katılamayanların Durumu.....	235
5. Hz. Ebû Bekir'in Hac Emirliği	236
X. HİCRETİN ONUNCU YILI	239
1. Peygamberimizin Oğlu İbrâhim'in Ölümü	239
2. Vedâ Haccı	240
3. Vedâ Hutbesi.....	243

XI. HİCRETİN ONBİRİNCİ YILI OLAYLARI	248
1. Müslümanlığın Arabistanda Yayılması ve Dinin Tamamlanması	248
2. Rasûlullah (s.a.s.)'in Hastalanması ve İrtihâli ...	249
a) Son Hutbesi.....	251
b) Hz. Ebû Bekir'i İmâmlığa Vekil Etmesi	253
c) Son Tavsiyeleri	254
d) İrtihâli.....	255
3. Rasûlullah (s.a.s.)'in Vefâtınının Ashâb Üzerindeki Tesiri	256
4. Hz. Ebû Bekir'in Halife Seçilmesi.....	257
5. Rasûlullah (s.a.s.)'in Techizi ve Defni.....	258
6. Cahş Oğlu Abdullah Seriyyesi ve Rasûlullah (s.a.s.)'in Terikesi (Mirâsı)	259
7. Rasûlullah (s.a.s.)'in Üstün Ahlâkı	261
KAYNAKLAR	268
İÇİNDEKİLER.....	270